Paul
Féval

Turnul Crimei

Paul Feval

Turnul Crimei

Cunoscut mai ales pentru romanul Cocoşatul *(Le Bossu — 1857)* Paul Féval rămâne o personalitate literară fascinantă, cu o uluitoare putere de muncă şi o inepuizabilă inspiraţie.

Autor al unui număr impresionant de lucrări — 72 de romane, 18 piese de teatru, dintre care şase romane adaptate pentru scenă, inclusiv *Cocoşatul*, 68 de nuvele, 4 volume autobiografice *(Etapele unei convertiri*{1}*)*, 8 volume de studii istorice *(Tribunalele secrete*{2}*)*, diverse scrieri, după revenirea la catolicism — Paul Féval ocupă un loc aparte în istoria literelor franceze, marcând tranziţia de la romanul libertin la cel poliţist.

Scrierile sale uimesc prin diversitatea intrigii, printr-o galerie de eroi la concurenţă cu cea balzaciană, prin autenticitatea personajelor şi prin gradul lor de individualizare.

Pe lângă romanul de capă şi spatia (magnific ilustrat de Cocoşatul, cu celebra deviză a cavalerului Henri de Lagardère: "Si tu ne vas pas à Lagardère, Lagardère ira-t-à toi!"{3}), sau romanul poliţist *(Cuţitele de aur — 1856, ciclul Fracurile Negre — 1863–75, Misterele Londrei — 1844)*, Féval a abordat şi romanul social *(Muncitorii din Londra şi cei din Paris — 1850)*, romanul de moravuri *(Burghezul din Vitré — 1841, Pata roşie — 1870, Frumoasele nopţii)* şi romanul fantastic *(Sora fantomelor, reintitulată Strigoii — 1853, Fiica evreului rătăcitor — 1860, Vampirul, Cavalerul Întuneric, Oraşul vampir*{4}).

În paralel, Féval a continuat să păstreze în adâncul sufletului o tainică preferinţă pentru atmosfera Bretaniei din copilărie, unde tragediile oamenilor simpli se desfăşoară într-un decor de castele şi păduri stranii şi nesfârşite, care reconstituie ceva din miracolul celt. *(Lupul alb, Doamna Gil Blas, Burghezul din Vitré, Cavalerul de Kéramour)*.

* * *

Paul-Henri-Corentin Féval s-a născut la Rennes, la 29 septembrie 1816, tatăl său fiind consilier la Curtea de apel.

De mic copil a fost fascinat de inefabilul ţinuturilor Bretaniei, cu mlaştinile şi crângurile ei, cu ceţurile şi câmpiile ierboase, cu oameni aspri şi adânc înrădăcinaţi în istoria pământului pe care trăiau.

Tânărul Paul a urmat cursurile liceului din Rennes, dându-şi bacalaureatul în 1833, după care în 1836 şi-a obţinut licenţa în drept, devenind avocat, profesie pe care, însă, avea s-o practice în mod cu totul ocazional.

În anul 1837 pleacă la Paris, unde îl găsim în cele mai insolite

situaţii: secretar în casa unui cuplu de scriitori, comis de bancă, controlor într-o companie de afişaj, corector la ziarul *Le Nouvelliste*.

Între 1837–1839 apar primele sale scrieri: nuvelele *Un duel naval*, avându-l drept protagonist pe *Surcouf*, şi *Sclavul lui Cezar*, precum şi tragedia *Gensérac*.

În 1841, Revue de Paris îi publică nuvela *Clubul focilor*, în urma căreia este remarcat de un antreprenor literar, pe nume Antenor Joly.

Intuind disponibilităţile artistice de excepţie ale lui Paul Féval, Joly îl solicită să dezvolte manuscrisul *Aventurile unui emigrant*{5}, a cărui acţiune se petrece la Londra, într-un roman care să concureze *Misterele Parisului*, celebra carte a lui Eugène Sue.

Pentru realizarea acestei lucrări, Paul Féval întreprinde o călătorie de documentare la Londra. Romanul, denumit *Misterele Londrei*, va fi publicat în foileton în L'Epoque, începând din 1844, sub pseudonimul de "Sir Francis Trolopp", constituind una din cele mai cunoscute şi mai bine scrise cărţi ale autorului.

Alături de *Fracurile Negre*, *Doamna Gil Blas* şi *Pata Roşie*, romanul *Misterele Londrei* este o contribuţie majoră la tranziţia de la romanul popular la ceea ce avea să fie romanul poliţist.

În 1848, Féval fondează ziarul său propriu *Ziarul Bunului simţ şi al oamenilor cinstiţi*{6}, în care enunţă o seamă de idei progresiste, printre care şi aceea de învăţământ gratuit şi obligatoriu.

În iulie-septembrie 1848 este lansat şi cel de-al doilea ziar al lui Paul Féval: *Viitorul naţional*{7}.

În 1854, scriitorul suferă o depresie nervoasă, datorată epuizării fizice.

În urma căsătoriei cu fiica medicului său, Marie Pénoyée, Féval va deveni tatăl a opt copii, dintre care Paul-junior, născut în 1860, va moşteni înclinaţiile literare ale părintelui său. Dată fiind popularitatea romanelor acestuia, tânărul Paul Féval va încerca să scrie urmări la câteva din ele, printre care chiar la *Cocoşatul*, suita de romane ce formează continuarea acestui din urmă roman fiind în curs de apariţie (o parte deja apărute), în cadrul editurii noastre.

În urma succesului de care s-au bucurat cărţile *Cuţitele de aur* şi *Jean Diable*, Paul Féval-senior va fonda între 1862–1863 periodicul *Jean Diable*, unde-l va avea ca secretar pe Emile Gaboriau, viitor fondator al romanului poliţist, cu binecunoscuta sa *Afacerea Lerouge*.

În 1863 Féval începe să lucreze la ciclul *Fracurile Negre*, care va intra la concurenţă cu *Rocambole* al lui Ponson du Terrail. Chiar dacă *Rocambole* va continua să deţină locul întâi în preferinţele publicului. *Fracurile negre* rămân o dovadă a preocupării autorului pentru o prezentare realistă a societăţii contemporane, cu aspectele ei subterane şi nebănuite, văzute în înspăimântătoarea lor diversitate.

Ales preşedinte al Societăţii oamenilor de litere (1865), Paul

Féval este solicitat să întocmească un *Raport asupra evoluţiei literelor în Franţa* (1868).

Anul 1875 marchează încheierea ciclului *Fracurilor Negre* prin romanul *Banda Cadet*, şi, în acelaşi timp, ruina autorului, care pierde impresionanta suma de 800.000 de franci.

Această grea încercare, însă, determină şi întoarcerea sa la practicile catolicismului, experienţă pe care o va descrie în cele patru volume intitulate *Etapele unei convertiri* (1876). În paralel, va scrie un număr de broşuri cu subiect religios, cum ar fi: *Iezuiţi!*, *Fără divorţ*, *Vechi minciuni*, *Spada celor fără arme*, ş.a. De asemenea, va publica în periodicul catolic *Săptămâna familiilor,* feeria *Frumoasa stea*, având-ul ca erou pe sfântul Yves, patronul Bretaniei.

Între timp reuşeşte să se redreseze financiar, dar ghinionul îl urmăreşte cu perseverenţă: încredinţându-şi micile economii unui vecin, are surpriza să constate că vecinul a fugit, împreună cu banii.

Ajuns la mâna confraţilor care încearcă să-i acorde sprijin financiar deschizând liste de subscripţie, Paul Féval nu este încă la capătul nenorocirilor. Moartea soţiei şi un atac cerebral, în urma căruia se instalează o hemiplegie, completează tabloul unei vieţi care i-ar fi putut asigura, pe lângă succes, şi un dram de noroc.

Grav bolnav, Paul Féval se retrage la mânăstirea Saint-Jean-de-Dieu, unde moare la 8 martie 1887.

Ciclul *Fracurilor Negre* a fost elaborat între 1863 şi 1875 şi cuprinde 8 episoade şi 14 volume: *Mănuşa de Oţel*, *Inimă de Oţel*, *Turnul Crimei*, *Arma Invizibilă* sau *Taina Fracurilor Negre*, *Mama Léo* (urmarea la *Arma Invizibilă*), *Înghiţitorul de Săbii*, *Cavalerii Tezaurului* şi *Banda Cadet*, la care se adaugă un roman despre ramura engleză a organizaţiei *(Jean Diable — 1863)* şi unul despre cea napolitană *(Cavalerii Tăcerii — 1857)*.

Intriga ciclului se întinde pe perioada 1823–1853 şi, deşi deosebit de complexă şi diversificată într-un păienjeniş de situaţii şi combinaţii, are totuşi la bază un singur principiu, de fapt motoul unei societăţi corupte şi degradate: îmbogăţirea prin orice mijloace.

Atmosfera în care se desfăşoară acţiunea celor opt episoade este apăsătoare şi tenebroasă. Personajele care evoluează în scenă aparţin tuturor straturilor sociale.

Spre deosebire de Eugène Sue sau Ponson du Terrail. Paul Féval este preocupat de detalii, fiind un mare maestru al digresiunii, ceea ce face că uneori construcţia romanelor sale să sufere, dând pe alocuri impresia de improvizaţie, de scriere insuficient cizelată.

Ciclul *Fracurilor Negre* s-a inspirat din procesul intentat în 1845 organizaţiei cu acelaşi nume: o asociaţie de răufăcători aparţinând tuturor claselor sociale şi care avea ramificaţii ce depăşeau graniţele unei singure ţări. De asemenea, Féval a avut cu siguranţă în minte

"Ordinul Asasinilor", organizaţie criminală fondată în Evul Mediu de către Hassan ben Saba, al cărei precept secret, cunoscut numai iniţiaţilor, era "Nimic nu-i adevărat, totul este permis". Scapularul purtat de colonelul Bozzo conţine secretul "Fracurilor Negre": cuvântul NIMIC, gravat în vreo treizeci de limbi.

Organizaţia îşi are parolele şi legile ei bine stabilite: *"Se va lumina de ziuă mâine"*; *"De la miezul nopţii până la amiază şi de la amiază până la miezul nopţii, dacă aceasta este voia Tatălui"*.

Cele două principii de bază ale temuţilor bandiţi sunt: *"a păzi legea"*, ceea ce înseamnă că pentru un delict trebuie găsit un vinovat printre persoanele incomode şi *"a tăia creanga"*, respectiv a sacrifica pe acela dintre membri care a devenit vulnerabil, deci primejdios.

Asociaţia, cunoscută în Franţa sub numele de *Les Habits Noirs*, în Italia ca *Le Veste Nere*, în Anglia ca *Black Coats* şi în Germania ca *Rosenkrenfz*, îşi bazează forţa pe infiltrarea membrilor săi în instituţii de stat, în aristocraţie, în biserică, tribunale, administraţie, bănci, în rândul deputaţilor şi militarilor.

Şeful suprem al "Fracurilor Negre", colonelul Bozzo, supranumit şi "Il padre d'ogni" (Tatăl-tuturor), numindu-şi, la rândul său, subalternii "copiii mei", este o figură aproape legendară, înconjurată de o aureolă de mister: se spune despre el că ar fi murit şi înviat de mai multe ori, dintre care prima dată în 1806, la Neapole, unde a fost "spânzurat cum trebuie", şi ultima oară la Paris, în 1842, fiind înmormântat la Père Lachaise, unde nu a rămas prea multă vreme…

Al doilea personaj de tristă faimă este straniul domn Lecoq, inspirat din personajul real al lui Vidocq. Lecoq, cu dubla sa identitate de "domnul Lecoq de la Perrière" pentru lumea bună şi "Toulonnais l'Amitié" pentru cea interlopă, este un fel de eminenţă cenuşie a asociaţiei, atotprezent, atotştiutor şi atotputernic, legând şi dezlegând destine, pentru pura plăcere a jocului de-a demiurgul.

Pentru că, într-adevăr, vieţile celorlalţi nu contează câtuşi de puţin în faţa planurilor ample şi necruţătoare, în care individul devine o simplă rotiţă, un simplu pion, cantitate neglijabilă, pentru membrii organizaţiei oculte, pentru care nici o cale de a-şi atinge scopul nu este prea îndrăzneaţă.

Astfel, Féval reuşeşte să creioneze o vastă şi realistă frescă socială, în care personaje pitoreşti, precum Champin… aduc un plus de farmec şi culoare, nu de puţine ori reuşind să umbrească până şi personajele-cheie.

În romanele lui Paul Féval se vor cufunda cu plăcere şi amatorii de literatură poliţistă şi iubitorii de scrieri cu tentă socială, şi cei pasionaţi de studii psihologice. Prin diversitatea preocupărilor şi dinamismul realizării, ele constituie o lectură pe gustul tuturor, antrenantă, plină de neprevăzut, şi nu de puţine ori, instructivă.

Truţia

Bibliografia ciclului "Fracurilor Negre"

Mănuşa de Oţel — Paris, Haschette, 1863 — 2 volume.

Inimă de Oţel — Paris, Hachette, 1866 — 2 volume.

Turnul Crimei — Paris, E. Dentu, 1868 — 2 vol. Acest al 3-lea episod a apărut după episodul 6.

Arma Invizibilă sau Secretul "*Fracurilor-Negre*" — Paris, E. Dentu, 1869.

Mama Léo, urmare la *Arma Invizibilă* — Paris, E. Dentu, 1870.

Înghiţitorul de Săbii — Paris, E. Dentu, 1867 — 2 vol. Acest al 6-lea episod a apărut înaintea episodului 3.

Cavalerii Tezaurului — Paris, E. Dentu, 1872 — 2 vol.

Banda Cadet — Paris, E. Dentu, 1875, 2 vol.

Misterele Londrei — Paris, Comptoir des imprimeurs unis,
1844 — 11 vol. Apărut sub pseudonimul Sir Francis Trolopp.

Cavalerii Tăcerii — Paris et Halle, W. Schmidt, 1857 — 8 vol. Se pare că prima parte a apărut în două volume, sub titlul de *Frumosul Diavol*, începând din 1851, la editura Pormain, Paris.

Jean Diable — Paris, E. Dentu, 1863 — 2 vol.

Francis Lacassin

Către 1722 — *Banda Cadet* — naşterea colonelului.
1739 — *Banda Cadet* — naşterea colonelului, după datele înscrise pe epitaf.
1750 — *Mănuşa de Oţel* — Boerhave îl declară pe colonel condamnat, în urma unei boli de plămâni, "în adolescenţă".
1770 — *Jean Diable* — naşterea Hélènei Brown (care va fi mama lui Jean Diable).
1775 — Se naşte, la Arras, François Vidocq (prototipul lui Lecoq).
1783 — *Mănuşa de Oţel* — naşterea lui David Heimer (care va deveni Johann Spurzheim).
1786 — *Jean Diable* — "La Londra exista o familie bogată de berari": Nicolas Brown (principalul asociat, tatăl Hélènei), Franck Turner şi William Robinson.
1788 — *Jean Diable* — Hélène Brown e condamnată pentru furtul unor diamante de la reşedinţa ducesei de Devonshire, apoi e graţiată, ca minoră.
1790 — *Arma Invizibilă* — naşterea lui Lecoq (Toulonnais l'Amitié) — contradicţie cu 1795 şi 1803.
Către 1792 — *Inimă de Oţel* — naşterea domnului Baruque.
1793 — *Jean Diable* — naşterea contelui Henri de Belcamp.
1795 — *Turnul Crimei* — naşterea lui Lecoq, (Toulonnais l'Amitié) — contradicţie cu 1790 şi 1803.
Către 1798 — naşterea lui Échalot şi a lui Similor (contradicţie cu 1813).
Câţiva ani după 1795 — *Inimă de Oţel* — naşterea lui Joulou, conte du Brébut de Clare.
Între 1795 şi 1801 — *Misterele Londrei* — naşterea lui Fergus O'Breane.
1799 — Execuţia colonelului, la Neapole, "după cum spun biografii". (Dar n-a fost "spânzurat cum trebuie")
Între 1798 şi 1803 — *Arma Invizibilă* — Se naşte Léocadie, (văduva Samayoux, văduva Canada, prietena lui Échalot).
Între 1795-1805 — *Cavalerii Tezaurului* — Naşterea lui Lecoq (Toulonnais l'Amitié) — contradicţie cu 1790.
Către 1800 — *Banda Cadet* — naşterea doctorului Samuel.
1801 — *Cavalerii Tăcerii* — Mario Monteleone se căsătoreşte cu Maria des Amalfi. Se naşte primul lor fiu (Fulvio Coriolani).
1802 — *Cavalerii Tăcerii* — Mănăstirea Milei (din regiunea Sartène, Corsica) adăpostea deja bandiţi.
Între 1802 şi 1804 — *Inimă de Oţel* — Naşterea lui Roland Fitz-Roy, duce de Clare (Inimă de Oţel). Puţin probabil. Contradicţii

cu 1811–1812.
1803 — *Mănuşa de Oţel* — Naşterea lui Lecoq (Toulonnais l'Amitié). Contradicţie cu 1790 şi 1795. Complotul celor şapte şefi ai "Fracurilor Negre" împotriva Tatălui-tuturor în mănăstirea Milei. Toţi vor fi executaţi.
1805 — *Jean Diable* — "O femeie, pe nume Hélène Brown, făcând parte din banda lui Jean Diable — pe vremea aceea Thomas Paddock — a fost arestată şi condamnată la închisoare pe viaţă. Intendent era Gregory Temple."

Cavalerii Tăcerii — Naşterea lui Julien Monteleone (al doilea fiu al lui Mario).

Ferdinand de Bourbon pleacă din Neapole şi vine să-l viziteze pe Mario Monteleone.

Mănuşa de Oţel — Naşterea Giovannei-Maria Reni (ramură din Sartène, înrudită cu ramura Bozzo-Corona, din Bastia), care va deveni Julie Maynotte şi Julie Schwartz.
Între 1803 şi 1808 — *Mănuşa de Oţel* — Naşterea lui Piquepuce (mama sa era sora mai mare a reginei Lampion).
1806 — *Mănuşa de Oţel. Turnul Crimei* — Michel Pozza sau Bozzo — respectiv Fra Diavolo — este spânzurat la Neapole{8}.
1807 — *Cavalerii Tăcerii* — Naşterea Célestei Monteleone, fiica cea mai mic a Mariei.

Arma Invizibilă — Colonelul, care a îmbătrânit, vine să se instaleze în subteranele mănăstirii Milei (Corsica) (posibilă contradicţie cu 1803). I se spune "Tatăl-tuturor" şi "Fra Diavolo".
1808 — *Jean Diable* — ***Mai.*** Constance Bartolozzi promite lui William Robinson că-l va lua în căsătorie.
Arma Invizibilă — Naşterea lui Remy d'Arx.
Cavalerii Tăcerii — Mario Monteleone şi cavalerii săi se opun influenţei franceze (napoleoniene) şi pleacă în Sicilia ca să se pună în serviciul lui Ferdinand de Bourbon.
15 *august*. Notă pe o carte: "Maria m-a dăruit lui Mario, în ziua de Sfânta Maria, 15 august 1808".
1809 — *Jean Diable* — ***Mai***. Constance Bartolozzi îi promite lui Franck Turner că-l va lua în căsătorie.
1810 — *Jean Diable*. Generalul O'Brien cade în dizgraţia organizaţiei Rosenkrenz, care i-a jurat răzbunare eternă. "Henri de Belcamp, în vârstă de şaptesprezece ani, îşi susţine examenul de licenţă, pe tema metodei de investigare aplicate în ştiinţele metafizice şi obţine un adevărat triumf."
1811 sau 1812 — *Inimă de Oţel*. Sadoulas, locotenent de infanterie, aduce din Spania o aragoneză cu care se va căsători. Naşterea lui Roland Fitz-Roy, duce de Clare (*Inimă de Oţel*). (Cel mai probabil. Contradicţie cu 1802-1804).

1812 — *Jean Diable* — ***16 martie.*** Generalul O'Brien o regăseşte pe Madeleine Surrisy. *Inimă de Oţel.*

Sfârşitul anului. Se naşte Marguerite-Aimée Sadoulas (viitoarea contesă de Clare).

1813 — *Jean Diable.* Asasinarea la Praga a generalului Maurice O'Brien (tatăl lui Robert Surrisy), de către Jean Diable.

Către 1813 — *Arma Invizibilă.* Naşterea lui Échalot (contradicţie cu 1798). Naşterea lui Maurice Pagès.

1814 — *Inimă de Oţel.* ***11 februarie.*** "Există un general, duce de Clare, care comanda o divizie la Montmirail; acesta era Raymond, în vreme ce un alt general de Clare aştepta alături de regele Louis al XVIII-lea, la Hartwell — e vorba de Guillaume.

6 aprilie. Generalul-duce Raymond de Clare îşi petrece convalescenţa alături de soţia sa, Thérèse, şi de fiul lor, Roland, în vârstă de doi-trei ani, în urma unei răni grave, primite la începutul campaniei de o sută de zile. Generalul se află în castelul său de la Nau-Fabas, în parohia Bontcharra, nu departe de graniţa cu Savoia.

Între 1813 şi 1818 — *Mănuşa de oţel.* Naşterea lui Cocotte.

1815 — *Turnul Crimei.* Naşterea lui Paul d'Arcis Jean Diable.

August. Hélène Brown şi fiul ei, Tom Brown, arestaţi la o orgie, într-un cartier de elită, într-un restaurant din Oxford Street, unde se serveau stridii, sunt conduşi la Newgate şi de-acolo trimişi la Nouvelle-Galles du Sud.

Cavalerii Tăcerii — **Vara.** Agitaţie în Sicilia. Ferdinand de Bourbon vrea să-şi recapete regatul Neapolelui. Manuele Guidicelli străbate toată Sicilia, împreună cu Julien şi Céleste Monteleone, apoi se opreşte la două leghe de Catania şi lasă copiii la o mânăstire.

Începutul lui octombrie. Mario Monteleone e readus în triumf în Calabria. După treisprezece zile, Joachim Murat debarcă în regatul Neapole, dar este înfrânt.

13 octombrie — Mario Monteleone oferă adăpost lui Joachim Murat, fost rege al Neapolelui, alungat de pe tron de către Ferdinand de Bourbon.

15 noiembrie — Mario Monteleone este executat la castelul Pizzo, la ora nouă şi jumătate seara, imediat după regele Joachim Murat.

1816 — *Inimă de Oţel* — Moartea lui Raymond, duce de Clare (tatăl lui Roland = "Inimă de Oţel").

Arma Invizibilă — Mathieu d'Arx (tatăl lui Remy) e numit procuror general pe lângă Curtea regală din Ajaccio.

1816 sau 1817 — ***29 septembrie.*** Se naşte, la Rennes, Paul Féval.

1817 — *Jean Diable.* Anul acţiunii principale din *Jean Diable.*

Ianuarie. Cum Reynier a murit, fratele său, Frédéric de Boehm,

pleacă la Londra, unde îl întâlneşte pe Henri de Belcamp, sub Podul Londrei. Ia apoi o birjă şi se duce la doamna Constance Bartolozzi, în Regent Street, unde e aşteptat de Consiliul de Eliberare.
Inimă de Oţel. ***Începutul anului.*** Lady Stuart se retrage în mănăstirea Bon-Secours, luându-şi numele de maica Francisca d'Assisi.
Jean Diable. ***Începutul anului.*** Henri de Belcamp, alias James Davy, evadat de la Nouvelle-Galles du Sud, îl întâlneşte pe Napoleon I, la Longwood (Sfânta-Elena).
3 februarie. Asasinarea Constancei Bartolozzi.
Începutul lui martie. Publicarea *Cărţii uluitoarelor aventuri ale quakerului Jean Diable*.
14 martie. Gregory Temple, intendent superior al Biroului central al Scotland Yard-ului, cercetează dosarul quakerului Jean Diable şi primeşte vizita lui James Davy.
Mai. Richard Thompson o întâlneşte pe Sarah O'Neil la Colisseum-ul din Paris.
Sfârşitul lui septembrie. Gregory Temple îl întâlneşte pe marchizul de Belcamp, căruia îi declară că se înşeală şi că existau doi Brown.
Sfârşitul anului. "La sfârşitul anului 1817, amiralitatea engleză a început construcţia primei nave de război, acţionate cu aburi".
Cavalerii Tăcerii — Beldemonio primeşte numele de Porporato.
1818 — *Turnul Crimei*. Naşterea Ysolei de Champmas.
Mănuşa de Oţel. Numeroase atentate ale "Fracurilor Negre", la Paris, împotriva unor persoane fizice şi proprietăţi, (contradicţie cu 1828)
Inimă de Oţel. Ducele Guillaume de Clare, fratele lui Raymond, unchiul lui Roland ("Inimă de Oţel") se căsătoreşte cu unică fiică a prinţului d'Epstein. Din căsătorie vor rezulta două fiice: Raymonde şi Nita.
1819 — *Mănuşa de Oţel*. Se naşte Fanchette, nepoata colonelului (contradicţie cu 1820).
Inimă de Oţel. Se naşte Raymonde de Clare, fiica lui Guillaume, duce de Clare, prinţesă d'Eppstein.
Arma Invizibilă. Se naşte Marie-Amélie d'Arx, (= Valentine de Villanove), sora lui Remy d'Arx (contradicţie cu: după 1820)
Între 1815 şi 1821 — *Misterele Londrei* — Fergus O'Breane trece în insula Sfânta Elena şi are o întrevedere "de patru ore cu învinsul de la Waterloo".
Între 1819 şi 1821 — *Cavalerii Tezaurului*. Naşterea lui Reynier, fiul lui Julian Bozzo-Corona (el însuşi nepot al colonelului) şi fiu adoptiv al lui Vincent Carpentier.

1820 — *Cavalerii Tăcerii* — Este semnalat la Neapole un anume doctor Gioja (se pare că nu există nici o legătură între el şi vicontele Annibal Gioja, dar nu se ştie niciodată!)
Cavalerii Tezaurului — Se naşte Fanchette, nepoata colonelului (posibilă contradicţie cu 1819)
1820 sau 1821 sau 1822 — *Turnul Crimei*. Se naşte Suavita de Champmas.
După 1820 — *Arma Invizibilă*. Se naşte Marie-Amélie d'Arx (= Valentine de Villanove), sora lui Remy d'Arx (contradicţie cu 1819).
1821 — *Mănuşa de Oţel*. Moartea lui Sébastien Reni, tatăl Giovannei Maria (= Julie Maynotte), şef al ramurii din Sartène, în vreme ce colonelul este şef al ramurii din Bastia. "Fracul Negru" (să fie colonelul?) se află în închisoarea din Caen, acuzat de uciderea unei englezoaice, fosta actriţă Sarah Potler, văduva lui John Mason, esq.
Între 1815 şi 1835 — *Misterele Londrei*. Fergus O'Breane pleacă la Londra.
1823 — *Arma Invizibilă*. ***13 iulie.*** Asasinarea lui Mathieu d'Arx, tatăl lui Remy.
Cavalerii Tăcerii. *Anul* acţiunii principale din *Cavalerii Tăcerii*.
Vara. Ruta Marsilia-Neapole este asigurată de un pachebot cu pânze, "Pausulippe", care îşi face intrarea în Neapole, într-o dimineaţă de vară, avându-l la bord pe Peter-Paulus Brown.
15 octombrie. "Battista Grubbetti, din Monteleone, se întorcea din micul port Palmi, aducând în *carozza* lui cea nouă patru călători. "Cavalerul d'Athol (= prinţul Coriolani, fiul cel mare al lui Mario Monteleone) era aşezat lângă căruţaş; în trăsură stăteau fratele său, Julien, sora sa Céleste şi domnul David Heimer (care va deveni Johann Spurzheim).
Către 1825 — *Turnul Crimei*. Lecoq îl întâlneşte pe Antoine Labre (tatăl lui Jean şi al lui Paul).
1825 — *Mănuşa de Oţel*. Anul începerii acţiunii principale din *Mănuşa de Oţel*.
14 iunie. Soseşte la Caen Jean-Baptiste Schwartz, care vine de la Guebwiller.
Noaptea de 14 spre 15 iunie. Jaful comis asupra băncii Bancelle, la Caen.
De la 2 iulie la 9 august. Scrisori trimise de André Maynotte (aflat în închisoarea din Caen) soţiei sale, Julie.
9 august. André Maynotte evadează din închisoarea din Caen.
1826 — *Mănuşa de Oţel*. ***De la 25 ianuarie la 12 septembrie***, Scrisori trimise de André Maynotte, aflat la Jersey, soţiei sale, Julie.

A doua jumătate a lunii septembrie. André Maynotte revine în Normandia, apoi la Paris, Asistă la căsătoria Juliei cu J.-B. Schwartz, la biserica Sainte-Roch, apoi pleacă la Londra, unde ajunge în închisoare.
1827 — *Inimă de Oţel.* Marguerite Sadoulas, în vârstă de cincisprezece ani, este trimisă la pension de unde fuge cu profesorul de pian.
1828 — *Inimă de Oţel.* Moare, la nouă ani, Raymonde de Clare, prinţesă d'Eppstein, sora Nitei de Clare.
Arma Invizibilă. Remy d'Arx devine avocat. "Fracurile Negre" şi Tatăl-tuturor pleacă din Corsica şi operează în Europa (puţin probabil şi în contradicţie cu 1818). Numeroase atentate la Paris, apoi, sub numele de "Black Coats", la Londra.
Banda Cadet — ***4 august.*** La Briars (Selkirk, Scoţia) se oficiază căsătoria dintre William-George-Henry Fitz-Roy Stuart de Clare de Souzay şi domnişoara Françoise-Jeanne-Angele de Trepinier de Beauge.
1828 — 1829. Se publică *Memoriile* lui Vidocq (prototipul lui Lecoq).
1829 — *Banda Cadet.* ***30 mai.*** Se naşte, la Glasgow, Albert-William-Henry Stuart de Clare de Souzy, fiul ducelui de Clare şi al Angèlei Trepinier.
Inimă de oţel. Moartea soţiei lui Guillaume, duce de Clare, mama Nitei de Clare. Soseşte la Paris, sub numele de Thérèse Marcelin, văduva lui Raymond, duce de Clare, împreună cu fiul ei, Roland.
1830 — *Inimă de Oţel.* Julien, fratele lui Abel Lenoir, soseşte la Paris, unde se îndrăgosteşte de Marguerite Sadoulas. Este ucis în duel de contele Joulou du Bréhut de Clare.
1831 — *Turnul Crimei.* Moartea lui Hébrard, soţul Mathurinei, născută Goret, ţărancă din cătunul Nouettes (Orne).
Către 1832 — În copilăria lui Reynier, Tatăl-tuturor avea în preajma sa pe marchizul Coriolan (nepotul său cel mare), Nicholas Smith şi pe alţi opt, dintre care preotul Gian Paolo.
1832 — *Inimă de Oţel.* ***Într-o noapte, pe la jumătatea postului Paştelui:*** începutul acţiunii din *Inimă de Oţel.*
"În acea vreme, baronul Schwarz era deja unul dintre cei mai importanţi bancheri."
1832 — *Turnul Crimei.* Arestarea generalului de Champmas.
Arma Invizibilă. La petrecerea dată de Louis-Philippe, Jean-Paul Samayoux, primul soţ al Léocadiei, cântăreşte 150 de kilograme.
Între 1830 şi 1836. *Misterele Londrei.* Perioadă în care se desfăşoară acţiunea principală din *Misterele Londrei.*
1833 — *Turnul Crimei.* ***Sfârşitul anului.*** Condamnarea generalului de Champmas.

1834 — *Turnul Crimei*. Începutul acţiunii din *Turnul Crimei*. Ascensiunea contesei de Clare (Marguerite). Contesa îl primeşte pe vicontele Annibal Gioja, frecventează pe baronul Schwarz şi este "favorita colonelului".
1835 — *Turnul Crimei*. Paul Labre salvează viaţa Suavitei de Champmas.
Iunie. Domnul Lecoq vine în Normandia, unde o întâlneşte pe Mathurine Hébrard, zisă şi "madam Goret". "Avea cam patruzeci de ani".
Banda Cadet. Naşterea domnişoarei Clotilde.
Cavalerii Tezaurului. Începutul acţiunii din *Cavalerii Tezaurului*. Vincent Carpentier construieşte ascunzătoarea pentru tezaurul colonelului. Lecoq (Toulonnais l'Amitié) este secretar general al colonelului. Are "între treizeci şi patruzeci de ani".
1836 — *Mănuşa de Oţel*. Căsătoria dintre Fanchette, nepoata colonelului, şi contele Corona.
1837 — *Arma Invizibilă*. Ingres pictează portretul lui Remy d'Arx.
1838{9} — *Arma Invizibilă*. Anul acţiunii principale din *Arma Invizibilă*.
Lecoq "se apropie de cincizeci de ani". (Contradicţie cu 1795)
Cocotte are între douăzeci şi douăzeci şi cinci de ani; Piquepuce e cu zece ani mai mare.
Échalot şi Similor are "vreo patruzeci de ani". Saladin e bebeluş. (Contradicţie cu anul naşterii, 1840)
Colonelul pretinde că are mai mult de nouăzeci de ani. "Domnia colonelului durase mai mult de o jumătate de secol".
Sfârşitul lui septembrie, într-o seară de vineri. Lecoq îl întâlneşte pe Hans Spiegel, după care merge la cabaretul *L'Épi-Scié*.
Începutul lui octombrie. Furtul diamantelor Benetti. Asasinarea lui Hans Spiegel de către Coyatier. Arestarea lui Maurice Pagès.
Octombrie. Moartea lui Remy d'Arx.
Începutul lui noiembrie. Reluarea acţiunii (*Mama Léo*).
Sfârşitul anului. Complotul împotriva colonelului, care ordonă să fie executat Portal-Girard (doctor în drept), "Louis al XVII-lea" şi doctorul Samuel (acesta va supravieţui).
Turnul Crimei. Anul acţiunii principale din *Turnul Crimei*.
21 septembrie. Consiliul "Fracurilor Negre" pleacă spre La Ferté-Macé (Orne).
Sfârşitul lui septembrie sau octombrie. Arestarea lui Nicolas, "fiul lui Louis al XVII-lea".
12 decembrie. Domnul Nicolas apare în faţa tribunalului.
Către sfârşitul lui decembrie. Clampin, zis şi Pistol, face aluzie la Trei-Labe.
Ultimele zile ale lui decembrie. Evadarea domnului Nicolas, care

este executat de Coyatier, zis şi *Marchef*, din ordinul lui Lecoq.
1840 — *Inimă de Oţel*. ***Către mijlocul anului.*** Se naşte Saladin (tatăl: Amédée Similor; mama: Ida Corbeau).
Banda Cadet: *Prologul* de la *Banda Cadet*. Într-o seară de iarnă, Échalot intră la postul de poliţie din stradă Culture-Sainte-Catherine, lângă palatul Fitz-Roy, unde lasă un pachet, înfăşurat în hârtie de ambalaj (Saladin).
Moartea ducelui de Clare.
Doctorul Samuel are "aproape patruzeci de ani".
1841 — Publicarea primei povestiri a lui Paul Féval, *Clubul Focilor*, în *Revue de Paris*.
Banda Cadet — Moartea colonelului (după datele de pe epitaf).
Cavalerii Tezaurului. Reluarea acţiunii din *Cavalerii Tezaurului*. Saladin e hrănit cu biberonul.
Reynier, fiul lui Julian Bozzo-Corona (el însuşi nepot al colonelului) şi fiu adoptiv al lui Vincent Carpentier, are între douăzeci şi douăzeci şi doi de ani. Asasinarea colonelului de către nepotul său, Julian (cavalerul Mora). Acesta este, prin urmare, cel ce pune capăt afacerii Schwarz-Maynotte (*Mănuşa de Oţel*).
1842 — *Turnul Crimei*. Mănăstirea Milei, din Sartène, continuă să fie un refugiu pentru "Fracurile Negre" din Franţa şi "Black Coats" din Londra.
Mănuşa de Oţel. ***Ultima duminică din septembrie***. Reluarea şi finalul acţiunii din *Mănuşa de Oţel*.
Octombrie. Moartea şi înmormântarea colonelului. Fanchette este asasinată de soţul ei, contele Corona.
Noiembrie. Moartea lui Lecoq (Toulonnais l'Amitié), decapitat de uşa seifului Bancelle.
Cavalerii Tezaurului. Cavalerii Tezaurului îl asasinează pe contele Corona.
Inimă de Oţel. Reluarea acţiunii din *Inimă de Oţel Decembrie*. Conversaţia dintre Jaffret şi Comayrol, după moartea lui Lecoq.
Către 1842 — *Banda Cadet*. Cadet l'Amour îl ia cu el pe Georges, pe care mama să îl dăduse în ucenicie pe lângă un marmorar din cimitirul Montmartre.
1843[10] — *Inimă de Oţel*. Dată neprecizată şi care ar trebui mai curând plasată spre sfârşitul lui 1842. Înţărcarea lui Saladin — are doi ani şi câteva luni — acesta fiind hrănit direct cu cârnaţi. Nu mult după aceea, are loc marea spargere a casei de bani Bancelle, la Jaffret.
Marţi, 3 ianuarie. Bal mascat la palatul Clare. Moartea Margueritei, contesă de Clare (contradicţie cu ultimul episod din *Cavalerii Tezaurului* şi cu *Banda Cadet*, 1853).
Cavalerii Tezaurului. — Finalul *Cavalerilor Tezaurului*. Scena din

Père-Lachaise. Asaltul asupra comorii (cu Marguerite, deci contradicţie cu 3 ianuarie şi cu 1853).

1843 — *Turnul Crimei.* Ysole Soûlas se căsătoreşte cu prinţul Woronslof, aghiotant al Maiestăţii Sale, împăratul Rusiilor.

Înghiţitorul de Săbii — Naşterea lui Hector de Sabran.

1844 — Sub pseudonimul de "Sir Francis Trolopp", Paul Feval publică *Misterele Londrei.*

1847 — *Înghiţitorul de Săbii.* Justén de Vibray, student, locuieşte la palatul Corneille şi o întâlneşte pe Lily, la Barbe Malheur.

Turnul Crimei. ***Toamna.*** Moartea generalului-conte de Champmas.

Între 1843 şi 1853 — *Banda Cadet.* André Maynotte şi Julie pleacă în Australia, de unde vor sosi certificatele lor de deces (au fost asasinaţi de "Fracurile Negre").

1848 — *Turnul Crimei.* Câteva luni înainte de revoluţia din 1848, Paul Labre şi soţia lui, Suavita, o întâlnesc pe Ysole Soûlas, rămasă văduvă, la mormântul generalului-conte de Champmas (La Ferté-Macé, Orne).

1848 sau 1849 — *Înghiţitorul de Săbii.* Se naşte Marguerite Baumspiegelnergarten (= domnişoara Guite, falsa Justine de Chaves).

1849 sau 1850 — *Înghiţitorul de Săbii.* Se naşte Justine de Vibray (Domnişoara Saphir).

1852 — *Banda Cadet.* Saladin se dovedeşte "un mare tâlhar, de mic copil".

Înghiţitorul de Săbii. Începutul acţiunii din *Înghiţitorul de Săbii.*

Sfârşitul lui aprilie. Saladin, "saltimbanc şi derbedeu", între doisprezece şi cincisprezece ani.

Înghiţitorul de Săbii. ***30 aprilie, ora opt şi jumătate seara.*** Saladin o răpeşte pe micuţa Justine şi se duce la Théâtre Français et Hydraulique, unde o vinde pe o sută de franci doamnei Canada (Léocadie-Amandine), care o va boteza Saphir.

Mai. Ducele de Chaves părăseşte Franţa, cu destinaţia Brazilia.

Banda Cadet. Domnişoara Clotilde are optsprezece ani. Colonelul se apropie de o sută treizeci de ani.

1853 — *Banda Cadet.* Acţiunea principală din *Banda Cadet.*

5 ianuarie. Reunirea bandei Cadet: Adèle Jaffret, Marguerite (contradicţie cu 1843), Doctorul Samuel şi Comayrol.

Noaptea de 5 sau 6 ianuarie. Asasinarea celor două bătrâne domnişoare Fitz-Roy de Clare, în Rue de la Victoire, numărul 67.

6 ianuarie. Clément-Ciungul e acuzat de complicitate în asasinarea domnişoa-relor Fitz-Roy de Clare şi intră la ocnă.

Aprilie. Échalot "nu are mai mult de patruzeci de ani." Clampin, zis şi Pistol, lucrează pentru doctorul Lenoir (poate şi pentru cavalerul Mora).

Înghiţitorul de Săbii — Lily se căsătoreşte cu ducele de Chaves, în Brazilia.
1854 — *Înghiţitorul de Săbii* — Marchizul de Rosenthal (= Saladin) se pare că ar fi făcut o călătorie la Posen, ca să-şi vadă familia (poveste inventată de Saladin).
1857 — Paul Féval publică romanul *Cavalerii Tăcerii*. La Bruxelles, moare François Vidocq (prototipul lui Lecoq).
Înghiţitorul de Săbii. Marchizul de Rosenthal (= Saladin) în trecere prin Alençon şi Dornfront, o salvează pe domnişoara Saphir (poveste inventată de Saladin).
1858 — *Înghiţitorul de Săbii*. ***Sfârşitul lui mai***. Domnişoara Saphir învaţă să danseze pe sârmă.
1859 — *Înghiţitorul de Săbii*. ***August.*** Théâtre Français et Hydraulique e înlocuit de Teatrul domnişoarei Saphir.
Sfârşitul anului (?) Intră în scenă contele Hector de Sabrun.
1863 — Paul Féval publică *Jean Diable* şi *Mănuşa de Oţel*.
Înghiţitorul de Săbii. *Decembrie*. Începutul *Memoriilor* lui Échalot.
1866 — Paul Féval publică *Inimă de Oţel*.
Finalul acţiunii din *Înghiţitorul de Săbii*.
Înghiţitorul de Săbii. *August*. Saladin, devenit marchizul Franz de Rosenthal, locuieşte într-o cameră din stradă Neuve-Saint-Georges.
19 august. Doamna de Chaves (Lily) fuge călare cu contele Hector de Sabran. În aceeaşi zi, taica Justin (= Justin de Vibray) îi împrumută douăzeci de ludovici lui Barbe Malheur.
(?)Saladin, la douăzeci şi şase de ani, devine şeful suprem al "Fracurilor Negre".
1867 — Paul Féval publică *Înghiţitorul de Săbii*.
1868 — Paul Féval publică *Turnul Crimei*.
1869 — Paul Féval publică *Arma Invizibilă sau Secretul* "*Fracurilor Negre*".
1872 — Paul Féval publică *Cavalerii Tezaurului*.
1875 — Paul Féval publică *Banda Cadet*.
1876 — Revenirea lui Paul Féval la catolicism.
1887 — 8 martie. Moartea lui Paul Féval, la Paris.

Franç
le Lionnais

Către mijlocul veacului al XIX-lea, Parisul era prins într-o invizibilă pânză de păianjen, în centrul căreia, pe strada Thérèse, la o distanţă aproximativ egală între actuala Operă, Bursă şi Palais-Royal, se ascundea cel mai temut bandit — în aparenţă mare filantrop — din vremea aceea, stăpânul incontestabil al redutabilei bande denumite "Fracurile Negre": colonelul Bozzo-Corona.

* * *

Desigur, înainte de-a ajunge în strada Thérèse, unde şi-a sfârşit zilele venerat de toată lumea, Tatăl-tuturor fusese nevoit să-şi schimbe de nenumărate ori domiciliul, precum şi numele, şi starea civilă: începând din tinereţea criminală a lui Fra Diavolo, în sudul Italiei (sfârşitul secolului al XVIII-lea), urmată de isprăvile din Corsica, legate de numele Fraţilor Milei, până la misterioasele "treceri" ale lui Hans Teufel în Germania şi John Devil în Anglia. Dar Paul Féval n-a considerat necesar să zăbovească asupra acestui trecut, de care se leagă îndeosebi cele trei povestiri-satelit din ciclul "Fracurilor Negre": *Cavalerii Tăcerii*, *Misterele Londrei* şi *Jean Diable*. Cele şapte drame ale ciclului principal se vor desfăşura în Franţa, şi mai ales la Paris.

Ele se întind, în mare, de la 1825 — epocă la care Colonelul era deja foarte bătrân — şi până pe la 1866; surprinzătoare longevitate, pentru care Cavalerii Tezaurului propune o explicaţie nu mai puţin surprinzătoare.

Despre domiciliile marilor locotenenţi ai Tatălui-tuturor Féval dă prea puţine amănunte. Lecoq — sau, dacă preferaţi, Toulonnais l'Amitié — declară în 1826 că are o locuinţă în strada Gaillon. Şi ocupă pentru foarte puţin timp camere pe strada Notre-Dame-de-Nazareth sau pe strada l'Oratoire-du-Roule, nr. 6, exact atât cât avea de supravegheat îndeaproape ducerea la bun sfârşit a ticăloşiilor sale fără seamăn. Înainte de-a deveni ducesă de Clare şi de-a locui din aceste considerente într-un palat magnific în strada Culture-Sainte-Catherine (a cărui aripă posterioară dădea în strada Grenelle), Marguerite Sadoulas a domiciliat pe bulevardul Montparnasse şi în strada l'Ecole de Médecine. Credincios primului arondisment, vicontele Annibal de Gioja, din marchizii Pallante, va închiria aici, în 1834, un apartament, pe Quai des Orfèvres, după care, spre 1842, se va muta în strada Mont-Thabor, nr. 5. Doctorul Samuel îşi va avea clinica "pe colina Trocadero". Bunul Jaffret, providenţa păsărelelor, va locui în strada Sorbonne, vizavi de atelierul Inimă-de-Oţel, înainte de-a se muta — mult mai târziu — în palatul de Clare. Asupra celorlalţi

"granzi" se păstrează tăcerea: Louis[11] al XVII-lea (e drept că banda "Fracurilor Negre" a numărat cel puţin şase-şapte), contele Corona, Jouan (cămătarul), Portal Girard — doctor în drept —, Comayrol, preotul. O atenţie specială merită Trois-Pattes — care uneori pare să locuiască în spatele hanului "Plat d'Étain" — şi domnul Bruneau. Dacă doriţi să aflaţi mai multe amănunte despre aceştia doi, puteţi oricând reciti primul volum al seriei.

Marele consiliu al "Fracurilor Negre" se ţine, bineînţeles, în strada Thérèse, la Colonelul Bozzo-Corona. După înmormântarea sa — reţineţi că nu am spus "după moartea sa" — reuniunea se va ţine uneori la bunul Jaffret, în perioada în care hidoasa lui soţie, Adèle — alias Cadet l'Amour, marchiz de Tupinier — va prelua conducerea afacerilor. Către finalul acestei saga, când banda "Fracurilor Negre", căzută într-o lamentabilă decrepitudine, va deveni *Clubul Bonetelor de mătase neagră*, membrii ei se vor întâlni la cafeneaua Massenet, lângă Observator. Aici, acel tânăr Alexandru al unui Bucifal aflat în declin — tâlharul de Saladin — se va impune vechilor criminali, deveniţi ceva mai puţin îndrăzneţi. Saladin îşi petrecuse prima copilărie între atelierul Inimă-de-Oţel, strada Notre-Dame-de-Nazareth şi numeroasele barăci de bâlci, care serviseră drept adăpost acelui tată denaturat, care era Similor, precum şi blajinului tată adoptiv, Échalot, fără a pune la socoteală cârciumă,,L'Épi-Scié", din arondismentul 3, care reapare în cele mai multe din aceste aventuri, ca loc de întâlnire al executanţilor şi al complicilor lor.

Marile palate aristocratice — cel al generalului-duce de Clare, cel al familiei Fitz-Roy de Clare, cel al ducelui de Chaves, al doamnei de Sauzay, al generalului-conte de Champmas — sunt situate toate în arondismentele 7, 8 sau 9. Cât despre baronul Schwarz, a cărui imensă avere îl apropie de nobilime — de singura autentică, desigur, în vechiul regim — acesta va locui succesiv în piaţa Louvois, apoi în strada Provence, înainte de-a cunoaşte un sfârşit tragic, în palatul său din stradă Enghien, nr. 19.

Nu există societate cumsecade fără notari. Biroul maestrului Hébert, succesor al maestrului Souëf (Isidor) se află în strada Vieille-du-Temple nr. 22, cel al maestrului Deban — pe care-l întâlnim la începutul afacerii Inimă-de-Oţel — şi căruia îi va succeda maestrul Léon Malevoy, se găseşte în strada Cassette nr. 3.

Mai rămân personajele mărunte. Acestea au profesii cât se poate de diverse: artizani, croitorese, lucrători în marmură, proprietari de cârciumi, "artişti", saltimbanci (şi, desigur, în provincie, ţărani). Toate categoriile, în afară de muncitori, Paul Féval se situează pe linia lui Balzac, nu pe cea a lui Zola.

Se întâlnesc mai ales "artişti" — prin aceasta înţelegând mâzgălitori, figuranţi din teatrele populare, poeţi amărâţi — în

atelierul care va deveni atelierul Inimă-de-Oţel, în strada Sorbonne, vizavi de casa bunului Jaffret. Cât despre saltimbanci, aceştia merită o atenţie specială. Féval vorbeşte despre ei cu deosebită simpatie şi bunăvoinţă. În plus, ei constituie intermediarii fireşti pentru a fura copii sau pentru a-i găzdui şi a-i păstra în răstimpul celor zece ani care, logic, trebuie să treacă înainte de-a li se recunoaşte originea aristocratică şi-a li se înapoia averile considerabile. În ciclul "Fracurilor Negre", saltimbancii sunt în primul rând Léocadie Samayoux, îmblânzitoarea cea solidă, dar bună la suflet, soţii ei succesivi, dintre care ultimul este Échalot, şi încântătoarea domnişoară Saphir.

În 1838, Teatrul Universal şi Naţional cu menajeria sa au poposit în apropierea străzii Quincampoix, în drum spre piaţa Valhubert (sau Walhubert). Devenit Teatrul francez şi Hidraulic, îl regăsim în 1852 în piaţa Tronului, iar un an mai târziu, în piaţa Clichy. Cât despre "Teatrul domnişoarei Saphir": "Prestigiu, nobleţe, graţie şi îndemânare", acesta şi-a terminat cariera în piaţa Invalizilor, înainte ca fermecătoarea sa animatoare să-l părăsească, pentru a regăsi un titlu de care fusese lipsită pe nedrept.

Desigur, geografia "Fracurilor Negre" nu se limitează la Paris. În afară de periferia pariziană, toată Franţa — mai ales Corsica şi Normandia, fără a mai pune la socoteală Alsacia, Bretania, Provenţa şi Pirineii — ba chiar de întregul Occident — Italia, Spania, Marea Britanie, Irlanda, Germania, Europa centrală, Rusia, până în Australia şi Lumea Nouă — au fost martore şi victime ale savantelor intrigi şi ale isprăvilor condamnabile ale "Fracurilor Negre". Totuşi, Parisul a rămas, timp de mai multe decenii sediul statului major al bandei şi epicentrul fărădelegilor.

Abia spre sfârşitul secolului al XIX-lea, pânza de păianjen a început să se destrame fir cu fir, ca apoi să dispară. Pe piaţa crimei rămânea un loc liber, şi curând, Parisul avea să vadă un îndrăzneţ gentleman mascat, înarmat cu pumnal, maestru al groazei, geniu al spaimei, care se va lansa pe podurile oraşului ca să semene din nou teroarea în amatorii de romane populare.

Arondismentele 1 şi 2

Arondismentul 1

Către 1842 — *Inimă de Oţel.*
Strada Mont-Thabor nr. 5
Locuinţa Vicontelui Annibal Gioja
1833 şi 1834 — *Turnul Crimei*
Quai des Orfèvres
"În 1834, vicontele Annibal Gioja a închiriat un apartament aici."
În 1843, aici locuieşte familia generalului conte de Champmas.
Către 1835 — *Turnul Crimei*
"Locuinţa lui Paul Labre, în spatele străzii Ierusalim, colţ cu Quai des Orfèvres"
Strada Ierusalim, nr. 3.
Cele trei camere mobilate, închiriate de Boivin, sunt ocupate de Paul Labre, Thérèse Soûlas şi "Goutron cu cretă galbenă".
Aici este asasinat şi zidit Jean Labre.

Arondismentul 2

1838 — *Arma Invizibilă*
Strada Mail, nr. 3.
Locuinţa lui Rémy d'Arx
1863 — *Înghiţitorul de Săbii*
Strada Tiqnetonne, nr. 13.
Locuinţa doamnei Lubin, singura somnambulă superlucidă din Paris.
1826 — *Mănuşa de Oţel*
Piaţa Louvois
Primul apartament la Paris al baronului Schwartz şi al soţiei sale, Julie.
Dinainte de 1825 până după 1842 — *Mănuşa de Oţel*
Strada Thérèse
Palatul marelui filantrop, colonelul Bozzo-Corona, Tatăl-tuturor.
Construit pe un teren donat de casa de Choiseul.
După moartea Colonelului, palatul va căpăta o destinaţie religioasă.
1826 — *Mănuşa de Oţel*
Strada Gaillon
Domnul Lecoq declară că locuieşte pe această stradă.

Arondismentele 3 şi 4

Arondismentul 3

1838 — *Arma Invizibilă*
Pe un teren întins, către intersecţia străzii Quincampoix cu strada Rambuteau, se află baraca Marelui Teatru Universal şi Naţional, condus de doamna Samayoux, prima îmblânzitoare a capitalelor Europei.
1838 — *Arma Invizibilă*
Intersecţia străzilor Dupuis şi Vendôme (fără îndoială, pasajul Vendôme).
Prăvălia domnului König. Întâlnirea domnului l'Amitié cu Hans Spiegel.
1842 — *Mănuşa de Oţel*
Strada Haut-Fossé, colţ cu strada Fossés-du-Temple, în locul numit La Galiote. Cârciuma "L'Épi-Scié", cu o intrare "spre oraş şi alta dând în câmp".
La tejghea se află regina Lampion.
1842 — *Mănuşa de Oţel*
Strada Notre-Dame-de-Nazarcth.
În spatele curţii hanului Plat d'Étain. Aici locuiesc: Edmée Leber cu mama sa, Michel, Maurice Schwartz, Etienne Roland.
Şi Lecoq are o cameră aici. Échalot, Similor (şi Saladin) deţin şi ei o cameră la ultimul etaj.

Arondismentul 4

1853 — *Banda Cadet*
Strada Vieille-du-TEmple
Aici locuieşte Joseph Clampin, zis şi Pistol.
1838 — *Turnul Crimei*
Strada Vieille-du-Temple, nr. 22
Biroul maestrului Hébert, succesor al maestrului Souëf (Isidore).
Primul funcţionar este domnul Souëf (Constance), nepotul lui Isidore.

Arondismentul 5

După 1830 — *Cavalerii Tezaurului*
Strada Saint-Jacques
Marguerite Sadoulas pretinde că a fost chelneriţă într-o mică

pensiune.
1838 — *Arma Invizibilă*
Piaţa Valhubert (odinioară ortografiată cu W.): "În faţă la Jardin des Plantes, pe terenurile unde urma să se construiască gara Orléans".
Menajeria Léocadiei Samayoux.
1843 — *Inimă de Oţel*
Strada Sorbonne
Casa bunului Jaffret.
Vizavi de ea: atelierul Inimă-de-Oţel.
1847 — *Înghiţitorul de Săbii*
Cartierul latin
La palatul Corneille locuieşte Justin de Vibray.
1866 — *Înghiţitorul de Săbii*
"Pe o străduţă din apropierea Observatorului, care a fost demolată, în vederea trasării bulevardului Port-Royal."
Cafeneaua Massenet, locul de întâlnire al clubului "Bonetelor de mătase neagră".

Arondismentul 6

1841 — *Cavalerii Tezaurului*
Strada Ouest, "vizavi de gardul lateral de la Luxembourg".
Atelierul lui Reynier.
(Prin urmare, nu e vorba de actuala stradă Ouest).
1832 — *Turnul Crimei*
Strada École-de-Médecine
Aici a locuit Marguerite Sadoulas, probabil înainte să devină Marguerite de Bourgogne.
1832 — *Inimă de Oţel*
Strada Notre-Dame-des-Champs.
Roland (Inimă-de-Oţel) e îngrijit de către maicile ordinului Bon-Secours.
În 1817, Lady Stuart de Clare s-a retras aici, sub numele de maică Françoise d'Assise.
1832 — *Inimă de Oţel*
Strada Sainte-Marguerite, nr. 12{12} (uneori Paul Féval greşeşte şi dă numărul 10).
Decesul doamnei Tereza, zisă doamna Marcelin, soţia lui Raymond Clare Fitz-Roy Jersey, duce de Clare; mama lui Roland (zis şi Inimă-de-Oţel).
1832 — *Inimă de Oţel*
Strada Cossette nr. 3
Biroul maestrului Deban, preluat de maestrul Léon Malevoy.

Către 1817 — *Jean Diable*
Strada Dauphin, nr. 19.
Aici locuieşte Gregory Temple.
Către 1835 — *Turnul Crimei*
Strada Pont-de-Lody, nr. 3
După maestrul Hèbert, aici ar locui Jean Labre, baron d'Arcis.
De fapt, este vorba de o casă în reconstrucţie, unde nu există nici un locatar, la ora când Paul Labre trece să culeagă informaţii.

Arondismentele 7 şi 8

Arondismentul 7

1863 — *Înghiţitorul de Săbii*
Esplanada Invalizilor.
Aici este instalat teatrul domnişoarei Saphir: "Prestigiu, nobleţe, graţie şi îndemânare."
1840 — *Banda Cadet*
Strada Culture-Sante-Catherine. (a dispărut. A fost înlocuită cu…?)
Post de pază situat lângă Palatul de Clare.
Aici îl lasă Échalot pe Saladin.
1832 — *Inimă de Oţel*
Strada Saint-Dominique
Palatul generalului, duce de Clare.
1838 — *Arma Invizibilă*
Închisoarea Force
Aici este închis Maurice Pagès, în celula nr. 5.
Cel puţin între 1832 şi 1853 — *Inimă de Oţel şi Banda Cadet*
Palatul Fitz-Roy sau palatul de Clare, intrarea principală: strada Culture-Sainte-Catherine.
Partea din spate: strada Grenelle-Saint-Germaine (actualmente strada Grenelle)
Lângă închisoarea Force.
Când aici va locui Jaffret (în 1853), se va numi "casa cu păsărele"
1835 — *Cavalerii Tezaurului*
Vincent Carpentiér locuia "în spatele Şcolii Militare".

Arondismentul 8 sau 9

1841 — *Cavalerii Tezaurului*
În cartierul Saint-Lazare
Casa lui Vincent Carpentiér.

Arondismentul 8

1838 — *Arma Invizibilă*
Strada l'Oratoire-du-Roule, nr. 6.
Există şi acum, dar se ajunge cu greu la ea, întrucât a devenit pasaj privat, în apropiere de strada Balzac.
Locuinţa lui M. Pages (camera 18) şi Hans Spiegel (camera 17).
Domnul Lecoq ocupă o cameră la etajul 3.
1838 — *Arma Invizibilă*
Pe un teren viran, pe unde va fi trasat bulevardul Friedland.
Palatul Ornan, frecventat de Rémy d'Arx, de Colonel, etc.
1863 — *Înghiţitorul de Săbii*
Strada Faubourg-Saint-Honoré, lângă intersecţia cu bulevardul Gabrielle.
Palatul ducelui de Chaves.

Arondismentele 9 şi 10

Arondismentul 9.

Către 1842 — *Mănuşa de Oţel*
Strada Provence
Penultima locuinţă a baronului Schwarz.
1863 — *Înghiţitorul de Săbii*
Colţul bulevardului cu Chaussée-d'Antin.
Grand-Hôtel.
Contele Hector de Sabran ocupă apartamentul; nr. 38.
1853 — *Banda Cadet*
Strada Pigalle (cu drept de trecere spre strada La Rochefoucauld)
Palatul locuit de doamna de Souzay şi fiul ei, Georges.

Arondismentul 9 sau 17

1853 — *Banda Cadet*
Piaţa Clichy
Baraca lui Échalot la bâlci.

Arondismentul 9

1853 — *Banda Cadet*
Strada Victoire, nr. 67.
Aici au fost asasinate cele două domnişoare bătrâne Fitz-Roy de

Claire.
1866 — ***Înghiţitorul de Săbii***
Strada Neuve-Saint-Georges (devenită strada Saint-Georges)
Marchizul Saladin de Rosenthal ocupă aici o cameră la mansardă.

Arondismentul 10

Către 1842–1843 — ***Mănuşa de Oţel***
Strada Engien, nr. 19
Ultima locuinţă a lui J.-B. Schwartz
1853 — ***Banda Cadet***
Strada Bondy
Casa doctorului Abel Lenoir.

Arondismentele 12, 14 şi 15

Arondismentul 12

1852 — ***Înghiţitorul de Săbii***
Strada Lacuée, nr. 5
(lângă colţul cu bulevardul Contrescarpe)
Locuinţa doamnei Lily, care va deveni ducesă de Chaves.
1841 — ***Cavalerii Tezaurului***
Strada Picpus
(către bariera Tronului)
Casa de educaţie a Doamnelor Crucii (unde se află în pensiune Irène Carpentiér). Casa comunică cu un apartament închiriat de contele Julian Bozzo.
1852 — ***Înghiţitorul de Săbii***
Piaţa Tronului
Teatrul francez şi Hidraulic condus de doamna Canada.
Mai târziu, teatrul va fi instalat pe terenul pieţii din Maison-Alfort.

Arondismentul 14 sau 15

1832 — ***Inimă de Oţel***
La mijlocul bulevardului Montparnasse, de aceeaşi parte cu Grande-Chaumière şi în apropiere de aceasta. La etajul 5, apartamentul Margueritei de Bourgogne.

Arondismentul 15

1832 — *Turnul Crimei*
Cartierul Saint-Honoré
Palatul generalului, conte de Champmas.

Arondismentele 16 şi 20

Arondismentul 16

1838 — *Arma Invizibilă*
Pe colina Trocadéro, cu vedere spre Champ-de-Mars.
Clinica doctorului Samuel.

Arondismentul 20

1843 — *Cavalerii Tezaurului*
Lângă cimitirul Père-Lachaise, nu departe de strada Parants şi de calea Poiriers.
Château-Gaillard, unde locuiesc domnişoara Irène, lucrătoare de broderii (fiica lui Vincent Carpentiér), domnul şi doamna Canada, "rentieri la Paris" (Léocadie Samayoux şi Échalot), precum şi cavalerul Mora.

Doamnei La R… de C...

Dumneavoastră, doamnă, sunteţi cea care mi-a dezvăluit această mină de aur: istorioarele din care m-am inspirat în scrierea primelor două serii ale "Fracurilor Negre". Tot dumneavoastră mi-aţi povestit uimirea muncitorilor care, demolând turnul Tardieu, din colţul fostei străzi a Ierusalimului, au descoperit în grosimea zidului o gaură având sinistra formă a unei fiinţe omeneşti.

Am încercat să nu adaug nimic de la mine acestei istorisiri, ale cărei elemente au fost puse cap la cap de vechiul nostru prieten. Mi-ar fi fost uşor să-i dau omogenitate dramatică, dar aş fi renunţat să mai scriu, dacă aş fi fost silit să suprim episodul privitor la regele "Fracurilor-Negre" şi la Maintenon-cu-barbă.

Vă rog să acceptaţi această carte, unde veţi găsi multe lucruri ţinând de convorbirile noastre.

Cu deosebită stimă şi afecţiune,

PA FÉVAL.

Partea întâi — Clampin, zis şi Pistol

Capitolul I - Uciderea unei pisici

Palierul, deşi spaţios, avea un aspect mizerabil: lumina venea de sus, printr-un ochi de geam pe care praful îl făcea aproape opac. Se puteau vedea trei uşi dărăpănate, dispuse în semicerc, la care se ajungea pe o scară circulară şi foarte abruptă, cu balustrada în permanenţă jilavă.

La dreapta şi la stânga scării strâmte se găseau două nişe, cu resturi de cherestea de la demolări, legată sau trântita de-a valma în mormane.

Se însera. De la cele trei etaje inferioare răsunau zgomote confuze, mai ales clinchet de farfurii şi de pahare. Un miros violent de cabaret urca pe scara în spirală, şi lipsită de aerisire.

Aici, la ultimul etaj, era destul de linişte. Pe sub uşa din dreapta răzbătea un zvon discret de conversaţie, precum şi o aromă îmbietoare de supă abia luată de pe foc. În spatele uşii din mijloc era tăcere absolută. Cât despre zgomotul care venea dinspre uşa din stânga, acesta era destul de nelămurit şi nici chiar cineva înzestrat cu auz foarte fin n-ar fi putut spune cu precizie dacă ciocăniturile regulate şi înăbuşite, care făceau să vibreze casa scărilor, proveneau de aici sau din altă parte.

Zgomotul părea să vină de-aici, dar era neclar, dând impresia de depărtare. Şi totuşi, la fiecare lovitură, casa scărilor se zguduia violent.

În nişa din stânga scării nu se vedea decât grămada de lemne zvârlite la întâmplare. O rază de soare pătrundea printre bucăţile de cherestea, oprindu-se pe un superb cotoi de maidan, foarte ocupat să-şi facă toaleta.

Pe uşa din stânga se putea vedea numărul "7".

Pe cea din mijloc, pe lângă numărul "8", mai exista şi o carte de vizită lipită în patru colţuri, pe care scria cu cerneală: Paul Labre.

Cea de-a treia uşă, de unde venea zgomotul regulat şi inexplicabil, avea numărul "9".

Undeva, mai jos, se auzi un ceas cu cuc, vestind ora cinci. În nişa din stânga, cu o mişcare aproape imperceptibilă, motanul îşi ciuli urechile în colţişorul lui din spatele legăturilor de cherestea.

Zvonul de conversaţie de la "7" deveni mai distinct, iar vocile se apropiară.

Uşa se deschise, invadând palierul cu miros de supă. Camera era mare şi mult mai bine luminată decât holul, înăuntru se putea vedea o masă rotundă, cu faţă de masă albă, iar mai în fund, un şemineu

înconjurat de ustensile de bucătărie, agăţate în perete. În prag se iviră un bărbat şi o femeie, care continuau să stea de vorbă.

Femeia nu mai era tânără şi purta un halat de fabrică extrem de curat, în care se putea ghici reflexul unei obişnuinţe şi-al unui gust provincial. Probabil că în tinereţe fusese foarte frumoasă. Expresia de pe chipul ei, plin de seriozitate şi de bunătate, inspira încredere.

Însoţitorul avea între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani; era scund dar bine clădit. Figura lui energică trăda un amestec de bunăvoinţă şi suspiciune, aşa cum se întâmpla cu oamenii a căror ocupaţie în viaţă vine în contradicţie cu felul lor de-a fi. Obrazul proaspăt ras păstra amintirea albăstruie a bărbii, iar ochii negri, adăpostiţi sub sprâncenele stufoase, priveau direct, dar prea insistent. Avea un zâmbet deschis, şi era îmbrăcat ca un mic-burghez.

— Prin urmare, zise femeia cu glas coborât, după ce aruncă o privire pe palier, generalul este la Paris? Nu-mi ascundeţi nimic, domnule Badoît, adăugă ea, văzând că celălalt ezită. Ştiţi bine că nu-s gură-spartă.

— Doamnă Soûlas, ştiu că eşti o femeie extraordinară! răspunse Badoît. Numai că, vezi dumneata, nu-i a bună! În toată afacerea asta avem de-a face cu aşa uneltiri că ţi se face părul măciucă. Eu unul simt de la o poştă mâna lui Toulonnais-l'Amitié.

— Domnul Lecoq! "Fracurile Negre"! murmură Thérèse Soûlas, mai mult uimită decât speriată.

Apoi, cu tandreţe:

— Pis, pis, pis! Mâţa asta începe să se facă la fel de rea ca domnul Mégaigne. Hai, iubitule!

Badoît îi întinse mâna.

— Pe curând!, zise el. La şase fix voi veni la cină… E totuşi ciudat că femeile au în general o slăbiciune pentru indivizii dubioşi.

În vorbele lui se citea un reproş. Thérèse Soûlas începu să râdă de-a binelea, ţinându-i mâna într-a ei.

— Ştiţi pentru cine am o slăbiciune? şopti ea. Pentru bietul flăcău de colo: cel înalt şi palid. Am… am avut o fată care-ar fi fost acum de vârsta lui.

Femeia privi cu tristeţe spre uşa din mijloc, cea cu numărul "8".

— Ha, ha! replică Badoît, bine-dispus. Nu sunt gelos pe domnul Paul. Dacă ar avea gustul măririi, ar ajunge departe. Afacerea lui cu generalul îl propulsase dintr-odată… Dar ăsta-i un tip pe care-l macină ruşinea şi prejudecăţile. Pe curând, doamnă Soûlas; am prins un fir şi n-am astâmpăr.

Coborî scara cu paşi lenţi. Doamna Soûlas rămase o clipă în prag, cufundată în gânduri.

"Generalul!" îşi zise ea. "Fiica mea e fericită în casa lui. Ştiu bine c-o iubeşte la fel cum îşi iubeşte propria-i fiică. Ciudat! Eu nu-i ştiu

faţa, dar o iubesc la fel cum mi-o iubesc pe-a mea!"

Apoi îşi îndulci din nou glasul.

— Pis, pis, pis! Uşuraticule! Pis, pis!

Dar motanul se încăpăţâna să se ascundă printre lemne, făcându-se că nu aude.

Doamna Soûlas intră şi închise uşa. Cât timp fusese pe palier, zgomotul surd şi regulat de la camera 9 încetase. De cum locul rămase din nou pustiu, ciocăniturile reîncepură.

Femeia se aşeză în faţa şemineului, cu ochii ţintă la oala mare de aramă, în care fierbea mâncarea.

"Şi când mă gândesc că el nici nu ştie dacă mai trăiesc sau nu... Şi de fapt, ce mai contează? Niciodată nu i-am cerut nimic pentru mine."

Luă o cutioară, pe care o aşeză pe broboadă, deschizând-o. Înăuntru era portretul unui frumos cavaler, în uniformă de lăncier şi purtând însemnele de şef de escadron. Sub portret se puteau citi cuvintele: "Pentru Thérèse".

Doamna Soûlas privi îndelung portretul. Era greu de spus ce ascundea surâsul ei. În orice caz, nu iubire.

— Se spune că revoluţiile au schimbat faţa lumii, murmură ea. Un bărbat frumos, bogat şi puternic trece printr-un ţinut sărac; aici întâlneşte o fată frumoasă, căreia îi răpeşte onoarea şi tihna. El pleacă fericit mai departe, fata rămâne cu deznădejdea ei. Când oare se vor schimba lucrurile? Ah! Câtă iubire şi câtă durere am purtat în suflet! Acum, însă, toate astea s-au dus, n-a mai rămas decât gândul la fata mea. Ysole e fericită în casa lui. Tot ce voi putea face pentru el, voi face cu dragă inimă.

Oala fierbea înăbuşit, răspândind în jur acele arome care jignesc un stomac plin, dar încântă până la extaz umilul apetit al unui poet.

Doamna Soûlas se ridică să aşeze tacâmurile pe masă, unde erau şase farfurii şi şase sticle acoperite cu câte un şervet în formă de turban.

După cum se vede, femeia ţinea o pensiune.

Se auziră ciocănituri în uşă. Intrară doi obişnuiţi de-ai casei: domnul Mégaigne — "individul dubios" — şi domnul Chopand, un om la locul lui.

A sosit momentul să precizăm că toţi cei menţionaţi erau agenţi de poliţie. Doamna Soûlas oferea mese ieftine domnilor inspectori. Badoît era inspector de poliţie. Domnul Mégaigne — vesel şi petrecăreţ — era şi el inspector. Chiar şi domnul Chopand — cu înfăţişare de rentier şi suflet de contabil — era de asemenea inspector.

Până şi Paul Labre, necunoscutul, singurul, fir de iarbă prin care se putea ajunge la poezie, din păcate!...

Acest palier misterios aparţinea unei case istorice, despre care vom vorbi în curând. Ne aflăm în strada Ierusalim, chiar în miezul

siguranţei publice. Zgomotele şi mirosurile de cabaret ce urcau pe scara turnantă proveneau din proprietatea lui taica Boivin, care avea două case şi turnul de la malul apei, zis şi Turnul Tardieu sau Turnul Crimei.

Camera cu numărul "9", de unde răzbătea zgomotul enigmatic care dura de-atâta timp şi părea să vină de departe, se afla chiar la ultimul etaj al turnului.

Domnul Mégaigne purta o haină albastră cu nasturi negri. Era un Don Juan cu oarecare nostalgii de funcţionar la pompe funebre. Domnul Chopand era îmbrăcat într-o redingotă ieftină şi cu minimum de lenjerie. Mic de statură, slab, cu obrajii ridaţi şi galben-cenuşii, se distingea mai ales prin calmul său desăvârşit şi prin vocea joasă.

— Frumoasă doamnă! vorbi Mégaigne, care o salută pe Thérèse agitându-şi pălăria lucitoare pe deasupra capului. Nu ştiu de ce aveţi bunăvoinţa de-a vă interesa de generalul-conte de Champmas, dar am prilejul să vă anunţ că a fost adus de la Mont-Saint-Michel la Paris, unde urmează să depună mărturie într-o anchetă asupra unui complot politic.

— Unde depune mărturie, rectifică Chopand. Procesul e în curs de desfăşurare.

— Generalul s-a purtat bine cu familia mea, zise simplu doamna Soûlas. Dar ce-i cu povestea asta, care v-a pus pe toţi pe jăratic? adăugă ea.

— Aha! exclamă Mégaigne. Deci Badoît a vorbit! Ce flecar!… Nu-i nici o poveste. Nu-i decât un cuvânt, fără cap şi fără coadă, care pe deasupra a fost auzit de un jandarm! Jandarmii aud întotdeauna anapoda, aşa-i regulamentul!

Chopand pufni în râs. Relaţiile dintre jandarmi şi inspectori nu erau dintre cele mai cordiale.

— În timpul călătoriei de la Mont-Saint-Michel la Paris, urmă Mégaigne, nu ştiu la care popas, un bărbat a reuşit să se strecoare până la general — un bărbat îmbrăcat în bluzon! — şi să-i şoptească vreo câteva cuvinte, dintre care jandarmul n-a prins decât atât: "Gautron cu cretă galbenă."

— Ghici ghicitoarea mea! îl întrerupse Chopand. Şi-acum toţi isteţii de la Siguranţă s-au pornit să caute. "Gautron cu cretă galbenă!" Auzi, ce şaradă!

— Gautron cu cretă galbenă! repetă şi domnul Mégaigne, ridicând din umeri. Să fie o firmă?

— Sau vreun fel de a-l "găti" pe Gautron? îşi dădu cu părerea domnul Chopand. Aşa cum ai spune "Gautron cu pireu de cartofi"…

— Ei, şi de-aici — urmă domnul Mégaigne — alde Badoît s-a şi pus pe treabă! Totdeauna vrea să fie mai cu moţ decât alţii! Spionul lui, Pistol, ăla care omoară pisici şi-şi vâră nasul peste tot, a dat

târcoale toată dimineaţa în jurul Palatului de Justiţie. Caută! Eu unul zic aşa: Gautron cu cretă galbenă sau Gautron cu sos alb, guvernul are exact ceea ce merită pentru cât ne plăteşte. Şi-i o prostie să-ţi strici meseria. Fără ranchiună, asta-i părerea mea!

* * *

Când ceasul bătu ora şase, în jurul mesei erau aşezate cinci persoane; două locuri rămăseseră libere: cel al domnului Badoît şi cel al lui Paul Labre, vecinul de la numărul "8".

În acest moment, deşi pe palier se făcuse şi mai întuneric, în dreapta scării se văzu ceva mişcând. În nişa din stânga, pisica încetă să-şi mai netezească mustăţile şi ciuli urechile, neliniştită.

— Ce? se auzi un glas ascuţit şi foarte răguşit. Eu unul nu pot suferi mâţele, să fie clar! Iar domnul Badoît oricum n-o să-mi dea nimic, indiferent că ciocăniturile se-aud aproape sau departe, pentru că al dracului să fiu dacă ştiu de unde vin. Nici o singură mâţă! Iar cu am nevoie de cei douăzeci de gologani ai mei. Mèche, andaluza mea, m-aşteaptă la "Bobino" cu toate don'şoarele alea! Regret pentru madam Thérèse! Într-o zi am să-mi fac şi eu o situaţie, dar pân-atunci, e încă vârsta plăcerilor şi-a nebuniilor!

Din întuneric îşi făcu apariţia o formă omenească, slabă şi deşelată. În lumina slabă a înserării, i se puteau distinge oasele ascuţite pe sub haina de lucru de un albastru spălăcit. Capul mic era acoperit de-o claie de păr blond deschis.

Arătarea mai făcu un pas, apoi se întinse de-i trosniră toate oasele. Era Clampin, zis şi Pistol, tânăr fără ocupaţie, dar nu şi fără profesie, întrucât lucra pentru domnul Badoît, pentru spionii din Île-de-la Cité şi pentru mulţi alţii.

Cotoiul se ghemui şi mai mult sub lemne. Simţise apropierea duşmanului.

Pistol păşi fără zgomot, de parcă ar fi mers în picioarele goale. Înconjură casa scărilor, ţinând în mână un cârlig ca al negustorilor de haine vechi — o jucărie de copil, pe care şi-l făcuse probabil singur, dintr-un cui şi-o bucată de lemn.

— Pis, pis, pis! chemă el încetişor, imitând glasul doamnei Soûlas.

Lemnele trosniră: motanul se chinuia să se tragă înapoi, la adăpost.

— Ei, hai! îi zise Pistol. Nu mai fă nazuri. Nici măcar n-ai să-ţi dai seama. Şi nu poţi să spui că nu te-am aşteptat. Cumătră Soûlas are suflet bun; dac-ar fi apărut măcar vreo altă mâţă de maidan… Dar, ce vrei? Mai sunt şi zile din astea! Când ajung târziu la "Bobino", e nenorocire! Nu mişca!

Ochii pisicii luceau ca doi tăciuni, indicând cu precizie unde îi era

capul.

Există în lume mari vânători, şi-aproape toţi marii vânători sunt şi puţin chirurgi. Clampin, zis şi Pistol, ochi cu atenţie, apoi înfipse cuiul. Cei doi tăciuni se stinseră.

— Gata! exclamă el. Ce făceai atâta caz?

Nici nu sfârşi bine de vorbit, că în spatele uşii cu numărul se auzi un scârţâit. De câteva secunde ciocăniturile încetaseră.

Pistol se lăsă uşor pe mormanul de cherestea, fără nici un respect pentru cadavrul încă nerăcit al victimei sale, şi rămase nemişcat.

Uşa de la numărul "9" se deschise şi Pistol văzu ceva cu totul neobişnuit.

În interior era încă lumină. Uşa, care se deschidea în afară, era dublată cu o saltea.

"Ca să nu se-audă loviturile de târnăcop" îşi zise Pistol. "Nu-i rea ideea!"

În prag se ivi un om cu forme herculeene, pe care lumina, venind din spate, i le scotea în relief. Bărbatul ascultă şi privi în jur. Apoi ieşi şi plimbă o bucată de cretă pe scândurile uşii.

"Îşi scrie numele", se gândi Pistol. "Ia să vedem".

Dar asta fu tot. Omul intră din nou şi zăvorî uşa pe dinăuntru. O clipă însă lumina căzu pe chipul său, aflat în profil.

— Domnul Coyatier! murmură Pistol, pe un ton în care surpriza profundă era amestecată şi cu putină teamă.

"Da' ia să vedem ce firmă şi-a pus la prăvălie!" îşi zise el.

Scapără un chibrit şi-l apropie de uşa cu numărul "9", unde putu citi: Gautron.

Numele era scris cu cretă galbenă.

Capitolul II - Un colţ din vechiul Paris

Clampin, zis şi Pistol, suflă în chibrit, apoi rămase pe gânduri.

"Cu siguranţă că povestea asta o să-l intereseze pe domnul Badoît", se gândi el.

Zgomotul înăbuşit reîncepuse. Acum Pistol ştia de ce loviturile de târnăcop sau de ciocan păreau a veni de departe: salteaua amortiza toate sunetele.

"Cu Coyatier ăsta nu-i de glumit", îşi spuse în continuare Pistol. "Individul omoară oameni aşa cum omor eu pisicile, de nu apucă să zică nici «miau». Da' ce naiba face cu târnăcopul? Se zguduie casa. Mă-ntreb cum de nu se-aude le etajele de mai jos. Da' poate că se-aude. Când tipi ca ăsta se-apucă de ceva, au grijă de toate amănuntele. Probabil că-n odăile de dedesubt locuiesc amici de-ai lui."

Pistol îşi legă cârligul de bretelele pantalonilor; era un instrument

de vânătoare, dar nu putea fi socotit o armă. Şi totuşi, Pistol era îngândurat.

"Nici vorbă să mă lipsesc astă-seară de "Bobino" şi de Mèche, andaluza mea!" îşi spuse el, scoţând de sub lemne cadavrul nefericitei feline. "Mi-am asigurat cei douăzeci de gologani."

Pipăi corpul cotoiului cu degete de cunoscător.

"Douăzeci şi cinci! Ăsta-i o minunăţie... şi atât de fraged! La *Iepurele Alb* or să facă o mâncare pentru domni, de-or să se lângă pe degete. O să am destul timp mâine dimineaţă să-i povestesc domnului Badoît ce-am aflat: chestia cu Coyatier şi cu numele pe care l-a scris pe uşa dublată cu saltea... Un nume... Ia stai! Ah... Ce nume!... Gautron... Gautron! La dracu' dac-am să ţin minte până mâine! Mi-ar trebui o bucată de hârtie şi-un creion. Mi-aş cumpăra eu, nu-i vorbă, dacă nu m-ar costa patruzeci de centime, asta fără să mănânc sau să beau, şi fără să-i dau un sfanţ lui Mèche."

Aceste straie de ştrengar al Parisului, la prima vedere atât de simple, au întotdeauna un număr suficient de mare de buzunare, unde se găsesc tot soiul de lucruri, a căror vânzare n-ar face nici cât preţul unui bilet de omnibuz. Pistol se scotoci prin buzunare după vreun petic de hârtie. Cum nu găsi nimic, începu să se uite în jur, pe palier. Nici măcar o zdreanţă.

— Şi totuşi, văzusem undeva o aşchie de cărbune, care mi-ar fi putut sluji drept creion — mormăi el. Măi, da' prost mai sunt! Păi, cartea aia de vizită a domnului Paul prea se plictiseşte-acolo! Am s-o duc cu mine la spectacol.

Cu paşi neauziţi, după cum îi era felul, se apropie de uşa din mijloc şi desprinse cartea de vizită a lui Paul Labre, pe dosul căreia mâzgăli pe bâjbâite numele de Gautron.

Liniştit că memoria n-avea cum să-i mai joace feste, ascunse mâţa moartă sub haină şi coborî scara.

Sosise ora plăcerilor. Terminându-şi ziua de muncă, Pistol porni pe stradă cu capul sus şi nasul în vânt.

După ce vându pisica, la cursul zilei, unui respectabil birtaş care urma s-o transforme în "iepure cu sos de vin alb", Pistol îşi cumpără de doi gologani pâine şi de alţi doi gologani nişte şorici fript, pe care le mânca în drum spre teatru. Fără a face parte dintre junii de elită, avea totuşi o oarecare reputaţie, ca om tocmit pentru aplauze.

— Iubita mea e-n paradis? întrebă el. Vorbesc de domnişoara Mèche.

Iubita lui era în paradis. Pistol urcă şi el. Toată seara nu încetă să uluiască întreagă galerie prin largheţea cu care plăti pe rând bere de doi gologani, sirop de migdale, mere, plăcintă şi alune.

Şi totuşi, acest cavaler în zdrenţe al domnişoarei Mèche avea în buzunar doar atât cât să-şi ducă viaţa de azi pe mâine. Dar cum încă

nu-şi făcuse un rost, nu se gândea deocamdată decât la plăceri.

* * *

După plecarea sa, palierul unde avusese loc uciderea pisicii rămase pustiu. La doamna Soûlas, inspectorii cinau în tihnă. În mansarda lui Paul Labre nu se auzea nici o mişcare. Singur, zgomotul produs de ocupaţia misterioasă a locatarului de la 9 persista şi se făcea mai distinct.

În întunericul aproape complet de pe palier apăru brusc un evantai de lumină, pătrunzând până în cele două nişe şi în casa scărilor.

Uşa din mijloc era acum deschisă.

În prag apăru domnul Paul Labre, care se opri, ascultând.

În aceeaşi clipă, ciocăniturile încetară.

Se pare că, deşi salteaua din uşă amortiza sunetele, cel — sau cei — care lucra în odaia cu numărul 9 găsise o cale de-a şti ce se petrece în exterior.

O secundă silueta înaltă şi profilul armonios al lui Paul se conturară distinct în pragul ferestrei aflate în fundul încăperii, chiar în dreptul uşii. Nu i se vedeau trăsăturile, pentru că lumina venea din spate, dar eleganţa şi mlădierea trupului, precum şi profilul regulat, păreau a fi cele ale unui bărbat foarte tânăr şi foarte frumos.

Cu siguranţă că ceea ce-l împinsese să deschidă fuseseră loviturile ca de ciocan, întrucât tăcerea aşternută îi uimea din cale-afară.

La fel de sigur era şi faptul că zgomotul îl smulsese dintr-o ocupaţie care necesita tihnă. Tânărul avea aerul neliniştit al poetului ce-şi vede meditaţia întreruptă.

Dar Paul Labre nu era poet.

Mai întâi, aruncă o privire spre încăperea liniştită unde oaspeţii doamnei Soûlas îşi serveau cina, ca de obicei. Apoi, ochii i se opriră asupra uşii cu numărul "9", care rămânea ascunsă în penumbră, astfel încât numele scris cu cretă nu putea fi observat.

— Nu mă mai recunosc! murmură el, ducându-şi mâna la frunte. Mă credeam un om rezistent, dar se vede treaba că am febră, dacă mi se năzare c-aud zgomote.

Mai ascultă câteva momente cu atenţie.

— Nimic! Aş fi jurat că nişte lucrători încearcă să dărâme un zid. Mintea mea o cam ia razna.

Şi Paul se întoarse în cameră.

Încăperea în care locuia era strâmtă şi de formă neregulată. Pe un plan întocmit de un arhitect ar fi arătat ca o semilună uşor turtită. Fereastra cu lucarnă se găsea în centrul arcului de cerc. Înăuntru nu exista şemineu. Cele două unghiuri erau închise de două dulapuri

înguste, care formau cu peretele un fel de triunghiuri.

Camera avea drept mobilier un pat de campanie, trei scaune, o comodă şi un birou. Scaunele erau în bună stare şi păreau să provină din grădina publică sau dintr-o biserică. Comoda era o ruină; Biroul din lemn de cireş, înnegrit de timp şi de necazuri, aducea totuşi în toată această sărăcie o notă de lux. Pe o măsuţă prăpădită, sprijinită cu un baston aşezat vertical — aşa cum fac căruţaşii ca să nu li se răstoarne marfa — se aflau câteva coli de hârtie, un păhărel de lichior plin cu cerneală şi o pană.

Pe unul din scaune se găsea o pălărie neagră. La picioarele patului erau întinse un pantalon negru, destul de nou, o vestă şi o redingotă, tot negre.

Fereastra joasă şi boltită, deasupra căreia se zărea o porţiune de acoperiş, ca un cozoroc de caschetă, dădea spre o grădină mare, dincolo de care se puteau zări mai multe construcţii monumentale.

În loc să se aşeze din nou la birou, de unde abia se ridicase — căci cerneala încă nu se uscase pe hârtie — Paul Labre porni cu paşi nesiguri spre fereastră şi privi afară. Pe lângă clădirile din dreapta grădinii, în depărtare, se mai puteau zări câteva case, perfect aliniate de-a lungul unei străzi ce părea trasată cu rigla.

În stânga, zidul se întindea paralel cu cheiul, lăsând să se vadă de la etaj un colţ de peisaj parizian: Sena, apoi Quai des Augustins şi Pont-Neuf pe deasupra căruia se zărea la Monnaie profilată pe faţada Institutului.

Priveliştea era întreruptă brusc — ca linia unui cadru — de o clădire destul de înaltă şi severă, lipită de zidul grădinii.

Cam asta se putea vedea de la lucarna ce lumina cămăruţa sărăcăcioasă a lui Paul Labre. Ferestruica dădea în spatele străzii Ierusalim, în unghiul format cu Quai des Orfèvres. Grădina era parcul Prefecturii, a cărei clădire se întindea spre dreapta, până la Sainte-Chapelle.

Şirul de case frumos aliniate reprezenta spatele străzii Harlay-du-Palais.

Odaia lui Paul Labre se găsea în interiorul donjonului lipit de faimosul turn, aflat în colţul străzii Ierusalim cu Quai des Orfèvres: unul din cele mai neobişnuite colţuri din vechiul Paris.

Acum, toate au dispărut. Bizara fizionomie a acestor locuri nu mai poate fi văzută decât în colecţia de fotografii luate din ordinul domnului Boittelle, dintre care cele mai reuşite sunt păstrate de savantul şi arhivistul Prefecturii.

În 1834, când începe istoria de faţă, turnul, donjonul şi casa alăturată — toate pe strada Ierusalim, numărul "3" — erau proprietatea birtaşului Boivin — nume care se bucura de oarecare celebritate în lumea interlopă a Parisului.

Fără a fi ceea ce se cheamă un arheolog, taica Boivin era foarte mândru de vechimea turnului său, care făcea parte din vechile fortificaţii ale Palatului de Justiţie, şi arăta tuturor plin de orgoliu, urmele unei ghiulele burgunde, ce ştirbise puţin din zid, nici el nu ştia prea bine în ce secol.

Ceea ce ştia, însă, era că Boileau-Despréaux{13} se născuse în casa alăturată: casa canonicului. "Boileau, Boivin" — zicea el. "Uite cum rimează{14}".

Mai ştia şi că Voltaire{15} îşi petrecuse copilăria nu departe de-aici, în clădirea în care se afla acum tipografia. Ce de-a poeţi pe o stradă care măsura numai câţiva stânjeni lungime!

Ştia de asemenea că în turnul său locuise magistratul criminalist Tardieu, împreună cu soţia: doi avari descrişi într-o satiră a lui Boileau. Amândoi fuseseră asasinaţi, iar capul nefericitului magistrat fusese agăţat la ferestruica de la etajul întâi, care dădea spre chei. De asta turnului i se mai spunea şi Turnul Tardieu sau Turnul Crimei.

Dar lui Boivin nu-i prea plăceau indivizii ca magistratul criminalist Tardieu, care-i supraveghează şi-i inoportunează pe cheflii.

— Dacă-şi umplea pântecul cu vin, şi nu cu paie — zicea el deseori — nimeni n-ar fi avut nimic cu el, nici de-ar fi existat încă o noapte a Sfântului Bartolomeu{16}!

Pe lângă casa canonicului — unchiul lui Boileau şi palatul protectorilor lui Voltaire, Boivin mai avea în jur şi alte lucruri de care era tare mândru: arcada lui Jean Goujon{17} şi mai ales, Sainte-Chapelle{18} dădeau — după părerea lui — un aer de distincţie proprietăţii sale. Îi făcea plăcere să povestească cum numele de "strada Ierusalim" şi "strada Nazareth" fuseseră date de pelerinii care obişnuiau să se strângă în jurul capelei lui Louis cel Sfânt{19}, atunci când plecau sau se întorceau de la Sfântul Mormânt.

— Toţi pierde-vară ăştia, spunea el, veneau însetaţi după atâta mers prin deşert, şi-aveau nevoie să se răcorească. De asta, birtul meu datează de pe vremea cruciadei.

Cât despre clădirea Prefecturii, faţă de ea Boivin nu avea nici un respect. Era o parvenită, apărută din pământ abia spre anul 1610.

Casa Boivin era un cabaret destul de cunoscut şi frecventat, după cum e lesne de închipuit, de către inşi complet străini de eticheta Curţii. Baza clientelei o constituiau acei îndrăzneţi cu apucături cavalereşti, care dispreţuind munca manuală şi profesiile liberale, trăiau din protecţia pe care-o acordau femeilor frumoase, fără a se bucura de respectul opiniei publice.

La aceştia — din păcate, destul de mulţi — se adăugau vreo câţiva jandarmi şi inspectori, câţiva funcţionăraşi, pompieri şi şobolani de la Palat, trecuţi prin mai toate crâşmele din Île-de-la-Cité{20}. Turnul reprezenta partea galantă a proprietăţii.

Numai gândul la el îţi dădea frisoane. În micile cămăruţe octogonale, aflate la fiecare etaj al turnului, pudica Venus şi-ar fi acoperit chipul cu-n voal până la genunchi.

Şi totuşi, aici veneau bucătărese — neveste ale negustorilor de unelte de pescuit — care frecventau jandarmi, la modul cât se poate de respectabil…

În aceste colivii încăpeau uşor doi cavaleri şi două domnişoare. Taica Boivin, cu vorbele lui de duh, zicea:

— Dacă-i mai înghesui niţel, încap şi opt! Şi turnul rezistă!

La etajul 3 nu mai existau "colivii". Odăile de sus erau închiriate cu mobilă cu tot.

Camerele mobilate erau cu totul trei la număr: cea a lui Paul Labre, cea a Thérèsei Soûlas, aflată în partea de sus a casei cu numărul 3, şi cea a lui "Gautron cu cretă galbenă", care ocupa vârful turnului Tardieu.

Merită pomenit şi faptul că, în 1834, casa alăturată de crâşma lui Boivin şi care purta numărul 5 fusese închiriată de administraţie cu intenţia de-a reconstitui serviciul de siguranţă, după destituirea celebrului Vidocq{21}.

Privirea lui Paul Labre, tristă şi melancolică, se întoarse spre frântura de peisaj unde se zărea Sena. În lumina soarelui de asfinţit, chipul tânărului se contura frumos şi viril, ca un medalion al lui David. Trăsăturile îi erau nobile şi mândre. În expresia ochilor mari se citea un fel de îndrăzneală, acum înfrântă, precum şi lucirea stinsă a veseliei de odinioară.

Se pare că după ce se bucurase intens de câteva zile fericite, suferise mult şi îndelung,

Era foarte palid. Fruntea înaltă şi plină de distincţie era încadrată de un păr negru şi uşor buclat. Linia gurii trăda blândeţe, dar şi fermitate, amândouă însă învinse acum de nefericire.

Pe scurt, oricine l-ar fi zărit la fereastra acestei magherniţe nenorocite, îmbrăcat în bluza lui de lină cenuşie, şi-ar fi dat seama, că nu acestea erau hainele ce i se potriveau, la fel cum nici locul lui nu era aici.

Zidul grădinii, care dădea spre chei, se învecina cu un rând de case, ce formau un unghi drept cu curtea din Harley. Aproape toate s-au păstrat, cu excepţia primei, care era cea mai mare şi prin urmare, la vremea aceea le acoperea pe toate celelalte.

Casa cu pricina nu avea decât două etaje, ambele foarte sus, deasupra cărora se aflau mansarde semicirculare, sub un acoperiş aproape vertical. Se pare că locatarii ei nu fuseseră chiar fitecine.

La fiecare etaj exista câte o fereastră cu balcon, care dădea spre grădină.

În ziua aceea, fereastra de la primul cât rămânea cu jaluzelele

trase, în vreme ce aceea de la al doilea nivel fusese întredeschisă.

La una din barele de fier ale balconului flutura o eşarfă roşie.

Privirea lui Paul Labre se opri la fereastra de la etajul întâi. Pe buze îi stăruia un surâs melancolic.

— Ysole! murmură el. Ce înseamnă un nume? Am zărit-o de departe. Am adorat-o în tăcere. Ultimă tresărire a inimii mele va fi pentru ea!

Duse degetul la buze, de parcă ar fi vrut să-i trimită o sărutare.

Dar mâna îi căzu la loc, pe lângă corp. Ochii lui dăduseră de eşarfa roşie, ce flutura ca un drapel, cu un etaj mai sus. În privire i se aprinse o sclipire de curiozitate.

— Ea treia oară când o văd acolo, murmură el. Să fie oare un semnal?

Dar nu-şi duse gândul până la capăt. Ochii i se stinseră şi buzele lui şoptiră doar câteva cuvinte:

— De-acum încolo, ce mai contează?

Capitolul III - Mansarda

Paul Labre lăsă să-i scape un suspin şi mai aruncă o ultimă privire spre jaluzelele trase, în spatele cărora se ascundea fata visurilor lui. Închise fereastra şi în mansardă se făcu un întuneric aproape complet. Paul aprinse lămpiţa de pe comodă, apoi se duse şi se aşeză din nou la birou.

Nu, nu era poet. Cel puţin, nu făcea versuri. Rândurile strânse, aşternute pe jumătate din foaia aflată în faţa sa, erau egale ca lungime şi mergeau până la marginea hârtiei.

— Ysole! repetă el, parcă fermecat de muzica acestui nume. Ce fată frumoasă! Ce zâmbet încântător! Oare m-a remarcat vreodată când i-am ieşit în cale? Trebuie să fie o fiinţă bună, sunt sigur de asta! Bună la suflet ca un înger! De-aş fi păstrat puţina avere rămasă de la tata, m-aş fi putut apropia de ea. De-aş fi cerşetor, şi-ar face pomană cu mine… Dar şi-aşa e bine. Dacă mâna mea ar fi atins-o pe-a ei măcar în treacăt, n-aş avea acum curajul de-a muri!

Un cântec lălăit şi plin de note false răsună de la etajele inferioare, intonat de un cor ce amestecă accentul alsacian cu cel marsiliez. În "colivii" se servea masa. Câteva înjurături de prin Auvergne, unde fiecare *R* suna ca o pocnitoare, pigmentau ici-colo melodia. Prin peretele din dreapta răzbătură trei ciocănituri discrete, apoi se auzi şi un glas blând, chemând:

— La masă, domnu' Paul! Supa e caldă. A venit şi domnul Badoît.

Paul Labre de-abia îşi înmuiase peniţa în cerneală.

— Nu mi-e foame, doamnă Soûlas! răspunse el. Mâncaţi fără

mine.

— Ce tot spune-acolo? mormăi vocea groasă a lui Badoît. Mi se rupe inima pentru băiatul ăsta. Să vezi că mâine-poimâine o să se îmbolnăvească.

— Haideţi, domnu' Paul! insistă doamna Soûlas. Curaj! Ştiţi bine că pofta vine mâncând.

Pana lui Paul alergă pe hârtie.

Ceea ce am numit "zidul" dintre Paul Labre şi interlocutorii săi era, de fapt — datorită conformaţiei camerelor — un simplu strat de cărămizi, care închideau capătul din dreapta al odăii, începând din punctul unde înceta curbura zidului.

Dimpotrivă, zidul opus, uşor rotunjit, avea grosimea pietrelor cioplite pentru construcţia turnului din colţ.

Chiar în clipa când Paul Labre începu să scrie, zgomotul surd şi continuu, ce se auzea de-atâta timp şi care-l mai smulsese o dată de la treburile lui, se făcu din nou auzit.

Era ca şi cum nişte mineri ar fi săpat de partea cealaltă a zidului, masiv ca o fortificaţie.

Paul rămase un moment cu până în aer, Ascultă, apoi murmură, aşa cum făcuse şi atunci când văzuse eşarfa roşie:

— De-acum încolo, ce mai contează?

Şi începu din nou să scrie.

În odaia doamnei Soûlas, discuţia continua, avându-l drept subiect pe Paul, căci numele lui era pronunţat cât se poate de des. Dar tânărul nu auzea nimic. Pana lui era preocupată să aştearnă pe hârtie o lungă scrisoare.

"Ajung la mărturisirea cumplită pe care nu ţi-o puteam face decât în ultima clipă", scria el. "Acel domn Charles, în slujba căruia mă plasase Lecoq, se numea în realitate V... La vremea aceea, eu nu ştiam nimic.

Tu ai inimă bună, Jean, şi n-ai s-o acuzi pe mama noastră că i-a cerut chiar ea ajutor acestui Lecoq, despre care ţi-am vorbit şi despre care mai am încă destule să-ţi spun. În casă domnea sărăcia, o sărăcie lucie, iar mama continua să joace.

De fapt îşi încerca norocul de dragul meu, căci mă iubea din tot sufletul.

Tu nu mai trăi cu noi, ca s-o poţi povăţui. Dar lucrurile astea ţi le-am mai spus de zeci de ori: mama era lipsită de mijloace de trai şi bolnavă, iar starea sănătăţii ei mentale mă îngrozea. Ca să-i pot aduce în casă o bucată de pâine, făcusem un sacrificiu, ale cărui consecinţe cumplite nu le puteam măsura.

«În curând te voi pune la încercare.»

În seara aceea, care mi-a pecetluit soarta, şeful celei de-a două

divizii a prefecturii a venit să-l vadă pe domnul V… în biroul său, ca să-i dea un ordin. Domnul V…, care nu se supunea decât atunci când voia el, a răspuns:

«Tu unul nu-mi iau obligaţia asta. Treaba mea sunt hoţii. În politică rişti să încasezi şi niscaiva gloanţe, şi mie chestia asta nu-mi surâde deloc. Am însă pe cineva care-i dat dracului! Unul care nu se dă înapoi de la nimic!»

«De acord», a replicat şeful diviziei a 2-a. «Numai că astă-seară generalul trebuie arestat, după toate rigorile legii şi fără zarvă.»

Omul acela «dat dracului» eram eu.

Biata mama credea — şi-a crezut asta până-n ultima clipă — că aveam o slujbă măruntă într-un birou comercial.

Şi Dumnezeu mi-e martor c-am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să muncesc cinstit. Dar nu ştiam decât lucrurile pe care le învaţă copiii bogaţi. N-aveam habar atunci — şi nici acum — ce trebuie să cunoşti ca să-ţi câştigi pâinea în mod onorabil. Sărmana noastră mamă credea mereu că e pe punctul de-a face o mare avere, febra o făcea să aiureze. Noaptea vorbea singură.

«Am jucat combinaţia asta de patruzeci şi şapte de ori», spunea ea. «Până la urmă o să iasă! Dumnezeu nu-i rău. De ce nu mi-ar asculta şi mie ruga într-o bună zi? Domnul Lecoq ştie şi vede tot. În prezent, pândeşte pentru mine o creştere a fondurilor spaniole şi dacaş fi avut capitalul necesar ca să-i pun în aplicare martingala{22}, acum ne-am fi acoperit de aur!»

Aceste cuvinte, spuse pe un ton blând şi convingător, îmi erau adresate mie, de parcă ar fi răspuns unor reproşuri pe care, mulţumesc lui Dumnezeu, nu i le-am făcut niciodată.

Jocul nu mai era acum doar pasiune, ci devenise însăşi viaţa ei. În suflet nu mai avea loc decât pentru joc şi pentru profundă afecţiune pe care mi-o purta mie. Dar chiar şi acest sentiment — pervertit şi otrăvit de viciu — o împingea să joace.

În ochii ei eu eram născut să fiu un mare senior. Mă admiră în gând pentru rolul de bărbat bogat şi puternic, pe care mi-l atribuia: cavaler desăvârşit, strălucitor în societate, fără rival la cucerirea graţiilor unei femei, şi mai ştiu eu câte. Odată mi-a spus: «Prima mea lacrimă adevărată a fost atunci când ţi-ai pus furnituri noi la haina din iarnă trecută. În clipa aceea mi-am dat seama de mizeria în care trăiam!»

Că mâncăm pâine uscată, asta nu era mare lucru! Dar să nu am o haină fără cusur şi în pas cu moda sezonului, eu, viitorul rege al saloanelor pariziene!…

Nu ştiu de ce îţi povestesc toate astea, Jean, iubite frate. Eram mic când ai plecat din Franţa. De câte ori mă gândesc la tine, am în minte un tânăr înalt, zâmbitor şi îndrăzneţ, cu păr castaniu şi ondulat.

Atât şi nimic mai mult. Trăsăturile tale îmi scapă şi uneori nu te-am regăsit decât privindu-mă în oglindă, în rarele mele ceasuri de veselie adolescentină.

Aveam intenţia să-ţi scriu numai câteva rânduri: un testament, în care să-ţi spun pe scurt şi cu mâna pe inimă cum am trăit şi de ce mor.

Şi iată că am aşternut pagini întregi!

Nu pentru că mi-ar fi teamă de clipa morţii. Nu caut un pretext ca s-o întârzii. Nu. Tata a fost soldat. Mama a murit cu zâmbetul pe buze. În familia noastră au existat oameni curajoşi.

Ţi-am dovedit că am avut curaj.

Dar simt o nespusă plăcere să vorbesc aţa cu tine, frate! Tu eşti singură picătură de sânge viu din familia noastră, singurul meu prieten, singura mea rudari ce mai contează o oră în plus sau în minus, dacă tot va fi ultima?

Deci ţi-am povestit cum domnul Charles m-a propus şefului diviziei a 2-a ca fiind omul potrivit pentru a-l aresta pe generalul conte de Champmas, conspirator de o factură cu totul aparte, care voia să reunească în aceeaşi tabără pe republicani, pe carlişti şi pe bonapartişti. La Paris nu se mai vorbea decât de baricade; pietrele de pavaj din stradă Saint-Merri încă nu fuseseră puse la locul lor. În toate straturile sociale se simţea o mare fierbere. Puterea nu prea avea susţinători.

«Şi cine-i omul dumneavoastră?» a întrebat funcţionarul prefecturii.

«Un gentilom ruinat», a răspuns domnul V... «Tânărul Labre... un pui de leu!»

«Ce ajutoare îi daţi?»

«Pe nimeni.»

«Şi ce vom face pentru el, în caz că reuşeşte aşa cum vrem noi, fără zgomot şi fără zarvă?»

«Nimic. Nu-i decât un instrument», a replicat domnul V... «Când dau cuiva cu împrumut o unealtă, am pretenţia să fi folosită, făr-a fi stricată.»

Conversaţia mi-a fost repetată cuvânt cu cuvânt de general, pe care l-am vizitat în închisoare şi care ulterior mi-a devenit prieten. Mărturisesc că sunt surprins, fiindcă ştii că l-am arestat şi că în prezent e tot în temniţă. Dar fii liniştit: mor cu sufletul şi cu conştiinţa împăcată.

Se făcuseră cinci luni de când domnul V... — sau domnul Charles — îmi plătea doi ludovici pe săptămână, fără ca eu să fac nimic. De altfel, îl vedeam arareori.

Domnul Lecoq — care mă recomandase şi care a avut o asemenea influenţă asupra destinului mamei — îmi era complet necunoscut. Mama avea o înclinaţie spre mister şi cred că vag îşi dădea seama că

domnul Lecoq era ta originea ruinei ei, dar cu toate acestea se încredea în el în continuare. Numai că-i era ruşine.

Pentru mine, domnul Lecoq şi domnul Charles erau doi «oameni de afaceri», ţinând fiecare o agenţie de informaţii în domeniul comerţului.

Pe urmă mi-a trecut prin minte că poate domnul Lecoq şi domnul V... erau una şi-aceeaşi persoană.

Nu voi avea însă vreme să-mi verific bănuiala.

În aceeaşi seară, domnul V... mi-a dezvăluit numele său adevărat, iar eu am simţit că-mi îngheaţă şira spinării. Oricât aş fi fost de neştiutor, aveam totuşi nouăsprezece ani, iar la Paris, până şi copiii ştiu care-i meseria domnului V...

A trimis după mine la ora zece seara. Era îmbrăcat în haine de bal, cu cravată albă, şi purta pe piept mai multe decoraţii străine. Această apariţie strălucitoare îmi era destinată mie. Puţin îi păsa cum aveam să-l judec a doua zi după mascarada asta. Pe moment voia să mă impresioneze — ceea ce a şi reuşit.

Iubite frate, am fost agent de poliţie. Iată motivul pentru care vreau să-mi iau zilele, fi-am făgăduit să-ţi povestesc singura mea ispravă în această funcţii dureroasă şi taxată drept infamie. Acum, însă, ezit.

Moartea mamei m-a scutit de datoria de-a trăi.

Vederea Ysolei m-a învăţat ce-i ruşinea şi disperarea. Abia când suflul iubirii mi-a dezmorţit inimă am înţeles că trebuie să mor.

Mi-am pus întrebarea:

«Oare voi putea fi iubit?»

Raţiunea mi-a răspuns: «Nu, imposibil».

Atunci m-am hotărât.

Ysole nu va şti niciodată că visul unui nenorocit ca mine a ofensat tinereţea ei pură şi lipsită de griji.

Ezit. Mă tem că nu mă înţelegi. La prima vedere, planul domnului V... pentru a mă face să mă conformez scopurilor sale poate părea pueril şi absurd. Chiar aşa şi era. Acest om cu adevărat abil, acest judecător de conştiinţe, alesese o cale absurdă, pentru că eu nu cunoşteam deloc lumea, şi puerilă, pentru că eram un copil.

Iată ce mi-a spus: «..........»"

Aici Paul Labre scrise repede vreo zece-douăsprezece cuvinte, pe care apoi le şterse unul câte unul. Simţea o reţinere să-şi continue povestirea, care era o pledoarie. Îşi dădea seama cât de neverosimil era adevărul şi nu îndrăznea să-i exprime.

Toţi cei care-au scris cărţi, dar chiar şi scrisori importante, cunosc acest sentiment.

Cât timp până aleargă pe hârtie, e uşor să-ţi izolezi gândul.

Dar când până se opreşte, atunci se-aude din nou glasul lucrurilor din exterior, impunându-se cu şi mai mare forţă.

Zgomotul de ciocan ajunse din nou la urechile lui Paul, punând stăpânire pe gândurile lui. I se părea că bătrâna coşmelie tremură din temelii sub aceste şocuri repetate.

În lumea sărmană în care trăia Paul, în cercul strâmt de cunoştinţe sărace, care-l împiedicau să se simtă cu desăvârşire singur, se povesteau deseori istorii ciudate şi lugubre. Poezia acestor straturi sociale e lipsită de veselie, iar legendele de la gura sobei au de cele mai multe ori un iz de sânge.

Vecinătatea cu Prefectura de poliţie nu era un motiv de siguranţă, aşa cum s-ar putea crede. Englezii, al căror temperament se pretează la calculul probabilităţilor şi la munca de deducţie, au fost primii care să descopere că crima, în eternul său joc de-a v-aţi ascunselea, preferă să se apropie tocmai de ochiul care o supraveghează. Nici trăsăturile fizice, nici cele morale nu se văd prea bine de-aproape. Ochii minţii şi ochii din cap, au nevoie de distanţă, la fel ca binoclul.

Imediata vecinătate a prefecturii pariziene nu se bucură de-o reputaţie prea bună, ca şi împrejurimile poliţiei metropolitane londoneze.

În lucrurile sinistre există curente, la fel ca şi în artă. În acea perioadă, monstruozitatea la modă era *zidirea de viu* — cum se întâmplase în strada Pierre Lescot, unde un nefericit de provincial fusese zidit în spatele lambriurilor unui etaj inferior.

Această practică ce relua un obicei medieval, înspăimânta şi înaripa imaginaţiile avide de emoţii violente.

Paul Labre începu să asculte.

În minte îi încolţi fără voia lui ideea unui om *zidit* în peretele gros al turnului de alături.

Odată încolţită, ideea puse stăpânire pe el. Se ridică şi alergă la uşă, pe care o deschise din nou. Pe palier se auzeau aceleaşi zgomote de cabaret, care urcau pe scara în spirală, la fel ca într-un cornet acustic. Din "coliviile" de la etajele inferioare răzbăteau sunete confuze, amestecate cu miresme tari, de mâncare gătită. Se auzea zăngănit de furculiţe şi cuţite, clinchet de farfurii, femeile vorbeau cu glas ascuţit sau urlau, bărbaţii râdeau sau înjurau. Şi peste toate aceste zgomote izbucneau din când în când cântece răguşite. La Boivin treburile mergeau bine. Aceasta era ora de vârf.

Altceva nici că se mai putea auzi.

Paul Labre aruncă o privire spre uşa din dreapta, cea dinspre turn. Nimic suspect. În spatele ei, totul părea calm. Pe sub uşă se ghicea o dâră subţire de lumină.

Paul intră din nou în camera lui. De cum închise uşa, ciocăniturile reîncepură. Paul se duse la fereastră şi o deschise, cu mâna tremurând.

Scoase capul pe geam şi, fără voia lui, privirea îi alunecă spre casa cu două etaje, lipită de zidul parcului Prefecturii, şi a cărei faţadă dădea spre Quai des Orfèvres. Se lăsase întunericul. La etajul al doilea, o lumină din interior trimitea pe balcon o rază slabă, astfel încât să bată pe eşarfa roşie, ce flutura agăţată de bara de fier.

Jaluzelele de la primul cât fuseseră trase. În spatele perdelelor de muselină, într-un salon luminat difuz, se putea vedea silueta unei tinere, care stătea în picioare, părând să pândească mişcarea de pe chei, pe deasupra zidului grădinii.

— Ysole! murmură Paul Labre.

În această şoaptă tânguitoare se putea ghici o dragoste adâncă, pe care suferinţa şi singurătatea nu făcuseră decât s-o sporească.

Deşi nu i se puteau desluşi trăsăturile, fata era cu siguranţă frumoasă. Ţinuta ei avea acea graţie îndrăzneaţă şi dominatoare a femeilor care au dreptul de-a fi admirate. Lumina se juca în contururile pieptănăturii ei, desenându-i cu precizie silueta elegantă şi feciorelnică. Fata aştepta sau visa. Din când în când, fruntea, poate înfierbântată, se lipea de sticla rece a geamului.

Paul îşi adunase tot sufletul în privire. Uitase motivul pentru care se ridicase de la birou.

Deodată, frumoasa fată tresări violent şi se întoarse. Făcu un pas înainte, bucuroasă. Braţele i se deschiseră, într-un gest de nespusă tandreţe. Prin perdea, lui Paul i se păru că distinge umbra unui bărbat şi i se strânse inima.

Atâta tot. Muselina transparentă nu mai lăsă să pătrundă nici o privire curioasă: în salonul de la etajul întâi se făcuse întuneric.

În aceeaşi clipă, la balconul de la etajul doi apăru un bărbat, care scapără un chibrit, doar atât cât să-şi aprindă o ţigară, apoi intră în casă.

Eşarfa roşie dispăruse.

Paul avu senzaţia că visează.

Chiar în urechea sa răsună o lovitură de ciocan atât de puternică, încât şocul smulse o bucată de tencuială din exterior, care căzu cu zgomot în grădina Prefecturii.

Paul ascultă, fără să-şi desprindă ochii de casa visurilor lui.

Această violentă lovitură era, se pare, ultima. În interiorul turnului se lăsă tăcerea.

Capitolul IV - Masa zilnică a domnilor inspectori

— Da' haideţi, domnu' Paul! îl strigă din nou doamna Soûlas, care se ridicase de la masă, ca să bată din nou în perete. Au venit toţi. Nu

lipsiţi decât dumneavoastră. Dacă nu veniţi să mâncaţi, veniţi măcar să staţi de vorbă, ca să mai scăpaţi de gândurile negre.

Cum domnul Paul nu dădea nici un răspuns, doamna Soûlas nu mai insistă şi-şi reluă locul la masă.

În afara ei, la cină erau prezenţi încă şase comeseni, toţi inspectori, toţi oameni modeşti şi la locul lor, cu excepţia numitului domn Mégaigne, destul de la locul lui în ciuda calităţii sale de "individ dubios", dar câtuşi de puţin modest.

În afară de domnul Mégaigne, nici unul din obişnuiţii oaspeţi la cină ai doamnei Soûlas nu se ambiţiona să devină ministru al poliţiei. Mégaigne era singurul personaj strălucit al acestui obscur cenaclu. Stârnea invidia celorlalţi. Thérèse Soûlas era silită să-l admire în taină, pentru a nu nemulţumi restul clienţilor.

Domnul Badoît avea zel şi experienţă. Domnul Chopand cunoştea vechile tradiţii, domnul Martineau îşi flata superiorii. Mégaigne, însă, avea de partea lui femeile şi ţinea de noua şcoală.

Duminică, când îşi punea pălăria *flamme d'enfer* — "flacăra iadului" — pe-o ureche şi-şi înnoda lavaliera, multă lume din Belleville şi Ménilmontant îl lua drept actor la teatrul Beaumarchais. În zi de sărbătoare purta o redingotă lungă, cambrată pe talie ca o uniformă militară, un baston subţire şi mănuşi din fir gros de mătase. Făcea zeci de victime la balurile de la Delta Montagnes-Françaises şi Île-d'Amour.

Înalt şi robust, cu tenul măsliniu şi lucios, avea acea urâţenie mulţumită de sine a meridionalilor durdulii, despre care se spune că valorează cât frumuseţea. Era îndrăzneţ şi bun de gură, deşi vorbea cu accent. Într-un cuvânt — un inspector remarcabil.

Chopand nu-l simpatiza, dar îl respectă.

Nu ştiu cum îşi închipuie cititorul o cină "în familie" a agenţilor de poliţie, dar la doamna Soûlas totul era calm şi decent. Nimeni nu făcea vreodată gălăgie, iar raporturile dintre convivi erau de o politeţe fără excepţii, lucru demn de luat în seamă, întrucât aceste straturi sociale excentrice, cărora li se refuză orice consideraţie, trăiesc într-o permanentă nevoie de respect.

La ei, pasiunea de a-şi ţine rangul supravieţuieşte tuturor umilinţelor şi rezistă oricăror vicisitudini.

Deseori, sub haina roasă în coate a acestor proscrişi se ascunde câte un declasat, fost client al ruletei — lucru atât de frecvent, încât cei care nu sunt cu adevărat nişte învinşi se laudă cu înfrângeri imaginare.

Aici moda este de-a fi trecut prin "nenorociri".

Asemenea oameni sunt puţin cunoscuţi marelui public, în pofida imensei curiozităţi pe care o inspiră şi a cărţilor aşa-zise revelatoare, ce strecoară în titluri un cuvânt deopotrivă de detestat şi incitant: *Poliţie*. Partea cea mai calmă a acestui popor subteran vegetează şi nici

prin minte nu-i trece să-şi scrie memoriile. În realitate, nimic nu-i mai greu decât să determini asemenea firi neîncrezătoare să se apuce de scris. Cei ce iau până în mână sunt în general revoltaţii, împinşi de o dublă dorinţă: cea de a-şi găsi cititori şi cea de-a se răzbuna. Astfel, ei pledează la nesfârşit, încercând să-şi justifice ranchiuna.

Aceste pamflete sunt de multe ori interesante, dar nu rămân mult timp în rafturile librăriilor. Însăşi pretenţia lor de-a dezvălui anumite secrete le face suspecte, astfel încât sunt repede retrase de pe piaţă.

Autorul acestor rânduri trebuie să spună din capul locului că n-are pretenţia să dezvăluie nimic şi asta pentru simplul motiv că n-a reuşit niciodată să facă vreo descoperire.

Săptămâni întregi am întârziat la aceste latitudini întunecate, cercetând, căutând, spionând. M-am umilit în faţa multor funcţionari, mari şi mici. Am oferit hrană şi adăpost unor transfugi, care-mi promiteau câte-n lună şi-n stele.

Nimic. Transfugii minţeau, adepţii fideli păstrau secretul.

În definitiv, nu pot afirma că mi-am pierdut zadarnic vremea în aceste ţinuturi stranii şi bogate în vânat, întrucât într-o bună zi am dat de firele celei mai ciudate întâmplări pe care mi-a fost dat s-o cunosc de când am luat pentru prima oară în mână o pană de scris.

Să revenim deci la istorisirea noastră, ai cărei eroi se află acum în scenă, despărţiţi de un simplu strat de cărămizi.

Doamna Soûlas înfipse cuţitul în bucata de carne de vită pe care o fiersese pentru supă.

— Mă îngrijorează tânărul ăsta! zise ea, profund întristată. Sunt sigură că are mari necazuri!

— *Chagrin d'amour dure toute la vie*{23}… cântă Mégaigne.

Nu râse nimeni, pentru că toţi erau preocupaţi de soarta lui Paul.

— De când a murit maică-sa, nu-i mai arde de nimic, vorbi domnul Badoît.

— Se topeşte-n gură de parc-ar fi carne de pasăre! comentă Thérèse, împărţind feliile de carne de vită.

— Tânărul Labre? întrebă domnul Mégaigne. Ah, nu! Rasolul… Nu vă supăraţi, scumpă doamnă, când munceşti cu capul mai ai nevoie să şi glumeşti puţin, ca să te destinzi. Uitaţi, luaţi drept zălog şerveţelul meu. Am să-l răscumpăr cu o noutate: din nou ne-am adresat domnului Vidocq, pentru afacerea Coyatier.

— Cum se poate! exclamă domnul Chopand. Azi îi fac vânt, mâine îl angajează din nou… Ţi-e şi milă să vezi cum bâjbâie şefii ăştia ai noştri.

— Domnul Vidocq e atât de şiret! zise doamna Soûlas.

Toţi cei din jurul mesei ridicară din umeri.

— Se ştie totul despre *marchef*{24}.

— Totul, încuviinţă domnul Mégaigne. Eu am descoperit tot şi-

acum pot să vă spun despre ce-i vorba, pentru că raportul meu e deja pe biroul şefului. Jean-François Coyatier, zis şi *marchef* al "Fracurilor Negre", fusese trimis în faţa Curţii cu Juri din departamentul Sena, pentru asasinat şi tâlhărie. Dar cum pârâiaşele se-adună ca să dea naştere unui fluviu, aşa şi ancheta dăduse la iveală o sumedenie de crime şi alte delicte, vechi şi noi. Cât să condamni doisprezece ticăloşi, nu unul! Coyatier trebuia să intre pe rol imediat după procesul politic în care depune mărturie generalul de Champmas… În treacăt fie zis, audierea de azi nu se va termina înainte de miezul nopţii. Generalul e la Palat, l-am văzut.

— S-a schimbat? întrebă Thérèse Soûlas, cu un glas ce se voia indiferent.

— Destul de mult… Dar dacă evadează, zău că-i un vrăjitor! Acum e reţinut în baza raportului privitor la chestia cu "Gautron cu cretă galbenă"… Domnule Badoît, Pistol, basetul dumneavoastră, a fost azi la vânătoare?

— Am să vă spun ce ştiu, îi răspunse Badoît, pentru că şi dumneavoastră mi-aţi spus ce ştiţi. Ei, bine…

— Să spună şi ceilalţi! insistă Mégaigne.

— O să vă spunem şi noi ce ştim! fură de acord Chopand, Martineau şi ceilalţi inspectori.

— Simt că peştele-i gata să muşte! adăugă Badoît. Nu m-aş mira să fim nevoiţi să tragem toţi de undiţă.

— Atunci, cărţile pe masă, domnilor! ceru Mégaigne. Ar fi caraghios ca Vidocq să ne dea cu tifla! Bine, deci să reiau: Coyatier ştia că socotelile lui erau încheiate dinainte. A anunţat că va face o sumedenie de mărturisiri importante. De-ar fi putut da şi la ziar că avea de gând să ne dezvăluie o groază de secrete, ar fi făcut-o! Le-a spus şi gardienilor, şi deţinuţilor, şi jandarmilor… întotdeauna încheia zicând: Ticăloşii mă lasă să mă chinui aici, ca o poliţă pe care nimeni nu vrea s-o plătească. N-au decât! Da' şi dac-ajung la anchetă, am să dau adresa Tatălui-tuturor, care-i şefu' "Fracurilor Negre", am să le zic şi cum îl pot prinde pe Toulonnais l'Amitié, şi pe prinţ, şi pe mulţi alţii… Ha, ha! Atunci să le vezi mutrele!

— Am priceput! dădu din cap Chopand. Atâta a vorbit, încât până la urmă totul a ajuns la urechea "Fracurilor Negre".

— Cât ai zice peşte! Ăştia au spioni peste tot. Alaltăieri, Coyatier părea foarte mulţumit. Când grefierul l-a întrebat când are de gând să facă nemaipomenitele dezvăluiri, i-a răspuns: "*Mâine se va lumina de ziuă*, meştere Peuvrel…" Însă a doua zi, pasărea îşi luase zborul.

— Asta nu evadează niciodată fără tărăboi! remarcă Chopand. Un paznic pus la pământ şi doi jandarmi băgaţi în spital!

— Cine vrea cafea? întrebă doamna Soûlas. Deci nici-o şansă să fie prins acest Toulonnais l'Amitié'!

— Cât timp de asta va răspunde domnul Vidocq... începu supărat domnul Badoît.

Dar nu-şi sfârşi fraza.

— Vreau şi eu cafea, zise el.

Ceilalţi îi urmară exemplul, câţiva îşi aprinseră pipele. Era consiliu de război. În vreme ce doamna Soûlas atâta focul, Badoît urmă, cu glas scăzut:

— Cât despre asta, cu siguranţă că ceva-ceva e-adevărat. Domnul Vidocq n-are decât doi ochi, ca mine şi ca dumneavoastră. Astă-seară nu l-am văzut pe Pistol. Păcat! N-aveţi decât să râdeţi. E drept că trăieşte în compania pisicilor, da'-i în stare să pândească noaptea, în beznă, când alţii, îşi bagă degetele-n ochi. În ajunul evadării lui Coyatier, Pistol observase o eşarfă roşie...

— Aşa e! îl întrerupse Mégaigne. Uitasem de eşarfa roşie. Am scris despre ea şi-n raport. Din celula lui Coyatier se putea zări eşarfa la o fereastră din stradă Sainte-Anne-du-Palais. Se crede că era un semnal. M-am dus chiar eu în seara următoare, să văd casa cu ochii mei. Camera la balconul căreia flutura eşarfa roşie nu avea locatar.

— Ei, bine! vorbi şi Badoît. Eu am intrat de curând în odaia lui Paul Labre. Ţin tare mult la flăcăul ăsta. Chiar în dreptul ferestrei lui, pe chei, se vede o casă.

— Cea în care locuieşte fata generalului! se auziră mai multe glasuri în acelaşi timp.

— Fata, sau mai curând fetele generalului întrucât se spune că şi cea mică locuieşte acum aici, la primul etaj. La cel de-al doilea, la un balcon pustiu, am văzut o eşarfă roşie, fluturând ca un drapel...

— Asta-i tot? întrebă Chopand.

— Am primit ordin să scotocesc de sus şi până jos cabaretul "Reginele Babylonului", din stradă Marmouzets — răspunse Badoît. Vidocq credea că aici îl poate afla pe Coyatier. Întorcându-mă de la "Reginele Babylonului", unde n-am găsit nimic, am vizitat din proprie iniţiativă toate camerele mobilate din împrejurimi. Aveam o idee fixă: umblam după numele de "Gautron cu cretă galbenă".

— I-auzi! I-auzi! exclamară comesenii. Nu te-ai gândit rău!

— Ni-mic! Şi totuşi, individul nu poate fi departe! Îl adulmec... îl simt...

— Mâine dimineaţă, iubiţilor — zise Mégaigne — ne întâlnim la prima oră, în faţa casei unde stau fiicele generalului. Fac eu rost de mandat de percheziţie. O să-ntoarcem casa pe dos! Ne-am înţeles?

— Ne-am înţeles! aprobară cu toţii.

Doamna Soûlas bătu în perete pentru a zecea oară, strigând:

— Cafeaua, domnu' Paul! Veniţi măcar să vă luaţi porţia de cafea!

Singurul răspuns fu un "mulţumesc" scurt şi nerăbdător.

Tânărul era tot la birou, scriind de zor. Pana lui, care ezitase mult

timp să dezvăluie un fapt ruşinos şi să mărturisească un adevăr dureros, îşi învinsese, în sfârşit, reţinerea şi-acum alerga, neobosită, pe hârtie.

"Iubite, frate", scria Paul, "la ce bun să susţin o cauză pierdută sau să-mi aleg cu grijă cea mai bună cale de-a prezenta nefericita mea poveste? Voi fi sincer, şi asta-i de ajuns. Sunt fericit să te am judecător.

Domnul V... a început prin a-mi vorbi despre mama, despre sănătatea ei şubredă, despre vârsta pe care-o avea şi frumoasa situaţie pe care o regreta. Mi-a spus că mama avea datorii. Nu mi-a ascuns că poliţele semnate de ea cuprindeau angajamente dintre cele mai primejdioase.

«E o femeie extraordinară», a adăugat el, «foarte impresionabilă, motiv pentru care n-a ştiut să se orienteze bine în viaţă. O iubim cu toţii. Mai mult decât atât: o respectăm. Dar prietenii au făcut tot ce le-a stat în putinţă. Acum e rândul dumitale să pui umărul, domnule Paul!»

«Sunt gata să fac orice», am răspuns eu.

«Orice?» a repetat el, cu ochii ţintă la mine.

Apoi a continuat:

«Atunci e bine... Mai ales că mintea ei şubredă n-ar rezista la o nenorocire că cea de care mă tem.»

«De ce nenorocire vă temeţi, pentru numele lui Dumnezeu?» am izbucnit eu.

El a deschis gura ca să-mi răspundă, dar în loc să vorbească, a început să-şi aranjeze hârtiile de pe birou.

«Tatăl dumitale era un adevărat gentilom» a zis el deodată. «Dumneata eşti tot carlist?»

«Simpatiile şi convingerile mele contează prea puţin», am replicat eu. «Nici un angajament nu mă poate împiedica să-i slujesc pe regele Louis-Philippe[25].»

«Bine», a repetat el, «dar asta nu-i suficient. Ai citit despre Georges Cadoudal, care l-a atacat pe primul consul?»

«Da, domnule».

«Atunci, spune-mi sincer, după părerea dumitale, Georges Cadoudal e un erou sau un asasin?»

Nu mă aşteptam ia o asemenea întrebare. Mi-am pierdut cumpătul. Nici acum n-aş putea da un răspuns categoric, pentru că nu-l socotesc pe Georges Cadoudal nici asasin, nici erou. Am tăcut.

«L-ai fi apărat pe primul consul împotriva lui Georges Cadoudal? m-a întrebat domnul 'V...

De data asta, am răspuns fără şovăială: «Da».

«Bravo!» a exclamat el, întinzându-mi mâna.

Atingerea lui mi-a dat fiori. A observat, a surâs şi a continuat:

«Când vei înainta în vârstă, vei înţelege că oamenii utili şi puternici sunt aproape întotdeauna calomniaţi. Adepţii răului mă detestă, pentru că se tem de mine. Ei sunt cei ce-au reuşit să-mi creeze reputaţia pe care-o am, pentru că publicul trece întotdeauna de partea celor ce acuză. De altfel, sunt multe de spus despre mine. Nu sunt uşă de biserică şi căile pe care le aleg ca să fac binele nu se prea bucură de aprobarea cazuiştilor. Numai că mie puţin îmi pasă de cazuişti!»

Aici izbucni într-un hohot de râs, care se voia sincer şi direct, dar care nu reuşea decât să fie grosolan.

Probabil că ai ghicit deja adevăratul nume al domnului V..., iubite frate: un nume care, de fiecare dată când trebuie să-l scriu, îmi trezeşte o spaimă ciudată. Degeaba eşti departe de Franţa, ai auzit din ziare despre faima sa lugubră. S-ar putea — zic «s-ar putea», pentru că lumea evoluează şi puterea se sprijină din ce în ce mai mult pe morală — să fie ultimul exemplu ilustrând acel ciudat compromis între bine şi rău, între societatea care se apără şi crimă care o atacă. Acest personaj popular, aproape legendar, îşi publică în prezent «Memoriile», pe care le citeşte o întreagă Europă. Aparţine crimei prin trecutul lui. Se spune că prezentul nu e o ispăşire, ci o afacere, iar societatea se foloseşte de el în detrimentul onoarei sale.

E un lup care şi-a trădat haita şi care-a fost dresat ca să-şi vâneze fraţii.

Metoda nu e nouă. Deja guvernul s-a sesizat de două ori şi domnul V... a fost destituit. Dar când nu-i de folos, e dăunător, iar administraţia — care s-a legat de mâini şi de picioare acceptându-i de două ori ajutorul — îl recheamă fie de nevoie, fie de teamă.

«Ei bine, tinere prieten!» urmă el. «Uite ce necaz avem: există şi la noi, la Paris, un Georges Cadoudal, duşman de moarte al regelui, şi care umblă să-l asasineze.»

Eram foarte atent şi foarte tulburat. Ideea de-a fi în preajma regelui pentru a-i asigura protecţia mă atrăgea şi-mi surâdea. Credeam că asta mi se va propune.

«Sunt gata!» am răspuns. «Cine va vrea să ajungă la rege, va trebui să treacă peste cadavrul meu!»

Domnul V... a râs gros şi parcă uşor compătimitor, apoi a mormăit:

«Bravo, apărător al regelui! Adică să călăreşti lângă portiera caleştii, înarmat c-o lance şi cu-n scut, gata să înfrunţi pe oricine-ar încerca să arunce cu suliţa sau să tragă cu arcul! Dragă domnule Paul, asta nu se mai practică de când s-a inventat praful de puşcă. Ticăloşii recurg la mijloace diabolice pentru a ucide regi. Nu trebuie aşteptaţi să se arate. Trebuie luaţi din vizuina lor, legaţi cobză şi duşi acolo

unde există colivii tocmai bune pentru astfel de păsări rare.»

«Domnule», am replicat imediat, «eu nu sunt făcut pentru o asemenea meserie.»

«Ehei, tinere domn, învaţă să-ţi cunoşti posibilităţile. În locul dumitale, eu aş prefera să-mi forţez puţin gusturile şi principiile decât s-o văd pe biata maică-mea arestată şi vârâta după gratii.»

«După gratii? Mama?» am strigat.

«Fără tărăboi, dacă se poate...» a zis domnul V... «Te-am ales ca să te cruţ de o mare durere. Acum să stăm puţin de vorbă... Ei, hai, că doar aceşti Georges Cadoudal trebuie arestaţi de cineva! Ce mare lucru?»"

Capitolul V - Memoriile lui Paul

"Domnul V... s-a uitat la un ceas superb, pe care mâna lui lătăreaţă îl mângâia cu mare satisfacţie.

«Îţi mai acord zece minute», a reluat el, în timp ce eu tăceam. «Pe urmă, mă urc în trăsură şi plec la Neuilly, să iau cina cu regele — ca între bărbaţi. Regina e la Saint-Cloud.

Vezi, tinere, toţi ăilalţi îmi stârnesc râsul cu dispreţul lor. Sunt prieten cu regele — nici mai mult, nici mai puţin. Ce, asta e dezonorant? Înainte de 1830 eram prieten cu ducele d'Orléans. Decazes ţi-ar putea povesti cum am jucat noi comedia asta vreme de cincisprezece ani! Mai erau Anglès, Delavau, şi alţii, dar atunci când aud de funcţia mea, prefecţii de poliţie sar în sus de şapte poşte... Deci ce să-i spun regelui astă-seară, că refuzi să-l slujeşti?»

N-aveam încă nouăsprezece ani, frate, şi totuşi, argumentul nu mi-a făcut nici o impresie.

«Domnule, spuneţi-i regelui orice poftiţi», am replicat. «Sunt fiul unui om care, după un asemenea gest, mi-ar fi interzis să-i mai port numele!»

«Eşti şi fiul unei femei, domnule Paul», mi-a zis domnul V... cu răceală. «Tatăl dumitale e mort, de profundis, dar mama dumitale trăieşte şi suferă!»

A ales de pe birou trei hârtii, pe care le-a ţinut între degetul mare şi arătător, ca să mi le arate. Erau trei poliţe, pe care am putut citi semnătura mamei.

«Sunt scadente», a urmat domnul V... «Au fost prezentate mamei dumitale, care nu le-a achitat. S-au primit proteste. Acum urmează procesul şi arestarea.»

N-aveam încă nouăsprezece ani. Mi-am imaginat cum mama era dusă la închisoare şi am lăsat capul în piept.

«Dar de ce m-aţi ales tocmai pe mine?» am întrebat, în vreme ce lacrimi mari mi se rostogoleau pe obraz.

«Asta-i bună!» a răspuns jovial domnul V... «Din raţiuni de stat, flăcăule. Păşim pe un teren minat. Regalitatea noastră, cu pălărie cenuşie şi umbrelă, a încetat să se mai bucure de popularitate. Nişte agenţi obişnuiţi n-ar face două parale în afacerea asta. Un scandal ar avea consecinţe incalculabile. Nu dispunem nici de cele mai mici dovezi. Cadoudal al nostru, vezi dumneata, e ceva mai şmecher decât celălalt.»

«Despre, cine-i vorba?» am întrebat.

«Despre generalul conte de Champmas.»

«Acest om care-a făcut atâta bine...»

«Halal merit! Doar e putred de bogat!»

«Ce trebuie să fac?»

Am pus întrebarea cu un aer sumbru. Simţeam că sub povara descurajării încep să-mi pierd puterile.

Domnul V... a privit din nou la ceas.

«Regele mă aşteaptă», a murmurat el. «Ei, şi? Ni-are decât s-aştepte... Va trebui să baţi la uşă, să intri şi să spui: — Am venit să iau depeşele din partea domnului Vital. Domnul Vital e un prieten al lui Cadoudal-Champmas.»

L-am întrerupt cu un gest, iar indignarea mea i-a îngheţat zâmbetul pe buze.

«Ho, ho!» s-a strâmbat el. «Deci facem nazuri? Află că totul trebuie să se termine astă-seară. La urma urmei, domnule Labre, ne-ai făcut până acum destule servicii ocazionale!»

«Erau servicii de agent de poliţie?» am întrebat, tremurând din toate încheieturile.

«Din păcate, da, băiete!» a replicat el. «Servicii speciale, plătite în mod special; o sută şaizeci de franci pe lună. Asta pentru că cei ca dumneata nu-s la fel de bine plătiţi ca funcţionarii permanenţi.»

«Domnule», i-am spus, «dacă nu-i vorba decât de a-l aresta legal pe generalul conte de Champmas, vă stau la dispoziţie.»

«Pentru a aresta pe cineva legal, dacă nu cinstit, e nevoie de mandat şi de acte», a rânjit el sinistru.

«Atunci să mi se dea un mandat şi acte!» am strigat, exasperat.

Simţeam că mă părăsesc puterile.

Domnul V... a rămas o clipă pe gânduri.

«Acte, da... se poate!» a zis el. «Ale dumitale sunt semnate de mult.»

Fiecare cuvânt era ca o lovitură de pumnal. Actele mele erau semnate, şi încă de mult. De mult timp numele meu, numele tatălui meu, numele tău, Jean, ah, iartă-mă! Era înscris în registrul poliţiei din Paris!

Domnul V... a continuat:

«În ce priveşte mandatul, aici se schimbă lucrurile. N-avem mandat. Interesul nostru e să dăm afacerii un caracter întâmplător. Să recapitulăm. Ţi-am oferit mijloacele de a-ţi duce misiunea la bun sfârşit, fără probleme. Numele de Vital îţi va sluji drept paşaport. Vital nu-i altcineva decât ducele d'E... Îmi vei aduce depeşele pe care le vei primi, şi cu asta, basta. În schimb, eu mă oblig să-ţi înapoiez poliţele, drept cadou, pentru, a întreţine bunele relaţii ce ne leagă. În general, însă, gustul nu se discută. Dacă vrei să dai fugă, ca o ghionoaie după nuci, şi să-l arestezi imediat, n-ai decât. Mai mult ca sigur c-or să-ţi zboare creierii. Asta o să ne dea şi dreptul de percheziţie, aşa încât vei fi răzbunat. Ia-ţi actele. Adresa generalului e: strada Prouvaires numărul 11, domnul Tuault... Zău că-i stupid să locuieşti într-o hrubă ca asta, când ai cel mai frumos palat din capitală!»

Mi-a înmânat, pe rând, legitimaţia de inspector, completată dinainte pe numele meu, şi adresa falsului domn Tuault.

Am ieşit fără să scot o vorbă, cu moartea în suflet.

Pe când coboram scara, l-am auzit pe domnul V... sunând clopoţelul.

Mergând către Monnaie, după ce, trecusem de Pont-Neuf, mi s-a părut că eram urmărit de la distanţă.

Urmăritorii mei s-au oprit în colţul străzii Saint-Honoré, aşa încât m-am angajat singur pe strada Prouvaires.

Ajungând la numărul 11, am bătut la uşă.

Uşa dădea spre o alee foarte întunecoasă, învecinându-se cu un restaurant sărăcăcios. La prima bătaie de ciocănel, uşa s-a deschis. Portarul locuia la subsol. Când am întrebat de domnul Tuault, în loc să-mi răspundă, portarul m-a întrebat:

«Da' domnul ăsta cu ce se ocupă?»

«Nu ştiu», am răspuns. «Sunt aici în interesul lui.»

«Din partea cui veniţi?»

Mi-a venit în minte numele rostit de domnul V... şi-am răspuns la întâmplare:

«Din partea domnului Vital.»

«Primul etaj în dreapta» mi-a spus atunci portarul. «Sunaţi de mai multe ori».

Am făcut precum mi-a spus. Abia când am sunat a treia sau a patra oară s-a deschis şi uşa. În faţa mea se afla un bărbat înalt, care în penumbra din anticameră mi s-a părut a purta o salopetă de muncitor.

Nu i-am lăsat timp să mă întrebe el primul şi i-am spus:

«Vin din partea domnului Vital.»

Omul s-a dat la o parte din uşă şi mi-a făcut loc să trec. De cum s-a închis uşa în spatele meu, m-am găsit în întuneric complet.

«Aveţi vreo scrisoare?» m-a întrebat omul în salopetă.

«Nu», am răspuns eu. «Dumneavoastră sunteţi generalul-conte de Champmas?»

«Aici e locuinţa domnului Tuault, rentier», a sunat răspunsul. «Dacă aţi greşit cumva adresa, sunteţi liber să plecaţi».

Eram foarte emoţionat, dar nu şi tulburat.

«N-am greşit nici numele şi nici adresă» am replicat. «Vreau să vorbesc cu generalul, conte de Champmas.»

«Din partea domnului Vital?»

«Din partea domnului Vital.»

«Atunci, aşteaptă.»

Omul în salopetă m-a lăsat singur. În clipa următoare a intrat un servitor cu o lampă, pe care a pus-o pe masă şi s-a retras imediat. Mă aflam în plină lumină. Din camera alăturată să auzit un glas, care a întrebat în şoaptă:

«Uită-te bine, duce. Dumneata l-ai trimis pe tânărul acesta?»

«Nu», a răspuns celălalt. «Nu-l cunosc.»

În pragul încăperii de unde veniseră şoaptele s-a ivit omul care-mi deschisese. Se vedea că era militar. Am fost frapat de ţinuta lui nobilă şi impunătoare. M-a privit o clipă, cu un aer îngrijorat.

«Vă previn că sunt înarmat», mi-a zis.

«Şi eu», i-am răspuns, «dar nu mă voi folosi de armele pe care le am asupra mea.»

Într-adevăr, domul V... îmi vârâse în buzunare două pistoale.

«Sunt generalul de Champmas. Ce doriţi de la mine?»

În camera vecină s-a mişcat ceva şi draperia de serj{26} a fost lăsată peste uşă.

«Am venit să vă arestez», i-am răspuns, «pentru că vreţi să-l asasinaţi pe rege.»

Repet textual cuvintele pe care i le-am adresat şi care, în ciuda gravităţii momentului, l-au făcut să zâmbească.

În încăperea alăturată am auzit clar zgomote ce vesteau încărcarea mai multor arme de foc.

În zâmbetul generalului se citea bunătate şi onoare. Domnul V... mă minţise. Omul acesta nu putea fi un asasin.

«Sunteţi foarte tânăr», a murmurat el.

«Şi foarte nefericit», am adăugat eu.

Probabil că vorbele noastre nu puteau fi auzite alături, pentru că o voce a comandat scurt: «Haideţi!»

Au răsunat trei împuşcături. Sângele a început să-mi gâlgâie din trei răni.

«Ce-aţi făcut?» a strigat generalul, sprijinindu-mă în braţe.

«Acum scapă cine poate!» să mai auzit din spatele draperiei de serj.

Simţeam că mă părăsesc puterile, dar încă mă ţineam pe picioare. Mi-aduc aminte că primele cuvinte pe care le-am rostit au fost:

«Mama mea nu mă are decât pe mine.»

Generalul mă ţinea strâns în braţe.

«Casele conspirative au întotdeauna mai multe ieşiri», am adăugat. «Dacă vreţi să fugiţi, nu ieşiţi în strada Prouvaires... Şi daţi-mi cuvântul dumneavoastră de onoare că nu-l veţi asasina pe rege!»

Generalul a încercat să-mi scoată hainele, ca să-mi cerceteze rănile. În acelaşi moment s-a auzit larmă pe scări.

«Mai e cineva aici?» a întrebat generalul.

Nici un răspuns. L-am auzit murmurând dispreţuitor.

«Ce mai soldaţi! Şi-au pierdut cumpătul la vederea unui copil!»

Cineva a bătut la uşă, în numele legii. Cele trei somaţii, făcute în grabă, una după alta, n-au luat nici jumătate de minut. Apoi uşa a fost deschisă cu o rangă şi dată de perete.

În cameră au năvălit o mulţime de oameni: vreo şase agenţi şi tot atâţia poliţişti în uniformă. Domnul V... luase măsuri. Contase pe pistoalele pe care mi le vârâse în buzunar, pe tinereţea şi pe lipsa mea de experienţă. Avusese nevoie de cel puţin un foc de armă, ca să spargă uşa acestei case pe care nu îndrăznise s-o percheziţioneze fără un pretext valabil. Acum avusese nu unul, ci trei, dar eu nu apăsasem pe trăgaci nici măcar o dată.

La început nu l-am zărit. Şi totuşi era acolo, în spatele celorlalţi, în haine de bal, cu ochii ascunşi în spatele unor ochelari mari, verzi. Toţi s-au năpustit spre general, lin inspector a băgat mâna sub reverul redingotei mele şi mi-a scos de acolo legitimaţia.

«O tentativă de asasinat asupra unui agent ai poliţiei», a zis el.

«Faceţi percheziţie», a ordonat domnul V..., pe care l-am recunoscut abia atunci.

Au fost ultimele cuvinte pe care le-am auzit. Pierdusem mult sânge, aşa încât am leşinat.

Memoriile mele nu cuprind decât această biată pagină, dragul meu Jean. Am scris-o pentru tine. Eşti încă tânăr, vei trăi mult — aşa sper — şi vei revedea Franţa. Am vrut să-ţi las ceva prin care să mă poţi apăra, atunci când alţii îmi vor terfeli memoria.

Iar dacă ai nevoie de un martor, adresează-te însuşi contelui de Champmas.

Mai am a-ţi spune încă două lucruri. În casa din strada Prouvaires au fost găsite suficiente hârtii ca să poată susţine acuzaţiile de conspiraţie carlisto-republicană (aşa a fost etichetată), iar generalul se află acum închis la Mont-Saint-Michel.

Când m-am vindecat, ceea ce s-a întâmplat destul de curând, şi am vrut să-i înapoiez domnului V... legitimaţia, n-am mai găsit-o. Mi s-au oferit bani, dar i-am refuzat. Am îngrijit-o pe mama până în

ultima zi, făcând pe copistul prin birouri. Cu toate acestea, chiar şi în momentul de faţă, continui să iau masa cu nişte amărâţi de funcţionari din poliţia activă, femeia care ţine pensiunea a fost tare bună cu mama.

Oare ţi-am spus tot? Ai ghicit că nu. Pana mea şovăie între bucurie şi durere. Aş fi vrut să-ţi vorbesc despre EA şi să-ţi povestesc cum am întâlnit-o într-o seară — într-o seară de duminică, în care disperarea îmi condusese paşii până în faţa unui altar.

Era a doua zi după moartea mamei.

De-ai şti cât e de frumoasă şi cum o singură privire a ochilor ei mari şi negri a fost de-ajuns ca să-mi trezească sufletul din amorţire!

Ce vise mi-am făcut! Şi-n acelaşi timp, cât m-am frământat! Atât am suferit în această odaie, de unde pot vedea fereastra ei, încât aş fi vrut să mor!

Ea iubeşte pe altcineva. Ţi-am spus oare că-i vorba de fata cea mare a generalului de Champmas? Oare ţi-am spus?...

Ah, dar visul s-a sfârşit. Am revenit la realitate.

Ce nebunie! Ce tristă nebunie!"

Aici, Paul Labre se opri din scris. Lăsă să-i cadă pana din mână şi-şi apăsă amândouă mâinile pe inimă, în timp ce două lacrimi mari i se rostogoliră pe obraz.

— Ce nebunie! repetă el cu glas gâtuit. Fatală nebunie! Ultimul nume pe care-l voi rosti va fi numele ei: Ysole. Rugăciunea mea se va înălţa spre ea, în loc să urce spre Dumnezeu!

Îşi luă din nou pana şi şterse ultimele rânduri din scrisoare, începând cu: "Oare ţi-am spus tot?"

Apoi scrise:

"Ţi-am spus tot. Adio, iubite frate, aminteşte-ţi că ne-am iubit mult."

Şi se semnă: "Paul Labre d'Arcis."

Pe urmă scrise adresa:

"Domnului Jean Labre, baron d'Arcis,
secretar al consulului general al Franţei — Montevideo, Uruguay."

Sigilă scrisoarea, apoi se ridică de la birou, plimbându-şi privirea de jur-împrejur, prin toată încăperea.

— N-am uitat nimic, zise el cu un zâmbet trist.

Ieşi, răsuci cheia în broască şi bătu la uşa doamnei Soûlas, care veni să-i deschidă.

Rămăsese singură. Obişnuiţii pensiunii plecaseră de mult la

treburile lor, sau poate în căutare de distracţii.

— Veniţi să mâncaţi ceva? îl întrebă femeia.

— Nu, răspunse Paul. Nu mi-e foame.

Îi puse în mâna doamnei Soûlas scrisoarea şi câteva monede.

— Fiţi bună şi expediaţi-o mâine, o rugă el.

— Staţi aşa! exclamă Thérèse. Am şi cu una pentru dumneavoastră. A sosit de curând. Vai, cât pot fi de uitucă!

Paul luă scrisoarea şi-o puse în buzunar, fără ca măcar s-o privească.

— Chiar nu sunteţi curios? întrebă doamna Soûlas.

— Ştiu despre ce-i vorba, răspunse mecanic Paul. Acum simt nevoia să fac o plimbare. La revedere, doamnă Soûlas.

Apoi adăugă cu un tremur în glas:

— Ştiţi că niciodată n-am să vă pot exprima toată recunoştinţa mea pentru câte-aţi făcut pentru mama?

— Asta-i acum! exclamă Thérèse. Iar începeţi? Nu ştiu ce-aş da să vă văd fericit şi mulţumit, domnule Paul!

— O să vină şi vremea asta, doamnă Soûlas… La revedere.

— La revedere… şi mâine la prânz nu vă mai lăsaţi aşteptat, auziţi? Altfel o să vă îmbolnăviţi de stomac.

Paul coborî pe scara în spirală.

La primul etaj, întâlni un bărbat care urcă. Acesta purta un obiect destul de voluminos, care se lovi uşor de pieptul lui Paul.

— Iertaţi-mă, se scuză omul. E-un întuneric de nu vezi pe unde calci. Nu sunteţi cumva domnul Paul Labre?

Primul impuls al lui Paul fu să răspundă afirmativ, dar în clipa următoare se răzgândi.

"Nu mai am nimic de împărţit cu nimeni", se gândi el.

Apoi răspunse cu glas tare:

— Nu, domnule.

— Atunci măcar îl cunoaşteţi?

— Nu.

Şi continuă să coboare, în vreme ce celălalt continuă să urce.

Capitolul VI - Camera numărul 9

Omul de pe scară tocmai ieşise din cabaretul lui Boivin, unde se dusese să întrebe de Paul Labre. Clienţii lui taica Boivin nu erau în general prea înclinaţi spre politeţuri.

Străinul era un tânăr foarte frumos, de vreo treizeci de ani, îmbrăcat în haine de călătorie. Sub braţ ţinea o valijoară. Rareori se întâmpla ca astfel de oaspeţi să se rătăcească prin localul lui Boivin. Şi

nici nu erau bineveniţi.

Cei mai grosolani dintre muşterii îi întâmpinară întrebarea cu râsete şi murmure. Cel mai "cumsecade" dintre ei răspunse:

— Prinţe, noi ăştia de-aici, nu ţinem de biroul *ăla*... Autorităţile au uitat să ne dea în pază pasărea de care vorbiţi 'mneavoastră.

Un chelner care trecea cu halbe de bere îi aruncă din mers:

— Etajul trei, uşa din mijloc.

Străinul n-avea nici un chef să-şi mai prelungească şederea în crâşma lui Boivin, aşa încât mulţumi pentru informaţie şi ieşi.

Întâlnirea cu Paul în întunericul scării şi răspunsul repezit pe care-l primi fură de natură a-l lămuri pe necunoscut cam ce idee despre curtoazie aveau cei de prin partea locului.

"Se vede treaba că nevoia l-a împins să locuiască în cartierul acesta!" se gândi el. "Biata mamă probabil a pierdut la joc absolut tot."

Puse mâna pe balustradă şi continuă să urce.

Paul ajunsese la parter, uitând deja că întâlnise în drum pe cineva.

Şi totuşi, când înconjură turnul ca să ajungă în Quai des Orfèvres, îşi aminti vag de cel ce-i ieşise în cale.

"Vreun prieten din copilărie", îşi zise el. "Am făcut bine c-am şters-o. M-ar fi întrebat cum o mai duc, ce-am mai făcut de când nu ne-am văzut... De ce trăiesc într-o văgăună ca asta... Numai că eu nu mai trăiesc, ci am să mor..."

Mai făcu vreo câţiva paşi, apoi murmură:

— Ciudat... şi totuşi glasul lui îmi stăruie în urechi. Sunt sigur că l-am mai auzit cândva.

Asta a fost tot.

În aceeaşi clipă, străinul cu valiza ajunsese pe palierul despre care s-a mai vorbit de atâtea ori. Luna se ascunsese îndărătul unor nori, aşa încât prin lucarna prăfuită nu se strecura nici o rază de lumină. Întunericul era deplin. Doamna Soûlas tocmai stinsese lampa şi se băgase în pat. În cămăruţa lui Paul nu ardea nici un opaiţ. Numai de la numărul "9", acolo unde un personaj misterios scrisese pe uşă numele de Gautron cu cretă galbenă, răzbătea o dâră luminoasă.

Străinul încercă să se orienteze. Privi de jur-împrejur şi, aşa cum se întâmpla întotdeauna când există un singur punct luminos în întuneric, îşi zise: aici trebuie să fie uşa din mijloc.

Un punct luminos e întotdeauna un centru. Or, lui i se spusese: uşa din mijloc.

Se duse direct la uşa numărul "9" şi bătu cu pumnul în ea.

Nici un zgomot, nici o mişcare.

Străinul începu să bată şi mai tare, după care i se păru că dinăuntru se aud şoapte.

— Dumnezeule! exclamă el. Sunt obosit. Am nevoie să mănânc şi

să dorm. Deschide, Paul! Deschide, frate! Sunt eu!

Uşa se deschise, dar raza de lumină dispăruse.

— Ei, frăţioare, eşti singur? întrebă străinul. Mama nu locuieşte cu tine? Unde eşti? Vreau să te strâng în braţe…

Jean Labre, căci el era, nu-şi termină vorba şi nici n-avu vreme să se mire de tăcerea bizară cu care fusese întâmpinat.

În întuneric, i se păru că vede o umbră strecurându-se spre el, în dreptul uşii. În clipa când întoarse capul, primi în spate o lovitură de cuţit, chiar în dreptul inimii.

Scoase un ţipăt slab şi se prăbuşi, ca fulgerat.

— Asta e! se auzi o voce groasă. Ce tot spunea acolo despre frate-său, maică-sa şi pe cine mai avea chef să îmbrăţişeze? Aprinde, Landerneau, să vedem ce ispravă am făcut!

— Ai chibrituri, Coterie? întrebă celălalt.

Se auzi sfârâitul unui chibrit, care se aprinse, dezvăluind o încăpere rotunjită, cu tavanul jos, şi luminată de două ferestre. Tradiţia spune că la una din cele două ferestre agăţaseră ţăranii, într-o dimineaţă de octombrie a anului 1655, capul chel al magistratului criminalist Tardieu, asasinat împreună cu soţia în noaptea precedentă. Amândoi muriseră din zgârcenie, pentru că refuzaseră să hrănească un câine sau un valet.

În dreapta ferestrei care dădea spre sud-vest se căsca o gaură considerabilă, făcută chiar în peretele turnului şi încă înconjurată de dărâmături.

Lângă mormanul de piatră sfărâmată şi moloz, se găsea un târnăcop uriaş, o covată cu var, nişte saci cu ciment, o găleată cu apă şi o mistrie.

Sprijinit de fereastră se vedea un panou de lemn, care fusese demontat cu grijă din locul unde se afla scobitură în perete, iar acum părea că aşteaptă să fie repus la rând cu celelalte.

Lângă uşă se adunaseră trei oameni; al patrulea zăcea la pământ, fără suflare.

Dintr-o privire, putea fi recunoscută statura impunătoare a celui ce părea să fie şeful: domnul Coyatier, cum îl numise Pistol — omul care trasase cu cretă pe spatele uşii numele de Gautron. Era cu un cap mai înalt decât ceilalţi.

Tâlharul avea o figură voluntară şi brutală. Ochii mici aproape că se pierdeau sub sprâncenele groase şi roşcate. Un de nervos îi ridica mereu colţurile gurii, umflându-i obrajii palizi şi căzuţi.

Hazardul deghizează uneori crima într-o înfăţişare frumoasă. Coyatier, zis şi *marchef*, nu era frumos, dar era probabil cumplit la înfăţişare atunci când îşi "făcea meseria". Landerneau, zis şi Al-Treiş'treilea, arăta a dulgher.

Coterie era zidar.

Toţi trei stăteau aplecaţi asupra lui Jean Labre, care murise pe loc şi rămăsese întins pe podea, exact în poziţia în care căzuse.

De partea cealaltă a palierului se auzi scârţiind uşa doamnei Soûlas. Cei trei tresăriră.

— Sst! şuieră Coyatier, care îşi scoase pantofii şi se duse să ridice un colţ de saltea, ca să poată privi printr-o crăpătură a uşii.

Thérèse, în cămaşă de noapte, apăruse în pragul camerei ei, cu un sfeşnic în mână.

— Pis, pis, pis! chemă ea încetişor. Acu' trebuie s-aprind din nou ca să te caut, răutate ce eşti!

Însă bietul motan nici vorbă să răspundă sau să vină.

Doamna Soûlas îl mai chemă o dată, apoi, etichetând cotoiul ucis drept "vagabond", închise uşa la loc, promiţându-i o mamă de bătaie.

Coyatier plecă de lângă uşă şi-şi încălţă pantofii. Nu-şi pierduse câtuşi de puţin sângele rece.

— Asta e, dac-a trebuit să lucrăm pe bâjbâite! zise el, cât se poate de liniştit.

— Asta e şi n-ai ce-i face! repetă Coterie.

— Numai că nu-i generalul, vorbi şi Landerneau.

— Ei, na! făcu ochii mari Coterie. Eşti sigur?

— Mie-n sută!

Coyatier, care mestecă în gură o cantitate imensă de tutun, încercând să-l adune într-un cocoloş, rămase o clipă descumpănit.

— Cu siguranţă că şmecherii ăia de colo au mai puţină minte-n cap ca o găină, zise el. La ce să scrii un nume pe o uşă, când totu-i cufundat în întuneric?

— Doar nu era s-agăţi un candelabru pe palierul unde halesc inspectorii! vorbi şi Landerneau. Nu-i vina noastră!

— Şi p-ormă, cugetă Coterie, poate că generalul a venit. E mai mult de-un ceas de când a dispărut cârpa aia roşie.

— Şi de când îl pândim pe individ, cu arma-n mână! mârâi şeful. Acum c-am făcut treaba, hai să-l luăm de-aici. Acolo nu-ncape decât o singură persoană. Ni s-a spus c-o să vină cineva. A venit, iar noi am făcut ceea ce ni s-a spus să facem. Cui nu-i place, să meargă să spună la poliţie. Ne-am câştigat banii, acu' o să mergem să-i încasăm. Hai, ajutaţi-mă, să sfârşim odată!

Imediat, cei trei se apucară de treabă. Totul fu terminat cât se poate de repede. Şeful se ocupă de cadavru, pe care-l vârî în gaura din perete. Coterie zidi, iar Landerneau finisă tencuiala.

Apoi spălară pe jos şi trecură la inventarul valizei.

O jumătate de ceas mai târziu, cei trei ticăloşi se strecurau afară, pe aleea întunecoasă care ducea la cabaretul lui Boivin.

Coterie şi Landerneau intrară, iar Coyatier o apucă pe Quai des Orfèvres, îndreptân-du-se spre Pont-Neuf. Mergea puţin adus de spate,

ca să pară suferind, şi şchiopăta uşor, în vreme ce unul din braţe, în aparenţă paralizat, îi atârna inert pe lângă corp.

Se opri o clipă înainte de cotitură străzii Harlay-du-Palais, apoi, după ce privi de jur-împrejur, să vadă dacă nu era urmărit, bătu la singura uşă burgheză care dădea spre chei.

Uşa aparţinea casei cu două etaje pe care am observat-o de la fereastra lui Paul Labre: unde la etajul doi am văzut agăţată eşarfa roşie, iar la etajul întâi, silueta graţioasă a unei femei care aştepta.

Se făcuse târziu. "Coliviile" de la cabaretul Boivin se goliseră una câte una. Chiar şi la parter, clienţii începeau să se rărească.

Zece minute după plecarea lui Coyatier şi a însoţitorilor săi, în liniştea adâncă ce se lăsase în jurul scării în spirală răsună deodată un zgomot de paşi grăbiţi.

Doi bărbaţi urcară treptele în fugă. Primul dintre ei avea o lanternă.

— Eşti sigur că l-ai recunoscut pe Coyatier, pe *marchef?* întrebă el, gâfâind şi pregătindu-se să urce la etajul trei.

— Destul de sigur, răspunse celălalt, care respira liniştit.

Ştrengarul Parisului poate urca şi în turnurile de la Notre-Dame fără să gâfâie sau să transpire.

— Dar tu ce făceai pe palier la ora aia?

— Eram la vânătoare, domnule Badoît. Doar trebuie să mai şi muncesc.

— Nenorocitule! scrâşni domnul Badoît, lucru ce nu-i stătea în fire. N-o să iasă nimic din tine niciodată.

— Vânând, am obţinut informaţii preţioase, iar dumneavoastră vă supăraţi! ripostă Pistol. Să ştiţi că n-am să mai lucrez, pentru dumneavoastră.

Inspectorul ridică din umeri.

— Ai citit bine? Scria Gautron? întrebă el.

— Întocmai.

— Şi nu puteai să-mi spui mai devreme?

— De multă vreme mă paşte gândul să mă fac om la casa mea, replică Pistol. Încă nu m-am apucat serios de asta, aşa că deocamdată mă distrez, nu? O am pe iubita mea de la "Bobino". O ştiţi, Mèche, cea mai strălucitoare dintre femei. Doar nu era s-o las să m-aştepte! Asta-i bună!

— Patru ore pierdute! mormăi Badoît. Coyatier lucrează repede. Cine ştie ce s-a petrecut?

Clampin, zis şi Pistol, nu-i răspunse nimic. Fluiera printre dinţi cea mai frumoasă arie de vodevil pe care-o auzise în seara aceea, la teatru.

Ajungând pe palierul ultimului etaj, Badoît se duse direct la uşa cu numărul 9, plimbându-şi pe ea lumina lanternei.

Uşa fusese spălată de curând şi era încă umedă ici şi colo. Nu se mai distingeau literele, dar erau vizibile vagi urme de cretă galbenă.

— Ne-a făcut-o! gândi cu glas tare domnul Badoît, de-a dreptul consternat.

Pistol stătea cu mâinile vârâte în buzunare până la coate.

— Deci, urmele sunt proaspete, vorbi el. Atunci s-adulmecăm.

Îşi lipi urechea de mai multe crăpături ale uşii.

— Se pare că păsărelele noastre şi-au luat zborul, zise el.

Badoît îl înşfacă de guler şi începu să-l zgâlţâie.

— Nenorocitule, astă-seară din cauza ta poate c-a murit un om!

Pistol se desfăcu din strânsoare fără prea mari eforturi şi adoptă poziţia nobilă a boxerului francez.

— Vă trec cu vederea cuvintele, domnule Badoît, zise el cu demnitate. Da' nu-mi place să fiu insultat, asta mi-e firea. Vă jur pe soarele care ne dă lumină — nu aici, să zicem în piaţa Concorde, în miezul zilei, când e vreme bună — ducă mai puneţi vreodată mâna pe mine, atunci ridic şi eu piciorul şi vă altoiesc una de-o să mă pomeniţi, în semn de afecţiune şi respect.

Inspectorul îi întoarse spatele şi se apropie de uşa din mijloc, în care ciocăni de câteva ori.

— Paul Labre! Domnule Paul Labre! chemă el.

Se ştie bine că înăuntru nu era nimeni care să fi putut răspunde. Badoît mai aşteptă o clipă, apoi murmură cu un aer contrariat:

— Nu mi-ar fi displăcut să fim doi.

— Cât despre asta, patroane, suntem doi, declară Pistol. Nu mă dau în vânt să-i ţin partea lui Coyatier, care-i puternic ca un bivol şi care, pe deasupra, te mai şi trădează când ţi-e lumea mai dragă. Da' dacă-i nevoie, o să vedeţi ce-nseamnă onoarea de parizian! O să vedeţi cum ştiu eu să intru-n joc!

Domnul Badoît îndreptă spre el raza lanternei şi-l privi în ochi.

— Bine, Clampin. Astă-seară pari să fii cu adevărat cineva… Şi-am auzit spunându-se că în vreme de revoluţie, voi ăştia sunteţi nişte figuri aparte. Ei, atunci ascultă! Trebuie pătruns înăuntru.

— Deschideţi uşa, vă rog! strigă în aceeaşi clipă Clampin.

— Gura, n-auzi! N-ai nişte instrumente? Te consider un om cinstit…

— Pur şi fără de prihană, îl întrerupse vânătorul de pisici. Da' am şi eu un şperaclu! Staţi aşa să-l caut.

Îşi scoase de sub bluză cârligul pe care-l folosea la uciderea pisicilor şi introduse vârful curbat în gaura cheii de la camera "9". Se auzi un scrâşnet şi uşa se deschise.

Pentru orice eventualitate, Pistol sări în lături, să se adăpostească în spatele canatului.

Badoît făcu şi el o mişcare înapoi şi-şi strecură rapid mâna sub

reverul redingotei.

Aşteptară amândoi preţ de un minut.

— Dacă-i aici, vrea să profite de avantajul întunericului — zise Pistol. Intrăm?

— Ai curaj, nu glumă, puştiule! murmură Badoît. Dă-te înapoi şi lasă-mă să trec cu primul. Tu nu eşti obligat să intri. Eu, însă, îmi fac datoria.

Cu o hotărâre tristă, lipsită de clanul care-l înaripează pe soldat pe câmpul de luptă, agentul ieşi din locul unde se retrăsese. De cum trecu pragul, îşi proiectă raza lanternei în interior, iar Pistol, care-l urmase îndeaproape, exclamă.

— Locatarii au spălat putina!

Badoît scoase un suspin de uşurare. Dar când îşi recapătă suflul, simţi că i se strânge inima.

— Aici a fost ucis cineva, murmură el. Simt mirosul morţii.

— Tot ce se poate, răspunse Pistol, al cărui chip palid şi şăgalnic luase un aer grav. Simt şi eu…

Îngenunchie pe pardoseală, chiar în locul unde se prăbuşise Jean Labre, şi zise:

— Apropiaţi lanterna.

Lumina căzu oblic pe podeaua care, bineînţeles, fusese spălată de curând. Atât inspectorul cât şi Pistol, observară dâra roşietică ce şerpuia printre crăpăturile scândurilor.

— Oare ce-au făcut cu cadavrul? gândi cu voce tare domnul Badoît.

— Loviturile de târnăcop, murmură Pistol.

Nu mai era necesară nici o altă explicaţie. Lumina lanternei se plimbă încet pe pereţii rotunjiţi ai încăperii.

Panoul de lemn fusese pus la loc cu mare pricepere. Nimic nu indica unde se afla mormântul lui Jean Labre.

Mai mult decât atât: anumite porţiuni din lemnărie aveau fisuri sau defecte, care distrăgeau atenţia de la adevărata ascunzătoare.

Pistol porni în patru labe, cercetând panoul.

Badoît se urcă pe un scaun, ca să controleze tavanul scund, pe care-l putea atinge cu mâna.

Nimic, nimic.

Ultima tentativă, aceea de-a încerca cu degetele fiecare panou de lemnărie, rămase şi ea fără rezultat. Lemnul vechi, placat pe zidăria groasă, dădea o senzaţie de umiditate uniformă.

— Orice-aţi zice, au făcut treabă bună! zise apăsat Pistol. Nimic în mână, nimic în buzunar! Au făcut să dispară cadavrul, ca nişte scamatori de circ.

Badoît căzu pe gânduri.

Merse apoi să deschidă fereastra care dădea spre Quai des

Orfèvres, în partea de sud-est.

Luna ieşise dintre nori.

Primul lucru care-l frapa pe inspector fu casa cu două etaje, al cărei balcon era viu luminat.

— Acesta era semnalul! murmură el. Cei de-aici vedeau eşarfa roşie... Poate că semnalul le era destinat lor... Clampin! reveni el la realitate. Domnul Chopand locuieşte în strada Barillerie 3, iar domnul Mégaigne în strada Harpe 7. Eu mă ocup de domnul Martineau. Patru suntem suficienţi.

— Dacă vreţi, patroane, pot veni şi eu.

— Mai întâi, du-te să-i cauţi pe domnul Mégaigne şi pe domnul Chopand. Ne întâlnim pe Pont-Neuf, la statuie.

— La ora asta, probabil că dorm.

— Vor trebui să se scoale.

— Şi dacă nu vor?

— Ai să le spui că-i vorba de-o afacere importantă, capitală: afacerea "Gautron cu cretă galbenă".

Capitolul VII - Suavita

Să ne întoarcem în timp cu câteva ore, ca să pătrundem, în sfârşit, în acea misterioasă casă cu două etaje, al cărei prag nu l-am trecut încă, dar care fără îndoială că a stârnit curiozitatea cititorului, măcar prin eşarfa roşie ce flutura la balcon.

Ce vreţi, se mai întâmplă, când autorul unor romane poliţiste nu dispune nici de prea mult talent, nici de prea multă imaginaţie!

Faptele există şi vorbesc prin ele însele. Personajele, de asemenea, există. Tot ce rămâne de făcut este să punem puţină ordine în aceste stranii evenimente.

La primul etaj al casei din Quai des Orfèvres, care se putea zări de la lucarna odăii lui Paul Labre şi de la fereastra dinspre sud-vest a turnului din colţ, unde fusese asasinat Jean Labre, locuia generalul conte de Champmas, prizonier din raţiuni de stat.

Familia generalului, care rămăsese văduv de mai mulţi ani, era compusă numai din cele două fete.

După condamnarea sa, la sfârşitul anului 1833, în urma evenimentelor relatate mai sus, generalul nu se mai putuse ocupa de fetele lui; acestea rămăseseră în grija mătuşii, domnişoara Reine de Champmas, care-şi iubea fratele atât de mult, încât refuzase să se căsătorească.

Această profundă afecţiune ar fi fost suficientă ca domnişoara Reine să accepte a se ocupa de casa fratelui ei, în ciuda faptului că la

câteva luni după moartea contesei, la palat se stabilise o intrusă: o tânără de origine străină, pe care generalul o prezentase din capul locului că fiind domnişoara de Champmas.

Suavita, fata cea mică a generalului şi unicul copil al contesei, avea pe-atunci unsprezece ani. Tatăl ei o adora, dar că avusese o copilărie plină de suferinţă, trăind mereu sub ameninţarea bolii. Generalul era obsedat de gândul că într-o zi o va pierde.

Cealaltă fiică — cea care venea de nu se ştie unde, fruct al cine ştie cărei aventuri de tinereţe — se numea Ysole şi avea la vremea aceea cincisprezece ani. Când sora sa îi făcuse reproşuri, întristată şi indignată că o străină se bucura de aceleaşi drepturi ca şi copilul legitim, generalul îi spusese:

— Dumnezeu a luat-o la el pe soţia mea, care-a fost un înger. Şi Suavita e un înger, pe care Dumnezeu îl va chema la el într-o zi. Lasă-mă s-o învăţ pe fata asta să mă iubească, astfel încât să nu rămân singur pe lume.

Apoi îi explicase domnişoarei Reine că soţia nu numai că ştiuse de existenţa acestei fete, pe care el o recunoscuse, dar chiar consimţise să-i acorde legitimitate, printr-un contract secret, cu condiţia ca ea să nu locuiască în casa tatălui său.

Buna Reine, supusă şi devotată, nu rezistase mult în faţa acestor argumente. Nu numai că n-o ţinuse la distanţă pe fiica legitimă a fratelui pe care-l iubea atât, clar cu timpul ajunsese s-o îndrăgească din tot sufletul, astfel încât în ultimele luni de viaţă îl ajutase pe general să consolideze definitiv poziţia Ysolei.

Mai trebuie spus că Ysole era o tânără înzestrată cu toate calităţile: frumoasă, blânda, spirituală, cu o minte strălucitoare, seducătoare şi plină de farmec. Deşi cât trăise contesa, generalul fusese silit s-o ţină departe de casa lui, totuşi, nu-i neglijase nici o clipă educaţia. Ysole fusese crescută în una din acele mănăstiri *fashionable*{27}, care ştiu să facă minuni. Cunoştea tot ce se putea şti, şi cum spiritul, graţia şi eleganţa ei păreau înnăscute, bună soră a generalului şi-ar fi făcut mustrări de conştiinţă dacă n-ar fi recunoscut că e desăvârşită.

S-a văzut deja că familia de Champmas, era puternică şi bogată. Dar în urma procesului politic care-i fusese intentat, averea personală a generalului fusese pusă sub sechestru. Era mult de când sora şi fiicele lui abandonaseră palatul care-i purta numele şi plecaseră în provincie, să locuiască pe la rude.

De şase luni, de când murise mătuşa Reine, cele două fete fuseseră despărţite.

Ysole locuia la o rudă îndepărtată a domnului de Champmas, contesa de Clare, iar Suavita intrase şi ea la mănăstire.

Prin urmare, generalul nu mai avea casă, deşi câţiva dintre vechii

servitori ai familiei rămăseseră alături de Ysole.

Contesa de Clare, o femeie foarte frumoasă, a cărei ascensiune socială, relativ recentă, era — după părerea unora — puţin cam misterioasă, fusese aleasă de general, în detrimentul rudelor apropiate şi al prietenilor celor mai intimi. Nimeni nu cunoştea motivul. Cei care se interesau de familia de Champmas caracterizau situaţia drept "provizorie", cuvânt foarte la modă pe vremea aceea.

Evident, lucrurile aveau să se schimbe, şi asta în modul cel mai firesc din lume, întrucât toţi erau de părere că procesul se desfăşurase cu mare rigurozitate, iar interesul autorităţilor era să încline spre clemenţă.

Înainte de-a continua povestirea, se cuvine să mai insistăm puţin asupra contesei de Clare, care câţiva ani mai târziu avea să devină una din stelele firmamentului parizian. Soţul ei — un conte veritabil şi încă de cea mai nobilă spiţă — se numea Chrétien Joulou de Bréhut. În una din ultimele noastre scrieri{28} am povestit pe larg cum s-a încheiat căsătoria sa.

Numele de Clare, strălucitor şi cu rezonanţe cavalereşti, adăugat numelui cam obscur şi cu iz breton de Joulou du Bréhut, ar fi constituit cu siguranţă un motiv de dispută. Dar generalul duce de Clare, singurul reprezentant al casei cvasi-suverane de Fitz-Roy, departe de a-l contesta, intrase în relaţii cu frumoasa contesă. Joulou de Béhut şi Fitz-Roy de Clare se aliaseră o dată, în jurul anului 1700. Titlurile prezentate îi părură ducelui a fi suficiente.

Contesa mai avea şi alte relaţii sus-puse, situate în diverse tabere. Domnul Schwartz, bancherul la modă, ar fi făcut orice pentru a-i fi pe plac. Era favorita celebrului colonel Bozzo, sfântul din strada Thérèse, care-şi încheia lunga şi cinstita carieră înconjurat de respectul tuturor.

Şi totuşi, circulau unele zvonuri. Lumea era nedumerită de faptul că domnul de Champmas îşi încredinţase fiicele în grija acestei minunate făpturi, care, într-un fel, se născuse în ziua în care-şi făcuse intrarea pentru prima dată într-un salon din cartierul Saint-Germain, la braţul contelui Joulou du Bréhut, fără ca cineva să-i cunoască trecutul.

Primul etaj al casei din Quai des Orfèvres fusese închiriat pe numele contelui de Champmas, în urmă cu o lună. Trebuie spus că exact în aceeaşi zi, al doilea etaj fusese închiriat pe numele vicontelui Annibal Gioja, marchiz, de Pallante, un tânăr italian, primit foarte bine de către contesă.

Era cam ora cinci după-amiază. În camera de la etajul întâi — spre ale cărei jaluzele trase privise de-atâtea ori Paul Labre — o tânără, sau mai curând o copilă, stătea întinsă într-un balansoar, părând că doarme. Era palidă ca o statuie de ceară a Sfintei Fecioare. Păru-i blond se despletea în bucle pe pernă, iar genele negre lăsau să

scape o lucire molcomă a ochilor întredeschişi.

Părea să aibă cel mult treisprezece-paisprezece ani, deşi era de înălţimea unei femei adulte. Frumoasă ca un înger, dădea senzaţia că face parte dintre acei îngeri aflaţi doar în trecere pe pământ, pentru ca apoi să se înalţe înapoi, spre ceruri.

Era fiica cea mică a domnului de Champmas: fiica sa legitimă. Mama ei îi dăduse numele de Suavita.

Lângă balansoar veghea o bătrână servitoare în doliu.

— N-o iubesc, zise deodată Suavita, cu glas blând şi visător.

Ţinea ochii închişi. Bătrâna, care-şi închipui că fata visase, întrebă în şoaptă:

— Dormi, drăguţa mea?

— Nu, răspunse fata, ridicând puţin genele lungi. Mă gândeam la contesă. Şi totuşi, e tare frumoasă.

— Şi zici că n-o iubeşti?

— Nu. Degeaba mă străduiesc.

— Cu toate astea, a fost mereu bună cu tine.

— Recunosc. Dar şi călugăriţele de la mănăstire au fost bune, iar pe ele le iubesc.

Un frison, pe care bătrâna slujnică îl cunoştea bine, o făcu să se ridice. Femeia îi înveli picioarele în cuvertura de mătase matlasată.

— Mulţumesc, Jeannette! zise Suavita. Mi-e frig tot timpul. Nu sufăr mult, dar cred că sunt foarte bolnavă.

Jeannette se sili să zâmbească, deşi avea ochii plini de lacrimi.

— Ce idee! bâigui ea. Ai crescut, asta-i tot. Te-ai făcut atât de mare, încât aproape că nu mai îndrăznesc să-ţi spun pe nume. Perioada de creştere îţi dă o stare de oboseală.

Suavita îşi coborî pleoapele.

— Da, obosesc… murmură ea. Mă simt foarte, foarte slăbită.

— Aşa am păţit şi eu la vârsta ta, vorbi Jeannette.

— Dar acum eşti zdravănă. Oare şi sora mea Ysole, s-a simţit aşa când a crescut?

— Fără îndoială… începu slujnica.

Dar renunţă la orice minciună pioasă.

"Cele de soiul ei sunt ca ramurile de jos ale arborelui, care se hrănesc primele şi profită cel mai mult! Bastarda aia a supt toată seva."

Rareori se întâmplă ca servitorii să ţină partea unui intrus.

— Când sora mea Ysole va fi majoră — urmă cu blândeţe Suavita — se va ocupa ea de mine. Atunci doamna de Clare va pleca, iar noi vom fi foarte fericite… Dar pân-atunci, vorbi ea cu o însufleţire care-i coloră puţin obrajii palizi, pân-atunci se va întoarce şi tata.

— Ai primit veşti bune? întrebă de îndată slujnica.

— Da! răspunse la fel de emoţionată Suavita.

Apoi se opri brusc.

— Numai că-i secret. Ysole m-ar certa dacă ţi-aş spune despre ce-i vorba.

— Don'şorară Ysole! Să te certe, domnişoară? vorbi apăsat Jeannette.

E greu de descris diferenţa emfatică pe care o făcuse Jeannette, pronunţând prima şi a doua oară cuvântul "domnişoară".

Era clar, că orice s-ar fi întâmplat, pentru Jeannette exista o singură domnişoară de Champmas.

— Vai, cum vorbeşti! îi zise fetiţa Cu reproş. Vezi, tu mă iubeşti prea mult pe mine şi prea puţin pe sora mea, Ysole.

Bătrâna dădu să spună ceva, dar se răzgândi şi tăcu.

— Eu o iubesc mult, urmă Suavita. Dar mult de tot! Mi-e milă de fetele care n-au surori, Când Ysole vine să mă viziteze la mănăstire, toată lumea spune: "Cât e de frumoasă!?" Iar eu sunt foarte fericită… La fel de mândră eram şi de măicuţa mea scumpă, vorbi ca mai departe, dând frâu liber gândurilor care-i treceau prin mintea slăbită de boală. Şi mătuşa Reine, Doamne cum mă mai răsfăţa! Dar toţi cei pe care i-am iubit s-au dus. Dacă într-o zi cineva mi-ar spune: "N-ai s-o mai vezi pe Ysole…"

Simţi un fior din creştet până-n tălpi.

— Nu-i nici un pericol ca aia să plece! murmură, cu amărăciune Jeannette.

— Ascultă! vorbi fetiţa, care oftă adânc, încercând să se răsucească în balansoar. Jaluzelele astea trase fac să nu mă doară ochii din cauza luminii, dar cu toate astea, mi-ar plăcea să privesc afară.

— De-aici nu prea ai ce vedea, îi răspunse slujnica. Numai cocioabe murdare şi birouri care seamănă cu nişte închisori.

— E şi-o grădină… Iar dincolo de grădină…

— Ha! exclamă Jeannette. Parcă se compară cu grădina palatului Champmas? Aceea era un paradis!

— Iar dincolo de grădină — urmă fata, de parcă n-ar fi auzit întreruperea — e un turn vechi… două turnuri, dacă pui la socoteală şi pe cel mai mic, acolo unde-i fereastra acelui tânăr…

Jeannette începu s-o asculte, cu mirare şi nelinişte.

"Se spune că toţi copiii bolnavi sunt aproape ca nişte oameni în toată firea", îşi zise ea.

— De când locuim aici, continuă Suavita, n-am văzut niciodată pe nimeni la vreo fereastră din turnul mare. Astăzi însă…

În loc să continue, îşi duse mâna la ochi: o mânuţă albă şi transparentă, ca de alabastru. Bătrâna văzu cum îi tremură degetele.

— Astăzi? repetă ea, curioasă.

— Sunt momente, vorbi sfârşita copilă, când nu-mi mai dau

scama dacă am văzut cu-adevărat sau am visat… Dar când mă gândesc, mă trec din nou fiorii… Niciodată-n viaţă nu mi-a fost aşa de frică… Vino mai aproape, să-ţi spun…

Jeannette se supuse.

— Şi mai aproape! Acum, ţine-mă de mână! Azi am văzut… Acum sunt sigură! Am văzut un om… Ah, dac-ar intra aici Un om ca acela, cred c-aş muri de spaimă!

Tremura din toate încheieturile, iar ochii larg deschişi aveau o privire rătăcită.

— Scumpa mea! Drăguţa mea! îi spuse cu blândeţe Jeannette, simţind că o cuprinde groaza şi pe ea. A fost un coşmar… atunci când ai avut şi crize…

— Nu, nu! Găseşte alt mijloc să mă linişteşti! Am văzut… Sunt sigură c-am văzut! O figură îngrozitoare, cu braţe enorme… Şi omul acesta privea încoace. Spune-mi mai curând dacă suntem bine păzite. Oare un astfel de om ar putea ajunge până la mine, Jeannette?

— Nici vorbă! îi răspunse slujnica, de data asta convinsă că fetiţa spune adevărul. E drept că aici nu-i palatul Champmas, unde erau paisprezece servitori, şi c-am rămas numai patru. Dar Madeleine e solidă ca un bărbat, Pierre şi Baptiste sunt şi ei voinici, nu glumă. De altfel, suntem atât de aproape de Prefectură! De câte ori văd pe cineva pe stradă, mi se spune că-i inspector de poliţie! Pe urmă sunt agenţii! Nu-i nevoie decât să strigi o dată şi casa ar fi înconjurată de oamenii legii.

Auzind acestea, Suavita se mai linişti şi începu să zâmbească.

— Sunt nebună, gândi ea cu voce tare. Cum să vină încoace? Avea în mână un târnăcop, ca lucrătorii de la castel. Dar nu l-am privit prea mult timp, pentru că a ieşit la fereastră tânărul care locuieşte alături. Avea privirea îndreptată spre noi şi m-am temut să nu mă vadă. De-ai şti ce trist era!… Tata-i bogat, Jeannette, nu-i aşa?

— Era…

— Şi-o să mai fie. Ah, nu ştii tot… iar eu am promis să păstrez secretul… Am să-i spun tatei că tânărul de colo e nefericit… Dar poate că n-ar accepta bani… Are ochi atât de frumoşi şi de mândri!

Jeannette, care la început încruntase din sprâncene, îşi plecă privirea înlăcrimată.

"Biet copil!" îşi spuse ea. "Are vedenii din pricina febrei."

Deodată, uşa se deschise. Suavita scoase un strigăt de bucurie.

— Ysole! Sora mea!

În prag se ivise o tânără de şaisprezece-şaptesprezece ani, de o frumuseţe şi o graţie neobişnuită.

Tânăra se apropie de Suavita şi-o sărută cu tandreţe pe frunte.

Apoi se întoarse spre Jeannette, care din instinct îşi trăsese scaunul deoparte.

— Poţi pleca, zise ea scurt, dar cu bunăvoinţă în glas.

— Mâine dimineaţă… începu slujnica.

— Nu, ar fi timp pierdut. Am aranjat în aşa fel încât să rămân eu lângă Suavita pân-ai să te întorci.

— Ce fericire! strigă fetiţa, împreunându-şi mâinile palide, în ochii Jeannettei se citea o vagă bănuială.

— Mi-ai spus că ai un frate bolnav, care doreşte să te vadă! vorbi Ysole. Îţi acord douăzeci şi patru de ore. Hotărăşte-te dacă vrei să te duci sau nu.

Jeannette murmură un "Mulţumesc, domnişoară", care păru să-i străpezească dinţii, lupă care sărută amândouă mâinile Suavitei şi ieşi.

Ysole o urmări cu privirea până ce închise uşa, apoi duse un deget la buzele întredeschise într-un zâmbet proaspăt, ca o floare îmbobocită.

Se aplecă spre fetiţă şi-o îmbrăţişa cu tandreţe.

— Sst! îi şopti. Trebuia să scap de Jeannette. Madeleine, Pierre şi Baptiste au plecat şi ei. Am avut nevoie de mult tact ca să rămânem singure.

Fetiţa râdea, încrezătoare.

— N-o să-ţi fie frică? o întrebă Ysole.

— Dacă eşti tu cu mine…

Ysole o ridică, o sărută din nou şi-i murmură la ureche:

— Ascultă, azi e ziua cea mare. Nu trebuie să afle nimeni. Astă-seară o să-l putem îmbrăţişa pe tata.

Capitolul VIII - Ysole

Frumoasa Ysole radia forţă, sănătate şi tinereţe, nu în sensul vulgar al cuvântului, care ar implica o ofensă, făcând aluzie la acea banală prosperitate a fecioarei bine făcute, căreia i se spune şi "frumuseţea diavolului". Ysole avea o torţă elegantă, o sănătate plină de energie, ce dădea obrazului ei paloarea pasiunii, şi o tinereţe suplă şi delicată, fină şi îndrăzneaţă, în care se ghicea de pe-acum graţia viitoarei femei.

Era brunetă. Frumosul ei păr negru, în care lumina lăsa reflexe arămii, se bucla în jurai unei frunţi admirabil desenate. Ochii migdalaţi, ce păreau şi mai negri la umbra genelor catifelate, puteau fi uneori de o blândeţe cuceritoare. Privirea ei era în stare să fascineze sau să supună, după cum îi era voia.

Nasul drept, cu nările fremătând la cea mai mică emoţie, gura, care putea schiţa un surâs încântător sau o comandă imperioasă, completau această imagine a perfecţiunii.

Era înaltă, cu talie fină şi mlădie. Prin fiecare mişcare atrăgea şi fermeca.

Cu siguranţă, era dureros de privit contrastul dintre această capodoperă a naturii, vie şi victorioasă, şi biata copilă, tot frumoasă, dar lovită şi învinsă de boală, topindu-se încet-încet, ca o biată floare roasă de-un vierme ascuns.

Deosebirea era izbitoare, cu atât mai mult cu cât triumful uneia scotea în evidenţă nenorocirea celeilalte.

Auzind ultimele cuvinte ale Ysolei, "Astă-seară o să-l putem îmbrăţişa pe tata", Suavita se făcu şi mai palidă. Apoi brusc, sângele îi năvăli în obraji, iar în ochi îi sclipi o lumină fericită.

— Tata! şopti ea. Tăticul meu scump!

— De-ai şti ce frumoasă eşti în clipa asta, surioară! exclamă Ysole, într-o sinceră pornire de tandreţe. Ah, cât de mult aş vrea să te faci bine, ca tata să fie fericit!

— Eşti tare bună, murmură fetiţa. Nimeni pe lume nu-i aşa bună ca tine.

Poate că, într-adevăr, Ysole era bună la suflet. Dar în acele clipe, trăia o bucurie intensă, care-o făcea să fie şi mai bună, bucurie ce nu se lega cu totul de eliberarea tatălui ei.

Tânăra se aşeză lângă balansoarul Suavitei şi luă mâinile fetiţei într-ale sale.

— Vreau să stăm de vorbă, zise ea. Sunt fericită!

— Dar eu! exclamă Suavita. Parcă mi-a trecut şi răul. Doamne, Ysole! Ai dreptate să fii fericită! Tu eşti cea care-a pregătit totul, pentru binele tatei. Ah, nu sunt invidioasă pe tine, surioară, dar ce bine trebuie să fie atunci când te lupţi pentru cei pe care-i iubeşti!

— Pentru cei pe care-i iubeşti! repetă Ysole, cu ochi visători.

— Spune-mi ce-ai făcut, urmă Suavita. Abia dacă mi-ai suflat două-trei vorbe. Nu-i vremea să mă pui şi pe mine la curent?

— Aşa e! Ai dreptul să ştii tot. Iar de-acum înainte, nimic nu ne mai stă în cale. Am făcut mari eforturi în ultimele săptămâni, dar am fost şi ajutată. Ascultă… Poate că nu vei înţelege chiar tot, surioară, pentru că unele lucruri depăşesc vârsta ta. Există nişte oameni cu influenţă, care se interesează de noi. Ştii ce înseamnă o conspiraţie Suavita?

— Da, răspunse fetiţa. Am citit despre conspiraţii în istoria Imperiului Roman.

— Catilina{29}! exclamă Ysole. Un tânăr îndrăzneţ şi curajos, care jonglează cu mii şi mii de vieţi! Da, despre asta este vorba… Un lucru extraordinar, nu-i aşa?

— Din câte ştiu eu, vorbi Suavita, într-o conspiraţie poţi să-ţi pierzi şi viaţa.

— Sigur că da! Întotdeauna! Acesta-i riscul cel mai mare! Ei, bine! Tata conspira, iar prinţul conspiră şi el.

— Care prinţ? întrebă fetiţa.

În loc să-i răspundă, Ysole îşi apăsă buzele pe fruntea ei bolnavă şi-i murmură, cu glasul tremurând de emoţie:

— Ţi-ar părea bine dacă sora ta ar deveni prinţesă?

Suavita făcu ochii mari de uimire.

— Dacă şi ţie ţi-ar părea bine… începu ea.

Ysole o întrerupse, râzând şi mângâind-o din nou.

— Când stau de vorbă cu tine, simt că devin şi eu copil. Nu asta te interesa pe tine să afli. Deci tata a fost închis pentru că a conspirat, iar statul i-a confiscat toată averea. Dar tata are în guvern mulţi prieteni, şi-aceştia consideră condamnarea lui ca fiind nedreaptă. Am citit o scrisoare de-a lui, care suna cam aşa: "Dacă aş fi liber şi m-aş găsi în străinătate, aş fi încă destul de bogat, cu banii pe care i-am plasat în Anglia şi în Germania. Dezbaterile privitoare la cazul meu au lăsat loc unui măre număr de îndoieli. Cred că nu va trece anul şi voi fi amnistiat."

— Adică iertat?, vru să ştie Suavita.

Ysole îşi ridică, mândră, capul frumos.

— Cei ce conspiră, spuse ca răspicat, nu rostesc niciodată acest cuvânt.

— Şi-atunci, insistă fetiţa, refuză iertarea?

Ysole se înroşi, apoi zâmbi.

— Eşti prea mică şi nu înţelegi unele lucruri, vorbi ea. Ia gândeşte-te — zise apoi, cu sufletul la gură — ce s-ar fi întâmplat cu mine dacă aş fi fost singură! Verişoara noastră, contesa de Clare, a fost extraordinar de binevoitoare! încântătoare! Când o vei cunoaşte mai bine, o vei iubi şi tu. Ţin minte că odată mi-a spus: "Fata mea, ai de îndeplinit o mare datorie. Eşti foarte tânără, dar Dumnezeu ţi-a dat inteligenţă şi tărie sufletească. Eu sunt legată de soţul meu, căruia îi datorez supunere…"

— Contele pare suferind… Nu porunceşte niciodată… comentă Suavita.

— Cine? Contele de Clare? Bretonul Joulou du Bréhut? Dar e un sălbatic din Morbihan{30}! Un adversar teribil pentru cine îndrăzneşte să-l înfrunte! Ah, draga mea, tu nu ştii cum sunt soţii! Verişoara noastră plânge adeseori… Dar uite că ţi se închid ochii. Ţi-e somn!

— Nu vreau să dorm! strigă fetiţa. Vreau să-l aştept pe tata!

— Va trebui s-aştepţi cam mult, iar doctorul nu-ţi dă voie să te oboseşti. Când va veni tata, îţi promit să te trezesc.

Suavita îşi scutură capul cu păr bălai.

— Ce slăbită sunt! murmură ea. Mi-s ochii obosiţi şi capul greu, dar cu toate astea nu s-ar lipi somnul de mine dacă n-aş lua în fiecare seară licoarea de dormit.

Ysole aruncă o privire spre pendulă. Afară începea să se întunece.

— Vrei să-ţi iei morfină? întrebă ea.

— Nu încă… Nu mi-ai spus nimic. Te rog, povesteşte-mi.

Ysole părea de-acum preocupată de altceva.

— Unde rămăsesem? reluă ea, deja obosită şi cu un aer distrat. Ah, da! Îţi spuneam că buna noastră verişoară, contesa de Clare, neputând face nimic ea însăşi, din cauza soţului, l-a chemat pe prinţ. Există secrete ce nu pot fi dezvăluite nici măcar surioarei mele scumpe. Aşa şi cu numele prinţului. Tot ce pot să-ţi spun e că prinţul nostru se deosebeşte de mulţi alţii… În vinele lui curge sânge regesc…

— Un fiu de-al regelui? o întrerupse Suavita, animată de o curiozitate copilărească.

— Fiul unui rege! rectifică Ysole, apăsând pe cuvinte într-un fel anume.

Apoi se însufleţi fără voia ei şi, cedând unei emoţii ascunse, vorbi cu glas schimbat:

— De prima oară când am dat ochii cu el, am înţeles că tata era salvat. Există oameni cărora nimic nu le rezistă şi care cuceresc inimi cu un singur cuvânt… cu o singură privire!

— Oh! şopti fetiţa, care gândea cu voce tare. Cu o singură privire… Adevărat, surioară…

Pleoapele i se închiseră din nou. Ysole, care se lăsase în voia

amintirii, nu acordă atenţie acestei ciudate întreruperi, ci continuă să povestească.

— E-un suflet mare, nobil şi generos. Inima mea s-a deschis spre omul acesta, în care mi s-a părut că văd unul din acei eroi cântaţi de poeţi. Ochii lui mi-au vorbit, glasul lui a făcut să-mi tresalte inima…

Sub cuvertură de mătase, Suavita răsufla precipitat.

— Înţelegi că toate acestea aveau legătură cu eliberarea bunului nostru tată, schimbă vorba Ysole. Chiar de la prima întrevedere, prinţul mi-a promis tot sprijinul… cu câtă graţie şi curtoazie! Mi-a ascultat explicaţiile, mi-a susţinut cu ardoare speranţele! Ai fi zis că tata avea de-acum şi un fiu devotat… pentru că, surioară, prinţul mă iubeşte! Ah, de-ai şti cât mă iubeşte!

Suavita zâmbi poznaş.

— Cred şi eu că te iubeşte! zise ea.

Obrajii Ysolei se împurpuraseră de emoţie, iar ochii îi străluceau.

— Să te-audă Dumnezeu, draga mea! murmură tânăra, cu sinceritatea elanurilor profunde. Cea pe care-o va iubi el, va fi o femeie celebră şi fericită.

Suavita îi întinse mâna şi-o trase către ea, ca s-o sărute.

Împreună alcătuiau un tablou fermecător. Delicată făptură a fetiţei era animată acum de un suflu nou de viaţă.

— Spune mai departe.

— Ne-am înţeles să încercăm o evadare de la Mont-Saint-Michel. Prinţul dispune de mijloace considerabile, aproape de domeniul fantasticului. Pregătirile erau în curs, când am aflat că tata va fi adus la Paris, ca să depună mărturie în procesul ofiţerilor elveţieni, implicaţi în complotul ducesei de Berry şi în mica Vendée. A trebuit să ne schimbăm planul fără întârziere şi prinţul a organizat o evadare chiar pentru ziua când tata va apare în faţa judecătorilor. Iată de ce ne aflăm în casa asta, chiar lângă Palatul de Justiţie.

— Dacă s-ar întâmpla o nenorocire… murmură Suavita.

— Prinţul răspunde de tot, zise Ysole pe un ton ce nu admitea replică.

— Prinţul! repetă fetiţa. Ce fericire să poţi fi prinţ şi să ai puterea de-a ajuta pe cea pe care-o iubeşti!

Ysole o privi, uimită.

Suavita părea că a adormit.

— Vrei să-ţi iei morfină? o întrebă Ysole, întorcând din nou o privire nerăbdătoare spre pendulă.

Fetiţa schiţă un gest afirmativ. Ysole se ridică şi se îndreptă spre măsuţa pe care se găsea medicamentul.

În timp ce tânăra pregătea poţiunea, Suavita întredeschise buzele.

— El nu-i prinţ! murmură ea. Şi suferă. Aş vrea să fiu prinţesă. Aşa, poate că n-ar mai suferi.

— Câte picături? o întrebă Ysole.

— Trei.

Ysole picură morfina în pahar.

"Când am venit aici prima dată", se gândi Suavita, "acum o lună, el stătea la fereastră împreună cu o femeie în doliu, trasă la faţă, şi care părea atât de plăpândă! Cât o mai iubea şi cât o regretă! Era mama lui! Acum ea a murit, iar el a rămas singur. Nu mi-a spus nimeni, dar eu ştiu."

Ysole se întoarse lângă pat, aducându-i doctoria. Suavita o înghiţi, apoi întinse fruntea către sora ei, spunând:

— Nu uita să mă trezeşti de îndată ce va veni tata.

Căpşorul ei fermecător se lăsă pe spate, într-o furtună de cârlionţi aurii.

Ysole îi urmări câteva clipe somnul uşor, dar liniştit.

Gândul îi zbură în altă parte. Se lăsa noaptea. Ysole aprinse lampa şi o aşeză pe şemineu.

Apoi ridică jaluzelele şi aruncă o privire pe chei. Acesta fu momentul când Paul Labre o zări de la fereastra mansardei.

În încăperea alăturată se auzi un zgomot. Ysole se repezi într-acolo, cu figura radioasă şi braţele întinse.

Paul, care observase scena de departe, închise fereastra, întorcându-se cu tristeţe la destăinuirile sale.

Alături se ivise un tânăr înalt şi frumos. Lumina lămpii, aşternută pe faţa lui cu trăsături regulate, puţin cam cărnoase şi cu nas acvilin, dezvăluia o ciudată asemănare cu fizionomia Bourbonilor — pe-atunci mai populară decât acum.

Tânărul părea un portret viu al lui Louis al XV-lea tânăr. Asemănarea era şi mai mare, datorită faptului că nou-venitul. Îşi aranjase cu grijă părul bogat, care cobora până pe umeri, în bucle castanii, cu reflexe aurii.

Cei ce-şi amintesc de moda anului 1835 şi de peruchierii romantici din acea vreme vor fi de acord cu faptul că dezamăgiţii de pe străzile Parisului nu şi-ar fi dat osteneala de-a se ţine după un bărbat pieptănat stil Louis al XIV-lea. Dar în materie de coafură, totul era permis.

Fericită şi palpitând de emoţie, Ysole apucă mâinile acestui semizeu, vrând să le ducă la buze.

El binevoi să împiedice cu mare curtoazie un asemenea gest şi o sărută pe frunte, cu nobleţea unui rege.

— Prinţe! Monseniore! Louis al meu! murmură fata, stăpânindu-şi glasul care-i trăda, fără voia ei, sentimentele. Atunci când nu vii, mi-e teamă să nu mă trezesc din visul meu frumos.

El dădu să-i răspundă, dar Ysole îi puse degetul pe buze,

arătându-i-o pe Suavita, care dormea.

— Ah! exclamă prinţul, surioara dumitale bolnavă! S-o lăsăm să se odihnească, îngerul meu! Să mergem pe terasă, de unde n-avem decât să ridicăm privirea, ca să zărim semnalul. Cred că nu mai e nevoie să-ţi spun că dacă am întârziat, e pentru că m-am ocupat de afacerile dumitale.

Îi oferi braţul, iar Ysole se sprijini de el cu amândouă mâinile, privindu-l cu admiraţie şi iubire.

— E-aşa de bine să visezi! zise ea, în extaz. Eu, o biată fată, alături de nepotul lui Henri al IV-lea{31}!

— Adu-ţi aminte, replică prinţul, că Bearnezul, veneratul meu bunic, nu-şi dorea nimic mai mult decât să ia în căsătorie pe frumoasa sa Gabrielle. Generalul de Champmas valorează mai mult decât bătrânul d'Estrées, al cărui castel era un loc rău famat. Aş putea jura că nici o frunte n-ar fi mai demnă de coroană regală, decât aceasta…

Sfârşind de vorbit, sărută fruntea Ysolei, a cărei frumuseţe deveni dintr-o dată sclipitoare, de parcă ar fi primit atingerea unei raze de soare.

— Ai vreo veste, prinţe? întrebă ea. Mă refer la dumneata şi la drepturile dumitale.

— Drepturile mele? râse el. Cei aliaţi în exil şi desemnaţi cu numele de "ramura mai vârstnică a Bourbonilor" mi-au redus cam mult din drepturi… iar burghezii din ramura tânăra nu par prea decişi să renunţe la binefacerile alocaţiilor pe care le primesc. Drepturile mele sunt neglijate, scumpa mea. Nimănui nu-i pasă de ele, nici în Saint-Germain, nici la Tuileries, dar… răbdare! Să-ţi mărturisesc cât sunt de egoist, fermecătoarea mea Ysole? Desigur, că iubirea m-ar fi făcut oricum să îngenunchez la picioarele dumitale, gata să înfrunt şi uriaşii din poveste, dacă asta ţi-ar fi fost voia… Dar când prizonierul nostru va fi liber, sper că voi avea de partea mea pe unul din cei mai buni ofiţeri ai armatei franceze.

— Dacă generalul de Champmas n-ar fi devotat Alteţei Voastre Regale cu trup şi suflet, vorbi cu înflăcărare Ysole, nu l-aş mai socoti tatăl meu!

— Văd că-mi eşti loială şi pentru asta-ţi mulţumesc! îi spuse la fel de vesel prinţul. Acum, să discutăm despre afacerile noastre. Ai îndepărtat servitorii?

— Nu mai e nimeni în casă, în afară de noi.

— Am zărit o trăsură oprită în colţul străzii Harley. Bănuiesc că-i a dumitale.

— E-a mea.

— Nu va dura mult şi te vei putea întoarce s-o veghezi pe drăgălaşa dumitale surioară bolnavă, asta după ce generalul va fi în siguranţă. Dumneata urmează să-l salvezi. Am avut grijă să-ţi rezerv

bucuria ăsta.

— Oh, prinţe! exclamă Ysole. Cum să-ţi arăt recunoştinţa mea?

— Un strop din iubirea dumitale va însemna pentru mine o recompensă generoasă!

Ysole era pe cale să-i răspundă, dar prinţul o opri.

— Priveşte! îi arătă el.

Amândoi erau pe terasă. Se făcuse întuneric de-a binelea. Prinţul îi făcu semn spre balconul de la etajul doi, unde o lumină se aprinsese şi se stinsese în aceeaşi clipă.

— Au luat eşarfa roşie, zise el cu glas coborât. Tatăl dumitale e liber!

Ysole simţi că i se moaie genunchii.

— Regele meu! îngăimă ea. Dumnezeule! Îţi aparţin cu trup şi suflet.

El o privi afectuos şi-i zise:

— Trăsura te aşteaptă, iubita mea. Pe mâine! Respectele mele generalului!

Ysole se repezi afară din cameră. Prinţul o chemă, arătându-i-o pe Suavita, care dormea.

— Ia o cheie, îi spuse el, ieşind primul.

Ysole se supuse. Încuie uşa, apoi se înroşi şi murmură, în chip de scuză:

— Sufletul generos al Alteţei Voastre se gândeşte la tot… Eu… eu sunt nebună… Dar nu mă tem pentru copila asta, căci somnul ei va dura până mâine… Numai de nu va trebui s-o trezesc şi să-i spun: "Suavita s-a întors tata! Cel mai nobil om de pe pământ ni l-a redat!"

După ce-i trimise prinţului un sărut din vârful degetelor, dispăru. Prinţul coborî câteva trepte în urma ei, de parcă ar fi avut intenţia de-a ieşi în stradă.

Dar când nu mai auzi paşii Ysolei, se întoarse din drum şi urcă repede scara ce ducea la etajul al doilea.

Aici, palierul nu era luminat. Prinţul bătu la uşa din mijloc: şase ciocănituri — trei, două, una, cu pauză între ele.

— Ce doriţi? întrebă cineva, din spatele uşii.

— Să cumpăr pânză neagră, răspunse prinţul.

Uşa se deschise şi acelaşi glas de mai înainte vorbi:

— Intraţi cu vălul!

Capitolul IX - "Fracurile Negre"

Toate detaliile fuseseră dinainte convenite între Ysole şi prinţul care-o ajutase.

Ysole îşi iubea din tot sufletul tatăl, căruia îi era de două ori recunoscătoare; se îndrăgostise la nebunie de acest erou de basm, care-i promitea o coroană — şi avea de jucat un rol.

Acest ultim punct nu trebuie neglijat. Tinerele de vârsta Ysolei, şi chiar femei mai coapte şi cât se poate de respectabile, ar da orice să poată juca un rol.

Pentru o fiică a Evei, un rol e o adevărată mană cerească.

Ysole se simţea fericită şi emoţionată, cu sufletul beat de speranţă şi mândrie.

Rolul ei era să se aşeze în trăsura oprită în colţul străzii Harlay-du-Palais şi să-şi aştepte acolo tatăl, care avea să ajungă în acelaşi loc, conformându-se indicaţiilor primite de la misterioşii săi salvatori.

Cel puţin, asta i se spusese Ysolei. Imediat vom vedea dacă lucrurile stăteau chiar aşa.

Generalul urma să urce în trăsură, care avea să pornească de îndată în galop, la cel mai mic semnal de alarmă. Dacă totul era în regulă, generalul trebuia să intre în casa din Quai des Orfèvres, să-şi îmbrăţişeze fiica cea mică, sărmana bolnavă pe care se temea atât de mult să n-o piardă, iar apoi să se deghizeze cât mai bine cu putinţă. Absenţa servitorilor asigura păstrarea secretului.

Dacă cititorului i se pare că găseşte unele neajunsuri în acest plan, trebuie să admitem că, într-adevăr, nu era strălucit. Dar asta conta prea puţin, pentru că scopul lui nu era decât să înşele pentru câteva momente vigilenţa frumoasei Ysole. Tânăra s-ar fi declarat mulţumită chiar şi cu o stratagemă mai naivă. Era subjugată de prinţ, astfel încât s-ar putea spune că se legase singură la ochi.

Aşadar, dacă cititorul ar fi înclinat s-o considere pe Ysole prea credulă, i-am recomanda să consulte şi alte istorisiri autentice, de dragoste şi impostură. Niciodată nu există limită în orbirea unei fete ambiţioase, nici în credulitatea unei femei îndrăgostite.

Ba chiar suntem tentaţi să afirmăm acelaşi lucru despre oameni mai vârstnici şi mai înţelepţi, care devin creduli de cum intervine pasiunea.

De altfel, prinţul Ysolei nu era fitecine. La începutul domniei lui Louis-Philippe{32}, anumite cercuri încă mai credeau — şi nu puţini — în existenţa lui Louis al XVII-lea.

Autorul acestor rânduri a avut ocazia să consulte un mare număr de documente originale în legătură cu două din cele patru personaje care s-au dat drept Louis al XVII-lea. Aceste documente ar putea servi într-o zi la ridicarea unui monument în cinstea tupeului şarlatanilor şi a eternei splendori a prostiei omeneşti.

În cazul de faţă, vârsta comediantului l-ar fi îndreptăţit să se dea, nu drept Louis al XVII-lea, care-ar fi fost un om trecut de cincizeci de ani, ci drept fiul lui. Dacă vreodată împrejurările politice vor mai fi

favorabile, vă veţi putea asigura că stirpea acestor mincinoşi neruşinaţi nu s-a stins, veţi avea ocazia să-i întâlniţi pe nepoţii şi pe strănepoţii lui Louis al XVII-lea.

S-o lăsăm, deci, pe Ysole să-şi trăiască "rolul", într-o aşteptare febrilă, şi să ne întoarcem în casa din Quai des Orfèvres, urcând la acelaşi etaj ca şi prinţul, numai că nu împreună, ci cu vreun ceas înaintea lui.

Suntem nerăbdători să vedem ce se întâmpla, în definitiv, cu acest balcon romantic şi cine erau personajele pe care le-am surprins făcând semnale luminoase, precum şi cu eşarfa roşie, celor trei inşi — dulgherul, zidarul şi asasinul — reuniţi la ultimul etaj al turnului Tardieu, camera 9.

Ne găsim exact în încăperea de deasupra celei în care zace fata cea mică a generalului. Cum ziua era pe sfârşite, iar printre jaluzelele trase nu mai pătrundea nici o rază de lumină, înăuntru fuseseră aprinse două lămpi, care, de sub abajururi verzi, răspândeau în toate colţurile o lucire discretă.

Camera avea drept mobilier o canapea, acoperită cu o husă de culoare închisă, fotolii şi scaune de aceeaşi culoare — toate stil Empire; pe şemineu se găsea o pendulă mare, din alabastru, ornamentată cu mici colonade; se mai puteau vedea o masă pătrată, tapiţată pe deasupra cu acelaşi material de culoare închisă, şi un dulap mare, cu colţurile îmbrăcate în aramă.

Pe masă se aflau împrăştiate câteva hârtii, alături de cele necesare scrisului.

În dreptul mesei era un bătrân, aşezat într-un fotoliu de birou, cu spătar rotund, din piele.

De cealaltă parte a mesei, tot în fotolii, stăteau patru domni cu înfăţişare de burghezi înstăriţi. Pe canapea era o femeie încă tânără, elegantă şi foarte frumoasă, iar alături de ea — un om solid, pe al cărui chip energic se citea o inteligenţă ieşită din comun.

Bătrânul, ajuns la limitele posibile ale vârstei, părea să aibă o sută de ani. De la zece paşi, dădea impresia unui idol de fildeş.

Figura îi era calmă, parcă împietrită.

Cândva avusese trăsături frumoase; acum însă, pupilele lui sticloase căpătaseră un aspect înfricoşător.

Citea fără ochelari, cu voce slabă şi egală, dintr-un caiet aflat în faţa lui, ale cărui pagini erau umplute de acea scriere mare, rotundă şi lăţită, tipică actelor şi contractelor din secolul trecut.

Şi totuşi, caietul nu era atât de vechi. Mâna care-l scrisese, însă, avea o sută de ani.

Ceilalţi ascultau.

— Copiii mei, zise bătrânul, întrerupându-şi lectura, după ce

citise un preambul la cele ce aveau să urmeze. Vă rog să-mi acordaţi toată atenţia. Afacerile sunt afaceri. Regret că moştenitorul nefericitului fiu al lui Louis al XVI-lea nu se află aici, pentru că-i vorba în mod special de interesele lui, iar scrierea de faţă i se datorează în mare parte acestui tânăr.

Până la rostirea vorbelor, "fiul lui Louis al XVI-lea", un străin ajuns din întâmplare în această paşnică adunare şi-ar fi închipuit că asistă la întrunirea unor comercianţi sau industriaşi. Într-adevăr, reuniunea arăta ca un consiliu de administraţie, unde frumoasa femeie de pe canapea ajunsese prin cine ştie ce întâmplare.

De multe ori, femeile servesc de ornament unor adunări generale.

Auzind cuvintele "fiul lui Louis al XVI-lea", intrusul şi-ar fi schimbat părerea, gândindu-se la una din acele conspiraţii habotnice, organizate în cine ştie ce vizuină, de către burghezi ruginiţi şi gentilomi arhi-miopi, în favoarea unui oarecare fals profet, Naundorff, Richemond, Pimprerielle sau Patouillet.

Iar Louişi al XVII-lea se găseau din abundenţă. Unul dintre ei putea foarte bine să aibă şi-un moştenitor.

Fizionomia bătrânului se potrivea de minune cu caracterul întrunirii, ca şi prezenţa încântătoarei doamne, ce se sprijinea cu graţie de spătarul canapelei.

Dar chiar cuvintele cu pricina aşternură pe buzele tuturor un zâmbet batjocoritor — ceea ce cu siguranţă că ar fi indus în eroare pe cineva dinafară.

Bătrânul nu părea prea mulţumit de această reacţie, totuşi adăugă cu bunăvoinţă:

— Copiii mei, nu trebuie să ne supărăm. Întotdeauna am fost de părere că-i bine să joci teatru, chiar şi între ai tăi. Asta te menţine în formă. Acum însă, trebuie să avem mare grijă de detalii. Afacerile sunt afaceri. Pe vremea când aveam nefericirea de-a umbla deghizat, mă culcam fără să-mi scot nasul fals.

Frumoasa doamnă îşi arătă dinţii strălucitori, zâmbind cu veselie neprefăcută.

— Tu, Marguerite, eşti lipsită de ruşine, dar mă înţelegi — vorbi mai departe bătrânul. Poate că numai tu mă înţelegi, scumpa mea.

Doamna îşi înălţă capul, zicând:

— Tată, dacă trebuie să jucăm teatru chiar şi-n familie, de ce nu mi te adresezi cu numele meu de scenă?

— Foarte bine, contesă de Clare! Ai dreptate şi vei ajunge departe, dacă nu cumva între timp contele tău îţi va zdrobi capul cu o lovitură de călcâi.

— Sunt şi eu pe-aici! murmură omul de pe canapea.

— Adevărat, iar tu eşti un şmecher fără pereche, Toulonnais, fiule! zâmbi bătrânul, împărţindu-şi dragostea de părinte între cei doi

"copii" ai săi. Lucraţi bine, distraţi-vă cât puteţi, nu trăim decât o dată, iar viaţa trece cu iuţeala fulgerului.

Un altul dintre cei prezenţi, un om cu o figură tristă şi austeră, zise scurt:

— Vă rugăm să treceţi la ordinea de zi.

— Şi încă repede, adăugă un flăcău înalt şi frumos, în haine elegante, ale cărui trăsături palide trădau o noapte de nesomn şi orgii.

Fără să-şi piardă câtuşi de puţin calmul, bătrânul replică:

— Domnule abate, suntem la dispoziţia dumneavoastră. Iar tu, Corona, nepoate, taci din gură! Într-una din zile vom avea o explicaţie în legătură cu micuţa mea Fanchette, pe care n-o poţi face fericită şi care într-o noapte te va sugruma în patul tău. Ah, nepoate! Păzea! Zău c-ai merita una ca asta!

Cel căruia i se spusese Corona, ridică din umeri, dar se albi la faţă.

Cititorii mei fideli, precum şi cei care din întâmplare au parcurs primele două serii{33} ale *Fracurilor Negre* mă vor ierta dacă fac o paranteză, pentru a oferi explicaţiile necesare.

Ca acţiune, povestirea de faţă nu are nici o legătură cu celelalte două, nefiind, deci, urmarea lor. Singurele personaje comune celor trei istorisiri sunt "Fracurile Negre".

Cei adunaţi acum în încăpere — blândul şi venerabilul bătrân, femeia elegantă şi plină de distincţie, însoţitorul ci cu privirea pătrunzătoare, abatele, contele Corona şi ceilalţi — erau "Fracurile Negre", sau cel puţin statul major al acestei asociaţii criminale, atât de bine organizată şi abil condusă, încât după ce-a înspăimântat două ţări timp de trei sferturi de secol, n-a lăsat în arhivele noastre judiciare decât urme nesemnificative.

Afacerea relatată între procesele celebre sub titlul "Fracurile Negre", a avut drept eroi pe membrii unei puternice organizaţii, ticăloşi înregimentaţi într-o înfricoşătoare armată.

S-ar putea pune prinsoare că până şi "Fracurile Negre" din procesele celebre erau nişte impostori. Nimic nu dovedeşte că ei ar fi aparţinut redutabilei confrerii a Fraţilor Milei.

Dacă vorbesc aşa, o fac pentru că ştiu. Iată de ce trebuie ca cititorul să-mi acorde îngăduinţă: numai cu atât am rămas din lunga şi trista mea călătorie prin Prefectura de poliţie.

Aici, chiar în locul desemnat în titlul acestei cărţi{34} — strada Ierusalim — într-o casă pe care n-o pot preciza, întrucât casa a lăsat amintiri, iar omul este aproape celebru, am cunoscut pe cineva — veritabilă arhivă vie în ce priveşte "Fracurile Negre".

E vorba de un corsican, un servitor al casei Bozzo-Corona, un "Frac Negru".

Aş dori să fiu iertat pentru câte am scris şi pentru câte voi mai

scrie, căci, în amintirea mea, acest om a lăsat material cât pentru zece romane.

Cu aceasta voi rezuma pe scurt câte va date, necesare înţelegerii istorisirii de faţă.

"Fracurile Negre" vin din Italia. *Le Veste Nere* (a doua bandă din Neapole şi din Abruzzi) erau cunoscuţi încă la mijlocul secolului trecut{35}. Şeful lor, Fra Diavolo, era considerat nemuritor, după modelul faraonilor egipteni. Oamenii treceau, numele rămânea. Titlul lui Fra Diavolo era *Il Pudre d'ogni* (Tatăl-tuturor).

Ultimul Tată-al-tuturor din cea de-a doua bandă, cel care a luptat vreme îndelungată, ascuns prin Calabria în perioada războaielor Imperiului, se numea colonelul Bozzo, şi — după cum spune istoria — a fost executat la Neapole în 1806.

Numai că bravii locuitori ai ţinutului Sartène, din Corsica, ştiau foarte bine la ce să se aştepte. În 1807, colonelul Bozzo, care avea deja părul alb, veni să-şi ia în primire sediul din subteranele celebrei mănăstiri a Milei, unde şefii de Camorre făcuseră atâtea orgii. I se spunea *Il Padre d'ogni* şi *Fra Diavolo*, ca mai înainte.

E lucru cunoscut că în 1842, anul când asociaţia a dat ultimul semn de viaţă, mănăstirea Milei încă era refugiul "Fracurilor Negre" din Franţa şi al celor numiţi *Black Coats* în Anglia.

Şi totuşi, pe ce căi şi prin ce metamorfoză ajunseseră sălbaticii bandiţi din Apenini să devină răufăcătorii vicleni şi tâlharii diplomaţi de pe teritoriul Franţei, cu o abilitate aproape miraculoasă de-a pune la cale o lovitură, silind până şi legea să ajute la reuşita planurilor lor?

Lucrurile se schimbă în funcţie de locuri. La fel şi oamenii. Geografia are legi absolute: pe potecile muntelui — violenţa; în străzile aglomerate ale oraşelor — dibăcia.

Filozofii pretind că aceasta-i calea prin care lupii ajung în rândul câinilor: prin educaţie şi prin cultură.

Dar prin însăşi esenţa asociaţiei — chiar şi pe vremea când *Le Veste Nere* din cea de-a doua Camorra nu erau decât simpli bandiţi — dogma pe care-o respectau dovedea, totuşi, un oarecare rafinament. Singura poruncă din catehismul lor era: *"Să plăteşti legea"*.

Pentru ei, asta însemna să se pună la adăpostul dreptului roman, care n-a încetat niciodată să rămână în vigoare dincolo de Alpi şi care mai este încă valabil şi în Franţa, sub autoritatea Codului lui Napoleon.

Să plătească legea însemna să-şi facă un scut din venerabila axiomă: *Non bis in idem*{36}. Nu puteau fi pedepsiţi doi vinovaţi pentru aceeaşi faptă.

Legea ţine socotelile pe două coloane, la fel ca oricare om cinstit care are de plătit şi de încasat bani. În limitele legii, a doua zi după un delict, problema se pune astfel: "se caută X, necunoscut, pentru cutare

crimă sau cutare tâlhărie".

E vorba, deci, de a-l afla pe X, de-a pune mâna pe necunoscut, pentru a răscumpăra delictul prin pedeapsă.

Atunci socoteala e considerată încheiată, bilanţul e făcut, echilibrul e restabilit. Nu se mai poate reveni asupra hotărârii luate.

"Să plăteşti legea", însemna că, pentru fiecare delict, justiţiei să i se furnizeze un vinovat.

Astfel, justiţia era şi ea mulţumită, iar pentru "Fracurile Negre" nu era vorba decât de o crimă în plus. Toată lumea era împăcată, cu excepţia morţilor.

Acestea fiind zise, să ne întoarcem la istorisirea noastră,

Bătrânul din fotoliu se numea colonelul Bozzo şi era Tatăl-tuturor, şef al "Fracurilor Negre". Fusese spânzurat la Neapole...

Cel de pe canapea era fostul său secretar, Toulonnais l'Amitié, un răufăcător convins, care îşi făcuse situaţie şi faimă la Paris sub numele de domnul Lecoq de la Perrière, om de afaceri.

Frumosul cavaler, cu sănătatea puţin cam şubredă, căruia Tatăl-tuturor îi vorbise de "micuţa sa Fanchette", era contele Bozzo-Corona, soţul nepoatei colonelului. Soţia sa, frumoasa şi nefericita contesă Corona, cu care se angajase într-o luptă pe viaţă şi pe moarte, era singurul punct vulnerabil din inima bătrânului Şef.

Mai erau acolo abatele X..., preot renegat, doctorul Samuel, tobă de carte, dar alunecat pe panta viciului; Jouan, cămătarul, care nu avusese niciodată nenorocul de-a da faliment.

Cât despre frumoasa şi eleganta femeie, aşezată pe canapea lângă domnul Lecoq, ea a fost eroina celei de-a doua povestiri *(Inimă de Oţel)*. În aparenţă cel puţin, mândra contesă de Clare nu mai păstra nimic din Marguerite de Bourgogne, de care se îndrăgostiseră toţi netoţii din cartierul şcolilor.

Mai rămâne de amintit un singur lucru: indiferent de efectul descrierilor precedente, cititorul nu trebuie să uite că se găseşte în preajma celor mai periculoşi bandiţi care au terorizat vreodată Parisul.

În clipa când bătrânul îşi luă din nou caietul, domnul Lecoq ridică glasul:

— Ar trebui să vă spun că doamna contesă de Clare se află aici pentru o comunicare foarte importantă.

— Copiii mei — răspunse Tatăl-tuturor. Am să vă citesc raportul meu şi-am să vă rog să fiţi foarte atenţi, pentru că mi-am dat toată osteneala. S-ar putea să fie ultimul, dată fiind vârsta la care-am ajuns. După ce voi termina, ne vom ocupa şi de comunicarea foarte importantă a frumoasei noastre Marguerite. Am început, dragii mei. Vă rog să faceţi linişte.

"Generalul conte de Champmas este un militar curajos, care ne-a

fost indicat de către colegul nostru Nicolas, ca putând da naştere la unele speculaţii. E foarte bogat, dispune de o avere considerabilă. Familia lui se compune din două fete: cea mare, nelegitimă, din mamă necunoscută, cea mică, născută din căsătorie. Contesa de Champmas a decedat.

Fiica cea mică e bolnavă şi nu va supravieţui. Primul plan conceput de mine şi de Nicolas era de a-l ajuta pe general să facă avere, sub un pretext politic. Odată vândute şi plătite toate bunurile lui, am fi găsit momentul de *a-l lichida* pe general.

Fata cea mică nu conta. Toulonnais cunoştea un tânăr gata *să plătească legea*: numitul Paul Labre, folosit ulterior în alt scop."

— Ăsta nu mai face doi bani, zise Lecoq. Îl donez oricui o vrea să-l ia. E un om terminat.

— Acestea fiind faptele, continuă bătrânul, generalul a chemat-o la el pe fiica cea mare. Astfel, în mintea noastră s-a născut ideea unei alte combinaţii, mult mai subtile. Acum voi raporta consiliului tocmai execuţia acestui plan, ce urmează a fi pus în aplicare, cu sprijinul asociaţiei.

Capitolul X - Gautron cu cretă galbenă

Exista şi o latură a vieţii colonelului Bozzo ce se putea desfăşura la lumina zilei — ceea ce bătrânul făcea, fără orgoliu şi fără fast. Întregul Paris cunoştea palatul său din strada Thérèse, un adevărat templu de binefacere, unde nu exista lux, ci doar un fel de măreţie austeră. Deseori, aici veneau înalte personalităţi.

Colonelul Bozzo avea prieteni importanţi în Franţa şi în întreaga Europă.

În timpul domniei lui Louis-Philippe, unele ziare au discreditat pe cât le-a stat în putinţă profesia de filantrop. E foarte adevărat că acea epocă a cunoscut exemple destul de ciudate de ipocrizie fără ruşine. Cuvântul filantrop ajunsese să capete o conotaţie negativă, fiind folosit aproape ca o insultă.

Însă colonelul rămânea în afară şi deasupra acestei reacţii. Pe el nimeni n-ar fi îndrăznit să-l bănuiască sau să-l batjocorească. Trăia aproape din nimic. La ce i-ar fi folosit să speculeze pe seama săracilor?

Averea lui era socotită imensă. Îi aparţinea un întreg district din Corsica.

El singur reuşise să repună în drepturi adevărata filantropie. Existenţa lui era un nobil model oferit secolului, iar cei cărora le plăcea să citeze fraze celebre nu scăpau ocazia de-a vorbi despre

bătrâneţea senină a colonelului, spunând: "E amurgul unei zile frumoase!"

Aceşti falşi apostoli sunt cauza degradării a tot ce-i bun. Nici un supliciu n-ar fi de-ajuns pentru crima pe care o comit. Ei sunt cei ce sădesc în omul de rând neîncrederea, iar atunci când apar adevăraţii binefăcători, omul simplu se ruşinează că s-a lăsat tras pe sfoară şi se îndepărtează de ei cu suspiciune, îndoindu-se, batjocorind şi calomniind.

La viaţa mea am cunoscut un filantrop care ducea o existenţă nobilă şi frumoasă. Nu trebuie să ne temem a folosi cu respect cuvinte pe care sarcasmul miop a încercat să le dezonoreze. Povestea acestui om, util şi puternic prin binele făcut, e scrisă de însăşi faptele sale. Tot ce ţine de literatură şi artă îi datorează recunoştinţă şi afecţiune. Cele întreprinse de el în folosul slujitorilor condeiului, penelului, daltei şi acului de gravat ar fi de-ajuns pentru zece Mecena{37}.

Dar Mecena era bogat. Cel despre care vă vorbesc a găsit resurse doar în propria-i inteligenţă şi îndrăzneală, în marea dorinţă de-a face bine care-i anima întreaga fiinţă.

Ezit să-i dau numele. El mi-a interzis s-o fac. Mi se pare, însă, că numele lui va străluci şi mai curat, şi mai onorabil în tenebrele povestirii noastre.

Să mă ierte baronul Taylor{38} dacă am cedat dublei tentaţii de-a înnobila această pagină şi de-a realiza un contrast izbitor.

Cred că, în afară de el, nimeni nu mă va acuza că într-un colţişor al scrierilor mele am lăsat un semn al profundei stime ce-o port unui prieten pe care-l admir din toată inima.

— Copiii mei, urmă colonelul Bozzo, cu glas puţin cam dogit. Întrucât fata cea mică nu va avea prea multe zile, pentru noi personajul cel mai interesant din familia Champmas este sora cea mare. În principiu, ideea de-a uza de un pretext politic nu era rea. De fapt, nici n-am renunţat la ea. Dimpotrivă, politica reprezintă chiar punctul de plecare al operaţiunii noastre. Din acest punct de vedere, Toulonnais ne-a fost foarte util, iar generalul nostru, care regreta puţin timpurile de altădată, s-a lăsat antrenat în câteva intrigi mărunte, pe care noi le-am transformat în conspiraţia carlo-republicană. Treaba nu era prea cinstită, dar a avut succes, aşa că generalul a apărut în faţa judecătorului. Prietenul şi colegul nostru, Nicolas, fiul lui Louis, delfin al Franţei şi prin urmare moştenitor legitim al coroanei preasfântului Louis, n-avea nici un ban în buzunar. Ca să se pună pe picioare, i-am dat pe mână afacerea noastră. Îmi place grozav să închei căsătorii, dragii mei. Domnişoara Ysole de Champmas e o fată extrem de atrăgătoare, pe cinstea mea, numai că noi n-avem nevoie de ea numai pentru ochii ei frumoşi. Nu trebuia să ne pripim, înainte de a-l vârî pe general într-o afacere politică, în care

drepturile sale aveau să fie ştirbite, trebuia să cunoaştem în amănunt situaţia frumoasei Ysole. Prinţul s-a informat şi iată ce-a aflat: Ysole de Champmas a fost recunoscută ca fiică legitimă, prin contract. Suntem în posesia unor dovezi în acest sens. Prin urmare, puteam să ne apucăm de treabă. Datorită nouă, generalul a obţinut o cameră la Mont-Saint-Michel, iar prinţul nostru a curtat-o pe încântătoarea Ysole, căreia se parc că nu i-ar displăcea să fie regină. De acum, problema era dacă să deschidem succesiunea şi să facem din Ysole unica moştenitoare…

— Şi ce câştigăm cu asta? îl întrerupse dispreţuitor Lecoq.

— Aranjăm situaţia lui Nicolas, zise Corona. Atâta tot.

— Gura, nepoate! porunci colonelul. Iată ce răspuns îi dau lui Toulonnais: 1. Consiliul datorează o situaţie fiecăruia dintre membrii săi; 2. Sunt în posesia unei chitanţe de zece mii de ludovici, pe care prinţul se angajează să ni-i remită pentru osteneala pe care ne-o dăm.

Domnul Lecoq ridică din nou din umeri.

— În loc să culegem via, ne-alegem doar cu resturi, mormăi el. Am apucat o vreme când n-ai fi ucis nici o muscă pentru două sute de mii de franci, tată.

— Vrei să spui că m-am prostit, băiete? ripostă cu acreală colonelul. Zi, nu te jena!

— În afacerea despre care vrea să ne povestească Marguerite e vorba de milioane, vorbi Lecoq, în loc de alt răspuns. Multe milioane.

Toate privirile se întoarseră spre contesa de Clare.

— Va veni şi rândul Margueritei, copiii mei! vorbi cu blândeţe bătrânul. Starea sănătăţii mele s-a ameliorat, iar medicii îmi interzic să mă enervez. Am greşit. Toată lumea are dreptul să-şi spună părerea şi sunt sigur că nici unul din voi nu s-a gândit să nesocotească autoritatea mea paternă… He, he! L'Amitié, băiete, eu am trăit vremuri în care ai fi fost în stare să dai foc capitalei pentru două sute de mii de franci; ba chiar pentru numai două sute. Nu uitaţi că pâraiaşele formează fluviul… Să vă spun mai departe. O să vedeţi că planul meu nu-i o improvizaţie. Am conceput totul cu grijă şi cu mintea odihnită. Prinţul e cel ce urmează să-l pună în aplicare. Când generalul a fost luat de la Mont-Saint-Michel şi adus la Paris pentru a depune mărturie, am prins ocazia din zbor. Pe drum, contele de Champmas a fost înştiinţat despre un plan de evadare, pus la punct de către foştii săi prieteni cari işti şi republicani. Asta a fost ideea lui Nicolas! Are stofă flăcăul ăsta! Planul trebuia să se desfăşoare după cum urmează: momentul ales — ieşirea de la audierea unde avea de depună mărturie; mijloace de realizare — încăierarea, că doar avem oameni şi asta nu ne costă nimic, mişcări în mulţime, trecere liberă; răspund de executare Cocotte şi Piquepuce; reuşita asigurată. Acum ascultaţi ideea mea şi judecaţi dacă m-am ramolit. Vă rog să remarcaţi

că improvizez: din clipa asta, nu mai citesc din însemnări. De cum iese din închisoare, generalul urmează să primească o haină de călătorie, o caschetă şi un sac de dormit; ce ziceţi de deghizare? Astfel îmbrăcat, se va duce în strada Ierusalim, în casa lui Boivin, unde va urca la etajul trei şi va bate la o uşă pe care va vedea scris cu cretă galbenă numele de *Gautron*…

— Şi cine-i Gautron ăsta? întrebă Lecoq.

— Veţi afla îndată! zise triumfător bătrânul, care vedea că, în sfârşit, le stârnise curiozitatea.

Ţinea la prestigiul lui de autor: era un fel de Cartouche, reîntors în copilărie.

Lecoq zâmbi uşor batjocoritor şi întrebă la ce oră trebuia să ajungă generalul în strada Ierusalim.

— Eşarfa roşie mai atârna la balcon, răspunse Tatăl-tuturor. Prinţul încă n-a sosit. Se-apropie momentul.

— Atunci, tată — murmură răutăcios Lecoq — dumneata, care te gândeşti la toate, ai trimis probabil pe cineva cu un opaiţ la etajul trei al maghernitei lui Boivin, ca să lumineze numele de Gautron, scris pe uşă cu cretă galbenă…

Bătrânul fu cuprins de-un freamăt, iar părul alb i se mişcă uşor, de parcă o adiere i-ar fi trecut printre şuviţele rare.

— L'Amitié, mi-ai fost valet! strigă el, înfuriindu-se. L'Amitié, ai rămas neruşinat ca un lacheu! Eu deţin secretul! Eu singur! Dacă vreau, pot foarte bine ca, atunci când mor, să vă las săraci ca nişte cerşetori!

— Lecoq a greşit! vorbi apăsat doctorul Samuel.

— Lecoq a greşit! repetară şi ceilalţi.

Cu un gest repezit, Tatăl-tuturor îşi desfăcu haina şi cămaşa.

— N-am nimic aici! zise el. Ha, ha! Nu mai port la gât scapularul Milei! L-am ascuns! L-am ascuns atât de bine, încât nici mica mea Fanchette n-ar şti unde să-l găsească! Scapularul care valorează cât toate diamantele coroanei! Scapularul care indică unde e comoara! Aşa că vedeţi bine! Puteţi să mă omorâţi, dar tot nu veţi obţine scapularul! N-am încredere în nici unul din voi. Toţi îmi sunteţi duşmani! Toţi!

Tremura tot şi-abia îşi găsea cuvintele de furie.

— Ei, hai! spuse împăciuitor Lecoq. Pun prinsoare că planul va reuşi. E cam de modă veche, dar tot astea rămân cele mai bune. Mă mândresc că ţi-am fost cândva servitor, şi nimeni dintre noi nu-ţi ajunge nici măcar la degetul cel mic. Eşti un bătrân gigant! Scuzele mele, tată!

Se priviră în ochi timp de câteva clipe.

Mânia Tatălui-tuturor se domolise.

Chipul său, de culoarea fildeşului îngălbenit, luă o expresie

vicleană, care însă dispăru cu iuţeala fulgerului, făcând loc unui aer nepăsător.

— Bineînţeles că ţii la mine, l'Amitié! vorbi el. Toţi cei de faţă nutriţi o afecţiune filială la adresa mea. Aveţi dreptate, copiii mei, în timp ce eu mă înşel. Nu poţi să exişti şi-n acelaşi timp, să fi existat. Aceasta va fi ultima mea lovitură. Cum să poată citi generalul numele de Gautron, şi să vadă dacă-i scris cu cretă galbenă, când pe palier e întuneric? E absurd şi revoltător! Ce idiot am fost! Îmi vine să mor de ruşine! Nu sunt decât un bătrân nebun!

Şi râse chiar mai dispreţuitor decât Lecoq.

— Dar ce vreţi? urmă el de îndată. L'Amitié cu gura lui a zis că, totuşi, planul va reuşi. Mie mi-a reuşit întotdeauna tot, chiar dac-am fost un incapabil…

— Tată, îl ameninţă cu degetul Lecoq, văd că-mi porţi pică!

— Ei, hai, vino să mă săruţi! exclamă bătrânul, ştergându-şi o lacrimă inexistentă. Ingrat ce eşti! N-ai să ştii niciodată cât ţin la tine!

Tatăl şi fiul se îmbrăţişară.

— Cineva a întrebat cine-i acest Gautron, urmă bătrânul. Cu toţii l-am lăsat pe bravul nostru Coyatier să intre la închisoare, ca să *plătească legea*. Individul ştie mai multe decât mi-am închipuit. Mi-a transmis printr-un prieten comun că la momentul potrivit va povesti câteva isprăvi de-ale noastre, în caz că nu-l ajutăm să evadeze. Trebuie s-avem grijă de omul ăsta, până când soseşte momentul să-l *lichidăm* (Tatăl-tuturor apăsă pe acest cuvânt), aşa încât l-am ajutat să scape din puşcărie, exact la timp ca să ne folosim de priceperea lui. El e Gautron. Prinţul i-a explicat ce trebuia să facă. Ştiţi cu toţii că are talent…

În aceeaşi clipă se auziră câteva ciocănituri discrete în uşă. Cei de faţă îşi ascunseră chipurile în spatele unor eşarfe de mătase neagră.

— Intră, Piquepuce! Hai, prietene! îl invită bătrânul.

În prag apăru un om cu o înfăţişare amărâtă, care aducea cu un secretar de notar de ţară.

— Prizonierul e liber, zise el. Totul s-a petrecut conform planului.

Colonelul zâmbi.

— Bine, băiete. Acum, ia-mi te rog favoarea să-ţi aprinzi ţigara afară, pe balcon, şi să iei de-acolo eşarfa roşie. Pe urmă, dispari cât poţi de repede.

Piquepuce ieşi în balcon.

— Vorbind despre Coyatier, continuă Tatăl-tuturor, vă spuneam că el e Gautron. Mai trebuie însă să fac o precizare: e doar o treime de Gautron, fiindcă Nicolas i-a mai luat pe Coterie, pentru zidărie şi pe Landerneau pentru tâmplărie. Zidul turnului fiind foarte gros, e loc berechet de pus acolo un general.

Ochii tuturor celor de faţă străluciră, cu excepţia Margueritei,

care-şi ţinea pleoapele plecate.

Lucrurile începeau să devină interesante.

Bătrânul îşi frecă mâinile.

— Deci succesiunea e deschisă, urmă el. Mai rămâne fetiţa aia bolnavă, de la etajul de dedesubt, care ne-ar cam încurca socotelile. Ei, bine! Şederea în capitală nu-i face prea bine bietului Coyatier, în vreme ce aerul corsican le prieşte grozav tinerilor ofticoşi. Coyatier va pleca în Sartèna, împreună cu copilă, chiar în astă-seară, ceea ce rezolvă perfect problema. Această interesantă Ysole rămâne singura moştenitoare şi devine prinţesă. Asta-i tot ce aveam să vă spun. Scuzaţi-mi eventualele omisiuni.

Se auzi un murmur de aprobare. Toţi ţineau ca Tatăl-tuturor să fie mulţumit.

— Mulţumesc, copiii mei! zise el strângându-şi însemnările. Odinioară aş fi făcut treabă mai bună… asta-i limpede. Ce vreţi?… Iar acum, în aşteptarea lui Coyatier, dau cuvântul adorabilei noastre contese, care-şi va depăna istorisirea.

— Înainte de asta, obiectă Corona, vreau să vă atrag atenţia că prinţul scapă mult prea ieftin. Să-i pretindem dublu.

— Vom avea mare nevoie de prinţ în afacerea pe care vreau să v-o propun, interveni Marguerite. Mare nevoie!

— Hai să vedem ce ne propune Marguerite! zise Lecoq, a cărui privire oţelită se aţinti sfidător asupra lui Corona. Marguerite are cuvântul.

— Nu-s prea multe de spus, vorbi tânăra femeie. În ultima vreme, pe când locuiam în castelul Champmas din Normandia, unde mă ocupam de cele două fete ale generalului, am descoperit o comoară: e vorba de o ţărancă zgârcită, care vrea să-şi ascundă averea. Anul trecut şi-a mutilat unicul fiu, ca să nu fie luat la oaste. Până şi mie mi-a cerut doi bănuţi, ca să-şi cumpere tutun.

— Şi cum reuşeşte să ascundă o rentă de mii de scuzi, aşa, în văzul lumii? întrebă ironic bătrânul. Explică-ne, scumpa mea.

— S-a înscris pe lista de contribuţii funciare a departamentului Orne, răspunse Marguerite, cu o sumă de 22.876 franci.

— Beneficii! săriră cu toţii.

— Impozite! rectifică contesa. În plus, plăteşte 14.000 de franci în departamentele învecinate.

— Ei, fir-ar să fie! se răsti bătrânul. Astea-s poveşti de adormit copiii!

— Iar pe deasupra, continuă Marguerite, în fiecare semestru bancherul din Alençon primeşte 1.850 de franci, ceea ce reprezintă jumătate din comisionul lui de 50% pentru încasarea ratelor înscrise pe numele femeii.

— Hai să te sărut, comoara mea! exclamă entuziasmat bătrânul.

Marguerite se supuse de îndată acestui capriciu, cu atât mai mult cu cât astfel avu prilejul să-i şoptească la ureche:

— Nu-ţi pun pe tavă afacerea! Ţi-o vând, şi încă foarte scump.

Din nou se auziră ciocănituri în uşă, asemănătoare cu primele. Şi de astă-dată, membrii consiliului îşi acoperiră faţa cu voalul.

— Cine e? întrebă bătrânul.

— Sunt eu, răspunse un glas gros şi răguşit.

— Care eu?

— Gautron.

Cei de faţă se simţiră cuprinşi de emoţie.

— Intră! porunci bătrânul.

Fiecare îşi aţinti privirea asupra mâinilor buldogului care apăruse în prag, de parcă s-ar fi aşteptat să le vadă pătate de sânge.

— Salut, Coyatier! i se adresă Tatăl-tuturor. Cum o mai duci, băiete?

— Binişor, răspunse asasinul, rămânând lângă uşă. Mulţumesc.

— Ce noutăţi ne-aduci?

— S-a făcut.

Tatăl-tuturor zâmbi triumfător, apoi îşi ridică uşor voalul, privind de jur-împrejur cu un aer satisfăcut.

— Îl cunoşti pe general? i se adresă Lecoq lui Coyatier.

— Nu, răspunse omul.

— Atunci de unde ştii că ai omorât pe cine trebuie?

— Pentru că trebuia să vină şi a venit! răspunse răstit Coyatier.

Bătrânul îşi frecă mâinile.

— Cum arăta generalul? mai întrebă Lecoq.

— În haine de călătorie şi avea în mână o valiză.

Tatăl-tuturor se întoarse spre ceilalţi şi murmură cu modestie:

— Ce vreţi, întotdeauna mi-au reuşit planurile. Asta nu înseamnă talent, ci noroc… Ei, l'Amitié, ce mai ai de zis, scumpul meu?

— Tată, mă închin în faţa dumitale! vorbi Lecoq. Nu merităm nici măcar să-ţi înnodăm şireturile de la pantofi.

Capitolul XI - Afacerea propusă de contesă

Bătrânul se înveselise. Nenumăratele lui riduri se combinaseră în fel şi chip, dând naştere unui surâs de mulţumire.

— Eu vă vorbisem despre un sac de dormit, zise el. Se pare că era o valiză. Omul se mai înşeală în privinţa detaliilor.

Membrii consiliului dădură din cap, în semn de aprobare.

— Aş vrea să-mi primesc banii şi să plec, spuse Coyatier.

— Ai să-ţi primeşti şi banii, fiule. Numai că mai avem de decupat ceva pânză neagră. În noaptea asta *se va lumina de ziuă*.

Acestea erau vorbele sacramentale, prin care "Fracurile Negre" exprimau ideea serviciului obligatoriu.

Formula de mobilizare era următoarea: *"— Se va lumina de ziuă mâine?"*; *"— De la miezul nopţii până la prânz şi de la prânz până la miezul nopţii, dacă asta este voia Tatălui."*

— Sunt obosit, ripostă Coyatier, şi pân-acum am muncit destul…

— Prietene, te vei odihni când îţi vei termina treaba. Până atunci, însă, nu! În plus, băiete, mai trebuie să-ţi spun ceva: am povestit totul consiliului, care a fost foarte neplăcut impresionat de ameninţările tale. Dacă n-am fi avut nevoie de tine, ai fi fost un om mort.

— Şi-atunci trebuia să ajung la eşafod? mârâi banditul.

— Da, fiule! îi răspunse pe un ton părintesc bătrânul. Niciodată nu ni s-a întâmplat să abandonăm pe unul de-ai noştri, însă pretindem ca lucrurile să se petreacă aşa cum vrem noi şi-atunci când considerăm noi că e momentul. Vezi c-ai luat o notă proastă. De-acum încolo ai grijă pe unde calci!

Lui Coyatier îi năvăli sângele în obraz; cu toate acestea, îşi lăsă capul în piept şi mormăi printre dinţi:

— Voi avea grijă pe unde calc.

— Sst! tresări deodată bătrânul, ciulind urechile.

Cineva bătuse în uşă de şase ori, cu pauză între ciocănituri, trei, apoi două, apoi una singură.

Se auziră vorbe în vestibul, apoi un hârşâit uşor în uşă.

Întrebat de Tată cine e, noul venit răspunse:

— Fratele Milei.

— E Alteţa Sa Regală, zise bătrânul. A picat la ţanc. Eu am terminat tot ce-aveam de spus… Intră cu voalul! vorbi el cu glas tare. Prinţe! i se adresă la fel de bine-dispus, întrucât era o fire cât se poate de binevoitoare. Fii binevenit, dragul meu! Avem nevoie de dumneata, ca să-l îndrumi pe flăcăul ăsta de ispravă. Afacerile dumitale merg destul de bine, har Domnului, însă trebuie să-ţi mărturisesc că iniţiativa n-a fost prea bine primită de respectabilii noştri prieteni.

— Mie îmi ajunge stimă şi afecţiunea Tatălui! răspunse prinţul.

Salută pe toată lumea şi se aşeză.

— Bine zis! exclamă bătrânul. Ce perfect înţelege situaţia! Deşi bineînţeles că fiecare din membrii consiliului îşi are importanţa lui… Ah, conte! Nepoate! Dacă i-aş fi dat-o prinţului pe Fanchette a mea, ar fi fost o căsnicie pe cinste! *Povera*{39}*!* Am făcut o mare greşeală!

Contele Corona ridică din umeri, după cum îi era obiceiul, apoi se tolăni şi mai comod în fotoliu.

— Spune, prinţe, cum stăm cu domnişoara? urmă Tatăl.

— Aşa cum trebuia să stăm, replică prinţul. Voinţa mea e lege

pentru ea. Mă iubeşte la nebunie.

— Perfect. Şi-acum unde e?

— La postul ei. Îşi aşteaptă tatăl, în trăsura închisă, postată în colţul străzii Harlay-du-Palais.

— Tatăl! repetă bătrânul. Şi când colo, vei apărea dumneata! Cum nu se poate mai bine! Şi servitorii de la etajul întâi?

— Au fost toţi îndepărtaţi, sub diverse pretexte.

— Iar micuţa?

— Doarme.

— Ai cheia?

— Nu. Chiar eu am pus-o pe Ysole să încuie uşa şi să ia cheia cu ea.

— Iubiţii aici! se adresă Tatăl celor de faţă. Nu poţi jefui Banca Franţei în fiecare zi. Poate că afacerea asta-i destul de modestă, deşi averea generalului e considerabilă. Dar, fir-ar să fie! N-am nevoie de părerea voastră ca să afirm că totul a fost aranjat cu mare abilitate. Zău că Nicolas are talent! Acum atenţie, Coyatier! Ai instrumentele la tine, nu-i aşa? Vei deschide uşa apartamentului de la etajul întâi, unde vei intra ca la tine acasă, pentru că nu-i nimeni înăuntru. N-ar fi rău să mai vâri câte ceva în buzunar, dacă ţi-e pe plac. E bine să spargi vreo câteva dulapuri. Înainte de-a pleca, poţi să forţezi broasca de la intrare, dar să nu pierzi prea mult timp şi nici să nu te încarci prea tare Acum, iată esenţialul: în camera situată exact sub cea în care ne aflăm noi, vei găsi o fetiţă adormită. E bolnavă. Ai să-i pui căluş, dar fără să-i faci vreun rău apoi ai s-o înveleşti în cuvertură şi-ai s-o iei cu tine. Ai înţeles?

— Da, răspunse Coyatier cu o figură sumbră. Numa' că mie nu-mi miroase-a bine. Astă-seară, tre' să fie o groază de inşi pe urmele mele.

— Pff! N-am nici o grijă, băiete. Îţi cunoşti meseria.

— Şi unde să duc "pachetul"?

— L'Amitié! strigă bătrânul. Răspunde la întrebare!

Domnul Lecoq, care discută foarte însufleţit cu contesa, se întoarse spre conte.

— Ce-ai spus, tată?

— Avem oameni gata de plecare către mănăstirea Milei, la depozitul din Calea Îndrăgostiţilor?

— Sunt cinci.

— Ceva femei printre ei?

— Două.

— Perfect! Coyatier, ai să duci "pachetul" — cum zici tu — la depozit, în spatele cafenelei *L'Épi-Scié*. Dacă ai chef, poţi să te duci până-n Corsica, la iarbă verde. Chiar că ai avea nevoie, băiete.

— Fata asta valorează mult? vru să ştie banditul.

— De ce întrebi?

Coyatier şovăi o clipă.

— Vedeţi dumneavoastră, răspunse el. Mi-e cam teamă. E departe de-aici până la Galiote şi *l'Épie-Scié*. Dacă am necazuri pe drum…

— Îţi dau mână liberă! răspunse Tatăl, apoi adăugă:

— Numai să nu faci lucrurile pe jumătate, m-ai auzit?

Banditul respiră uşurat.

— Am o bănuială că nu va fi tocmai uşor! zise el, părăsind încăperea.

De cum se închise uşa în spatele lui, toţi îşi scoaseră voalul de pe faţă. Tatăl îşi frecă încetişor mâinile uscate, numai piele şi os, şi reluă grăbit:

— Copiii mei, întrunirea noastră se apropie de sfârşit. Nu-mi place să mă culc târziu şi ţin foarte mult la primul somn. Să vedem cum stau socotelile şi cu afacerea propusă de contesă. După cât se pare, normanda asta care plăteşte 22.876 de franci într-o parte şi 14.000 în alta, în contribuţii funciare, e o mină de aur! Asta duce la nişte venituri colosale! Atenţie, însă: în primul rând, e vorba de pământ; în al doilea rând, femeia e normandă; şi în al treilea rând, e ţărancă. Treaba se cere făcută ca la carte!

— Ai uitat valorile… începu contesa.

— Nu, nu! 1.850 de franci — comisionul bancherului din Alençon. Vedeţi că încă m-ajută memoria! E de-a dreptul magnific… şi sunt sigur că femeia ăsta mănâncă pâine neagră.

— Nu chiar. Cheltuieşte cam o sută de mii de franci pe an, răspunse Marguerite.

— Ei, drăcie! Atunci trăieşte bine ţăranca noastră!

— Aşteaptă! Am spus *cam* o sută de mii de franci pe an, dintre care 98.000 sunt destinaţi întreţinerii pământurilor şi caselor.

— Bravo! Şi cum vrei să procedezi cu o fiinţă ca asta?

— Dacă n-aş şti cum, n-ar fi vorba de-o lovitură! zise contesa.

Toţi deveniră atenţi, iar bătrânul puse înapoi pe masă hârtiile pe care era pe punctul de-a le strânge.

— Încântătoare! Încântătoare! L'Amitié, ne-ai făcut un dar fără de preţ… Vorbeşte, scumpa mea.

— Mai întâi voi vorbi despre mine, zise contesa răspicat şi cu sânge rece. Am intrat în asociaţie, pentru că urmăream un scop. Ca să-mi ating scopul, îmi trebuiau bani, ori cum bărbatu-meu nu dispune decât de mijloacele unui boiernaş de ţară…

— Ceea ce şi este, frumoasa mea! o întrerupse bătrânul. Şi-n plus, mai e şi cinstit. Ai făcut o căsătorie proastă, asta e! Joulou al tău nu valorează mare lucru.

Frumoasa contesă suspină.

— Vreau să fiu plătită, zise ea. Am nevoie de o sută de mii de scuzi.

— Pentru o informaţie! nu se putu stăpâni doctorul. E absurd!

— Eu nu sunt de acord, declară prinţul. Jocul ăsta ar însemna ruina asociaţiei.

— Răbdare, copii, răbdare! zise Tatăl. L'Amitié, ai cuvântul.

— Nu pot decât să repet ce-ai spus dumneata, tată. Ai vorbit cu înţelepciune, ca de fiecare dată. Răbdare! Marguerite n-a terminat ce-avea de spus.

Zicând acestea, făcu un semn prin care le impuse tăcerea.

— Dă-i drumul! i se adresă el contesei. Hai, frumoaso! Fiecare pentru el! Vorbeşte!

Marguerite reluă, cu aceeaşi răceală şi precizie, lucru întotdeauna uimitor la o femeie.

— Acum câteva clipe pledam în favoarea domnului Nicolas, care încă nu venise. Şi asta cu un motiv anume: ne va fi de folos în afacerea mea.

Tânărul înalt, cu profil de Bourbon, ciuli urechile.

— Vă explic imediat, urmă Marguerite. Femeia despre care v-am povestit crede în existenţa lui Louis al XVII-lea, de unde mi-a venit şi ideea de-a o pune în legătură cu voi.

În jurul mesei se stârni agitaţie. Toţi cei de faţă ştiau să aprecieze dintr-o ochire punctele tari şi cele slabe ale unei combinaţii tenebroase.

— Ei, tată! zise Lecoq. Nu-i grozav? O încuietoare de la care ai şi cifrul, şi cheia.

Bătrânul îşi umflă obrajii. Un licăr i se aprinse în privire.

— Acum că tocmai i-am făcut un serviciu prinţului, începu el, îndrăznesc să sper că se va arăta generos.

— Cer cuvântul! îl întrerupse tânărul.

— Ne va dovedi recunoştinţa sa! exclamă Tatăl. Vorbeşte, dragul meu.

— Mulţumesc, zise prinţul. În primul rând mă declar în favoarea proiectului contesei, care poate spori considerabil averea asociaţiei. O sută de mii de scuzi sunt o nimica toată pe lângă această grămadă de aur. În al doilea rând, îmi ofer serviciile din toată inima…

— Bravo! se auzi de jur-împrejurul mesei.

— Ah, dragul de el! îl alintă bătrânul. Ce minte şi ce suflet are!

— Daţi-mi voie! urmă Alteţa Sa Regală. Vreau să-mi duc ideea până la capăt. Dacă mă ofer să vă ajut, cer să fiu scutit de-a plăti asociaţiei cele două sute de mii de franci, pe care-i datorez din zestrea viitoarei mele soţii…

— Cum? Cum? murmurară ceilalţi. Ce neruşinare!

— În plus, asociaţia îmi va aloca o primă de cinci mii de ludovici, bani gheaţă.

— Haida-de! exclamă Corona. Te întreci cu gluma, domnule!

— Eu v-am spus ce-am avut de spus. Alegeţi! încheie prinţul, salutând curtenitor pe cei din jur.

În ochii bătrânului se ivi ceva ce aducea a lacrimă.

— Ah, dacă i-aş fi dat-o pe micuţa mea Fanchette! suspină el, cu profund regret.

Apoi adăugă:

— Copiii mei, nimic pe lume nu-i mai frumos decât un tânăr fără prejudecăţi şi înzestrat cu spirit economic. Ascultaţi la mine: am trăit mult şi am experienţă. Nu-mi amintesc să mai fi jucat vreodată o asemenea partidă. Fir-ar să fie! Aţi calculat venitul pe care-l presupun asemenea cote funciare şi capitalul provenit din acest venit? E o sumă uriaşă! Iar noi avem de-a face cu o ţărancă. Şi încă una care crede în Louis al XVII-lea! Cu alte cuvinte, porţile spre această comoară din "O mie şi una de nopţi" ne sunt larg deschise. Vă declar că va fi ultima mea afacere… Supun consiliului următoarele propuneri: trei sute de mii de franci vor fi alocaţi scumpei noastre contese, cu condiţia să ne ofere dovezi în sprijinul celor afirmate aici; trei sute de mii de franci vor fi daţi iubitului nostru prinţ, cu condiţia ca în caz de nereuşită să se pună cu totul la dispoziţia noastră; o sută de mii de franci sunt destinaţi prospectărilor, cheltuielilor preliminare şi punerii la punct a detaliilor. Să votăm deci. Eu votez pentru, cu amândouă mâinile. Cine mă iubeşte să mă urmeze!

Cele trei propuneri fură acceptate în unanimitate de voturi.

— Tată, vorbi Lecoq, eşti un scump! Acum Marguerite îţi va da adresa milioanelor despre care ţi-a povestit. Notează.

Marguerite îi dictă:

— Văduva Mathurine Hébrard, zisă şi madam Goret, satul Nouettes-en-Mortefontaine, cantonul La Ferté-Macé, Orne.

Bătrânul îşi notă adresa în carneţel, apoi ridică şedinţa, spunând:

— Copiii mei, eu ţin la primul somn. Haideţi la culcare şi să chibzuim asupra afacerii care ne-aşteaptă. Parcă aş fi întinerit cu zece ani. Ce lovitură nemaipomenită! Am senzaţia că mă aflu din nou în munţi, şi comand *Le Veste Nere*{40}. Camarazi! Rupeţi raidurile! Noapte bună, turturelele mele.

— Cine vine la cină? Contesa e invitata mea. Fac cinste.

Numai colonelul Bozzo şi fiul lui Louis al XVII-lea rezistară tentaţiei.

De ani de zile, omul acesta, care prin crimă ridicată la rangul de ştiinţă acumulase comori nebănuite, trăia mai auster decât un pustnic. Nu avea nici una din pasiunile ce pot fi satisfăcute cu ajutorul banului. Nu era în stare să cheltuiască pentru sine nici măcar cât un mic funcţionar de minister.

Nu iubea pe nimeni în lume, cu excepţia micuţei lui Fanchette — contesa Corona, o făptură frumoasă şi pătimaşă, pe care o aruncase în

braţele unui bandit fără scrupule.

Pe pământ se petrec lucruri ciudate. Pe de altă parte, în persoana colonelului exista omul de afaceri, al cărui aspect era la fel de înspăimântător ca şi cel al unui mort ieşit din groapă; bătrânul nu putea să mănânce, să bea sau să doarmă; pentru el, banul nu avea nici o valoare, fiindcă Dumnezeu îi răpise orice mijloc de-a se folosi de ban. Totuşi, omul nostru continuă să alerge după bani cu entuziasm, cu patimă. Îşi vindea sufletul ca să câştige milioane, el, care nu s-ar fi putut bucura nici măcar de atâta plăcere cât îşi poate cumpăra un copil, cu preţul unui gologan!

Era pedeapsa regelui Midas{41}. Şi tot ca Midas, s-ar fi putut răzbuna pe soartă dacă ar fi cumpărat un suflet sau dacă ar fi făcut binele, aproape cu disperare — la fel cum odinioară explorase nebuneşte profunzimile răului.

Dar financiarul-vampir nu nutrea astfel de idei.

Cât despre prinţ, acesta se afla în aceeaşi situaţie ca şi Coyatier: ziua lui de lucru încă nu se sfârşise.

Se despărţi de Tată chiar în poarta casei.

Tatăl luă o birjă modestă, în care o porni de-a lungul cheiului, până la locuinţa sa.

Prinţul ajunse în colţul străzii Harlay-du-Palais, unde staţiona o trăsură. Se apropie de portieră, care se deschise.

— Tu eşti, Louis? întrebă Ysole cu glas schimbat. S-a întâmplat vreo nenorocire?

— Nu, răspunse prinţul. Contele de Champmas a luat-o pe strada Nazareth. Slavă Domnului, nu s-a petrecut nici un incident neplăcut. Dă-mi mâna, Ysole. Generalul şi-a îmbrăţişat deja fiica cea mică. Acum eu i-o voi înapoia şi pe cealaltă.

Ysole îi întinse mâna. Cea a prinţului tremura.

— Ce-i cu dumneata? întrebă ea. Îmi ascunzi ceva?

— Pe cuvântul meu de onoare că nu ai nici un motiv să te temi pentru cei dragi, răspunse prinţul pe un ton pe care-l făcu cât se poate de grav.

— Pentru cei pe care-i iubesc! repetă domnişoara de Champmas.

Apoi, privindu-l cu ochi neliniştiţi, adăugă:

— Ştii bine că nimeni pe lume nu mi-e mai drag ca dumneata!

În loc s-o ajute să coboare din trăsură, prinţul îşi făcu loc şi se sui lângă ea.

— De ce faci asta? îngăimă ea, în vreme ce surâdea cu ochii în lacrimi.

— Pentru că nu mai sunt în siguranţă la Paris, răspunse el.

Ysole tăcu. Inima îi bătea să-i spargă pieptul.

— Vrând să salvezi pe altul, continuă prinţul, de multe ori te compromiţi pe tine.

— Oh! îl întrerupse fata. Te-ai compromis pentru mine! Pentru tata!

— Sunt silit să fug, îi zise prinţul.

— Merg cu dumneata! strigă Ysole.

— Chiar vrei? Aş putea accepta devotamentul unei femei… al unei logodnice…

Ysole se ghemui la pieptul lui.

— Îţi aparţin cu totul, murmură ca, sărutându-l cu pasiune. Îţi aparţin numai dumitale. Te voi urma până la capătul pământului!

Prinţul scoase capul pe geamul portierei şi chemă:

— Giovanni-Battista!

Rosti câteva cuvinte italieneşti şi trăsura porni în galop.

Capitolul XII - Cumătra Soûlas

Cam tot la aceeaşi oră, nu prea departe de locul ultimelor întâmplări, se petrecea o scenă destul de curioasă. Cum ea se leagă foarte strâns de istorisirea noastră, cititorul va trebui neapărat pus în temă.

Pentru aceasta, e nevoie să dăm din nou colţul străzii Ierusalim şi să ne întoarcem în casa lui Boivin, urcând la etajul trei, pe cunoscuta scară turnantă.

Ceea ce ne interesează e acelaşi palier sordid, unde se afla trei uşi dărăpănate: locul de vânătoare al lui Clampin, zis şi Pistol.

Doamna Soûlas se culcase de mult. O trezi însă un zgomot uşor, care venea de pe palier. Femeia se ridică în capul oaselor, ca să asculte.

"Trebuie să fie domnul Paul, care s-a întors acasă", îşi zise ea. "Tare-aş vrea să pot face în aşa fel încât să-i aduc bucurie acestui tânăr de treabă!"

Numai că atunci când se întâmpla să se întoarcă târziu, domnul Paul se ducea drept spre uşa lui, pe care o descuia, îşi cunoştea bine drumul.

Ori acum, zgomotul persista. Ai fi zis că-i un om care bâjbâie. Sau, poate, un animal.

"M-am prostit!" îşi spuse doamna Soûlas. "Mâţele fac la fel ca oamenii: când îi chemi, fug, iar cum nu-i mai chemi, se întorc."

Această cugetare filozofică o făcu să zâmbească. Îşi scoase de sub plapumă un picior, apoi pe celălalt.

Pisicile au privilegiul de a stârni o afecţiune aproape maternă.

— Ce vagabond! murmură ea. Da' ştiu că are la mâţe prin cartier!

Îşi încălţă papucii şi se îndreptă spre intrare.

— Pis, pis, pis! chemă ea încetişor, ţinând uşa întredeschisă. Pis, pis, pis! Hai, iubitule, vino!

Apoi, brusc, schimbă tonul şi trase repede uşa spre ea, ca să se apere.

— Cine-i acolo? întrebă ea. Ce cauţi, omule, la ora asta?

La câţiva paşi, chiar sub lucarna prin care străbăteau câteva raze de lună, se putea distinge o siluetă înaltă şi nemişcată.

— Doamnă, vorbi umbra, pe un ton ce nu putea fi auzit prea des în casa Boivin. Nu-i cunosc pe cei pe care-i caut. E prima oară că vin aici. În întuneric, toate uşile seamănă între ele. Caut camera domnului Gautron. Numele trebuie să fie scris pe uşă.

Doamna Soûlas nu-i răspunse imediat. Părea că încă ascultă, chiar şi după ce străinul terminase de vorbit.

N-ar fi putut spune de ce, dar glasul îi reţinuse atenţia.

— Gautron! murmură ea în cele din urmă. Nu-l cunosc… Dar aşteptaţi puţin! Domnii care-au venit la mine au vorbit despre Gautron tot timpul. Există o afacere Gautron.

Doamna Soûlas se întoarse repede în odaie şi aprinse lampa.

"S-ar putea să fie noul locatar de la "9". Ia să vedem."

Înainte de-a ieşi din nou pe palier, îşi trase pe ea o fustă şi o bluză.

"Există voci care-ţi răscolesc sufletul", se gândi femeia.

Apoi ieşi cu lampa în mână şi se duse către uşa dinspre turn, îndreptând lumina spre ea.

— Nimic! Nu scrie absolut nimic! vorbi Thérèse.

— Dar cealaltă? întrebă străinul.

— Cealaltă… începu doamna Soûlas.

Nu-şi sfârşi fraza, pentru că între timp luminase şi uşa lui Paul Labre.

— Ia te uită! se miră ea. A scos cartea de vizită. Cu siguranţă că a plecat!

Străinul i se adresă pe un ton care trăda o adâncă tulburare, dacă nu chiar descurajare.

— Vă mulţumesc, doamnă. Vă rog să mă iertaţi că v-am deranjat.

Auzindu-i glasul, care o frapa din nou, doamna Soûlas întoarse capul. Privirea i se opri asupra necunoscutului. Se dădu un pas înapoi, cât pe-aci să scape lampa din mână.

Străinul nu remarcă nimic, pentru că începuse să încerce din nou clanţa de la numărul "9" şi să bată în uşă, chemând:

— Domnule Gautron! Domnule Gautron!

Nici un răspuns.

Femeia îi puse mâna pe umăr.

— Trebuie să intraţi la mine, îi spuse ea pe un ton care-i atrase atenţia străinului.

— Cum, buna mea doamnă? articulă el cu greu. Mă cunoaşteţi?

— Sunteţi generalul-conte de Champmas — îi răspunse Thérèse.

Străinul îşi înălţă capul.

— Aşa e, recunoscu el. Dar nu-mi amintesc să vă fi întâlnit vreodată.

Buzele doamnei Soûlas schiţară un zâmbet amar.

— Trebuie să intraţi la mine, repetă ea. Cei ce vor să se ascundă nu-s în siguranţă aici. Vă rog, domnule conte.

Cum generalul ezita, femeia adăugă:

— Mi-s dragi cele două fete ale dumneavoastră.

Generalul îi trecu imediat pragul.

De cum îl văzu înăuntru, doamna Soûlas închise uşa şi trase zăvorul.

— Luaţi loc, îl invită ea. Vă aflaţi într-o casă cinstită.

Generalul se aşeză.

— Vreţi să mâncaţi sau să beţi ceva? mai întrebă Thérèse. Vă ofer cu dragă inimă.

— Nu mi-e nici foame, nici sete — răspunse generalul.

— Atunci, vă pot face vreun serviciu? insistă gazda.

— Poate că da… murmură contele de Champmas.

Thérèse se aşeză şi repetă, parcă fără voia ei:

— Mi-s dragi cele două fete ale dumneavoastră. Cea mare, pe care-o cunosc bine, şi cea mică, pe care n-am văzut-o niciodată… Se spune că-i un biet înger al bunului Dumnezeu!

— E multă vreme de când nu mi-am îmbrăţişat fiicele, zise generalul cu glas coborât.

— Ah! exclamă Thérèse, împreunându-şi mâinile în poală. Dar asta nu-i tot: am cunoscut-o şi pe cealaltă… pe acea sfântă… care a murit.

— N-am mai avut alţi copii… începu generalul.

Thérèse îl întrerupse, făcând eforturi să vorbească:

— Mă refer la contesa de Champmas, soţia dumneavoastră.

Era foarte palidă şi pe chip i se citea o profundă emoţie.

— Ce treabă aveaţi cu acest Gautron? întrebă ea dintr-o dată.

— Am încredere în dumneavoastră, doamnă! îi spuse contele. Cei care-au pregătit evadarea mea — într-un fel, fără a-mi cere acordul — m-au înştiinţat că acest Gautron avea posibilitatea de-a mă ajuta să părăsesc Parisul şi Franţa.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot.

Thérèse rămase o clipă pe gânduri.

— Chiar la masa pe care vă sprijiniţi cotul, vorbi ca cu bruscheţe, mănâncă zilnic şase inspectori de poliţie.

Generalul nici măcar nu clipi.

— Oh, surise ea cu tristeţe. Ştiu bine că sunteţi un om curajos. Voiam de fapt să vă spun că puteţi rămâne aici cât vreţi.

Se ridică şi se duse la dulap, de unde scoase o salopetă muncitorească, împăturită cu religiozitate.

— Sunt văduvă, zise ea. Mi-am iubit mult soţul. Nici nu se putea altfel. Era atât de bun… Există şi bărbaţi cu multă nobleţe sufletească, domnule conte. Îmbrăcaţi asta! Eu am să mă întorc cu spatele.

Îi întinse hainele generalului, care o privea cu mare atenţie, de parcă în el ar fi început să se trezească o vagă amintire.

Ea merse să se aşeze în celălalt capăt al încăperii.

— Da, da! Mi-am iubit mult soţul! repetă femeia. A fost un om tare bun!

— De ce-mi vorbiţi astfel, doamnă? întrebă generalul, începând să-şi schimbe hainele.

— Pentru că mă gândesc la sărmana dumneavoastră soţie, răspunse Thérèse. Soţul meu era aproape la fel de bun ca şi contesa de Champmas.

— Prin urmare, iubita mea soţie v-a făcut vreun serviciu?

Thérèse ezită, apoi răspunse cu o oarecare răceală:

— În sensul în care credeţi dumneavoastră, nu… V-aţi îmbrăcat?

Generalul îşi puse redingota de stofă neagră.

— Gata! răspunse el.

Doamna Soûlas îi puse pe umeri un prosop alb, apoi luă în mână o foarfecă.

— Acum am să vă scurtez părul şi-am să vă rad mustaţa, îi zise ea.

— Chiar voiam să vă rog, replică fugarul.

Pe pardoseală începură să cadă bucle din părul frumos şi negru, deja înspicat de fire albe.

— Vă tremură mâna, doamnă! îi spuse generalul.

— Am început să îmbătrânesc, răspunse Thérèse.

Apoi păstrară amândoi tăcerea.

Thérèse îi dădu o mantie şi o pălărie.

— Încotro vreţi s-apucaţi? întrebă ea.

— Spre Normandia, îi spuse domnul de Champmas. Dacă pot ajunge la Le Havre, nu-mi va fi greu să trec în Anglia.

— Atunci, veniţi. Sunteţi soţul meu şi mergem împreună să ne vedem copilul bolnav, aflat la Saint-Germain. E-un pretext bun, nu?

Vorbind astfel, în glas i se putea citi o adâncă tulburare.

Ieşiră amândoi. În stradă, generalul îi oferi braţul. Thérèse se sprijini de el.

Traversară Sena şi urcară pe strada Harpe, până spre Sorbona.

Aici, doamna Soûlas se opri în faţa unui portal care semăna cu intrarea unei ferme şi deasupra căruia un felinar palid lumina

conturuurile unui cal înhămat la o trăsură. Pe firmă scria:

FLAMANT. ÎNCHIRIERI ŞI MESAGERIE.

Thérèse bătu la poartă îndelung, dar fără rezultat.

Abia după vreun sfert de oră, cineva veni să deschidă.

— Ce dracu' căutaţi la ora asta? se auzi un glas gros, pe jumătate adormit.

— Venim din partea domnului Badoît, îi răspunse Thérèse.

— La dracu'! Din partea domnului Badoît?

Apoi adăugă:

— Cum o mai duce domnul Badoît?

— Destul de bine. Eu sunt doamna Soûlas, ţin pensiunea pentru inspectori, din stradă Ierusalim.

— Aha! Doamna Soûlas! Bună supă faceţi! E renumită! Şi cine mai e cu dumneavoastră?

— Soţul meu…

— Iu te uită! vorbi glasul cel gros. Eu vă credeam văduvă, doamnă Soûlas.

— Ei bine, domnule Flamant, vi-l prezint pe soţul meu! zise Thérèse, silindu-se să râdă.

— Sănătos, soţul dumneavoastră? Cu-atât mai bine! Şi ce doriţi?

— Trebuie să mergem la Saint-Germain.

— Mâine dimineaţă. Noapte bună, doamnă Soûlas. Mi-a părut bine de cunoştinţă.

— Nu mâine, chiar acum. Trebuie să plecăm neîntârziat. E vorba de un copil bolnav. Cât ne costă?

— Cincizeci de franci, plus vizitiul.

Thérèse protestă.

— Fie! Cincizeci de franci, plus vizitiul! zise generalul, care până atunci nu scosese nici un cuvânt.

— Bravo, nene Soûlas! exclamă domnul Flamant. Nu eşti matale prea vorbăreţ, da' şi când deschizi gura! Haideţi înăuntru să vedeţi caii. Bijou are hachiţe, Coco şchioapătă… Am să v-o înham pe Marion. N-arată ea prea grozav, da' fuge mâncând pământul. Un animal pe cinste, doamnă Soûlas!

Generalul şi însoţitoarea sa aşteptară în grajd să fie înhămat calul la trăsură.

Trecând pe lângă ei, domnul Flamant le puse felinarul în faţă.

— Iertaţi-mă! se scuză el. Taica Soûlas nu pare prea disperat. Da' ce-are puştiul? Să vedeţi cum aleargă mârţoaga mea! Săptămâna trecută ne-au murit doi mânji.

După vreo jumătate de oră, calul era înhămat la o trăsură pe două roţi. Generalul şi Thérèse luară loc înăuntru. Domnul Flamant se aşeză

pe capră, în timp ce soţia lui, în cămaşă de noapte şi cu scufie pe cap, deschise larg porţile.

— Dii! Marion! Di, răpciugă! strigă ea. Arată că nu mănânci degeaba.

Bătrâna iapă se cabră din toate încheieturile. Roţile se frecară pe pavaj, scoţând scântei, şi trăsura se urni din loc.

— Pe curând, nevastă! strigă domnul Flamant. Ai grijă de Bijou şi doftoriceşte-l pe Coco! Dacă avem clienţi, îi duci tu. Di, mânca-te-ar ciorile! Nu face doi bani când te uiţi la ea, dar să vedeţi cum aleargă! Hei, femeie, nu pierde prea mult vremea cu copiii, ocupă-te de animale.

Trăsura cobora, hurducându-se, strada Harpe. Într-adevăr, Marion nu făcea doi bani când te uitai la ea. Dar în privinţa alergatului, nici o speranţă!

Până la bariera Neuilly, călătoria decurse fără incidente.

La barieră, însă, fusese semnalată dubla evadare a lui Coyatier şi a generalului. Trăsura fu cercetată, iar doamna Soûlas trebui să-şi repete povestea.

De altfel, simplă vedere a iepei Marion, era suficientă dovadă că nu călătorea prea departe.

De cum trecură bariera, generalul se întoarse spre Thérèse.

— Buna mea doamnă, zise el. Fără dumneavoastră, cu siguranţă că eram pierdut. N-aş vrea să vă jignesc, dar doresc din tot sufletul să vă dovedesc recunoştinţa mea. Ajutaţi-mă. Ce pot face pentru dumneavoastră?

— Nimic, răspunse Thérèse.

— Sunteţi fericită?

— Nu-s nici fericită, nici nefericită.

— Vă iubiţi meseria?

— Nu, dar nici nu-mi displace.

— Am impresia c-aţi apucat şi vremuri mai bune.

— Sunt femeie de la ţară şi-am fost măritată cu un muncitor.

Tăcură amândoi câteva clipe. Apoi generalul vorbi, uşor stânjenit:

— Am senzaţia că v-am mai întâlnit cândva…

— Vă înşelaţi, răspunse Thérèse cu glas ciudat.

— Şi totuşi, mă cunoaşteţi…

— O femeie ca mine poate cunoaşte un om ca dumneavoastră, fără ca el s-o cunoască.

Din nou se lăsă tăcere.

— Buna mea doamnă, insistă generalul. Mărturisesc că sunt nedumerit. V-aţi purtat cu mine extraordinar de frumos, mi-aţi arătat multă înţelegere… Şi totuşi, am senzaţia că atitudinea dumneavoastră la adresa mea ascunde un sâmbure de amărăciune.

Thérèse râse scurt.

— Doar nu credeţi că vă port pică? întrebă ea.

— Dacă v-am făcut vreun rău, fără voia mea…

Femeia râse din nou.

— Aţi ghicit, murmură ea. Într-o zi, când aţi trecut în frumoasa dumneavoastră caleaşca, eu eram pe trotuar şi m-aţi stropit cu noroi. Există şi pete care nu se şterg…

— Aş da orice să vă pot privi chipul acum, când îmi vorbiţi aşa, gândi el cu voce tare.

— Mi l-aţi văzut, îi răspunse Thérèse. Doar nu m-am schimbat chiar atât de mult.

— Aveţi copii? o întrebă generalul.

— Am avut o fată, murmură Thérèse, cu glasul frânt.

— Deci sunteţi singură pe lume?

— Absolut singură.

— V-am spus că sunt nedumerit, urmă generalul, după un moment de tăcere. Şi-aş adăuga că mă simt stânjenit. Am avere…

— Cu-atât mai bine pentru cei ce vă sunt dragi! zise repede Thérèse.

Generalul o privi ţintă, prin întuneric.

— Totuşi, spuse el cu multă bunăvoinţă, nu există nici o cale de-a mă revanşa pentru serviciul pe care mi l-aţi făcut?

— Ba da!

— Vorbiţi!

— Daţi-mi o scrisoare către domnişoara Ysole de Champmas, iar eu voi merge să le îmbrăţişez pe cele două fiice ale dumneavoastră. E un capriciu de-al meu.

— Aşa voi face, buna mea doamnă… Dar… Dacă mi-aţi spune povestea dumneavoastră, sunt sigur că nu m-aş mai simţi atât de stingherit. Când cunoşti mai bine o persoană, ai şi nenumărate posibilităţi de-a te achita faţă de ea.

Thérèse se ghemui în colţul ei.

— Eu n-am nici-o poveste, zise că apăsat.

Apoi, răzgândindu-se dintr-o dată, adăugă cu glas adânc:

— Dar, ca să mai umplem timpul… ştiu o poveste… Una care v-ar interesa… Ascultaţi!

Capitolul XIII - Povestea unei mame

Î

ncă nu trecuseră de Neuilly. Zadarnic se auzea glasul domnului Flamant la fiecare zece paşi:

— Dii, Marion! Dii, răpciugă!

Marion se mişca din ce în ce mai încet. Or poate că ţinea neapărat să merite epitetele stăpânului.

Când simţea biciul pe spinare, trupul ei deşelat se cutremura de un efort convulsiv, apoi urechile i se blegeau din nou şi picioarele înţepenite reveneau la inerţia lor obişnuită.

— E povestea unei prietene, vorbi Thérèse după o scurtă pauză. O bună prietenă, singura pe care-am avut-o: ţărancă la fel ca mine, născută şi crescută în acelaşi sat. Dar cred c-am exagerat spunând că vă va interesa, pentru că dumneavoastră sunteţi militar şi-aţi auzit, probabil, groază de istorioare din astea. Fata se numea Madeleine şi era fiica unui mic fermier, care sigur că nu arunca cu banii în dreapta şi-n stânga, dar nici nu cerea nimănui nimic. Taică-său o iubea tare mult şi-i dădea cam mulţi bani. Fata avea nişte ochi frumoşi şi şăgalnici, o talie suplă şi-un păr care-ar fi putut fi vândut la târg pe zece pistoli{42}... De multe ori i se oferiseră trei sau chiar patru ludovici{43} de aur! Dar ea nu şi-ar fi vândut părul pentru tot aurul din lume! Numai că tot dându-i bani, taică-său o făcuse să devină cochetă. Ce contează din ce sat era? Contele de Champmas nu cunoaşte decât satele de pe pământurile sale. Degeaba au fost făcute revoluţii: seniorii au rămas, iar cei ce trec, bogaţi şi strălucitori, printr-un ţinut sărac, duc totdeauna cu ei fericirea familiilor pe care le lasă în urmă. La târg, şarlatanii nu iau decât părul care-i de vânzare. Cu inimile se întâmpla altfel. Există alţi şarlatani, care ştiu să le fure noaptea, şi nu-i nici o lege care să pedepsească pe cei ce fură onoarea şi bucuria dintr-o casă. În satul nostru, care nu era departe de oraş, se creşteau mulţi cai. Din acest motiv, fiecare fermă avea grajduri mari şi frumoase. Când treceau trupe, pedestraşii erau cazaţi în oraş, iar cavaleria la ferme.

— Cum se numeşte satul despre care vorbiţi? o întrebă generalul.

— Saint-Yvon, Saint-Mesme sau Saint-Jacques! răspunse Thérèse. Chiar vreţi să ştiţi exact?

— Şi lângă care oraş se află?

— Lângă Dijon, lângă Orléans sau lângă Arras... Vreau să fiu discretă faţă de sărmana mea prietenă, Madeleine, care-a fost o fată atât de veselă şi care-apoi a plâns cu lacrimi de sânge!

Contele tăcu.

— Într-o zi, urmă Thérèse, în satul meu s-a oprit un regiment atât de strălucitor, că toţi au lăsat muncile câmpului ca să-l privească trecând pe drum. Erau călăreţi. Vestele roşii se mulau pe trupurile tinerilor ofiţeri, ca şi corsetele femeilor. De ce oare n-au şi soldaţii acelaşi gen de cochetărie ca femeile? Cel de care s-a îndrăgostit Madeleine — căci biata fată şi-a pierdut capul pentru unul — îşi cănea mustaţa, îşi pomăda părul şi purta un corset mai strâmt decât centura fetei. Toţi aveau pantaloni albaştri cu vipuşcă argintie. Cizmele cu

pinteni luceau în soare. Îşi ţineau şepcile sclipitoare pe-o ureche, iar vântul se juca prin banderolele subţiri, pe care le purtau în vârful lăncilor.

Generalul se foi pe bancheta trăsurii — care, la drept vorbind, era destul de tare.

— Dii, Marion! Di, răpciugă! murmură prin somn domnul Flamant.

Pentru că dormea şi el, la fel ca iapa.

— Madeleine avea pe-atunci optsprezece ani, urmă Thérèse. Cu toată cochetăria ei de fată fără minte, până în ajunul sosirii regimentului de lăncieri avea un suflet pur, cum n-am mai întâlnit la nimeni. Dar după venirea lor… Ah! V-am spus că, probabil, aţi auzit sute astfel de întâmplări… A doua zi, Madeleine avea ceva de ascuns faţă de tatăl său şi de preotul satului. Cineva îi sărutase amândouă mâinile, acolo, sub castani, N-ar fi crezut nicicând că un bărbat putea fi atât de frumos! Nici că se pricepea să murmure cuvinte atât de dulci la urechea unei fete! Cel de care s-a îndrăgostit Madeleine era ofiţer. I-a vorbit de Paris, de rochii transparente, de perle, de iubire, de câte şi mai câte… Madeleine nu mi-a spus niciodată dacă el a rostit şi cuvântul *căsătorie*. Dar în mintea ei de atunci, nu exista iubire fără căsătorie. Ca să înşeli fete simple ca ea, nici măcar nu era nevoie de minciună… Lăncierii au rămas trei zile. Pentru Madeleine, plecarea lui a însemnat despărţirea de un logodnic. Iar el îi făgăduise, aşa cum făgăduiau toţi, că se va întoarce. Vedeţi bine câtă nesocotinţă din partea unei fete! În inima ei îl numea Charles. Ce-i mai lipsea acum, ca să plângă? El nu s-a mai întors. Dar oare bărbaţi ca el se mai întorc vreodată? Când Madeleine a devenit mamă, i-a venit pentru prima oară ideea de a-l căuta pe tatăl copilului ei. Atunci i-a scris o scrisoare. Numai că în clipa când era pe punctul de-a scrie adresa, a simţit c-o părăsesc puterile: Domnului Charles, căpitan de lăncieri... Charles şi mai cum? A rupt scrisoarea. În acel moment era la oraş, într-un spital. În afecţiunea tatălui ei, care-i dăduse prea mulţi bani, exista şi mult orgoliu. Dezonoarea fetei ucisese orgoliul tatălui. Madeleine fusese alungată de acasă, într-o bună zi, s-a trezit singură în stradă, cu un copil în braţe. Nu se prea pricepea să muncească şi n-ar fi îndrăznit să cerşească atât de aproape de casa tatălui ei. Dar Dumnezeu e îndurător. Prin faţa ei a trecut un frumos regiment — de lăncieri! "Charles, ah! Charles al meu!" Madeleine a crezut că-şi pierde minţile de bucurie. Frumosul căpitan mai câştigase o stea pe epoleţi. La vederea fetei s-a înroşit. Ofiţerii şi soldaţii au început să râdă, dar nici unul nu s-a oprit din drum. Madeleine s-a aşezat pe o piatră. O clipă, şi-a închipuit că se înşelase. Nu se putea gândi că Charles al ei era lipsit de inimă. Avea dreptate. Charles avea inimă — atâta cât au ei. Se lăsa noaptea. Pe pavaj a răsunat tropotul grăbit al unui cal.

"Madeleine, unde eşti, Madeleine?" Fata i-a întins fruntea, plângând în hohote. El n-a sărutat-o. Îi era prea ruşine. Datoare nu era de-ajuns că se întorsese? I-a spus: "Niciodată nu vei duce lipsă de nimic, Madeleine, nici dumneata, nici copilul. Uite, ia banii ăştia…" Acum n-o mai tutuia. Dar de data asta, şi-a spus numele — numele cel adevărat. Era, totuşi, un om cinstit! Apoi a adăugat cu blândeţe — dar cu răceală: "Oricând vei avea nevoie de ceva, scrie-mi! Rămâi cu bine!" Şi calul a dispărut în galop. Madeleine şi-a sărutat fetiţa. Oricât a suferit la viaţa ei, n-a mai trăit durere ca în ziua aceea. Era un om cinstit. Ei nu i-a lipsit nimic niciodată, şi nici fetiţei. Dar avea sufletul rănit şi încet-încet, a început să-şi piardă sănătatea… O singură dată i-a scris. Era la Paris, la spitalul Dubois, unde îşi plătea camera, ca o doamnă. I-a scris doar câteva cuvinte: "Mă tem că voi muri şi că fetiţa rămâne singură pe lume. Vino." Deşi era departe, el a venit. Era un om cinstit. Madeleine nu putea vorbi. La căpătâiul ei veghea o călugăriţă. În cameră a intrat un colonel. Era la fel de tânăr şi frumos. Fetiţa se juca într-un ungher. El a luat-o pe genunchi, copleşind-o cu sărutări. Madeleine îşi pierduse graiul, dar nu şi vederea, aşa încât a remarcat scena. După ce a sărutat copilul de zeci de ori, el s-a apropiat de pat şi-a privit spre bolnavă cu multă bunăvoinţă. A luat-o chiar de mână. De multă vreme Madeleinei nu-i bătuse inima atât de tare. "Soră", i-a spus el călugăriţei, iar Madeleine l-a auzit. "Eu sunt tatăl acestui copil. Dacă sărmana femeie moare, voi recunoaşte copilul." Fetiţa l-a auzit şi a fugit de lângă el, plângând. "Mama n-o să moară! Nu vreau să moară mama!"

— Dii, Marion! strigă din nou domnul Flamant către iapa care se oprise brusc în mijlocul podului Nanterre. Hai, mişcă, mortăciune! Răpciugă! Cârtiţa! Omidă ce eşti! Savoyardă ce eşti! Dii, carlisto!

La această ultimă insultă, însoţită de-o ploaie de lovituri de bici, Marion se trezi din amorţire şi-şi reluă mersul şchiopătat.

— Doamnă, spuse foarte încet generalul. Acum sunt om bătrân. Aţi deschis o rană care nu se va mai închide niciodată. Trăieşte mama Ysolei?

— Ştiţi bine că nu, răspunse Thérèse cu voce surdă. Vreţi să mă opresc aici cu povestirea? Nu vreau să vă fac să suferiţi.

Generalul rămăsese drept şi nemişcat pe bancheta lui.

— Continuaţi, vorbi el cu voce gravă. Vă rog. Vreau să ştiu tot.

Thérèse începu din nou să povestească.

— Ştiţi bine că-i moartă, pentru că trei săptămâni mai târziu v-a fost adusă fetiţa, îmbrăcată în haine de doliu. Am spus-o şi-o repet, domnule general: sunteţi un om cinstit. Aţi recunoscut copilul. Fata a trăit în preajma dumneavoastră şi v-a purtat numele, până în ziua când v-aţi însurat. Numai că Madeleine îi spunea Charlotte, iar dumneavoastră aţi numit-o Ysole. Nu voiaţi să vă mai amintească prin

nimic de maică-sa. Nu încercaţi să vă apăraţi, domnule conte. Aşa sunt oamenii. Iar dumneavoastră sunteţi făcut din acelaşi aluat. Nu vă plăcea să priviţi în jos, spre amărâta căreia i-aţi distrus viaţa.

Generalul îşi trecu o mână peste frunte.

— Şi nu m-a iertat pentru dragostea pe pare i-am purtat-o fiicei ei?

— A iertat, de mult, tot... replică doamna Soûlas. Şi dacă cineva se roagă la Dumnezeu, pentru dumneavoastră, aceea-i Madeleine... Urma să fiţi făcut general şi să vă căsătoriţi. Exista, însă, un obstacol: Ysole, copila căreia i se spunea domnişoara de Champmas. Se ştia că nu sunteţi văduv. Domnule conte, aţi pierdut o sfântă, dar nu-i cunoaşteţi toate tainele inimii. Doamna de Champmas v-a ascuns ceva. Oh, nu vă temeţi! Dacă înainte de-a părăsi Parisul aţi fi avut timp să treceţi pe la mormântul ei, l-aţi fi găsit acoperit cu flori proaspete. O mână de om sărman a preluat această sarcină pioasă. Uneori mi s-a întâmplat să intervin pe lângă soţia dumneavoastră, fie-i ţărâna uşoară, aşa cum o rog pe sfânta al cărei nume îl port, cu credinţa cu care-am venit din ţinutul meu natal. Aţi fost uimit, fericit şi recunoscător când nobila tânără, pe care aţi cerut-o în căsătorie, v-a spus într-o bună zi: "Conte, sunteţi tată. Cei care mă iubesc şi mă povăţuiesc de bine au îndoieli. Dar eu vreau să-mi încep fericirea printr-o faptă bună. Nu vreau să plângă nimeni în casa noastră. Mama Ysolei a murit. Consimt s-o recunoaşteţi pe Ysole drept copilul dumneavoastră, printr-un act secret, anexat la contractul nostru de căsătorie."

— Ştiţi şi asta!... îngăimă generalul.

— Iată ce s-a petrecut, urmă Thérèse. În ajun, o femeie venise la poarta logodnicei dumneavoastră, sub pretextul că cerc de pomană. Domnişoara asculta orice rugăminte, aşa cum fac şi îngerii. Odată primită în casă, în loc să ceară de pomană, străina i-a istorisit o întâmplare tristă — povestea Madeleinei.

— Dumneavoastră? o întrerupse generalul.

— Eu. Şi vreau să vă asigur că în această întrevedere n-am pomenit nimic ce-ar fi putut ştirbi respectul său afecţiunea pe care vi le datora viitoarea dumneavoastră soţie. De altfel, dânsa făcea parte dintr-o lume în care nu se putea naşte nici măcar ideea că un om ca dumneavoastră ar concepe să ia în căsătorie o fată că Madeleine. Dar contesa era femeie, astfel încât datoria dumneavoastră faţă de copil i-a apărut în toată gravitatea ei. Avea o inimă de aur, şi sacrificiul mamei a mişcat-o până în adâncul sufletului. Pentru că i-am povestit, domnule conte, despre scena de la spitalul Dubois. I-am vorbit despre amărâta care zăcea pe patul ei de suferinţă, despre fetiţa care se juca lângă fereastră, despre călugăriţa care-şi vedea de-ale ei cu sânge rece, îndeplinindu-şi datoria de-a face bine, despre soldatul fericit şi

strălucitor, care trecuse pragul odăii mohorâte, despre cuvintele lui, care i se păruseră probabil a însemna foarte mult: "Soră, eu sunt tatăl acestui copil. Dacă sărmana femeie moare, voi recunoaşte copilul."

— Deci aşa am spus! murmură generalul.

— Iar eu, continuă Thérèse, în al cărei glas se citea o emoţie ciudată, eu i-am spus domnişoarei care urma să vă fie soţie că mama fetiţei a auzit acele vorbe, atât de crude şi atât de bune în acelaşi timp. În sufletul ei s-a frânt ceva: acel ceva de mare preţ, care era legătura sacră dintre mamă şi copil, egoismul devorator al iubirii materne! Mama s-a ridicat deasupra legăturilor firii, rupându-se cu o durere aproape voluptuoasă de ceea ce făcuse bucuria vieţii ei nenorocite. Femeia şi-a dat seama că, pentru binele fiicei, ea trebuia săi dispară. S-a văzut că pe un obstacol în calea fericirii copilului ei şi s-a omorât…

— S-a omorât! repetă înfiorat generalul.

— E vorba de-o sinucidere morală, vorbi Thérèse, cu glas nesigur. Boala era de-ajuns, nu mai era nevoie şi de sinucidere… Domnule conte, logodnica dumneavoastră m-a ascultat, cu ochii în lacrimi. Când am terminat ce-aveam de spus, ea mi s-a adresat astfel: "Voi plăti eu datoria domnului de Champmas, o voi plăti în întregime!" Şi într-adevăr, a plătit-o. E drept că mai târziu, când în sufletul ei s-a născut gelozia de mamă, a pretins că străina să fie îndepărtată. Dar fapta bună rămâne. Ysole e cea mai mare dintre domnişoarele de Champmas, iar dragostea tatălui se revarsă asupra lor, deopotrivă.

Trăsura se opri în faţa porţii unui han din stradă castelului, la Saint-Germain.

— Ho, ho! Marion, ho! se răsti domnul Flamant. Ia coborâţi să vedeţi, oameni buni! Aţi văzut ce treabă bună a făcut iapa mea la drum? Cât timp mai rămâneţi pe-aici?

— O oră, răspunse doamna Soûlas. Dar am să mă întorc eu singură.

— Cum vreţi, doamnă. Aleargă bine Marion, aşa-i? N-arată ea prea grozav, da' de mers, merge ca vântul!

Ceva mai încolo de han, se vedea o firmă luminată de un felinar. Aici se reţineau locuri pentru diligenţa de Rouen. Thérèse şi generalul o porniră într-acolo.

— Şi n-aţi încercat niciodată să vă apropiaţi de fată? întrebă generalul, nespus de tulburat.

— "Dacă moare sărmana femeie, îmi voi recunoaşte fata", rosti rar Thérèse, înainte de-a da alt răspuns. Vorbele acestea impuneau o linie de conduită mamei, precum şi celei ce-avea s-o înlocuiască. Aveaţi nevoie de fiica unei moarte, dorinţa v-a fost îndeplinită.

Generalul îşi lăsă capul în piept.

Ajungând în uşa biroului pentru diligente, o mai întrebă o dată:

— Pentru numele lui Dumnezeu, dumneavoastră sunteţi Madeleine?

— Vă răspund pentru a treia oară, vorbi Thérèse cu glas hotărât. Madeleine e moartă. Moar-tă!!

— Şi nu vreţi să acceptaţi nimic de la mine?

Thérèse şovăi.

— Ba da! zise ea în cele din urmă.

— Ah, spuneţi! exclamă generalul.

Ea îl întrerupse.

— V-am mai mărturisit o dată ce dorinţă am, vorbi ea cu răceală. De mult vreau s-o pot îmbrăţişa pe fiica Madeleinei… şi pe cea a contesei de Champmas.

— Ce inimă nobilă şi generoasă! murmură contele, întinzându-i mâna.

— Dacă înainte de-a pleca vreţi să-mi daţi câteva rânduri scrise de mâna dumneavoastră, urmă doamna Soûlas, aş fi foarte fericită.

În capătul celălalt al străzii se auziră clopoţeii diligenţei.

Generalul rupse o pagină din carnetul său şi scrise următoarele:

"Ysole, Suavita, fetele mele scumpe, iubiţi-o şi respectaţi-o pe aducătoarea acestor rânduri aşa cum mă iubiţi şi mă respectaţi pe mine."

În timp ce el scria, Thérèse îl întrebă pe vizitiu:

— Aveţi vreun loc pentru Rouen?

— Unul singur.

— Îl iau cu. Drum bun, bărbate! se întoarse ea spre general. Urcă, omule! Mergi cu bine!

Apoi luă hârtia din mâna lui şi murmură:

— Nu voi abuza, domnule conte. Le voi îmbrăţişa o singură dată.

Capitolul XIV - Marchef

Plecând de la consiliul "Fracurilor Negre", Coyatier, zis şi *marchef*, coborî scară cu paşi şovăielnici. Nu-l trăgea deloc inima să execute misiunea ce-i fusese încredinţată. Era un răufăcător fără scrupule, obişnuit cu vederea sângelui şi care de multe ori dăduse chiar dovezi de cruzime inutilă. Până şi complicii îi ştiau de frică. Nu era, însă, un criminal înnăscut.

Aşa cum arăta şi poreclă, Coyatier făcuse cândva parte din armată. Începuturile carierei sale fuseseră foarte promiţătoare, aproape strălucite. După două campanii în care se remarcase de zeci

de ori prin inteligenţă şi curaj mergând până la temeritate, înaintase până la gradul de şef de stat major sau *marchef*, cum se spune în argoul militar. Deja fusese propus pentru numirea ca ofiţer, când s-a îndrăgostit de una din acele fiinţe uşuratice şi distrugătoare, care, fără a fi propriu-zis rele la suflet, nenorocesc bărbaţii, putând fi socotite cele mai eficiente "pluguri în stare să are ogorul răului".

Pe astfel de femei le vedem trecând prin viaţă cu zâmbetul pe buze. Sunt vesele, "nostime" — ca să folosim un cuvânt tehnic — şi ne amuză.

Până când nu se impun în faţa unuia din noi anume, nu le acordăm la drept vorbind, mai multă importanţă decât unei căţeluşe sau unei păsări de apartament — lucru cât se poate de firesc, pentru că n-au nici suflet şi nici minte.

Dar dacă într-o zi s-ar întocmi o statistică a delictelor cauzate de aceste micuţe vietăţi fără griji, civilizaţia ar face ochii mari, uluită şi înspăimântată. Evidenţa e de-a dreptul monstruoasă.

Nefiind filozof, autorul rândurilor de faţă s-a aplecat ocazional asupra acestei probleme, constatând cu groază că cinci şesimi din abuzurile de încredere în comerţ şi mai ales în administraţie, apoi două treimi din dezastrele de la Bursă, precum şi jumătate din crime se datorează acestor inocente domnişoare.

Nu se poate face nimic: şi ele au dreptul să trăiască, la fel ca dumneavoastră sau ca mine.

Dacă nu ţinem seama de vocile lor puţin cam ţipătoare, de vorbele învăţate pe dinafară în cine ştie ce teatre de mahala, de pieptănăturile îndrăzneţe şi de apetitul lor de-a dreptul redutabil, trebuie să recunoaştem că sunt, într-adevăr, nişte creaturi încântătoare.

Numai că din punct de vedere al conştiinţei nu valorează nici măcar a mia parte din cât risipesc: onoare, bani, fericire.

Dacă vreodată progresul civilizaţiilor ar îngădui să li se aplice pe botişoarele lor trandafirii câte o botniţă compatibilă cu libertatea individuală, ar fi o binefacere pentru omenire.

Micuţa creatură a lui Coyatier îl făcuse mai întâi să aibă unele încurcături cu gestiunea. Dar acesta era un lucru fără prea mare însemnătate. Incidentul a întârziat acordarea gradului de ofiţer, fapt care i-ar fi adus, poate, salvarea.

Trebuie să vezi, ca să crezi în ce măsură pot epoleţii să transforme un bărbat.

Cum întârzia să primească gradul, Coyatier a luat-o în căsătorie pe micuţa-i creatură. Era îngrozitor de gelos, iar femeia îşi bătea joc de el. Într-o bună zi, soţul i-a sfărâmat capul cu tocul unui pistol.

Inutil să mai povestim şi restul. Din cădere în cădere, Coyatier ajunsese pe ultima treaptă a societăţii.

Tot ce-i mai rămăsese era un oarecare curaj brutal şi sângele rece în faţa pericolului — lucru rar la cei de teapa lui, orice s-ar spune.

După ce coborî treptele una câte una, se opri câteva clipe în faţa uşii de la etajul întâi, neputând să se hotărască.

"Simt o greutate în stomac", îşi zise el, "deşi încă n-am mâncat. Nu-mi pot scoate din cap ideea că de data asta o să iasă rău. E-o prostie, da' uite că eu aşa simt."

Încercă broasca, folosind şperaclul, dar nu deschise uşa.

"Uite-aşa!" se gândi el mai departe. "Celălalt era băiat frumos. A picat jos fără să zică nici «pâs». A fost o lovitură de maestru. Da' nu-mi făcuse nici un rău, şi-acu' chestia asta o să mă muncească toată noaptea. N-am nici o îndoială că toţi cei de la siguranţă sunt pe urmele mele. La fel şi oamenii lui Vidocq… Să umbli noaptea pe străzi, cu un copil sub braţ, e curată nebunie!"

Îşi scoase şperaclul din broască.

"Trebuie să ajung la Pont-Neuf în pas alergător, şi pe urmă, n-au decât să mă caute la Montrouge!"

Făcu un pas către scară, dar se opri.

— Indivizii ăştia îţi vâră mâna în beregată, mârâi el strângând din dinţi. Şi te ţin nu glumă! Dacă i-aş lăsa baltă, degeaba m-aş ascunde şi-n gaură de şarpe, că tot m-ar găsi şi mi-ar pune pielea-n băţ!

Şperaclul descuie uşa fără zgomot. Obişnuinţa e o a doua natură. Inconştient, sângele său rece îi dicta exact măsurile de precauţie necesare.

Închise uşa în spatele lui. Lumina celor două lămpi din camera unde dormea fetiţa îi arată pe unde s-o ia.

— La dracu'! bombăni el, traversând prima încăpere. Nu-i frig deloc, da' mie mi-a îngheţat spinarea. Măcar ştiu că nu mi-e frică. Mie nu mi-e frică niciodată. Cum se face, însă, că boala îţi pătrunde-n trup… Poate că-s bolnav…

În loc să se ducă direct în camera fetiţei, pipăi lambriurile, în căutarea unui dulap. Indivizii ca el au instinctul unor asemenea lucruri. După trei secunde, răsucea o încuietoare, deschizând un dulap.

— Rochii! mormăi el, înfuriindu-se brusc. Muselină, mătase! Femeie! Ah, femeia! Vipera de femeie!

Închise violent dulapul şi continuă să bombăne.

— Dacă nu era ea, aş fi fost acum locotenent, poate chiar căpitan… Ehei, unde-i sergentul Coyatier, cu treizeci şi şase de medalii şi crucea de onoare?! Da, da! Altădată salvam oamenii de la pieire, nu-i omorâm, ca acum!

Se sili să râdă, dar cu mâna uriaşă îşi şterse ochii, care-l usturau.

— Asta mai lipsea! se strâmbă el. Pe undeva, pe-aci, miroase-a ceapă. Mi-au dat lacrimile. E clar că sunt bolnav. La dracu'! Doar tipu'

cu valiza nu-mi făcuse nici un rău. Părea băiat de treabă. Să faci fărâme cu pumnul o ţeastă de femeie, treacă-meargă! Te mai înviorează! Nu-i un păcat să zdrobeşti capul unei vipere!

Pătrunse în altă încăpere şi mai deschise un dulap, unde mâna lui dădu peste argintărie.

— Aha! se bucură el. Asta căutam! Tre' să fie bufetul, aici am să găsesc şi niscaiva rachiu.

În loc să-şi umple buzunarele cu tacâmuri, Coyatier continuă să caute pe bâjbâite. Avusese dreptate: era bolnav.

După vreo două minute de căutare, mâna lui întâlni gâtul unei sticle. Duse clondirul la gură şi bău cu lăcomie.

— Puah! se strâmbă el. E dulce! Pentru femei!

Încercă pe rând toate cele trei sticle.

— Tot dulce! Ticăloasele astea de femei!

Glasul lui tremura de furie nestăpânită.

— Tare-aş mai strânge de gât vreuna! Sau două, ori chiar trei! şuieră el. Pe toate le-aş strânge de gât! Să nu găseşti tu un strop de rachiu în toată casa! Ia stai! Miroase a pui fript! Ce-ar fi să gust şi eu o ciosvârtă, să-mi mai treacă de necaz?!

Nu era deloc grăbit, dar nu trebuie acuzat de imprudenţă. Nicicând nu se simţise mai îndrăzneţ ca azi! Numai că se tot gândea, continuând să vorbească de unul singur.

Afară, în stradă, simţea prezenţa haitei de agenţi.

În casă, însă, unde toată lumea fusese îndepărtată pentru a favoriza răpirea, se afla aproape în siguranţă.

Pe lângă aceasta, pânda nu putea dura la nesfârşit. Un inspector are şi el nevoie de somn, la fel ca orice muritor de rând. Fiecare clipă care trecea era binevenită, sporind şansele ca agenţii să obosească tot supraveghind împrejurimile şi să se întoarcă în cele din urmă pe la casele lor.

Coyatier trase spre el platoul cu friptură rece. Bâjbâi în căutarea unei mese şi se aşeză în faţa unei cine care cu siguranţă că-i părea îndestulătoare. Găsise şi câteva sticle de vin.

De-ar fi fost întrebat, ar fi răspuns că avea o foame de lup, dat fiind că prânzul îi ajunsese deja în talpa ghetelor.

Şi totuşi, de la prima înghiţitură, simţi că i se strânge stomacul şi-l încearcă o violentă senzaţie de greaţă. Încercă să bea, dar vinul i se păru amar.

Atunci îl năpădi spaima.

— Sunt bolnav! zise el, după ce trecu în revistă un număr apreciabil de înjurături. La dracu'! Iar m-am gândit la femei! Pun prinsoare pe un franc, ba nu, pe-o sută, că-mi vor pune lesă de gât înainte să dau colţul în strada Barillerie! Femeile poartă întotdeauna ghinion!

Îşi cuprinse capul în mâini.

— Şi totuşi, era tare drăguţă, ticăloasa! bolborosi el. Tare drăguţă era în ziua când am terminat cu ea!

Îşi înfipse degetele în păr, suspinând adânc.

Apoi, se ridică brusc şi se duse la fereastră.

"E lună plină!" îşi zise el. "Pe drumul mare, n-ar fi nici o problemă! Numai că pân-acolo, mai tre' să trec şi prin Paris!"

În tăcerea din cameră, răsună deodată un glas dulce.

— Ysole! Unde eşti? A venit tata?… Ysole, tu eşti?

Între bandit şi cameră luminată mai era o încăpere.

Coyatier ciuli urechile, în aşteptarea unei noi chemări, dar nu se mai auzi nimic.

"Ai zice că-s îngerii din cer", se gândi el, "şi când colo, e dracu'-n persoană!"

Se întoarse la bufet, scuturându-şi braţele şi picioarele şi îndreptându-şi spatele. Luă toate sticlele şi le goli pe rând în sănătatea sa, făcându-şi următoarea socoteală: "Din toate astea, oricum adun ceva tărie!"

După care, din obişnuinţă, vârî argintăria în buzunar. Dar, aşa cum era silit să admită în sinea lui, n-avea nici o tragere de inimă.

— Şi-acum, murmură el, oftând din toţi rărunchii, cred că trebuie să m-apuc şi eu de treabă! La ce bun să mai amân? Închid ochii şi-i dau drumul!

Traversă încăperea alăturată cu paşi hotărâţi, dar în pragul odăii luminate se opri din nou.

— "Fracul Negru" a spus că-mi dă mâna liberă! Asta a fost răspunsul lui când l-am întrebat ce să fac cu puştoaica, dacă dau de bucluc. De bună seamă că n-ar fi vorbit aşa dacă mucoasa era de vreun folos. Dimpotrivă, se pare că pentru ce pun ei la cale, e mai bine s-o ştie moartă şi-ngropată… Ei bine, mie mi-ar conveni mai degrabă s-o îngrop aici, decât în altă parte. E ideea mea!

Se scărpină pe frunte şi-şi căută un scaun pe care să se aşeze. Picioarele nu-i mai erau de prea mare folos în astă-seară.

— Dacă ies de-aici cu aşa un "pachet" sub braţ, îşi urmă el gândul, râse ca cineva să dea fuguţa la sticleţi şi să le spună: "Ia faceţi bine să veniţi şi să vedeţi cine se mută din casă acum, în crucea nopţii!" Doar sare-n ochi! Pe când dacă plec uşurel… fără să am nimic în mâna sau în buzunar… Ei, în cazul unei întâlniri neprevăzute, se mai poate aranja câte ceva… Gata, bătrâne! Escadron, la stânga! La atac! În galop!

Se ridică în picioare şi intră în odaia Suavitei. Micuţa era pierdută.

În încăpere nu se schimbase nimic de la plecarea Ysolei.

O lampă aprinsă era pe etajeră, cealaltă pe şemineu.

Suavita dormea cu faţa la perete. Nu se vedea decât conturul plăpând al trupuşorului ei bolnav, ascuns sub faldurile cuverturii de mătase, şi valul de păr auriu, care se revărsa, acoperind perna pe care îşi culcase capul.

Coyatier îşi aruncă în jur o privire distrată. Se uită spre pendulă, să vadă cât e ceasul, dar ochii lui întâlniră propria-i imagine în oglindă.

Se dădu înapoi, de parcă l-ar fi apucat cineva de păr. Niciodată nu-i lipsise culoarea din obraji. Iar acum era palid ca un mort.

— Cum? Ăsta-s eu? mormăi el. Să ştii că sunt bolnav!

"Ei şi?" îşi zise, înălţându-şi bărbia, de parcă ar fi sfidat chipul de ceară care-l privea din oglindă. "Omul nu moare decât o singură dată! La treabă!"

Se îndreaptă repede spre patul fetiţei şi simţi cum mâinile i se crispează, în timp ce ochii i se opriră pe gâtul ei delicat.

Bineînţeles că n-avea nevoie de nici o armă ca să-şi ducă oribilul gând până la capăt.

Suavita se răsucise în somn. Razele lunii alunecau pe trăsăturile fine, dar încântătoare ale profilului ei de copil. Pe buzele palide i se întipărise o umbră de surâs.

Coyatier începu s-o cerceteze cu răceală.

— Asta va deveni femeie! mârâi el. E sămânţă de femeie!

Pentru el, aceste cuvinte însemnau o condamnare fără drept de apel.

Făcu un pas înainte. Apoi îşi duse amândouă mâinile la fruntea scăldată în sudoare.

— La dracu'! bombăni el. O clipă mi s-a făcut negru înaintea ochilor. Ca un văl care mi-a întunecat privirea. Roşu mi s-a mai întâmplat să văd, şi încă des! Dar ceaţa asta…

Încercă să lupte cu neliniştea ciudată, care-l cotropea câte puţin.

— Ţie nu ţi-e frică niciodată, Coyatier! Ce mare lucru, să-i suceşti gâtul, ca unui pui de găină!

Îşi apropie încet mâinile de gâtul copilei. Pe lângă trupul ei gingaş, degetele lui păreau enorme. Începu să tremure.

Buzele Suavitei se deschiseseră într-un zâmbet.

— Tată! rosti ea.

Coyatier se clătină pe picioare. Clipi des din gene şi-şi zise: "Da, da, n-ai decât să-mi spui *tată*, sământă de femeie ce eşti!"

Refuza să recunoască emoţia ce-l copleşise.

Degetele începură să-i tremure, ca unei femei cuprinse de-o criză de nervi. Scrâşni din dinţi până simţi că-i plesnesc măselele.

Ridică pumnul, ameninţând parcă o nălucă.

— Ah, ticăloasa! Ticăloasa! murmură el, aproape îndurerat. Tot ea o să-l omoare şi pe îngerul ăsta de fată!

Din nou întinse mâna spre Suavita şi-i cuprinse gâtul alb cu degetele lui negre şi aspre.

Asta era: pentru prima oară, asasinul avea să ucidă cu groază-n suflet. Dar trebuie să ucidă. Era legea lui.

Instinctiv, înainte de a strânge gâtul subţire ca într-o menghină, îşi duse mâna dreaptă la frunte, ca să-şi şteargă sudoarea.

Stânga lui atinse gâtul Suavitei, care întredeschise alene pleoapele. Tot instinctiv dreapta banditului se încleştă grabnic pe gâtul ei.

Atunci Suavita îşi ridică braţele plăpânde şi se agăţă de gâtul criminalului, care rămase fără grai. Ţinându-se de el, fetiţa reuşi să-şi ridice capul, şi-l sărută cu blândeţe pe frunte.

— Tată! murmură ea. Pe tine te visam, tăticul meu scump!

Asasinul rămase împietrit de această mângâiere, care-l ameţise, trezindu-i în străfundul sufletului simţiri de mult amorţite.

Nu-i răspunse. Nici nu îndrăznea să se clintească. Inima i se zbătea îngrozitor.

— Nu spui nimic! zâmbi Suavita. Şi văd că nici nu mă săruţi… Eşti oare supărat pe mine?

Oare ce s-a petrecut? Asasinul se aplecă şi sărută uşor obrazul catifelat al fetiţei.

Ea îi dădu drumul din îmbrăţişare, zicând:

— Ce barbă aspră ai, tată!

Apoi, dezmeticindu-se, începu să înţeleagă. Nările ei delicate simţiră cu dezgust acele miasme otrăvite, pe care le aşterne pe trupul omenesc şederea în închisori şi cocioabe sordide, mizeria, viciul, crima.

Făcu ochii mari.

În faţa ei se afla un cap enorm, cu păr creţ, care se apleca hidos asupră-i, ca o viziune de coşmar. O năpădi o groază de nedescris.

Scoase un ţipăt răguşit şi se prăbuşi între perne, leşinată.

Capitolul XV - Vânătoarea nocturnă

Lui Coyatier îi trebui ceva timp ca să-şi vină în fire.

— La dracu'! Ştiu că-i o prostie, da' n-aş putea să-i fac rău, acu', după ce-am sărutat-o!

Apucă amândouă mâinile fetiţei şi suflă peste ele, neştiind ce să facă, s-o readucă în simţiri.

— Hai, puişor! murmură el, fără să-şi dea seama că vorbeşte cu copilul Hai, căprioara mea! Hai, nu te pierde cu firea. E drept că nu-s prea frumos la înfăţişare. Era firesc să te sperii. Ah, la naiba! Puţin a lipsit să nu… Şi când te gândeşti că dacă m-aş fi însurat c-o femeie cumsecade şi nu cu mizerabila aia… Dobitoc mai sunt! De parcă femeile cumsecade s-ar găsi pe toate drumurile!

"Tot aia e!" îşi zise el. "Am făcut o prostie c-am sărutat-o. Acu' mi-am pus singur beţe-n roate… Hai, porumbiţo, deschide ochişorii… Zău că parc-ar fi moartă! Şi tare-i drăgălaşă, deşi plăpânda şi palidă la faţă… Pe toţi drăcii că mi-a trecut şi boala, de parc-aş fi ras un pahar de tărie!"

Brusc, încetă să mai bată mâinile fetiţei.

"Şi-asta nu-i tot!" îşi urmă el şirul gândurilor. "Acu' trebuie să iau puicuţa asta cu mine. Îţi dai seama, omule, că-ţi rişti viaţa pentru ea? Ba, chiar aşa! Ai sărutat-o, a fost o greşeală! Da' dacă-ncerci s-o faci să-şi vină-n fire, asta-i de-a dreptul o prostie! Niciodată leşinul n-a făcut rău femeilor. Am s-o leg aşa cum e, oricum nu mişcă. Ăsta-i un mare avantaj. De ţipat, nu ţipă — ceea ce contează enorm, aşa că pot s-o care, fără să prindă careva de veste. Nu rămâne decât problema greutăţii…"

Ridică uşor fetiţa.

— Pe cinstea mea că nici nu se poate vorbi de greutate. E uşoară că un fulg.

Cu nespuse precauţii, adună cele patru colţuri ale cuverturii, făcând un pachet. Dar tot nu se declară mulţumit. I se părea că astfel, fetiţa stă mult prea înghesuită. Deznodă cuvertură şi o rulă în jurul trupuşorului Suavitei, având grijă să-i lase loc ca să respire.

— Escadron! La dreapta! La atac! În galop! îşi comandă el singur, luând copilul în braţe.

Porni spre uşă, iar în dreptul şemineului, oglinda îi întoarse încă o dată imaginea propriului chip.

Nu mai era cel dinainte. Banditul îşi adresă un semn binevoitor cu capul, zicându-şi:

— Coyatier, băiete, când ai intrat aici, mutra ta n-avea în ea nimic omenesc. Acu-i altceva. Ţin-te bine şi… cum o vrea Dumnezeu!

Apucă o lampă, ca să traverseze camerele celelalte fără a pricinui vreun rău nepreţuitei sale poveri.

Căci pentru el, era de-acum cu-adevărat nepreţuită.

Ajungând în sufragerie, aruncă o privire pofticioasă spre friptura de pasăre, pe care mai adineauri nu putuse s-o mănânce.

Ei, acum ar fi mâncat-o cu mare plăcere!

Dar fetiţa ar fi putut să-şi vină în fire. Pericolul devenise serios. Coyatier voia să iasă măcar din zona Prefecturii, înainte ca micuţa să se trezească.

Coborî repede scările, neuitând să-şi lase şperaclul în broască, aşa cum i se poruncise.

Poarta dinspre stradă era larg deschisă. Cercetă cu mare atenţie cheiul, într-o parte şi-n alta, apoi o porni repede spre strada Barillerie.

Era drumul cel mai scurt spre acel cabaret dubios, cunoscut sub numele de *L'Épi-Scié*, aflat în capătul străzii îndrăgostiţilor, pe terenurile virane dintre strada Angoulême şi mahalaua Temple.

La început, îşi îngădui să spere. La prima vedere, cheiul era pustiu. Iar cum pe vremea aceea Parisul economisea uleiul din felinare în nopţile cu lună, avea motive să creadă că dacă ar fi întâlnit vreun agent întârziat, n-ar fi riscat să fie recunoscut.

Mergea pe mijlocul drumului, cu paşi rari şi apăsaţi, ca să nu trezească bănuieli.

Pe când înainta de-a lungul parcului Prefecturii, care — după cum se ştie — se întindea între casa pe care tocmai o părăsise şi crâşma lui Boivin, auzi un zgomot uşor, undeva, în stânga lui, şi înălţă repede capul.

Zidul, pe care-l ştia perfect nivelat de la un capăt la altul, avea acum o ridicătură chiar în mijloc, cam de mărimea unui cap de copil sau de pisică.

Coyatier trecu mai departe, dar inima începu să-i bată mai puternic.

De-abia făcu vreo zece paşi, când auzi în spate un miorlăit.

— Pistol! mormăi banditul. Badoît nu poate fi departe. Mii de blesteme!

Vru să iuţească pasul, dar în colţul străzii Ierusalim, o umbră se desprinse de zid.

— Ia te uită! vorbi domnul Badoît, căci el era. Un comisionar care lucrează la lumina lunii! Cam suspect! Să stăm niţel de vorbă, omule!

În acelaşi timp, inspectorul făcu un pas înainte, ca să-i bareze drumul.

Coyatier nu stătu mult pe gânduri şi o luă la goană, închipuindu-şi că Badoît şi spionul său, Pistol, erau singuri.

Făcu cale-ntoarsă spre Pont-Neuf. Pisica dispăruse de pe zid.

Era însă *lângă* zid, pentru că banditul se poticni, înşfăcat de

picioare de două braţe slabe, care se opinteau din răsputeri.

Coyatier apucă arătarea de păr şi, fără a se opri din drum, îl proiectă pe bietul Pistol în perete cu toată puterea, zicând:

— De-acu' n-ai să mai vinzi cotoi, stârpitura!

Forţa lui Coyatier era cunoscută. Omul putea strivi şi un bou. Băiatul se izbi de zid, şi rămase jos, fără să mai mişte.

Badoît, care apăru şi el în fuga mare, se opri, ca să vadă ce s-a întâmplat.

— Lăsaţi, patroane! îi zise liniştit Pistol. Fac pe mortul. Doar am căzut până acum de trei ori de pe streaşină şi n-am păţit nimic. Duceţi-vă repede, şi ochii-n patru! Încă n-am pus laba pe el!

Fugarul alerga cât îl ţineau puterile. Simţi că-i revine nesiguranţa de la început şi-şi zise: "Ciudată presimţire am avut! De data asta o să se termine rău!"

Oameni ca el îşi pierd jumătate din putere de cum sunt traversaţi de un presentiment.

Ajungând în strada Harlay-du-Palais, Coyatier se pregăti s-o apuce pe-aici, în caz că nu se zărea nimic suspect, sau să-şi continue goana de-a lungul cheiului, dacă se crea vreo ambuscadă.

Strada Harlay părea pustie, şi totuşi, banditul trecu mai departe.

Şi bine făcu.

De cum dispăru, două umbre se dezlipiră de zid şi porniră în goană după el.

Erau Martineau şi un alt client al pensiunii Soûlas.

Convocarea făcută de Badoît dăduse rezultate. Toţi comesenii se găseau în stradă.

Coyatier parcă avea un ochi în ceafă. Văzu că Badoît primise ajutoare şi cântări imediat situaţia în care se afla. Fuseseră luate toate măsurile. De-acum era sigur că oriunde s-ar duce, în dreapta, în stânga, înainte sau înapoi, va da peste oameni aşezaţi la pândă.

Îşi vârî mâna pe sub cămaşă şi scoase de-acolo un cuţit mare, de măcelărie. Era arma cu care-l ucisese pe Jean Labre, la ultimul etaj al turnului.

Cu mâna stingă, continua să strângă fetiţa la piept.

Alergă cu o viteză uimitoare. Nu părea să-i pese de povara lui mai mult decât de-un fir de pai.

Pe trotuarul de pe Pont-Neuf, ceva mai încolo de mijlocul podului, pe aceeaşi parte cu statuia lui Henri al IV-lea, se găseau doi oameni, plasaţi la vedere, chiar în mijlocul drumului. Amândoi erau înarmaţi cu bâte zdravene.

"Aici se închide cursa pe care mi-au întins-o. Dacă forţez trecerea, s-a zis cu mine!"

Raţionamentul lui era cât se poate de simplu: dacă cei doi îl aşteptau fără să se ferească, însemna că voiau să-l silească s-o ia la

dreapta, pe Quai de l'Horloge, sau la stânga, spre cartierul Saint-Germain.

Dar acest bandit fără scrupule nu mai era el însuşi. Şovăi şi-şi spuse: "Nu ştiu de ce, da' n-aş vrea să păţească ceva puştoaica."

Instinctul îl îndemna s-o apuce spre Quai de l'Horloge, care era în drumul său. Dar asta însemna să ajungă din nou în preajma Prefecturii. Pe urmă, cealaltă stradă, de trei ori mai lată, părea mai promiţătoare.

La capătul lui Pont-Neuf, ar fi putut oricum alege între trei posibilităţi, fără a mai pune la socoteală străduţa Nevers, în definitiv, nu putea avea pe urmele lui chiar o armată!

Se simţea sigur pe picioare.

Nu-i păsa cât de lung avea să fie drumul; tot ce conta era să iasă liber din plasa pe care-o simţea întinsă în jurul său.

Porni în goană spre stânga, pe Pont-Neuf, unde nu văzu pe nimeni.

Cei doi care păziseră cu bâtele în mână plecară imediat spre domnul Badoît şi însoţitorii lui, care se opriră în unghiul podului.

Se formă un cordon: cinci oameni şi Pistol, care-şi pipăia şalele, mormăind:

— Brută, ai să-mi plăteşti tu asta!... Şi m-ai mai făcut şi stârpitura! Cine stă la pândă pe Quai de l'Horloge? adăugă el.

— Moreau, îi răspunse Badoît.

Pistol îşi duse mâinile streaşină la ochi.

— Uite-l, stă culcat jos, pe trotuar! zise el. Dacă tâlharul o ia pe-acolo, îl scăpăm... Dă-n dreapta cine-i de pază?

— Domnul Chopand, domnul Mégaigne şi ceilalţi.

— Atunci e-n mâna noastră! exclamă băiatul. Numai dacă nu-i diavolu-n persoană! Oricum, sunt tare curios să aflu ce cară sub braţ... Atenţie!

În locul nişelor situate de-a lungul celor două trotuare de pe Pont-Neuf, se aflau pe vremea aceea pavilioane închiriate micilor meşteşugari.

Ultimul pavilion din dreapta era ocupat de un vânzător de brichete cu fosfor, pe nume Fumade. În pavilionul din stânga se vindeau perii, alifii şi cremă de ghete. Tot aici se găsea şi un om priceput să tundă câini, să castreze motani şi să facă pe comisionarul.

Coyatier ajunse fără probleme până în apropiere de aceste două pavilioane. Asta totuşi nu-l făcea să fie prea încrezător. Dimpotrivă.

"Din moment ce mă lasă să câştig, înseamnă că dispun de forţe", se gândi el. "Dă-i bine şi-aşa! Acu' nu mai pot da înapoi. Dacă-n faţa mea nu-s mai mult de trei, forţez cordonul şi trec!"

Îşi ţinea mâna dreaptă încleştată pe mânerul cuţitului.

Numai că-l aşteptau mai mult de trei.

Chopand, cu încă doi, ieşiră brusc din umbra pavilionului Fumade. Cum Coyatier dădu s-o ia spre stânga, Mégaigne, împreună cu alt inspector, îi săriră înainte, agitându-şi bastoanele plumbuite.

În acelaşi timp, în mijlocul străzii Dauphine se ivi un alt grup de siluete întunecate, care înaintau în formaţiune compactă, spre pod.

"M-au încolţit!" îşi zise Coyatier, trăgându-se înapoi. "M-am orientat ca un dobitoc. Am bănuit cu! Domnişorica asta m-a cam băgat la apă, sărmana de ea!"

Făcu stânga-mprejur, nu ca să caute scăpare, că doar ştia ce are pe urmele lui, ci ca o fiară sălbatică ce se învârte şi umblă de colo-colo înainte de-a se da prinsă.

Luna se ascunsese după nori, dar razele ei cernute răspândeau destulă lumină.

Coyatier văzu în spate un cordon nemişcat, care-i bloca podul pe toată lăţimea lui.

— M-au încolţit! repetă el. Aşa-mi trebuie! Acum sunt prins între ciocan şi nicovală.

"La dracu'!" îşi zise în gând, strângând copilul mai bine sub braţ, de data asta fără precauţii, ca pe un pachet. "M-a costat scump sărutul ăla pe care l-am dat mucoasei!"

Agenţii dinspre strada Dauphine înaintau încet spre el. Ceilalţi se opriseră în loc.

Între cele două cordoane încă rămăsese o distanţă destul de mare.

Agenţii se apropiau cu un aer grav, Iară îngâmfare sau vorbărie inutilă. Fiecare ştia că, după toate probabilităţile, în curând va curge sânge.

Coyatier avea o faimă teribilă.

Era încolţit, dar mistreţul înconjurat din toate părţile ajunge de multe ori să sfâşie o treime din haită, înainte de-a se prăbuşi la pământ.

— Hei, băieţi! strigă dintr-o dată Coyatier, care acceptă lupta. Ce ziceţi, ne distrăm niţel împreună? Număraţi-vă cât mai e timp, ca să vedeţi pe urmă câţi lipsesc la apel!

E drept că unora le cam îngheţase sângele în vine. Curajul celor de soiul lor nu-i la fel cu cel al militarilor. Poliţiştii nu trăiesc nici acea beţie a mirosului de praf de puşcă, nici entuziasmul gândului la glorie.

Bravura lor — şi există exemple notorii în acest sens — departe de a-i glorifica, nu reuşeşte nici măcar să-i reabiliteze.

Fiecare act de curaj e un pas în plus spre degradare. Ei rămân nişte paria ai civilizaţiei noastre, pe care o apără de pe treptele ei cele mai de jos.

Lumea îi urăşte şi-i dispreţuieşte. Scriitorul care îndrăzneşte să pledeze în favoarea lor îşi riscă popularitatea, ca şi când ar lăuda pe prusaci sau pe cazaci.

Şi totuşi, în cea mai mare parte a timpului, oamenii aceştia înfruntă duşmanul nostru al tuturor: infractorul.

Îl înfruntă fără arme.

Trebuie să admitem că fără dispreţul fatal care apasă pe umerii acestor umili apărători ai securităţii tuturor, fără ranchiuna bizară pe care o nutreşte publicul francez faţă de cei ce ne protejează viaţa şi liniştea, am fi uneori siliţi să-i aşezăm în rândul eroilor.

Am specificat: "în Franţa", pentru că există şi ţări care acceptă să fie păzite, fără a-şi dispreţui apărătorii.

Însă noi, francezii, oamenii spiritului prin excelenţă, noi, poporul desăvârşit, încântător, incomparabil, ei bine! Aflaţi că noi avem cu certitudine o slăbiciune pentru hoţi.

În romanele şi dramele noastre, precum şi în operete, de cum apare un hoţ, el devine interesant. Autorul ştie bine cum, să-şi asigure succesul. Nu-l preocupă câtuşi de puţin să îndrepte nişte moravuri; esenţialul este să placă.

Hoţul place. Asasinul nu displace.

Sunt înzestraţi cu strălucire, cu isteţime, cu generozitate, li se pun în picioare ghete cu talpă moale, haine brodate, spirit poetic — ce mai încoace-încolo, toate calităţile seducătoare, la care se adaugă şi pălării cu boruri largi şi împodobite cu pene.

Li se dă o voce de tenor, sau — la nevoie — de bariton. Basul, puţin agreabil urechilor de femeie, e rezervat magistratului, fiinţă necesarmente odioasă şi incapabilă de-a stârni dulci reverii.

Cât despre jandarmi, ce oroare!

Nu trebuie pronunţat nici măcar numele de "agent de poliţie": *e shocking!*{44}

Să încerci să mergi împotriva acestui curent ar însemna să te fărâmi, izbindu-te de caracterul unei întregi naţii. Suntem avizi de crime şi dornici de ticăloşi.

Mă miră, totuşi, că mai există şi inşi care să nesocotească într-atât favorurile publicului, încât să comită sacrilegiul — în mijlocul unui concert de huiduieli — de-a înşfăca de guler un bandit: una din marile noastre iubiri.

De unde apar aceşti sacrificaţi?

Cu ce sume nebuneşti e cumpărat devotamentul lor, care nu are nici un fel de recompensă morală?…

Coyatier se hotărî. Din trei salturi, ajunse pe trotuarul vestic al podului, cel care dă spre Institut.

Îşi puse uşor pachetul pe parapet şi-şi îndreptă spatele, într-o atitudine defensivă.

— Poftiţi încoace! îi invită el. Vreau să-nfulec vreo şase dintre voi înainte să trag o duşcă bună! Ştiţi bine că n-o să puneţi mâna pe mine viu! Aşa-i că ştiţi, câini râioşi ce sunteţi?! Apropiaţi-vă!

Capitolul XVI - Isprăvile lui Pistol

În aceeaşi clipă, ca şi cum întâmplarea ar fi hotărât ca scena bătăliei să fie luminată, norii se dădură la o parte, făcând loc lunii pline. Cele două grupuri de agenţi ieşiră din umbră. Acum, că banditul se oprise pe loc, alegându-şi terenul de luptă, agenţii înaintau: nişte siluete negre şi tăcute.

Erau cel puţin doisprezece contra unu. Aşa se obişnuieşte. De cele mai multe ori, ei sunt superiori ca număr, deşi nu chiar în această proporţie.

Trebuie însă subliniat din nou că acest fapt restabileşte echilibrul confruntării.

Răufăcătorul încearcă să ucidă. Agentul de poliţie se străduieşte să *nu* ucidă.

Stimate cititoare, vă rog din suflet să nu-mi purtaţi pică. Iată, mă opresc aici, nu înainte, însă, de-a vă spune că nefericiţii care-şi găsesc sfârşitul în asemenea lupte — de care dumneavoastră beneficiaţi în exclusivitate — lasă în urma lor văduve şi orfani.

Aproape că i-aş admite pe iubiţii dumneavoastră tâlhari, dacă ar rămâne toţi în Italia, acolo unde domnul Scribe{45} îi admira din tot sufletul.

Voyez sur cette roche
Ce brave à l'oeil hardi.
Son mousquet est auprès de lui.
C'est son meilleur ami.{46}

Cum dumneavoastră aţi fost influenţate de aceste ode înălţătoare, eu unul nu pot să vă acuz.

Dar ce frumos şi cât de aproape de zeii nemuritori vi s-ar părea un biet agent de poliţie, care s-ar ivi în uşă chiar în clipa când duşumelele dormitorului dumneavoastră ar începe să scârţâie sub cizmele cu pinteni ale lui Zampa{47}!...

Drept şi neclintit ca o statuie antică, Coyatier rămăsese cu spatele la parapetul pe care pusese fetiţa, iar lumina cădea în plin pe contururile robuste ale trupului său herculean.

Ţinea cuţitul în mână şi, eliberat de povară, îndoise genunchii, gata să sară la atac.

Cele două grupuri de agenţi, care se apropiaseră cu paşi lenţi, ajunseră unul lângă celălalt şi, împreună, formară un semicerc în jurul banditului.

— Predă-te, Coyatier, fii băiat de treabă! îi zise Badoît, cu voce gravă şi hotărâtă. Vezi bine că n-ai cum să ne scapi.

— Decât clacă te bate gândul să sari în apă, adăugă domnul Mégaigne, de parcă ar fi vrut să-i sugereze o soluţie.

Domnul Mégaigne nu avea reputaţia de om curajos a cavalerului Bayard{48}.

— Hai, îndrăzniţi, apropiaţi-vă, lichele şi mardeiaşi ce sunteţi! mârâi Coyatier, scrâşnind din dinţi. V-arăt eu vouă! Hai, care-i primul?

Martineau cu încă doi agenţi erau la doi paşi înaintea celorlalţi.

Brusc, Coyatier se întoarse cu spatele, apucându-se de parapet, şi-şi zvârli amândouă picioarele înapoi, într-un atac neaşteptat.

Cei doi agenţi se prăbuşiră la pământ, unul dintre ei cu capul sfărâmat de tocul de metal al banditului.

Martineau se repezi spre el. Dar Coyatier reacţionă imediat şi, împlântându-i cuţitul în piept, se strecură în aceeaşi clipă în afara încercuirii.

Dădu s-o ia la goană, dar Chopand îl păli cu bastonul plumbuit chiar în moalele capului.

Banditul se clătină pe picioare, scoţând un urlet.

Cuprins de-un instinct de răzbunare aproape animalic, se răsuci brusc şi-şi repezi capul, ca un berbec, în stomacul lui Chopand. Acesta se prăvăli ca fulgerat.

— Aha! Deci n-ai scăpat încă, Pierrot! şuieră el, recunoscându-l pe Pistol, care încerca să-l apuce de picioare. Ia să văd ce-ai să faci de data asta!

Vru să-l înşface de păr, dar băiatul se strecură ca un şarpe şi-i scăpă, lăsându-i în mână numai câteva fire de păr blond, încercuit strâns, Coyatier avea prea mult de furcă, neputând să se ia după el.

— Predă-te, Coyatier! îi zise din nou Badoît. Suntem înarmaţi cu toţii şi ştii bine că dacă se face vărsare de sânge, avem dreptul să recurgem la arme.

— Vreau să văd şi cu armele alea! le strigă banditul, care culcase la pământ doi agenţi, cu câte o lovitură de cuţit, şi-acum îşi trăia beţia propriei forţe. O să curgă sânge, o să curgă gârlă! O să curgă de-o să urce Sena până la nivelul scării de la Pont-Royal! Ah, câini nenorociţi ce sunteţi! urlă el în culmea furiei. Şi doiş'pe să fiţi şi patru'ş-opt şi nouă'şase, că tot nu puteţi nimic în faţa unui singur om! Hai, Badoît, burghez ruginit ce eşti! Hai, trage! Ai făcut războiul în Africa?… Ah, Mégaigne, jigodie nenorocită, pe tine-am să te tai în două! Stai numa' să vezi!

Mégaigne îl înţepase cu vârful baionetei de la bastonul său. Coyatier se repezi să-i întoarcă lovitura, cu o forţă care-ar fi înjunghiat şi-un bivol.

Dar Mégaigne era trăgător, aşa încât pară lovitura şi-l răni din nou. Coyatier scoase un urlet.

În acelaşi timp, Badoît, care încă nu-l atacase, se aruncă asupra lui şi-l apucă strâns de mijloc.

— Ţineţi-l bine, domnule Badoît! strigă Chopand, ridicându-se. Am pus mâna pe el!

Dar Coyatier era uns cu toate alifiile.

— Dacă vreţi să luptăm cu mâinile goale, atunci să luptăm! scrâşni el.

Şi, cu o lovitură violentă de coapsă, îl răsturnă pe Badoît, în aşa fel încât picioarele lui îi loviră în plin pe ceilalţi.

Coyatier profită de mişcarea lor de retragere, ca să se întoarcă la locul lui, de lângă parapet.

Cinci dintre atacatori erau complet scoşi din luptă. De-acum încolo era sigur de victorie.

— Un adevărat luptător în Africa face cât zece beduini! zise el. Voi sunteţi doi'şpe. Da' şi-un singur beduin face cât patru d-alde voi! V-am spus de la început: nu mă opresc decât la şase, plus omida aia de Pistol! Ţineţi-vă bine, că sosesc!

Nici nu sfârşi bine de vorbit că şi atacă, dar fu lovit simultan de trei-patru lame de baionetă.

Se trase înapoi la fel de brusc, iar cotul său lovi din întâmplare "pachetul" învelit în cuvertura de mătase şi aflat pe parapet, proiectându-l în afară.

Se auzi un ţipăt slab.

— Un copil! strigă Badoît. Era un copil!

— Un copil care mă încurca tot timpul! replică banditul, smulgând bastonul cu baionetă din mâinile lui Mégaigne. Am sărutat-o... Da, da! Da' voi n-aveţi cum să înţelegeţi asta, potăi ce sunteţi! Aşa, v-am spus: şase! Acu' mă declar mulţumit!

Cu o lovitură de baston îl făcu pe Mégaigne să-şi piardă cunoştinţa, după care îi înfipse cuţitul în stomac şi-şi zvârli picioarele înapoi de câteva ori, până ce în jurul lui se făcu loc liber.

— Aha! răcni el, dând o ultimă lovitură, de pe urma căreia se rostogoli la pământ încă un om. Asta aşa, ca din partea mea! N-aştept eu să mă daţi gata cu baionetele alea ale voastre! Vă salut, domnilor! Mă duc să văd ce s-a întâmplat cu micuţa aia! Câinii turbaţi nu suportă apa! Rămâneţi cu bine! Mi-a făcut plăcere să vă cunosc!

Dintr-un salt, se urcă pe parapet, îşi împreună mâinile şi plonjă în apă cu capul înainte.

Agenţii rămaseră cu ochii cât cepele, uitându-se unul la altul.

— Haideţi! se auzi o voce subţirică. Haideţi că-ncepe distracţia! începe lupta navală! Coborâţi de-a lungul celor două maluri, domnule Badoît şi dumneavoastră, ceilalţi! Ce mai aşteptaţi? În apă fac cel

puţin cât trei ca el! Hai, c-o să vedeţi ceva care-o să vă placă! M-a făcut broscoi! Aşa deci! Buun!

Pe parapet apăru o altă siluetă, în picioare, complet diferită de înfăţişarea atletică a banditului. Era Clampin, zis şi Pistol.

— N-aveţi teamă! Toată vara numai, asta fac, pentru cin'zeci de centime pe care-i capăt de la englezi şi alţi gură-cască, ce tot speră c-am să mă înec. Mergeţi de-a lungul malurilor. Am să vă recuperez, obiectul pierdut. După asta, mă fac om la casa mea!

Sări şi el în apă, cu capul înainte, dar nu ca un amator, aşa cum făcuse Coyatier. Întorcându-se cu spatele către râu, îşi aduse coatele înainte şi făcu un salt periculos cu spatele, ca o adevărată focă a bazinelor de doi bani ce era.

Aceia dintre inspectori care rămăseseră valizi sau aproape valizi, se despărţiră în două grupuri, lăsându-l pe domnul Mégaigne să-i supravegheze pe răniţi.

Badoît porni în mare grabă pe malul dinspre cartierul Saint-Germain, iar Chopand pe cheiul din dreapta.

Între cele două maluri se afla o limbă de pământ, care susţine podul şi unde se găseşte baia publică.

Aici se desfăşurau chiar în aceste momente nişte întâmplări pe care cititorul trebuie să le cunoască.

Dar toate la timpul lor.

Mai întâi să pornim pe urmele lui Coyatier.

Cu riscul de-a face parte şi noi dintre cei ce preamăresc răufăcătorii, trebuie, totuşi, să spunem adevărul. Prima grijă a banditului, care îşi închipuia că nimeni nu-l mai urmăreşte — cel puţin nu prin apă — fusese să caute fetiţa.

În mintea lui, între el şi copil exista un soi de pact naiv: o sărutare.

Coyatier era un înotător rezistent.

Îşi înălţă capul deasupra apei, ca să cerceteze cu privirea Sena, pe tot întinsul ei. La două-trei sute de paşi mai în faţă, zări un obiect alb care plutea la suprafaţă.

"Cuvertura a salvat-o", îşi zise el. "Mătasea nu ia uşor apă. Am s-o ajung din urmă şi-am s-o scot pe mal."

Dar în clipa când porni să înoate spre obiectul alb dus de curent spre Cité, auzi în spatele lui plescăitul unui trup despicând apa.

E un zgomot pe care un înotător îl recunoaşte dintr-o mic.

Zgomotul pe care-l face cineva care se aruncă în apă se deosebeşte de cel al unui trup care cade în apă. Primul e surd şi străbate masa de lichid ca o lance, al doilea e confuz şi asemănător unei explozii, pentru că apa e împroşcată în toate părţile.

Coyatier privi în spate, dar nu văzu nimic, pentru că umbra podului menţinea de jur-împrejur un con de întuneric.

— Oho! exclamă el. Va să zică siguranţa a angajat şi niscaiva câini mai de soi! Ăsta a sărit la fix! Aproape că nici n-a făcut stropi în jur! O să cam am de lucru, asta-i sigur! În orice caz, am timp oricum să duc fata pe insulă.

Întoarse capul, dar obiectul alb dispăruse. I se strânse inima.

"Nu-mi vine să zic în gura mare, ca să nu-şi bată ăia joc de mine", se gândi el. "Da' tare mă tem că puştoaica era singura mea şansă!"

Îi ajunse la ureche un zgomot de paşi pe scara ce ducea spre chei, în dreptul clădirilor de la Monnaie.

Îşi ascuţi auzul.

— La dracu'! mârâi el. Urâtă noapte! Acu' or să mă fugărească până la Saint-Cloud, şi dacă nu reuşesc să-i fac să-mi piardă urma până se luminează de ziuă, s-a zis cu mine!

Rămase pe loc, ascultând. În apă nu se auzea nici un zgomot.

— Ia să-i păcălim! se hotărî el. Or să aibă ceva de alergat după mine!

Plonjă, îndreptându-se spre şlepurile aliate de-a lungul malului drept, în apropierea instalaţiilor de descărcare de pe chei.

În acest loc, pe vremea aceea, Sena curgea liberă: între Monnaie şi vârful insulei Cité nu exista nici ecluză şi nici port. Acesta din urmă se întindea până în dreptul străzii Guénégaud.

După ce înotă pe sub apă atât cât putu să-şi tină respiraţia, Coyatier scoase din nou capul la suprafaţă, ca să tragă aer în piept. Acum se găsea foarte aproape de ultimul şlep, care se cufunda adânc în apă sub greutatea unei încărcături de blocuri de piatră.

Era una din acele oribile ambarcaţiuni fluviale, obeze şi pântecoase, care provoacă dezgustul marinarilor, dar care-şi fac munca aşa cum trebuie, ca nişte camioane plutitoare.

Bordul abia dacă depăşea nivelul apei, iar deasupra se putea distinge o linie albă: blocurile mari de piatră de construcţii.

Banditul îşi înălţă capul cu prudenţă, umplându-şi plămânii cu aer, apoi privi în jur.

Pe Sena nu se vedea nimic. Dar de-a lungul malului zări trei oameni alergând.

"Domnul Badoît!" îşi zise Coyatier. "Oricum, înainte de-a mă lovi, m-a somat de trei ori. Din când în când, mai dă dovadă şi de conştiinţă. Da' ce vrei? Fiecare pentru el, nu? Dacă rămân cu toţii sus, pe mal, umbrind de colo-colo, n-or să pună laba pe mine!"

Şi se scufundă din nou.

Chiar în clipa când apa se închidea deasupra sa, în acelaşi loc, se ivi un alt cap, încă înainte ca undele să se potolească: un căpşor micuţ, aproape de nerecunoscut, complet schimbat din cauza părului blond şi ciufulit, acum ud şi lipit de tâmple. Era amicul nostru Clampin, zis şi Pistol.

Fluieră uşor şi agenţii se opriră.

— Mergeţi să vedeţi dacă nu-i în şlepul cu cărbunii domnule Badoît! zise băiatul. Aşa o să prindeţi loc în primele rânduri, pentru scena comică… Nu mişcaţi! se întrerupse el. Balena iese să respire.

Într-adevăr, la vreo douăzeci de paşi mai încolo, apa se văluri puţin şi capul lui Coyatier apăru din nou la suprafaţă, chiar în clipa când Clampin se scufunda.

Banditul se găsea în umbra celui de-al doilea şlep, încărcat cu cherestea. Privi în toate direcţiile, apoi ascultă cu atenţie. Totul părea în ordine.

— Asta nu prea-mi place! mormăi el printre dinţi. E ceva necurat la mijloc.

Se scufundă din nou şi în aceeaşi clipă se ivi Clampin, suflându-şi nasul cu mâna, aşa cum face şi cel mai desăvârşit gentilom când se găseşte în chiloţi de baie.

— Treceţi, domnule Badoît! zise el, suficient de tare ca să fie auzit. Acum e momentul. Reprezentaţia tre' să înceapă în orice moment.

Al treilea şlep aliniat la chei era încărcat cu cărbune de Yonne, stivuit sub forma unei piramide înalte, cu mici nişe din loc în loc. Aici se putea foarte bine adăposti un om.

Şlepul era legat de mal printr-o scândură lată. Domnul Badoît o trecu repede, însoţit de doi agenţi.

— Staţi! se auzi din nou glasul lui Pistol, în momentul când puseră piciorul pe punte.

Şi "jocul" se repetă: un cap ieşi din apă, celălalt dispăru.

Când banditul îşi recapătă suflul, avea în faţa sa şlepul cu cărbuni, de unde îl priveau cei trei agenţi, sprijiniţi cu coatele de balustradă.

Văzându-i, Coyatier nu se putu împiedica să nu râdă, căci era din fire foarte sigur de el.

— Hei, domnule Badoît! strigă el. Şi voi, ceilalţi! Da' ştiţi că v-aţi descurcat frumos? Aveţi un vas bun… confortabil! Cum faceţi ca s-ajungeţi pân' la mine? Vâsliţi sau întindeţi pânzele?

— Mişcarea numărul unu! auzi un glas chiar lângă urechea sa. Atenţie, domnule Badoît!

Banditul se răsuci, înjurând în gura mare, dar nu-şi sfârşi cuvintele: capul îi dispăru sub apă care continua să se agite, semn că dedesubt se dădea o luptă.

Pistol se ivi primul şi se culcă pe spate, începând să facă pluta.

— Să vă explic mişcarea numărul unu! strigă el. L-am înşfăcat pe individ de piciorul drept şi când a vrut să pună laba pe mine… Ia ghiciţi! Cred c-a înghiţit pe puţin o vadră de apă!

— Ai grijă! îl atenţionă Badoît.

— Nici o teamă! Am jucat ştafeta cu ăi mai buni înotători din iazul Ville d'Avray, şi-am câştigat!... Bună scara, domnule Coyatier! Eu sunt bine mersi! Dar dumneavoastră? Şi ce ziceţi că era în pacheţelul pe care-l aveaţi sub braţ?

Banditul venea spre el ca o vijelie. Era un înotător grozav. Cu fiecare mişcare de braţe înainta cu câte o lungime ele trup.

— Ia te uită! exclamă Pistol, în timp ce făcu un salt ca să-l evite. Ţii cuţitul în dinţi, şefule! Da' asta nu-ţi dă voie să respiri ca lumea! Eu, însă, pot!... Mişcarea numărul doi. Hei, domnule Badoît! Ia priviţi la mine!

Coyatier se cufundă, încercând să-l evite.

— Atenţie! strigă Pistol, dispărând şi el sub apă.

Mişcarea numărul doi dură ceva mai mult. Coyatier reapăru la suprafaţă, sufocându-se şi revărsând un potop de înjurături, cu glas întretăiat.

— Explicaţia mişcării numărul doi, vorbi ştrengarul, a cărui respiraţie era liniştită şi regulată. L-am apucat pe individ de piciorul stâng. Nu i-a plăcut. A vrut să mă strângă de gât sub apă, şi să vedeţi ce s-a întâmplat. Şi-a descleştat fălcile şi-a scăpat din gură cuţitul, pe care cu i l-am prins din zbor, înainte să cadă la fund. Hei, domnule Coyatier, eşti gata pentru mişcarea numărul trei?

— Am să te fac bucăţi! urlă banditul.

— Încearcă numai! Atenţie, domnule Badoît!

În timp ce Pistol încă mai vorbea, Coyatier se săltă afară din apă până la brâu, repezindu-se furios înainte şi din două mişcări îşi întinse mâna cu toată puterea spre capul băiatului.

Cei trei agenţi nu-şi putură stăpâni un ţipăt de groază.

Pistol şi Coyatier dispăruseră împreună sub apă.

De data asta, rămaseră scufundaţi atât de mult timp, încât domnul Badoît începu să se dezbrace.

— Gata, l-a terminat! comentă el.

Cu siguranţă că deşi primele două victorii îi aparţinuseră lui Pistol, pe inspector nu-l îngrijora soarta lui Coyatier...

În momentul când Badoît punea piciorul pe balustradă gata să plonjeze, din apă se ivi Pistol, singur. Îşi scutură părul, ca un câine plouat, şi zise, printre gâfâituri:

— Explicaţia mişcării numărul trei... Ah, da' tre' să-mi recapăt suflul, ce naiba!

Înotă spre şlep, de care-l despărţeau vreo douăzeci de metri, şi pe la jumătatea distanţei începu din nou să vorbească.

— Mi s-a întâmplat în câteva rânduri să văd nişte pescari care reuşeau să prindă câte-o ştiucă de douăş'pe livre cu o undiţă pentru obleţi. Durează mai mult, da' pân' la urmă peştele ăl mare tot vine. Chestia asta se numeşte "înecarea peştelui". Am înecat şi cu peştele, şi-

acu' vi-l aduc, legat cu niţică aţă de undiţă.

Îşi ridică mâna către bordul şlepului, zicând:

— Apucaţi de capătul undiţei, domnule Badoît.

Inspectorul se execută. Băiatul se săltă pe punte, iar cei trei agenţi îşi uniră eforturile, reuşind să tragă la suprafaţă o greutate enormă, complet inertă. Era Coyatier, cu o sfoară legată în jurul gâtului.

— Şi-acum, zise vesel Pistol, în timp ce mi se usucă hainele — că n-am altele de schimb — aş îmbuca ceva cu dragă inimă la taica Niquet, care ţine deschis pentru muşteriii cinstiţi, pân' se crapă de ziuă.

Agenţii înjghebară o targă din scânduri, pentru a-l transporta pe răufăcător.

În clipa când învingătorii îl culcau pe targă, Coyatier îşi veni în fire şi strănută puternic.

— Unde-i spionul ăla? întrebă el cu glas gâtuit.

— Ei, acum, că suntem pe uscat, tre' să recunosc că domnul Coyatier e mai tare decât mine! zise băiatul. Aşa că ţineţi-l bine.

Domnul Badoît începuse deja să-l lege de mâini.

— Asta e! comentă banditul, fără a încerca nici măcar să opună rezistenţă. Nu vă port pică. M-aţi prins, m-aţi prins! Se poate întâmpla oricui. Ia zi, gândacule, ştii cumva ce s-a întâmplat cu pachetul meu?

— Da' ce era-n pachetul dumneavoastră, domnule Coyatier? întrebă plin de curiozitate băiatul.

— O fetiţă... La dracu'! Nu ştiu de ce trebuie să mă preocupe asta! Ascultă, mucea! Dacă mi-o găseşti, să ştii că la prima mea evadare, îţi fac cinste! Pe onoarea mea!

Fără a-i mai da un răspuns, Pistol se şi aruncă în apă, înotând din răsputeri în sensul curentului. Înainta cu viteză, ca un cal în galop. În câteva secunde, ceilalţi îl pierdură din ochi.

Capitolul XVII - Trecutul lui Paul

Antoine Labre, baron d'Arcis, tatăl lui Jean şi al lui Paul, fusese un gentilom din Poitou, de sânge nu foarte nobil şi posesor al unei averi mediocre. După ce luptase împotriva republicii în Vandeea şi Bretania{49}, până la capitularea de la Mabilaie, trecuse apoi în Anglia, de unde plecase în Antile.

Pe-atunci avea o înfăţişare atrăgătoare şi un comportament plin de demnitate.

În Poitou, cei din familia Labre d'Arcis treceau drept nobili de viţă veche.

Către mijlocul perioadei Imperiului, Antoine Labre, care avea un

suflet generos şi un talent înnăscut pentru vals, reuşise să câştige inima unei tinere creole de familie bună, foarte frumoasă, foarte bogată, extrem de indolentă, miloasă şi neştiutoare până şi în privinţa acelor lucruri pe care, în Franca, surorile şi fiicele noastre le învaţă în mod cât se poate de firesc.

Se pare că aceste însuşiri sunt specifice creolelor.

Am cunoscut câteva din ele, care-ar fi murit de foame, de n-ar fi fost învăţate să ţină cuţitul şi furculiţa în mână.

E drept că unele sunt uluitor de sârguincioase la învăţătură, de cum vine vorba de acel tip de educaţie care-a însemnat pierzania mamei noastre Eva…

Creolele sunt nişte femei adorabile.

Menajul lui Antoine Labre fusese fericit atât timp cât tânărul putuse valsa după pofta inimii soţiei sale şi cât timp trăise socrul său — un plantator cu mult bun simţ şi foarte priceput în afaceri.

Când bietul om murise, dracul îşi vârâse coada în casă, sub înfăţişarea avocaţilor, portăreilor şi notarilor.

Plantatorul lăsase în urmă trei fete, ceea ce însemna trei gineri.

În colonii, oamenii legii nu stau cu braţele încrucişate.

Partajul îi costase pe moştenitori cincizeci la sută din avere şi făcuse să încolţească între ei sămânţa discordiei.

Ştiţi bine ce frumos rodeşte o sămânţă sub generosul soare tropical. Nici una, însă, nu creşte atât de repede ca cea a discordiei.

Un adevărat miracol!

Cu un avocat şi un notar, plantaţiile se topesc ca zahărul în apă.

Antoine Labre avea un fiu. Văzându-se ameninţat de ruină, i se făcuse teamă şi îl bătuse gândul să se întoarcă în Franţa, unde tocmai veniseră pe tron Bourbonii. Soţia sa, însărcinată cu cel de-al doilea copil, nu ridicase nici o obiecţie. Era o fiinţă cu-adevărat bună şi încântătoare. Nu ţinea la nimic în mod special, nici măcar la prieteni.

Şi totuşi, odată, când soţul o sfătuise să nu-şi mai piardă nopţi întregi alături de câteva prietene, jucând acel joc creol (unde se câştigă uneori câte ceva, dar de cele mai multe ori se pierde mult), frumoasa baroană se supărase şi plânsese mai mult chiar decât la moartea tatălui său.

Tare-aş vrea să cunosc regulile acelui joc creol, ca să le învăţ pe câteva scumpe prietene, care se încăpăţânează să joace *lansquenet* şi *baccara*{50}. Asta le-ar face să-şi mai diversifice distracţiile.

Oricum, cu siguranţă că jocul avusese o influenţa asupra hotărârii lui Antoine Labre de-a părăsi Martinica.

Tot jocul le fusese de mare ajutor în munca oamenilor legii.

Se prea poate ca Antoine Labre să fi avut dreptate că plecase. Numai că se cam pripise.

În colonii nu trebuie lăsat nimic în urmă atunci când pleci. Aşa e

regulă. Nu pentru că acolo oamenii ar fi mai necinstiţi ca în alte părţi, ci pentru că marea e necuprinsă…

De cum laşi ceva, rolul oamenilor de afaceri începe să capete proporţii considerabile. Toată lumea are dreptul să trăiască…

Să mă ferească Dumnezeu să vreau să-l jignesc pe oamenii de afaceri din colonii! Printre ei pot exista şi sfinţi.

Dar de când mă ştiu, mereu aud aceeaşi istorie sinistră: colonistul ruinat de către omul său de încredere.

La Santo-Domingo, oamenii de încredere au ucis mai mulţi albi decât au făcut-o negrii.

Antoine Labre se grăbea atât de mult să-şi revadă ţara, încât după ce strânsese două sute de mii de franci — în bună parte împrumutaţi — încredinţase administraţia posesiunilor sale în mâinile unei persoane pe cât de albe, pe-atât de sigure, şi se îmbarcase pentru Franţa.

Soţia sa îl născuse pe Paul chiar în timpul traversării.

Atunci se petrecuse un lucru de-a dreptul extraordinar: venirea pe lume a lui Paul făcuse să-i încolţească în suflet sentimentul matern.

Îl iubise pe Jean, pe-atunci un puşti de vreo zece anişori, atât cât îi îngăduia lenea sa morală. Dar pe Paul îl adora.

Uluit şi încântat, soţul ei îşi închipuise că în sfârşit avea şi el o soţie, în locul acelei plante graţioase care înflorea într-un ungher al casei sale.

Sosiseră la Paris în primele zile ale celei de-a doua Restauraţii. Antoine Labre era un om demn. Considerase aşadar că era cazul să renunţe la binefacerile Curţii, în favoarea celor care aveau mai mare nevoie decât el, şi se ţinuse departe de acel celebru "tort" al indemnităţii, a cărui importanţă e exagerată cu atâta abilitate. Singura lui dorinţă fusese de-a intra în armată, unde obţinuse un grad onorabil.

Într-adevăr, începuturile vieţii sale în Franţa fuseseră deosebit de fericite.

Odată primise două mii de ludovici de la omul său de încredere; e drept, cu rugămintea de-a nu uita de dobânzile pentru sumele împrumutate în colonii.

Pe de altă parte, copiii creşteau sănătoşi şi frumoşi. Micuţul Paul era tare drăgălaş, iar încântătoarea baroană, de-acum despărţită de prietenele ei creole — cu care juca acel joc al cărui nume l-am uitat — începea să capete deprinderi de stăpâna a casei, petrecând zile întregi lângă leagănul nou-născutului.

Dar nu-i cazul să lungim povestea, care în esenţă e cunoscută de toată lumea. Fiecare din noi a întâlnit în viaţă măcar un colonist reîntors în ţară şi sporovăind despre meritele omului său de încredere.

La fel de bine ştim cu toţii că în Franţa colonistul dă până la urmă

peste câte un individ săritor, care începe să se ocupe de interesele lui: coloniile nu deţin monopolul virtuţii.

În asemenea cazuri, între cei doi mandatari siguri şi pricepuţi începe un duel ale cărui lovituri trec toate prin trupul victimei lor comune.

Acel personaj săritor, pe care-l întâlnise domnul Antoine Labre era un tânăr avocat, pe-atunci foarte la modă, pe nume domnul Lecoq.

De fapt, era mai mult decât un avocat: era un vrăjitor.

Biroul său era întotdeauna plin, şi elita pariziană îi cerea sfatul în împrejurările cele mai delicate.

Acest domn Lecoq cunoştea o mulţime de lucruri şi lumea vorbea despre el cu mult respect.

De altfel, el avea acea bruscheţe tipică unora din medicii la modă. Când un burghez se impune faţă de lumea bună, nimic nu-i dă o ţinută mai impozantă decât aerul său firesc, combinat cu acel *quantum sufficit*{51} de nepăsare brutală.

Antoine Labre avusese fericirea de a-l cunoaşte pe domnul Lecoq prin 1825, a doua zi după ce suferise o mare decepţie.

Împuternicitul său din colonii îi trimisese un bilanţ definitiv şi foarte precis, conform căruia Antoine Labre, departe de-a mai putea pretinde ceva, era de fapt dator cu o sumă considerabilă.

În zece ani, eforturile şi preocuparea unui om sigur şi priceput, la care se adăugaseră procesele şi dobânzile de vreo şaizeci de mii de franci, produseseră — graţie unei culturi intensive — un deficit de o jumătate de milion.

Domnul Lecoq era la începutul carierei şi încă nu trata cu dispreţ afacerile mărunte. De altfel, îi plăcea să aibă acces la oamenii cu titluri; în plus, continuând să-i dea excelente sfaturi baronului, devenise foarte insistent pe lângă baroană, care încet-încet, începuse să înlocuiască acel nenorocit de joc creol prin alte jocuri cunoscute în Franţa.

Nobilă doamnă trecuse de-acum de prima tinereţe şi era preocupată de viitorul micuţului ei Paul. Numai că pasiunea jocului pusese stăpânire pe ca cu totul, aşa cum se întâmpla cu multe firi adormite.

Jocul e o pasiune a trândăviei.

Cum norocul nu se prea grăbise să-i surâdă până atunci, baroana era muncită de-o idee fixă: îşi închipuia că şansa, care întârziase atâta timp, îi rezerva într-o bună zi o avere miraculoasă.

Aşa încât juca tot timpul: pretutindeni şi cu orice miză. Juca *reversis*, *boston*, *whist*, *écarté*, *bouillotte*{52}. Juca la loterie. Avea şi un om de încredere, care juca pentru ca la Frascati. Iar domnul Lecoq avusese bunăvoinţa să preia problemele ei financiare.

Antoine Labre nu era orb. Totuşi, nu-şi dădea seama cât de

adâncă era prăpastia săpată de nebunia — în aparenţă liniştită — a soţiei sale.

Când aflase, era în ajunul unei călătorii pe care urma s-o facă în Martinica, pentru a se i ăl ui cu intendentul său din colonii.

Sfatul acesta venise din partea domnului Lecoq.

Din nou, ne vom strădui să scurtăm istorisirea, care-i în acelaşi timp prea veche şi prea modernă.

În timpul Restauraţiei, ajunsese deja banală. Ieri umplea pagini întregi de ziar.

Niciodată nu trebuie cerută socoteală oamenilor siguri şi pricepuţi, lăsaţi în colonii.

În aceste cazuri speciale, unii nu se dau în lături de la asasinate.

Antoine Labre nu se mai întorsese niciodată din călătoria sa.

Sărmana baroană îşi iubise soţul şi acum avea mare nevoie de el. Cine ştie unde poate ajunge o asemenea femeie, odată lipsită de un sfat şi de un sprijin preţios! Dacă ar fi acceptat tutela lui Jean, fiul ei cel mare, ajuns deja la vârsta majoratului, încă ar mai fi putut fi salvată. Însă baroana era geloasă pe autoritatea lui Jean din cauza lui Paul, marea şi singura ei iubire.

Uneori femeile au raţionamente bizare.

Baroana îşi zisese că atâtea nenorociri aveau probabil să epuizeze ghinionul. Prin urmare, norocul urma să-i surâdă chiar mai mult decât se aşteptase.

Pentru a putea juca, vânduse mai întâi puţinul de care dispunea, apoi până şi strictul necesar pentru ea şi copii.

Dumnezeu se îndurase de Jean, care fusese numit consul şi părăsise Franţa. Jean îşi iubea mult fratele mai tânăr, în ciuda stângacelor preferinţe ale mamei lor. De cum îşi făcuse o situaţie, cea mai mare parte a câştigurilor sale ajunseseră în ţară.

Numai că aceşti bani se duceau cu toţii pe zaruri şi pe martingale.

Şi totuşi, domnul Lecoq, care prospera pe măsură ce se ruina familia Labre şi care în mod cert, nu putea obţine de la baroană nici un profit însemnat, totuşi n-o abandonase, continuând să-i rămână credincios şi să-i laude cu bunăvoinţă pasiunea.

De ce?

Nu-i cazul să reluăm aici portretul pe care l-am schiţat în *Mănuşa de oţel*. În această povestire e un personaj episodic. Omul nostru era un filozof.

Odată, pusese o bancnotă de o mie de franci în mâna unui biet disperat, tocmai pentru a tulbura o conştiinţă şovăielnică, creându-şi astfel un complice involuntar şi cumpărând, cu o reducere de preţ de o sută de mii la sută, influenţa ce urma să-l facă stăpân peste una dintre minţile celei mai clarvăzătoare în finanţele zilelor noastre.

Aceşti o mie de franci pe care-i însămânţase aveau să înflorească

într-o jerbă de milioane celebre, adunate pentru binele societăţii: baronul J.-B. Schwartz & Co.

Fiecare acţiune a lui Lecoq avea un scop. În cazul de faţă, scopul lui Lecoq ne cam scapă, fără îndoială pentru faptul că n-a fost atins. Oricum, putem încerca să-l deducem.

Baroana îi ascundea fiului ei relaţia cu Lecoq: îi era ruşine.

În scrisoarea către fratele său, Paul Labre spunea că nu-l cunoscuse pe Lecoq.

Acesta, însă, îl cunoştea.

Lecoq cunoştea pe toată lumea.

Acest straniu slujitor al răului, pe care drojdia societăţii pariziene îl ştia sub numele de Toulonnais-l'Amitié, iar clasele mai înstărite sub cel de domnul Lecoq de la Perrière, avea însă şi alte nume.

Sursă din care se inspiră autorul acestor rânduri dă a înţelege că personajul a lăsat urme adânci în acea tentativă de organizare mixtă a poliţiei, sub conducerea lui Louis-Philippe.

În vremea acestui rege, s-a încercat un fel de dresaj al lupilor, pentru a vâna în codrul Parisului.

Printre aceşti lupi a existat unul, al cărui nume a intrat în legendă.

Cu puţină bunăvoinţă, nu ne-ar fi greu să ne închipuim că era vorba de însuşi domnul Lecoq.

Acest lucru îl afirmă chiar Paul Labre, în ultima sa spovedanie; pentru el, misteriosul patron, domnul Charles, şi domnul Lecoq erau una şi aceeaşi persoană. Or, adevăratul nume al domnului Charles era V…

Oricum ar fi, faptele dovedesc că domnul Lecoq şi-a închipuit că descoperise în Paul Labre o fire energică şi îndrăzneaţă, motiv pentru care a făcut şi efortul de a-l angaja în mecanismul său, în calitate de minusculă rotiţă.

Pe cât probabil, Lecoq strecura în fiece clasă socială câte un astfel de individ, aparţinând maşinăriei lui. Dacă Paul Labre ar fi vrut, ar fi devenit un important personaj în cadrul Prefecturii.

Dar Paul Labre nu dorise aşa ceva.

Deşi în copilărie nu fusese învăţat prea multe lucruri, deşi încă de foarte tânăr se îndepărtase de lume cu bună-ştiinţă, ca să nu mai audă vorbindu-se despre maică-sa, tânărul îşi găsise un refugiu în firea lui mândră.

Îşi pierduse sufletul faţă de cei din jur, dar nu putuse fi dezonorat faţă de sine însuşi.

Acestea sunt lucrurile la care se gândea astă-seară Paul Labre, mergând abătut de-a lungul cheiului, după ce-şi luase rămas-bun de la Thérèse Soûlas.

Cu siguranţă că nu-şi mai amintea de omul pe care-l întâlnise în

întuneric, pe când cobora scara în spirală.

Acesta îl întrebase:

— Nu sunteţi cumva domnul Paul Labre?

Iar Paul îi răspunsese: "Nu!", adăugând în sinea lui: "La ce bun? Nu mai am nimic de împărţit cu nimeni."

Era cert că în timp ce păşea cu capul în piept, nu se mai gândea câtuşi de puţin la acea întâlnire. Mergea pierdut în suprema reverie a celor ce doresc să moară.

În el se redeşteptă trecutul, până în cele mai mici detalii. Făcea bilanţul vieţii sale de până atunci, la început strălucitoare, pentru ca apoi să se întunece treptat şi să înceapă să coboare... să coboare mereu...

Acum înţelegea ceea ce nu înţelesese, poate, mult timp: nobila melancolie a tatălui său. Încerca să-şi aducă aminte de vreun zâmbet ce-ar fi luminat acel chip palid de soldat. Dar memoria nu-i aducea la suprafaţă nici măcar umbra unui surâs. "Adevărat, tata nu zâmbea niciodată. În familia noastră nenorocirea a fost ceva obişnuit."

Dar fratele? Amintirile lui Paul erau confuze: "Jean e fericit. Dumnezeu să-l aibă-n paza sa."

Iar mama... Ah, mama îi umplea tot sufletul. Ea însemnase ruina lui, dar Doamne! Cât îl mai iubise!

Pentru Paul nu mai exista viciul grotesc şi ruşinos, care o pierduse. El nu vedea decât acel chip blând, care se însufleţea atunci când îl vedea, şi o inimă ce nu bătea decât pentru el.

Când era mic, mamei sale i se spunea "doamna baroană", pentru că mergea cu trăsura, avea valeţi, era frumoasă şi elegantă.

Apoi au dispărut, pe rând, şi trăsura, şi valeţii. Mamei sale nu i se mai spunea decât "doamna d'Arcis". Pe vremea aceea, locuiau într-un mic apartament din cartierul Saint-Germain; de aici plecase şi tatăl în ultima sa călătorie.

Apoi închiriaseră o cameră şi mama devenise pur şi simplu "doamna Labre".

Mai bine că murise! Iar acum avea să moară şi Paul.

Era o noapte frumoasă, deşi puţin înnorată. Luna se ascundea deseori în spatele norilor, pentru ca apoi să se ivească, plutind liniştită în câte un ochi de cer senin.

De jur-împrejur, oraşul era viu şi animat. Dar de-a lungul cheiurilor se lăsase o tăcere adâncă.

E greu de crezut şi totuşi, Paul se întoarse de trei ori la acea casă cu două etaje, dintre strada Harlay-du-Palais şi Quai des Orfèvres, unde zărise silueta tinerei Ysole. Ceva îl atrăgea într-acolo, iar el se lăsa în voia curentului.

Nu se temea, nici nu se grăbea să moară.

Era sigur pe el: ştia că în momentul decisiv nu-şi va schimba

hotărârea.

Iubea. Mai mult decât atât: chiar iubirea pentru Ysole îl făcuse să înţeleagă că nu mai avea dreptul să trăiască.

A treia oară când se apropie de casă către care se îndreptau toate gândurile sale, văzu siluete de-a lungul cheiului şi pe strada Harlay.

Plecă fără a se mai întoarce.

Prezenţa acelor persoane, aflate evident la pândă, nu stârnise nimic în sufletul lui. Nu-i mai păsa de nimic. Evita întâlnirea cu oamenii.

Ajunse pe Pont-Neuf şi merse către parapet, aşezându-se pe el. Privi apa, care strălucea în lumina razelor de lună.

Rămase aici cam vreun sfert de oră.

În acelaşi timp, Pistol se căţărase pe zidul grădinii Prefecturii ca să-l pândească pe Coyatier.

Paul Labre se dădu jos de pe parapet, traversă podul şi sări peste portiţa încuiată care, pe timpul nopţii, oprea accesul pe scara ce ducea la băile "Henri al IV-lea".

Coborî treptele şi preţ de vreo jumătate de oră se plimbă cu paşi rari pe sub arborii de pe insulă.

Apoi, într-un moment când luna se ascunsese după nori, îşi zise: "Ajunge! Să terminăm odată!"

Intră în apă cu paşi lenţi, de parcă ar fi vrut să facă baie.

Gândurile nu-i dădeau pace. Avea pe buze numele Ysolei.

Coborî încet panta domoală, fără a-şi da încă drumul în râu.

Când apa îi ajunse până la subţiori, i se păru că aude zgomote surde pe Pont-Neuf şi instinctiv, întoarse capul.

De acolo de unde se afla, nu putu zări nimic.

Auzi însă un plescăit uşor, însoţit de-o clipoceală, de parcă un obiect înfăşurat în vată ar fi căzut în râu de la înălţimea parapetului.

Mai făcu doi paşi înainte. Apa îi ajunsese până la gură.

— Adio! şopti el.

Cui îi adresă oare acest ultim cuvânt?

Pe buze păstra umbra unui surâs.

Îşi dădu drumul în apă, fără a încerca să înoate.

Capitolul XVIII - Raţiunea de-a trăi

Paul Labre murea aşa cum te fură somnul din simplă oboseală, fără regrete şi fără ranchiună. Când apăru din nou la suprafaţă, aşa cum face orice corp omenesc înainte de-a se scufunda definitiv, respiră şi deschise ochii, lăsându-şi braţele inerte de-a lungul corpului.

Luna strălucea pe cer.

Dinspre Pont-Neuf răzbătu un zgomot de cădere, diferit de cel auzit mai devreme. Şi aproape imediat după el, un al treilea.

Erau Coyatier şi Pistol care-şi începeau peripeţiile acvatice.

Fără să vrea, Paul avu o mişcare de înotător, care-l făcu să ridice capul deasupra apei.

Ca şi mai înainte, nu observă nimic, pentru că de-a lungul podului se întindea o zonă lată de întuneric. Dar în aceeaşi clipă, din umbră se ivi un obiect alb care începu să plutească, dus de curent.

Paul şovăi.

Hotărârea lui era definitivă: nu mai avea nimic de împărţit cu nimeni. Şi totuşi, inima lui generoasă se strânse la gândul de-a lăsa să piară o făptură omenească pe care-ar fi putut-o salva atât de uşor.

"Am înainte o noapte întreagă", îşi zise el. "Am să scot fiinţa aceea nefericită pe mal, iar apoi voi avea tot timpul să-mi duc gândul la bun sfârşit".

Pentru el, obiectul alb era o femeie ţinută la suprafaţă de o rochie bufantă.

Singurul lucru care-l mira era că n-o auzea ţipând.

Începu să înoate împotriva curentului, care-l îndepărtase cu vreo sută de metri de vârful insulei.

Obiectul alb continua să plutească, dar se micşora treptat, dând impresia că se scufundă încet-încet.

Paul era un bun înotător, ca aproape toţi copiii din Paris, în locul delăsării şi indiferenţei de mai adineauri, îşi încorda muşchii şi-şi amplifică mişcările, împotrivindu-se cu putere curentului care-l împingea în sens contrar.

După vreo zece minute, ajunse chiar în vârful insulei, unde obiectul alb continua să se scufunde, astfel că la suprafaţă nu rămăsese decât un cerc îngust, ca un balon umflat cu aer.

Paul îl înşfacă cu putere. Din prima clipă, înţelese că nu s-a înşelat; era o femeie — sau un copil.

Dar dacă era femeie, nu rochia o menţinuse la suprafaţă.

Era vorba de o crimă.

Fusese aruncată în apă înfăşurată într-o cuvertură, şi cum aceasta era de mătase, se umflase, pierzând treptat aerul şi lăsându-se uşor la fund.

De-ar mai fi întârziat trei minute, n-ar mai fi dezvelit decât cadavrul unei înecate.

Razele lunii se opriră pe chipul angelic al Suavitei, care avea ochii închişi, ca o delicată statuie de fecioară, plecată dintre cei vii.

— O fetiţă! murmură Paul, care tremura în hainele lui ude, fără să-şi dea seama. Ce frumuseţe de copil! Cum de-au avut inima s-o omoare?

După cum se ştie, Suavita fusese luată de Coyatier chiar din pat,

astfel încât era îmbrăcată foarte subţire. Văzându-i pieptul abia înmugurit, Paul fu cuprins de un imens sentiment de milă.

Îşi închipui că-i moartă şi-i îngheţă tot sângele în vine.

Îi pipăi mâinile, dar nu-şi putu da seama ce-i cu ea, pentru că şi el avea membrele îngheţate. Totuşi, acele mâini delicate şi inerte îi părură lipsite de viaţă.

O strânse la pieptul său ca s-o încălzească. Inima îi bătea puternic, dar cea a copilului rămânea nemişcată.

— Ajutor! gemu el, aproape fără să-şi dea seama.

La acea oră târzie din noapte, insula era pustie.

Nu-i răspunse decât clipocitul monoton al apei care se lovea de mal.

La gândul propriei ignorante şi neputinţe îl năpădi o nemărginită disperare. Nu ştia ce să facă. Ochii i se umplură de lacrimi.

Apoi, dintr-o dată, scoase o exclamaţie de bucurie. Săltă copilă în braţe şi începu să fugă cât putea de repede, continuând s-o ţină strâns lipită de pieptul său.

"Doamna Soûlas!" îşi zise el. "Trebuia să mă gândesc la ea de la început!"

Femeia asta avea un suflet bun şi mare. Ea va şti desigur ce să facă pentru a salva biata fetiţă.

În câteva minute traversă insula şi ajunse la scara ce urcă spre statuia lui Henri al IV-lea.

În faţa portiţei se opri o clipă. Se temea că nu cumva să-şi rănească fetiţa.

Pentru că acum fetiţa era a lui. Ah, ce fiară ar fi devenit dintr-o dată, dacă cineva i-ar mai fi pomenit de intenţia lui de-a muri.

Moartea e binevenită pentru cei ce *nu au nimic de împărţit cu nimeni,* pentru cei care nu au nimic de apărat sau de iubit.

Dar Paul avea acum acest copil! Paul, care acceptase, resemnat, ruşinea, pentru a uşura soarta mamei sale! Paul, care avea un suflet plin de iubire şi devotament! Acum avea fetiţa. Dumnezeu i-o trimisese.

De cum fu dincolo de portiţă, începu din nou să alerge pe Quai des Orfèvres.

Parcă ar fi avut aripi la picioare.

Urcă treptele scării în spirală din strada Ierusalim câte patru odată şi se găsi, gâfâind, în faţa uşii doamnei Soûlas.

Ea era salvarea.

Paul nu stătu nici măcar cât să-şi liniştească bătăile inimii, care parcă-i ardea în piept. Bătu tare cu pumnul în uşa Thérèsei, strigând:

— Doamna Soûlas! Buna mea doamnă Soûlas!

În acel moment, doamna Soûlas se găsea pe drumul spre Saint-Germain, în trăsura trasă de Marion (răpciuga!), pe care la prima

vedere n-ai fi dat doi bani, dar care fugea mâncând pământul!

Paul Labre bătu din nou, încă şi mai tare.

Nici nu-i dădea prin minte că la ora aceea doamna Soûlas ar fi putut fi plecată de-acasă.

Se miră că nu primeşte nici un răspuns. Doar femeia îi ştia bine glasul. După mama sa, ea fusese cea care-l înconjurase cu cea mai mare afecţiune.

Când înţelese, într-un târziu, că nu avea rost să mai bată, îşi lăsă braţele în jos, a neputinţă, simţind cum îl cuprinde spaima.

— Abia acum va muri! zise el cu voce tare. Eu nu ştiu şi nu pot să fac nimic!

— Doamnă Soûlas, înţelegeţi c-o omorâţi! strigă el cu o disperare aproape copilărească, ce-ar fi stârnit zâmbetul unora, dar ar fi făcut pe alţii să le dea lacrimile.

Mereu aceeaşi tăcere.

Paul îşi scoase cheia şi intră în odăiţa lui. Îi pierise curajul. Nu în el însuşi îşi pusese speranţa.

Aşeză copilul pe pat şi aprinse un opaiţ. Operaţiunea îi luă destul de mult timp: mâinile lui neîndemânatice refuzau să-l asculte.

Şovăi o clipă înainte de-a apropia lumina de chipul fetiţei.

— Dacă doamna Soûlas ar fi fost aici, murmură el, nu mi-ar fi fost teamă de această paloare, pentru că ea ar fi salvat-o.

Avea, într-adevăr, motive să se teamă. Prima lui privire întâlni chipul unei moarte.

Paloarea bietei Suavita căpătase nuanţe vineţii. La lumina opaiţului, pielea ei părea transparentă.

În locurile de unde o apucase strâns banditul, pentru a o putea căra, apăruseră vânătăi mari, acum livide.

Părul blond şi ud, lipit de tâmplele delicate, nu reuşea să ascundă în întregime aceste urme sinistre.

Pe sub pleoapele întredeschise nu se mai zărea pupila.

Paul respiră adânc.

Acum, după ce-o văzuse, avea şi curajul s-o atingă.

Goana sa disperată îi încinsese tot trupul, de parcă ar fi avut febră. La atingerea acelui trup rece şi umed, simţi că se clatină pe picioare.

— Am vrut să mă sinucid, şopti el. Dumnezeu m-a pedepsit.

Se ghemui pe podea, şi rămase nemişcat, cu opaiţul în mână.

— Ah, de ce oare nu-i aici! murmură el, înnebunit. Doar niciodată nu lipseşte de-acasă! Unde poate fi? Ce să mă fac? Ce să mă fac?

Privirea lui rătăcită cercetă toată încăperea, căutând nici el nu ştia prea bine ce.

În odaie nu avea nimic, nici măcar puţină apă.

Obişnuia să ia tot ce trebuie de la bună lui vecină.

Dar acum ce să facă?

Se târî la pat şi-şi puse mâna pe inima fetiţei.

Se simţea o bătaie, dar foarte slabă.

Era de-ajuns. Se ridică repede.

O luă pe Suavita în braţe şi o încălzi la piept, le fel cum ar fi făcut şi mama ei.

Trecea fără motiv de la spaimă la speranţă, apoi din nou la o spaimă şi mai îngrozitoare.

— Rece! Tot rece! zise el, mâniindu-se dintr-o dată. Am nevoie de ajutor! Trebuie să găsesc pe cineva.

O culcă la loc pe pat şi ieşi în fugă din cameră.

Pe cei de la "9" nu-i cunoştea. Dar ce importanţă mai avea acum? Bătu în uşa cu numărul 9 cât îl ţineau puterile.

Casa asta era oare părăsită? Nici aici nu răspundea nimeni.

Paul lovi cu piciorul în uşă, care se deschise imediat, pentru că domnul Badoît ieşise fără s-o mai încuie cu cheia.

Paul intră.

În încăperea tristă şi pustie nu remarcă nimic din ce atrăsese privirea celorlalţi, dar zări din capul locului o sticlă lăsată pe jos, în apropiere de locul unde panoul de lemn ascundea gaura din perete.

Luă sticla, care era goală, şi-o întoarse cu gâtul în jos. În palmă i se scurseră câţiva stropi de rachiu.

Se duse repede în odaia sa, cu preţioasele picături, şi începu să maseze tâmplele Suavitei, ale cărei buze vinete lăsase să scape o adiere de respiraţie.

Învinsul de mai adineauri devenise de nerecunoscut.

Îi venise inima la loc, ca unui sărăntoc care-ar fi câştigat lozul cel mare de o sută de mii de franci.

Îşi prinse capul în mâini, ca să se gândească, pentru că sufletul îi era năpădit de o bucurie fără egal.

Simţea că-şi pierde minţile de atâta fericire, care aproape îl ameţea.

Fetiţa trăia! Avea să-i vorbească! Să-i zâmbească!

Într-adevăr, urmarea nu se lăsă prea mult timp aşteptată.

Paul ieşi din nou pe palier, unde îşi umplu braţele cu lemne şi cărbuni, pe care le înghesui în micul său şemineu.

Adusese combustibil cât pentru zece focuri, nu unul.

Aprinse un chibrit, pe care-l vârî sub nişte surcele îngrămădite mai în margine, şi în curând văzu înălţându-se o flacără strălucitoare.

Paul smulse cearşafurile de pe pat şi le apropie de foc, cu riscul să le pârlească. Mâinile sale îşi pierduseră stângăcia. Se mişca repede şi eficient.

Cu pietate şi respect, dar şi cu acea voluptate care face să tremure degetele unei tinere mame ce schimbă scutecele copilaşului iubit, Paul

dezbrăcă trupuşorul îngheţat al fetiţei de hainele încă ude şi-o înveli cu grijă în primul cearşaf pe care-l încălzise.

De data asta, ştia că efectul nu va întârzia să se producă. Binele pe care-l făcea se răsfrângea şi asupra lui însuşi: inima i se încălzea odată cu corpul plăpând şi graţios, pe care căldura avea să-l recheme la viaţă.

Într-adevăr, după câteva minute, Suavita suspină din nou, abia auzit, şi pleoapele i se zbătură aproape imperceptibil.

Paul, care o privea în extaz, avu impresia că obrazul ei diafan începe să prindă vag culoare.

Întinse pe pat al doilea cearşaf şi, desfăşurându-l pe celălalt cu mare grijă, culcă fetiţa — am putea spune, fetiţa lui scumpă între cele două bucăţi de pânză caldă.

Apoi întinse cuvertură şi cu infinite precauţii o aranja de jur-împrejurul copilului, după care aşeză şi perna. Era mai fericit ca un rege.

Deja bucuria îi dădea frâu liber fanteziei.

Se surprinse gândind: "Aş da orice să-i aflu numele."

Orice! Vedeţi câtă bogăţie? Nu era oare de-ajuns pentru el că o vedea revenind la viaţă şi că o auzea cum respiră?

Fetiţa deschise ochii şi-i aţinti undeva, în faţa ei. Privirea îi rămânea încă tulbure.

Buzele i se mişcară, dar nu putu scoate nici un sunet.

Paul ascultă cu sufletul la gură, în aşteptarea unui cuvânt, care nu mai venea.

Şovăia să vorbească el primul.

— Te simţi mai bine acum? întrebă în cele din urmă, cu glasul tremurând de emoţie.

Ar fi fost mai bine de n-ar fi îndrăznit.

Suavita tresări violent şi pe chipul ei crispat se aşternu o expresie de nemăsurată groază.

Buzele îi fremătară din nou, de parcă ar fi vrut să ţipe, sau să cheme…

Dar nu putu scoate nici un sunet.

— Te rog, murmură disperat Paul. Te rog, nu-ţi fie teamă…

Ea închise ochii. În obraz îi reveni paloarea cadaverică de mai înainte.

Paul nu îndrăznea nici să respire.

"Nenorocitul de mine, ce-am făcut?" se gândi el. "E limpede că spaima a adus-o în halul acesta, iar eu am speriat-o din nou!"

Timp de câteva clipe, rămase nemişcat şi tăcut.

Suavita se linişte încet-încet.

După încă un minut, în obrajii fetiţei se ivi puţină culoare, iar ea îşi ridică amândouă braţele, apăsându-le pe frunte, de parcă ar fi vrut

să-şi amintească ceva anume.

Deseori, acest gest înşelător şi dureros de privit poate fi văzut la cei ce şi-au pierdut minţile.

Dar la Suavita, mişcarea avusese o inimitabilă graţie.

Fetiţa deschise ochii încet, apoi tot încet îşi întoarse privirea spre Paul, a cărui inimă parcă se oprise în loc de emoţie.

Ochii ei erau mari şi de-un albastru întunecat.

Pupila, încă inexpresivă, îi dădu o senzaţie de frig. Cu greu reuşi să-i susţină acea privire de nebun.

Curând, însă, expresia ei se schimbă. Dacă n-ar fi ştiut că-i o absurditate, Paul ar fi jurat că fetiţa îl recunoştea: sub genele lungi, sub pleoapele imobile, zărise o scânteiere blândă şi liniştită.

Inexplicabila ei emoţie avea şi o nuanţă de mirare.

Copila schiţă o umbră de surâs.

Apoi pleoapele îi căzură din nou, şi capul i se lăsă greu, pe pernă. Respiraţia se făcu mai puternică şi începu să devină regulată. Pe fruntea ei readusă la viaţă se iviră câteva picături de transpiraţie.

Suavita adormise, cu capul întors spre Paul, pe care ultima ei privire îl răsplătise însutit.

Se făcuse foarte târziu.

Prima oară când Paul ascultă ceasul de la Saint-Chapelle, putu număra cinci bătăi.

Afară, Parisul începea să se trezească.

Paul deschise fereastra, să iasă mirosul persistent de cârpă arsă. Focul ajunsese până la butucii adunaţi în jurul şemineului, apoi până la cămaşa lui, întinsă la uscat.

Tânărul nu dădu prea mare atenţie accidentului. Îi putea ierta focului acest mic capriciu, după cât bine îi făcuse.

Paul reveni lângă pat, unde rămase îngenuncheat. Nu-şi schimbase hainele.

La drept vorbind, de când ajunsese acasă, nu se gândise la el nici o clipă. Între timp, hainele se uscaseră pe el.

Trecu o oră, apoi încă una. În camera lui Paul se făcuse lumină de-a binelea, dar doamna Soûlas încă nu se întorsese acasă.

Paul se gândea la ea din când în când: buna lui vecină îi era de mare trebuinţă; pe ea conta, ca să-i acorde micuţei lui protejate acea îngrijire pe care se pricep s-o dea numai femeile.

Dar ceea ce-l preocupa cel mai mult era copilul.

În aşteptarea zilei când avea să-i afle numele, o denumise *Blondette*{53}, asta din clipa în care prima rază a soarelui de dimineaţă făcuse părul ei minunat să strălucească ca aurul.

Blondette continua să doarmă. Somnul îi era adânc şi liniştit, aproape surâzător.

De câteva momente începuse să surâdă şi Paul: surâdea unui vis.

Deasupra căpşorului blond de copil, vedea aplecându-se şi un alt cap, cu părul negru, de o altfel de frumuseţe.

Inima lui Paul era cuprinsă de-o tulburare în care se amestecau plăcerea şi suferinţa. Pentru prima oară de când îşi dorise să moară se gândea la Ysole, iar gândul la că îi umplea întotdeauna sufletul de o senzaţie de nelinişte şi voluptate.

— Oare acest înger de copil nu şi-ar găsi un loc alături de noi doi? murmură el.

Apoi roşi şi-şi zise cu amărăciune: "Ce-i pasă ei ce se petrece în mansarda unui necunoscut? Ea e îndrăgostită iubeşte…"

I se făcuse frig. Nu simţise toată noaptea frisoanele care pătrundeau acum până la oase.

Îşi pipăi hainele. Erau uscate. Atingându-şi buzunarul de la piept, simţi contururile unui plic, prin stofa redingotei.

Îl scoase afară, fără să se grăbească. Era scrisoarea pe care i-o dăduse cu o seară în urmă doamna Soûlas şi la care atunci nici nu se uitase, pentru că nu mai avea nimic de împărţit cu nimeni.

De cum zări adresa, scoase un strigăt.

— E de la fratele meu! De la dragul meu Jean!

Rupse repede sigiliul şi parcurse cu aviditate cele câteva rânduri.

— S-a îmbarcat pentru Franţa! Vine încoace!

Apoi, se ridică în picioare, adăugând:

— A sosit! A sosit de-aseară!

Capitolul XIX - Din nou despre doamna Soûlas

Parisul s-a schimbat mult din 1835 şi până acum. Marion a murit — bietul animal, copleşit de insulte. Prin 1840, domnul Flamant, stăpânul ei, îi ţinuse următorul discurs funebru:

— Nu dădeai doi bani pe ea, răpciugă, dar fugea de mânca pământul!

Între timp, a murit şi domnul Flamant. Acum, în Franţa, caleştile s-au înmulţit, le poţi vedea la tot pasul, iar istoria spune că răpciugile nu le mai trag, ci călătoresc pe pernele lor.

În Franţa zilelor noastre există bulevarde superbe, cafenele fastuoase. Abia dacă a mai rămas un colţ din strada Harpe, ca o dâră de noroi pe care-au lăsat-o în urma lor măturătorii, chiar în mijlocul unui magnific drum imperial, bine întreţinut.

Marion nici nu s-ar mai descurca în noua topografie, iar domnul Flamant, dac-ar reînvia, n-ar mai putea fi nici măcar grăjdar.

Dar cum încă suntem în 1835, domnul Flamant şi iapa sa aparţin

deocamdată de cartierul Sorbonei, şi nimeni nu va fi surprins să afle că doamna Soûlas, care revenea de la Saint-Germain, a coborât în colţul dintre Quai des Orfèvres şi strada Ierusalim, către ora nouă dimineaţa.

Îi trebuiseră douăsprezece ore ca să se ducă şi să se întoarcă.

Nu intră imediat în casa lui Boivin, avea altceva în minte.

Tot timpul drumului, sau măcar de când se luminase de ziuă, gazda domnilor inspectori de poliţie citise şi recitise cele două rânduri aşternute de contele de Champmas înainte de plecare:

"Ysole, Suavita, fetele mele scumpe, iubiţi-o şi respectaţi-o pe aducătoarea acestor rânduri aşa cum mă iubiţi şi mă respectaţi pe mine."

De multe ori îi dăduseră lacrimile.

"Ysole!" îşi spuse ea, repetând la nesfârşit cuvintele de care o mamă nu se plictiseşte niciodată: "Fiica mea!" "Ultima oară când am sărutat-o, era abia de-o şchioapă. Ah, nu ştiu dac-am făcut bine sau nu, dar atât am suferit pentru copilul ăsta… Am suferit… Am suferit… Am suferit…"

Râdea şi plângea în acelaşi timp.

"Domnişoara de Champmas nu va şti nimic niciodată", urmă ea. "Cu atât mai bine. Probabil că are un suflet tare bun. Vestea asta i-ar umbri viaţa liniştită şi îndestulată."

E greu de crezut, dar din spusele ei răzbătea şi un dram de amărăciune.

Niciodată nu se poate practica o amputare fără ţipete şi fără sânge.

Thérèse Soûlas se operase singură, cu eroism, dar rana ei adâncă nu se mai vindecase. În locul unde înaintea amputării existase dragostea de mamă, rămăsese acum carne vie şi necicatrizată.

"Şi cealaltă fetiţă", îşi urmă ea gândurile, regăsindu-şi zâmbetul, "fiica acelei femei, bună ca o sfântă! De când îmi doresc s-o văd! Oare, îi seamănă? Ah, era frumoasă la chip şi la suflet!"

Şi din nou citea şi recitea biletul de sute de ori!

"*Aducătoarea acestor rânduri* sunt chiar eu. Cred că dacă nu mi-aş fi cunoscut mama şi cineva mi-ar fi arătat-o, inima mea i-ar fi sărit de gât. Mulţi spun că toate astea sunt prostii. Oare va ghici cine sunt? Iubiţi-o! Ah, da! Iubiţi-o! A făcut tot ce i-a stat în puteri… Respectaţi-o! S-o respecte pe doamna Soûlas, care face supă pentru câinii de pază! Asta-i prea de tot! Dar ele nu vor şti nimic, aşa cum nu ştiu nici restul… Ei, Marion! Nici tu nu eşti prea fericită, biata de tine!"

De cum puse piciorul pe caldarâm, în loc s-o ia spre strada Ierusalim, porni în grabă de-a lungul cheiului şi în câteva clipe ajunse

la poarta casei cu două etaje.

Îi bătea inima şi simţea c-o părăsesc puterile. "De foame!" se gândi ea. "N-am pus nimic în gură de ieri de la cinci. Mai bine-aş fi luat o coajă de pâine şi-o înghiţitură de vin înainte de-a veni aici. Dar eram atât de nerăbdătoare!"

Apoi se opri în loc, întrebându-se: "Oare cum să încep? Ce să le spun mai întâi?"

De obicei, poarta dinspre stradă rămânea încuiată.

Doamna Soûlas cunoştea bine amănuntul, fiindcă trecea prin faţa casei cât de des putea.

Nu avea portar, iar la parter locuiau servitorii generalului.

Astăzi, poarta dinspre stradă era întredeschisă.

Fără a se mira prea mult, Thérèse o împinse şi se trezi faţă în faţă cu domnul Badoît, care avea braţul înfăşurat într-o eşarfă şi purta pe obraz, o bandă de tafta neagră. Părea că stă de strajă.

La vederea lui, doamna Soûlas se dădu înapoi.

— Ia te uită! exclamă inspectorul, oarecum contrariat. Nu pe dumneavoastră m-aşteptam să vă văd apărând!

Într-o fracţiune de secundă, Thérèse îşi recapătă stăpânirea de sine.

După toate probabilităţile, poliţia era în alertă din cauza evadării generalului.

— Dar bine v-au mai aranjat, domnule Badoît! zise ea.

Agentul îşi reţinu cuvântul ce fusese cât pe-aci să-i scape de pe buze.

— La urma urmei, doamnă Soûlas — răspunse el — sunteţi liberă să mergeţi unde doriţi. În noaptea asta ne-am ocupat de arestarea banditului Coyatier.

— Ah! se miră Thérèse. L-aţi arestat pe Coyatier?

— Aţi fi aliat mai demult, doamnă Soûlas — vorbi grav inspectorul — dacă aţi fi fost acasă când obişnuiţii pensiunii dumneavoastră au venit să vă roage, fără a vă preveni, să le oferiţi ceva de mâncare, după o treabă anevoioasă. Ciudat că o femeie ca dumneavoastră nu doarme în patul ei, doamnă Soûlas.

— Fiecare trebuie să-şi facă datoria, domnule Badoît! replică Thérèse cu blândeţe. Răposatul Soûlas, care era un om de treabă, spunea: "Vai de cei ce-şi judecă prietenii!"

Domnul Badoît îi întinse mâna.

— Aş pune mâna în foc, zise el mişcat, că dumneavoastră nu sunteţi vinovată, doamnă Soûlas.

— Vinovată! repetă râzând Thérèse. Da' ştiţi că asta-i bună? Fac oare o indiscreţie dacă vă întreb ce-i cu dumneavoastră aici?

— Dumneavoastră nu puteţi face o indiscreţie, stimată doamnă! răspunse agentul. Dumneavoastră sunteţi de-a noastră, prin supa pe

care ne-o oferiţi şi prin discreţia dumneavoastră, pe care ne-aţi dovedit-o de atâtea ori. Ce facem? Am întins o cursă de şoareci, la ordinul expres al comisarului-şef, şi asta pentru că subalternii lui, mai mari sau mai mici, lipseau, dată fiind ora când ne-am apucat de treabă: cinci dimineaţă!

— O cursă de şoareci? Pentru ce?

— Ca să punem mâna pe "Fracurile Negre".

Întrucât mulţi oameni instruiţi şi avizaţi au educat cititorul în privinţa limbajului savant al ocnaşilor, considerăm inutil să mai explicăm cuvintele "cursă de şoareci".

Ar fi ca şi cum ne-am apuca să reconstituim istoria naturală a caracatiţelor şi a trichinei — aceste două vietăţi, care s-au acoperit de glorie.

— "Fracurile Negre"! repetă doamna Soûlas. Aşadar, sunteţi pe urmele lor, domnule Badoît?

— Avem motive să credem că da. Dar daţi-mi voie să închid poarta, ca să nu fim văzuţi din stradă. Pe scurt, iată cum s-au petrecut lucrurile: spionul meu, tânărul Clampin, zis şi Pistol — şi cu această ocazie, buna mea doamnă, vă sfătuiesc să aveţi mare grijă de pisica dumneavoastră! — e din acelaşi aluat ca cei din înalta societate: are sânge rece, limbă dulce şi-i şiret, că nu-l întrece nici dracul! Dar până acum nu se manifestase prin nimic concret. Ei bine, azi-noapte ni l-a prins pe Coyatier, de pe zidul unde se cocoţase, stând comod călare, pentru că ţine la tabieturile sale… V-aş povesti afacerea lui "Gautron cu cretă galbenă", pe care Clampin al meu a ratat-o din cauza femeiuştii lui de la "Bobino", dar e cam mult de spus. Oricum, aflaţi că la etajul doi al casei unde ne găsim, cineva a jefuit refugiul generalului, şi i-a răpit cele două fiice.

Doamna Soûlas se sprijini de zid. Ultimele cuvinte o loviseră ca o măciucă în moalele capului.

— Ştiu, ştiu! urmă netulburat inspectorul. Femeile sunt sensibile la acest gen de delicte. Dacă le povesteşti despre o tâlhărie sau despre asasinarea unui om înstărit, asta le amuză. Dar cum pomeneşti de vreo răpire de copii sau de tineri, o iau pe panta sensibilităţii. Aflaţi, deci, că "Fracurile Negre" s-au întrunit la etajul de deasupra, nu mai devreme de aseară.

— Dar copiii? strigă Thérèse, cuprinsă de disperare.

— Un copil şi o tânără trecută de vârsta copilăriei, rectifică inspectorul. Drept care se presupune că cea mare a fugit cu cine ştie ce pramatie, aranjând treburile în aşa fel încât s-o vâre pe cealaltă în belea.

Doamna Soûlas îşi apăsă amândouă mâinile pe inimă.

— Ysole! murmură ea. Asta-i o minciună!

— Chiar aşa o cheamă pe individă! urmă domnul Badoît. Mi s-a

spus că-i o poveste întreagă cu fata asta. Îi aparţine generalului, ca să spun aşa. Cândva, când era la vârsta nebuniilor şi capriciilor de tot soiul, contele a cunoscut o ţărăncuţă, care s-a priceput să-i sucească bine capul. Drept care i-a trântit-o pe don'şoara Ysole, spunându-i că-i fata lui, când ea fusese de fapt fructul cine ştie cărei legături cu vreun factor poştal sau vreun sacagiu de prin partea locului. Astea-s trucuri vechi de când lumea.

Doamna Soûlas scoase un geamăt.

— Astfel, din aproape-n aproape — continuă imperturbabil Badoît — am constatat că ori de câte ori într-o familie respectabilă apare câte-un copil introdus prin fraudă, se întâmplă nenorociri.

— Domnule Badoît, vorbi cu efort Thérèse. E o calomnie la adresa domnişoarei Ysole de Champmas!

Agentul o privi drept în ochi, apoi o salută politicos.

— Din moment ce dumneavoastră vă interesaţi de fata asta, murmură el, pentru mine e inocentă ca un înger. Eu doar v-am povestit ce se vorbeşte, dar un inspector se poate şi el înşela, ca toată lumea. Poate că cea mare nu i-a făcut nici un rău celei mici, deşi gângăniile astea introduse prin contrabandă în câte o familie... Dar v-am mai spus!... Mai ales că prin dispariţia puştoaicei se dublează moştenirea acestei domnişoare Ysole... care poate-i virtutea întruchipată, din moment ce dumneavoastră răspundeţi pentru ca.

— Dar de ce vorbiţi de moştenire? întrebă doamna Soûlas, în culmea tulburării. După câte ştiu eu, generalul e bine sănătos.

— Cu toţii suntem muritori, îi replică Badoît. Generalul a avut ghinionul de-a fi asasinat aseară de acest Coyatier, zis şi *marchef*, şi asta chiar în încăperea din faţa uşii dumneavoastră. Iată care sunt ultimele ştiri.

De data asta, Badoît ar fi avut motive serioase de a-şi schimba părerea în ce priveşte sensibilitatea femeilor, pentru că la vestea uciderii domnului de Champmas, Thérèse nici nu clipi.

— Întotdeauna am fost convins, murmură el dezamăgit, că vă lega ceva tainic de omul ăsta. Dar Dumnezeu mai ştie! Să încerci să pricepi ce-i în sufletul unei femei e tot atât de greu ca şi să umbli în căutarea pietrei filozofale.

Cum Thérèse rămăsese tăcută, pradă gândurilor ei, domnul Badoît adăugă:

— Trebuie să menţionez un amănunt, în favoarea domnişoarei Ysole... Adevărul înainte de toate! Cel care-a intrat a folosit un şperaclu. Deci o intrare prin efracţie, plus tâlhărie, ceea ce mă duce cu gândul la un bărbat. Dar Coyatier...

— Domnule Badoît! strigă Thérèse. Pentru numele lui Dumnezeu, daţi-mi voie să intru în apartamentul generalului. Uneori femeile descoperă urme care pot scăpa ochilor unui bărbat.

— Aveţi dreptate, o întrerupse inspectorul, numai că nu se poate. La etajul întâi e domnul Mégaigne. Cât despre urme, nu mai are rost: Ne-am lămurit deja. Păsărelele şi-au luat zborul: asta-i o axiomă! Şi-au luat zborul şi cele de la etajul întâi şi cele de la doi — căci se pare că erau în legătură, pentru asta îmi pun gâtul. Or, păsările care-şi iau zborul nu se mai întorc. N-o să le mai vedem niciodată, nici pe fete, nici pe "Fracurile Negre". Drept care, doamnă Soûlas, dac-aţi vrea să ne pregătiţi o gustare pentru ora unsprezece, v-aş fi din cale-afară de recunoscător, fiindcă am muncit pe brânci de ultima oară când am avut plăcerea să servesc masa la dumneavoastră.

Thérèse plecă fără a-i mai răspunde.

În stradă, simţi că-i vuieşte capul, de parcă ar fi fost beată.

Beată de spaimă şi durere, căci acuzaţia la adresa fiicei ei răspundea unei grave mustrări de conştiinţa.

Nu pentru că s-ar fi socotit vinovată, în sensul obişnuit al cuvântului. Dar o şocase puternic o vorbă aruncată de domnul Badoît: "Copiii străini introduşi astfel în câte o familie aduc după ei nenorociri."

Oare în mintea corectă şi cinstită a doamnei Soûlas îşi făcuse vreodată loc acest gând?

Oare acesta era motivul pentru care o iubea pe fiica răposatei contese de Champmas — femeia sfântă — ca pe propriu-i copil, chiar fără a o cunoaşte?

Când urcă la etajul trei, văzu uşa camerei lui Paul Labre larg deschisă. Acesta îi pândise sosirea şi-o chemă pe nume.

— S-au întâmplat multe în noaptea asta, doamnă Soûlas! îi zise el. Nu-i treaba mea să-mi vâr nasul unde nu-mi fierbe oala, dar să ştiţi c-aş fi dat orice să fiţi aici.

Thérèse îi răspunse altfel decât făcuse cu domnul Badoît.

— Am făcut un lucru de care nu-mi pare rău, domnule Paul! îi spuse ea. Asta nu înseamnă că nu-mi pare rău că n-am fost aici, din moment ce-aţi avut nevoie de mine.

Privirea îi căzu pe măsuţa unde se afla pâine, vin şi o felioară de brânză de Brie, înfăşurată într-o bucată de ziar. Paul tocmai îşi lua masa.

— Nu pentru micul dejun am avut nevoie de dumneavoastră, urmă el. Când a venit madam Renaud la curăţenie, am trimis-o să-mi cumpere astea, pentru că eu nu puteam pleca de-acasă. Doamnă Soûlas, am aici pe cineva căruia trebuie să-i port de grijă.

Nu se ştie de ce, Thérèsei îi veni în gând Ysole.

Trăia nu un sentiment de teamă, ci unul de speranţă.

Cu alte cuvinte, dacă era să alegă între două rele, doamna Soûlas ar fi preferat ca fiica sa să fie victima, decât autoarea unui act criminal.

Îl privi pe Paul, parcă temându-se să-l întrebe.

— E ceva schimbat la dumneavoastră, domnule Labre. În dimineaţa asta, nu sunteţi cel pe care-l ştiam…

— Asta pentru c-am renunţat la gândul sinuciderii, doamnă Soûlas! răspunse tânărul, fără fereală.

— Gândul sinuciderii?! repetă uluită Thérèse. Aţi vrut să vă sinucideţi?

— Aseară, când v-am îmbrăţişat, am crezut c-o fac pentru ultima oară. Dar în timp ce încercam să-mi iau zilele, Dumnezeu mi-a trimis ceva, care să fie raţiunea mea de-a trăi.

Se ridică şi-i arătă patul, pe care aşternuse cuvertura de mătase, ca să apere faţa Suavitei de razele de soare.

La vederea fetiţei, doamna Soûlas scoase un ţipăt.

— O cunoaşteţi? întrebă repede Paul.

— Eu? întrebă Thérèse, de parcă ar fi fost acuzată de ceva.

Apoi adăugă:

— Nu, domnule Paul, vă jur pe viaţa mea că n-am văzut-o niciodată!

În privirea tânărului se citi o bănuială: şi Thérèse lipsise de acasă în noaptea aceea.

Dar asta nu dură decât o clipă.

— Sunteţi cea mai cumsecade femeie pe care-am întâlnit-o vreodată, doamnă Soûlas! îi spuse el.

Dar ea rămăsese cu ochii aţintiţi asupra Suavitei, care continua să doarmă liniştită.

"Ea e!" se gândi femeia. "Aş putea jura că-i ea!"

— Erau două fete? întrebă Thérèse pe neaşteptate.

— Cum, două? făcu Paul ochii mari.

— Atunci când aţi salvat-o, erau două?

— Dar cine v-a spus c-am salvat-o, doamnă Soûlas? întrebă Paul, aproape cu asprime.

Ea înălţă privirea către tânăr, ca un om care tocmai s-a trezit din somn. Două lacrimi mari i se rostogoliră pe obraz.

— Domnule Paul, vorbi ea. De dragul maniei dumneavoastră, să nu gândiţi niciodată rău despre mine. Exista în lumea asta o fiinţă pe care-o iubesc ca pe ochii din cap! Poate de sute, de mii de ori mai mult! Am suferit cumplit pentru ea… Poate că de-acum încolo voi suferi şi mai mult. Vă implor, spuneţi-mi ce s-a întâmplat, fără să uitaţi sau să-mi ascundeţi vreun amănunt. Dumnezeu mi-e martor că o cred un suflet bun… e vorba de cea pe care-o iubesc şi căreia i-am dat mai mult decât sângele din mine. În clipa asta, ea nu poate fi decât nefericită. Dac-aş crede-o vinovată, aş muri!

Paul Labre îi apucă amândouă mâinile.

— Vorbiţi în parabole, doamnă Soûlas! murmură el. Dar e totuna!

V-am mai spus şi vă repet: nu cunosc pe lume o femeie mai bună ca dumneavoastră. N-am să vă întreb ce secrete aveţi, dar am să vi le dezvălui pe-ale mele.

— Ah! exclamă Thérèse, zâmbind printre lacrimi. Ce inimă mare aveţi! De multe ori mi-am zis asta! Ar fi fost mai bine dacă... Aş fi făcut mai bine!... Doi tineri căsătoriţi în preajma mea... Bucuria sărmanei mele case...

Se opri brusc şi-şi şterse ochii înlăcrimaţi cu dosul palmei.

— Ce înger de copil! murmură ea privind spre Suavita.

Apoi se adresă lui Paul:

— Să nu credeţi că mi-am pierdut minţile, domnule Labre. Gata, m-am liniştit. Povestiţi, sunt numai urechi.

Capitolul XX - Ziarul în care era înfăşurată brânza

Paul Labre povesti tot ce i se întâmplase fără să ascundă sau să omită nici un amănunt. Thérèse îl asculta, cu o atenţie neobişnuită.

Era limpede că în relatarea tânărului descoperise lucruri de care el unul rămânea străin.

De câteva ori, în timp ce Paul vorbea despre îngrijirile acordate fetiţei, Thérèse se aplecă deasupra Suavitei, care dormea, şi-o sărută uşor pe Crunte, ca o mamă.

Privirea ei era tot o privire de mamă, dar de mamă încercată de nelinişti.

Gândul îi rătăcea în altă parte, desprins de clipa prezentă. Se frământă în fel şi chip.

Paul Labre pomeni în treacăt despre scrisoarea fratelui său, pe care o găsise şi-o citise pe la ora şase dimineaţa, promiţând să revină asupra acestui amănunt.

— Aşadar, urmă el, i-am dat numele de Blondette, aşteptând să-i cunosc numele adevărat. Pentru că-l voi alia, chiar de-ar fi să răscolesc Parisul de la un capăt la altul! Nu-i aşa că i se potriveşte numele de Blondette? Pe la şapte, şapte şi jumătate, s-a trezit, dar bine de tot. Prima ei privire a fost înspăimântată. Imediat după aceea, însă, mi-a zâmbit. Nu ştiu cum să vă explic, doamnă Soûlas, dar veţi vedea şi dumneavoastră: zâmbetul ei îţi face rău. Are în el ceva nelămurit, un fel de tulburare. Ai zice că încearcă să-şi adune minţile rătăcite şi mă tem că...

Paul nu-şi sfârşi ideea, ci îşi duse degetul la frunte.

Thérèse nu-şi lua ochii de la el.

În loc să-i răspundă, se gândea: "Niciodată nu mi-a ajuns la urechi că micuţa domnişoară de Champmas ar fi săracă cu duhul sau nebună.

Generalul mi-ar fi spus. Şi pe urmă, scrisoarea i-a fost adresată şi ei, în aceeaşi măsură ca şi surorii mai mari! Când ai de-a face cu o nebună, nu scrii: «Ysole, Suavita, fetele mele scumpe…»"

Numele de Suavita pronunţat în gând, o făcu să tresară.

Privirea ei părea c-o întreabă pe fetiţă: "Tu eşti Suavita?"

Dar gândul îi răspundea: "Nu-i ea! Sunt sigură că nu-i ea!"

— La ce vă gândiţi, doamnă? o întrebă Paul.

— La ea, răspunse Thérèse. Biata fetiţă!

— Trist, nu-i aşa? Dar există ceva şi mai trist. Când s-a întors madam Renaud, am întrebat-o pe Blondette dacă voia să mănânce ceva. Mi-a făcut semn că nu. Atunci am întrebat-o dacă-i e sete. Mi-a răspuns că da, tot prin semne. Asta m-a mirat, pentru că până atunci nu dăduse dovadă că înţelege. Era un progres, aşa că pândeam momentul când îşi va reveni pe deplin. Cu puţin vin, zahăr şi apă, i-am încropit un întăritor, pe care l-a băut până la ultima picătură. După aceea, a îndreptat spre mine o privire limpede, aproape zâmbitoare. A întredeschis buzele şi-am crezut că de data asta avea să-mi vorbească. Eram fericit că puteam, în sfârşit, să-i aud glasul. Dar aveam să îndur o cruntă dezamăgire. A făcut un efort, care i-a crispat toţi muşchii feţei. Privirea i s-a tulburat şi-n locul cuvântului mult aşteptat, din gâtlej nu i-a scăpat decât un sunet răguşit…

— E mută! strigă doamna Soûlas.

Paul o privi stupefiat.

În acea exclamaţie era aproape o notă de triumf.

— E mută, repetă el îndurerat.

— Biata copilă! Biata copilă! murmură Thérèse, lipindu-şi buzele de mânuţa Blonde-ttei.

"Un lucru ca ăsta se spune", se gândi ea. "Nici vorbă că se spune. Am vorbit de-atâtea ori despre ea. Mi s-ar fi spus că-i mută! Pe urmă, generalul! Când mi-a dat scrisoarea, mi-ar fi pomenit că-i mută… Atunci nu-i ea, nu-i Suavita!"

— Tare mai sunteţi bună, doamnă Soûlas! vorbi Paul, care-o privea înduioşat cum mângâie fetiţa. Dar în dimineaţa asta, se-ntâmpla ceva cu dumneavoastră. Când aţi strigat: "E mută!", puteam să jur că vă pare bine.

— Mie! exclamă Thérèse. Vai, draga de ea! Numai că dumneavoastră, domnule Paul, nu puteţi îngriji aşa cum trebuie pe îngeraşul acesta. Eu îi voi fi ca o mamă.

— Sunt sigur! spuse Paul, strângându-i mâna. Cu-atât mai mult cu cât acum voi fi silit să muncesc. De când e-aici fetiţa, mi-a venit în minte că pot pune osul la treabă într-un atelier sau într-o fabrică, aşa cum fac atâţia alţii.

— Dumneavoastră, domnu' Paul? se miră Thérèse. Dumneavoastră, să munciţi!

Paul începu să râdă.

— Numai dacă nu-mi pică din cer vreo moştenire! zise el vesel. Dar acum, doamnă, să vorbim puţin despre mine. V-am spus că în prezent am cel puţin un motiv pentru care să trăiesc. Poate că până la urmă nu voi fi obligat să mă fac chiar muncitor. Voi avea un sprijin, un sfătuitor: fratele meu, Jean, s-a întors în Franţa.

— Bravo! exclamă doamna Soûlas. Asta zic şi eu veste bună! Şi când vom avea plăcerea să-l vedem pe domnul Jean? Ştiţi că-i baron, nu?

Paul privi adresa de pe plic cu un aer distrat.

— Mă surprinde că încă n-a sosit, zise el. Bineînţeles că nu-mi fac griji. Între Le Havre şi Paris doar nu te afli-n junglă! Oricum, scrisoarea lui era trimisă alaltăieri şi-n ea spunea clar: "Mâine seară voi avea bucuria să te strâng în braţe."

— Mâine seară, adică ieri! comentă Thérèse. Poate c-a venit.

— Poate… vorbi şi Paul, căzând pe gânduri.

— În orice caz, se va întoarce.

— Oh, cu siguranţă! Vreţi să vă citesc scrisoarea lui, doamnă Soûlas?

— Bineînţeles că vreau! răspunse femeia. Vă ascult cu toată atenţia.

Paul despături scrisoarea. Hârtia, udată şi-apoi din nou uscată, foşnea gata să se fărâme.

Datorită umezelii, cerneala pălise în mai multe locuri. Acum scrisoarea semăna cu o veche epistolă, aproape ştearsă de trecerea timpului.

Şi totuşi pe Paul îl frământa un gând.

— N-aş putea exprima prea clar ce simt acum, zise el. Ştiu de unde vine scrisoarea şi când a fost scrisă. Vine de foarte aproape şi a fost scrisă alaltăieri. Dar de alaltăieri şi pân-acum mi se pare o veşnicie, iar Le Havre parc-ar fi la capătul pământului. Totuşi, nu sunt trist. Haideţi să vă citesc.

"Dragul meu Paul", începu el. "Când vei primi aceste rânduri — după cum se spune în lumea bună — te vei uita la timbru şi vei gândi cam aşa: în primul rând, vei spune că fratele tău Jean, e un băiat econom şi cumpătat, aşa încât, ca să nu plătească poşta tocmai din Montevideo a încredinţat acest mesaj cuiva care pleca din Uruguay în Siria sau în Pontoise, spunându-i: «Stimate domn, în numele patriei, faceţi-mi serviciul de-a pune această scrisoare într-o cutie poştală din Le Havre, post situat în estuarul Senei. Dacă acceptaţi, vă voi fi veşnic recunoscător.» Aşa sunt parizienii: ghicesc totul, dar pe dos, ca nişte vrăjitori sortiţi să se înşele de douăsprezece ori din zece.

Caramba! Dragă frate, acolo unde am stat atâţia ani, mi se făcuse

un dor nebun de adorabilele lor mojicii. Numai Parisul poate fi atât de prost cât tot universul, luat la un loc. Acolo, în America, ne lipsesc balivernele. Toată lumea are scaun la cap. De-a dreptul sinistru! N-am putut rezista să rămân mult timp departe de Paris. Vreau să aud nerozii sau de nu, mai bine mor! Aşa încât eu sunt cel ajuns în Le Havre, eu sunt cel ce pune scrisoarea la cutie. Chiar eu, în persoană..."

— E tare nostim fratele dumneavoastră! zise doamna Soûlas. Dar lucruri ca astea au ceva rânced în ele, când vin de dincolo de barierele Parisului.

— Are umor cât zece, începu Paul.

— Nu zic ba, dar…

— Aveţi dreptate, doamnă Soûlas. Nu-i acelaşi lucru. Dar să vă citesc mai departe:

"Lăsând glumă la o parte, căci nu m-am întors pentru distracţii, frăţioare, trebuie să-ţi spun că de câtva timp am fost foarte îngrijorat. Mama n-a mai scris decât un rând la sfârşitul fiecăreia din scrisorile tale, şi nici ele nu pomenesc nimic despre lucrurile pe care aş vrea să le aflu. Doi ani la rând, în fiecare seară, înainte de culcare, m-am întrebat: «Oare ce fac ei, acolo? Cărei adevărul în legătură cu mama? A renunţat la patima care i-a adus nenorocirea? Se ocupă aşa cum trebuie de educaţia lui Paul? Au căpătat ceva mijloace de trai la moartea vreunei rude?"

— Cum! îl întrerupse din nou Thérèse. Nu ştie deci că biata doamnă Labre a murit?

— Scrisorile noastre s-au întâlnit pe drum, răspunse Paul. Nu ştie, n-are cum să ştie.

— Ştiţi că vorbeşte ca din carte, domnule Paul?

— E un suflet mare şi nobil. Dar să continui:

"Cu siguranţă, frăţioare, că nu voi merge până într-acolo încât să te acuz de lipsă de sinceritate. 'Dar care-i acel loc unde trăiţi acum şi pe care nu vrei săi numeşti? La vârsta ta, n-ai cum să dispui de venituri prea substanţiale. Eu am făcut întotdeauna ce mi-a stat în putinţă ca să vă ajut, dar asta însemna atât de puţin!

Aşa că m-am întors ca să văd şi să ştiu. La urma urmei, noi suntem familia Labre d'Arcis, iar eu n-am cunoscut nimic mai nobil decât conştiinţa tatălui nostru. Vreau să văd şi să ştiu. Am acest drept. Vreau să văd cum trăiţi şi să ştiu cum vă merge. Poate că acum îmi vei spune ceea ce n-ai vrut — sau n-ai îndrăznit — să-mi scrii. Mai e nevoie să-ţi spun că acel cartier în care locuiţi mă înspăimântă? Strada Ierusalim... De altfel, totul mă înspăimântă. Bineînţeles, nu-mi

închipui că fiul lui Antoine Labre a devenit agent de poliţie, dar... În sfârşit, vezi bine că începusem s-o iau razna. Într-o dimineaţă, deci, m-am îmbarcat. Şi bine am făcut, pentru că din acel moment mi s-a luat o piatră de pe inimă.

Nu aduc cu mine prea mulţi bani, frăţioare, dar aduc multă iubire şi curaj, şi-o inimă care nu se va da înapoi de la nimic. Dacă te găsesc fericit, cu atât mai bine. Voi fi din nou liber să-mi văd de ale mele. Dar dacă, aşa cum mă tem, ie voi găsi nefericit, sunt încă tânăr, iar tu — om în toată firea, aşa că, pe Dumnezeul meu! Împreună vom reuşi să ieşim din necaz!

Cred că m-ai înţeles. Anunţ-o pe mama. Acum mă duc la culcare. Mâine, la ora patru dimineaţă voi fi în diligenţă. Mâine seară, pe la orele opt-nouă seara, îţi voi bate la uşă.

Te

îmbrăţişez,

Când Paul termină de citit, urmară câteva clipe de tăcere. Doamna Soûlas vorbi prima:

— Asta înseamnă treisprezece ore întârziere.

— Înainte de-a pleca de acasă, mânat de gândul sinuciderii — murmură Paul, în loc de alt răspuns — îi scrisesem şi eu. Acum n-a mai primit scrisoarea. Îmi va fi mai greu să-i spun prin viu grai. La urma urmei, adăugă el, chiar dacă mi-e sufletul greu, în schimb n-am remuşcări.

— Treisprezece ore! repetă Thérèse. În locul dumneavoastră, aş încerca să culeg nişte informaţii.

Zicând acestea, întinse mâna spre ziarul în care era împachetată brânza şi spuse:

— Simt că mi se învârte capul. Mi-e foame. Vă supăraţi dacă vă rog ca în această dimineaţă să-mi daţi dumneavoastră ceva de-ale gurii pentru micul dejun, domnule Paul?

Paul îi întinse pâinea. Dar în loc să mănânce, exclamă:

— Ia uitaţi-vă! În ziar e scris numele dumneavoastră!

— Am trăit s-o văd şi pe asta! râse tânărul. Numele meu în ziar!

— Şi cel al fratelui dumneavoastră! adăugă Thérèse, răzuind brânza cu cuţitul, pentru a putea citi.

— Al fratelui meu? replică Paul, a cărui vagă nelinişte nu aştepta decât un pretext ca să se preschimbe în teamă. I s-a întâmplat vreo nenorocire?

— Nu de când s-a întors în Franţa! răspunse femeia. Ziarul pare a fi foarte vechi. Uitaţi, citiţi aici: "Bursa din 23 decembrie..." Acum e sfârşitul lui aprilie.

Terminase de răzuit brânza de pe ziar.

— Credeţi că nu mă preocupă şi pe mine întârzierea, doamnă Soûlas? vorbi Paul. Treisprezece ore înseamnă, într-adevăr, foarte mult. Dar mi-am amintit ceva. Aseară, când coboram scara, am întâlnit pe trepte un om, care m-a întrebat dacă nu cumva cu sunt Paul Labre.

— Bineînţeles c-a fost el! exclamă Thérèse. Dar cum de n-a bătut la uşa mea?

Se opri brusc.

— Ia te uită.

În mod bizar, în timp ce cerceta ziarul, vădit surprinsă, trăgea cu coada ochiului la fetiţa adormită.

— Vorbiţi! Scrie ceva de rău? întrebă Paul, gândindu-se la aventura lui cu generalul.

Pe vremea aceea, ziarele vorbeau despre orice şi nu-i menajau pe cei din poliţie.

— Poate că-i un noroc, răspunse doamna Soûlas.

Imediat începu să descifreze scrisul de pe peticul de ziar, care devenise transparent din cauza umidităţii.

"Domnii Labre (Jean) şi Labre (Paul), amândoi fiii domnului Labre d'Arcis (Antoine) sunt invitaţi să se prezinte de urgenţă la biroul domnului Hérbert, notar, din strada Vieille-du-Temple, 22, pentru o chestiune care îi interesează îndeaproape."

Îi înmână bucata de ziar lui Paul, care se sili să râdă.

— Nu ştiu să am vreun unchi în America, zise el.

Citi la rândul lui, fără a reuşi să-şi ascundă tulburarea. Dintre toate lucrurile care pot stârni speranţa sau teama unui om, comunicările de acest gen ocupă un loc de frunte.

Nu spun nimic şi tocmai din acest motiv reuşesc să tulbure. Poate fi vorba de o lovitură dureroasă, tot atât de bine ca şi de un chilipir nesperat.

Lui Paul îi era ruşine de propria-i emoţie.

— Din 23 decembrie şi pân-acum a trecut ceva vreme, zise el. Dacă notarul a putut s-aştepte patru luni, atunci mai poate aştepta şi de-acum încolo.

Dacă el nu-şi ducea gândul până la capăt, Thérèse îi vorbi cât se poate de hotărât, exagerând poate importanţa celor aflate.

— Domnule Labre, îmi veţi face plăcerea de-a lua chiar în clipa asta o birjă şi de-a merge în strada Vieille-du-Temple, numărul 22. Am o bănuială că vă veţi întoarce de-acolo un om bogat!

Privirea îi alunecă din nou spre patul unde dormea fetiţa. Ar fi fost greu de spus ce era în privirea ei, dar ceea ce se citea clar era că,

dintr-un motiv sau altul, Thérèse dorea să-l îndepărteze de acolo pe Paul.

Iar această dorinţă devenea tot mai imperioasă.

Paul şovăi.

— Nu că m-aş teme s-o las cu dumneavoastră, doamnă Soûlas… începu el.

— Asta ar mai lipsi! îl întrerupse ea.

Apoi adăugă, glumind:

— Ah, copil mare ce sunteţi! Dacă vă îndemn să vă duceţi, e pentru că mă gândesc la ea! Acum că o aveţi în grijă, vă trebuie şi resurse financiare. Când o vom pune pe micuţa asta pe picioare, nu va putea trăi cu aer.

Paul îşi luă repede pălăria.

— Aşa e! încuviinţă el. Mi-aş reproşa că n-am făcut ce trebuie.

Şi ieşi.

Doamna Soûlas rămase o clipă nemişcată, ascultându-i paşii care coborau pe scara în spirală.

Când nu mai auzi nimic, se duse în grabă lângă patul unde se afla copila. Avea sprâncenele încruntate şi obrazul palid.

— Ysole! murmură ea. Ysole nu putea să-i facă nici un rău!

Se aplecă deasupra patului şi privi cu atenţie chipul fetiţei.

— Degeaba mă uit! Tot nu-mi dau seama! gândi ea cu voce tare. Nu-mi dau seama! Când ţi-e sufletul răvăşit, aşa cum mi se întâmplă mie, pretutindeni vezi numai asemănări. Şi totuşi, e limpede: nu seamănă nici cu generalul, nici cu contesa. E cât se poate de limpede!

Îşi apropie degetele de cele ale fetiţei. Mâna îi tremura convulsiv.

— Vreau să încerc… şopti ea. Dar mai întâi vreau s-o sărut.

Cu buzele palide, pradă unei spaime de nedescris, atinse uşor fruntea fetiţei adormite.

În sărutarea ei era tandreţe şi pasiune, dar şi multă nelinişte.

Copila tresări uşor.

Doamna Soûlas o mai mângâie o dată. Încet-încet, fetiţa se trezi. Văzând cum pleoapele ei dau să se deschidă, Thérèse simţi că se clatină pe picioare. Apoi, aplecată deasupra pernei, şopti:

— Suavita!

Fetiţa îi aruncă o privire înspăimântată, căutând parcă în jur un protector, pe care nu-l vedea.

— Suavita, scumpa mea fetiţă! îi vorbi Thérèse. Am o scrisoare de la tatăl tău, în care te roagă să mă iubeşti şi să ai încredere în mine. Poftim, citeşte.

Trăsăturile fetiţei se contractară şi din nou scoase acel sunet răguşit.

Din nou îşi coborî pleoapele.

Doamna Soûlas căzu în genunchi, cu mâinile împreunate.

— Nu, Dumnezeule, nu! Aceasta nu poate fi domnişoara de Champmas, aşa că pot să-i caut pe cei care-o iubesc şi care-n clipa asta plâng după ea, cu disperare… Pot face asta, fără să mă împiedic de crima comisă de propria-mi fiică!

Capitolul XXI - În biroul notarului

În strada Vieille-du-Temple există două încăperi spaţioase. Biroul notarului era o cameră mare situată la etaj, cu pereţii îmbrăcaţi în mătase verde închis. În aer plutea un miros închis, de hârtie veche — poate cel mai greu de suportat dintre mirosurile neplăcute.

Înăuntru se găseau trei mese, aranjate cu grijă şi care se întindeau aproape pe toată lungimea biroului. Fiecare din ele avea tăblia formată doar din două bucăţi, ceea ce făcea în total şase birouri aliniate.

Printr-o uşă deschisă se putea zări, în altă cameră, un al şaptelea birou.

Toate mesele erau ocupate, cu excepţia celei aflate în apropierea uşii de la intrarea în încăperea cea mare.

Există birouri de notari care sunt de fapt saloane sau cabinete ministeriale. Lucrurile evoluează. Acum însă ne aflăm în cartierul Marais şi suntem în anul 1835.

Pe uşa deschisă a celei de-a două camere era prinsă o plăcuţă de alamă, pe care scria: *Secretar*.

Pe altă uşă închisă, aflată în capătul încăperii, se putea citi: *Cabinet*.

În acest sanctuar respira de obicei domnul Hérbèrt de l'Étang des Bois (Marie-Pierre), succesor al domnului Souëf (Isidore), trezorier al Camerei, sublocotenent în artileria gărzii naţionale şi membru al mai multor societăţi… de petrecăreţi.

Era o persoană importantă, cu o situaţie materială avantajoasă, dotată cu opinii politice şi cu un apetit de invidiat.

Domnul Souëf (Constance), nepotul precedentului titular şi actual prim-secretar, era un tânăr de viitor, cu ochelari şi cozoroc verde. Purta mânecuţe de lustrin galbene, care-i veneau foarte bine, şi privea cruciş cu amândoi ochii.

Al doilea secretar, Mahoudeau, se apropia de patruzeci de ani. Era pântecos şi fuma pipă. În rest — mânecuţe verzi şi perspective inexistente.

Cel de-al treilea funcţionar, Dieulafoy, respecta cu orgoliu moda anului precedent: cu părul pomădat şi cărare la mijloc. Slabe perspective de viitor, şi acelea fără garanţii.

Încă trei funcţionari, cărora istoria ingrată nu le-a reţinut numele, toţi cu mânecuţe şi-ale căror câştiguri reunite n-ar fi putut hrăni nici măcar un cal, completau cadrele acestei paşnice armate, unde un singur grad rămânea vacant — cel al practicantului, cu sarcini de curier, al cărui loc, din apropierea uşii, rămăsese gol.

Era ora unsprezece dimineaţa.

Toţi cei din birou serveau masa, jumătate pe cheltuiala patronului, care le dădea pâine proaspătă şi vin prost, jumătate pe spezele angajaţilor, fiecare potolindu-şi foamea după posibilităţi.

Souëf (Constance) consuma un cotlet, Mahoudeau devora friptură rece de vită, pe care-o adusese înfăşurată în propriu-i fular, Dieulafoy rumega nişte mezeluri, iar ceilalţi se mulţumeau să mestece diverse brânzeturi.

— Ce vârstă are blonda? întrebă secretarul-şef din biroul său.

— Hm! Hm! răspunse Mahoudeau. Vârsta gingăşiei, plus încă vreo câţiva ani…

— E drăguţă? întrebă Dieulafoy.

— Nu chiar cât litografiile lui Grevedon. Dar destul ca patroana să dea foc casei dacă se întâmplă s-o întâlnească în anticamera patronului.

— Când voi deveni şi eu notar, zise Souëf, anticamera mea va fi privată. Ce-a zis domnul Labre? Se întoarce mai târziu?

— Între unsprezece şi douăsprezece, răspunse Mahoudeau.

— E ciudat că a aşteptat patru luni până să dea un semn de viaţă, vorbi secretarul-şef. Hei, numărul cinci! Vrei să ai amabilitatea să duci asta la numărul 14?

— Saint-Croix-de-la-Bretonnerie, la magazinul de mode! completă Mahoudeau. A fost depăşit stadiul prezentărilor?

Souëf (Constance) nu catadixi să-i răspundă. Îi înmâna lui "cinci" o scrisorică parfumată, spunându-i doar atât:

— Sper să avem curând un curier, care să te scutească de astfel de drumuri.

— Sper şi cu, domnule Souëf, replică "cinci", pe un ton destul de acru.

După ce omul plecă, Souëf murmură:

— Uite unul care nu va putrezi în biroul ăsta, pentru că gândeşte.

— Azi-dimineaţă s-a prezentat un practicant, zise Mahoudeau.

— Cum arăta?

— Groaznic, şi pieptănat într-un hal… Ca Dieulafoy, numai că fără pomadă.

— Vă mulţumesc pentru amabilitate, domnule Mahoudeau, vorbi Dieulafoy, numărul "trei".

— Cum se numea?

— Clampin.

— Halal nume pentru un curier!

— O să se întoarcă. Şi-acum, la treabă, domnilor. L-am auzit pe patron în biroul lui.

Aproape în aceeaşi clipă, uşa cabinetului se deschise şi în prag apăru un bărbat rotofei, aproape strălucind de curăţenie, purtând cu emfază cravata albă a breslei.

— Şi când te gândeşti că grăsanul ăsta a dat peste o femeie cu zestre de două sute cincizeci de mii de franci, ca să-i plătească biroul! mormăi Souëf (Constance). La ordinul dumneavoastră, domnule. Ceva noutăţi?

— Puncte negre la orizontul politic! răspunse patronul, pe un ton oratoric. Cât despre natură, a venit primăvara, şi pretutindeni vezi numai flori…

"Fără a mai pune la socoteală şi napii!" se gândi Mahoudeau. "Ah, că tare mai eşti prost! Pe onoarea mea, depăşeşte limita admisă!"

Patronul traversă încăperea cu paşi solemni, aproape majestuoşi, apoi intră în biroul secretarului-şef şi închise uşa.

— Chestiune confidenţială! comentă Dieulafoy. Acum vor discuta pe îndelete despre blondă.

— Dragă domnule Souëf, zise domnul Hébert de L'Étang des Bois, foarte amical. Azi sau mâine aş avea nevoie de o sută de ludovici, pentru cheltuieli extraprofesionale. E vorba despre ceva neprevăzut, dar dumneavoastră pot să vă mărturisesc. Îmi cunoaşteţi obiceiurile…

Apoi, fără a mai aştepta vreun răspuns, adăugă:

— Mă tem că avem de-a face cu o poveste cam urâta. Nu-mi iese din minte afacerea Labre.

— A venit aici! zise Souëf (Constance).

— Cum? Cine? Credeam că numai cu l-am văzut! exclamă uluit domnul Hébert.

— Numitul Paul Labre.

— Ah, Paul! Eu l-am primit pe Jean. La ce oră a venit?

— Pe la zece, zece şi jumătate. Trebuie să se întoarcă până în prânz.

Patronul rămăsese pe gânduri.

— Va trebui să anunţăm comisariatul de poliţie, murmură el într-un târziu. Omul pe care l-am văzut eu mi-a făcut impresia… ah, dar încă mă mai doare capul! Şi ce-i mai ciudat, domnule Souëf, este că după patru luni de tăcere, apar amândoi în aceeaşi zi… dar separat.

Puse pe masă, fără afectare, o superbă tabacheră de aur, aşezând-o chiar lângă cutia din care priza domnul Souëf (Constance), în ciuda vârstei sale.

Constance îşi trase cutia spre el şi răspunse cu răceală:

— S-au mai văzut chestii din astea. Nu-i obligatoriu ca toţi moştenitorii succesiunilor deschise în biroul dumneavoastră să vă fie

pe plac, domnule Hébert.

Patronul nu se supără, ci începu să fredoneze bine-dispus:

Moi, j'aime les bons enfants,
Les bons vivants.
Bien mangeants.
Bien buvants:
La faridondaine!
Et j'entends.
La faridondon!
Quand viendra mon temps.
Qu 'on me mette sur mă bière
Ma bouteille et mon verre
Avec un gras chapon
La faridondon!{54}

Mahoudeau bătu la uşă şi zise, fără să intre:

— A venit puştiul de azi-dimineaţă, pentru postul de curier.

— Prea târziu, răspunse patronul. Am dat locul unui protejat al doamnei ducese.

— Ai auzit? i se adresă Mahoudeau prietenului nostru Pistol, care rămăsese în picioare, lângă uşa de la intrare.

Pistol îşi făcuse oarecum toaleta, iar baia nocturnă îi mai spălase hainele cât de cât.

— Am auzit că n-am noroc, suspină el adânc. Voiam să-mi fac şi eu un rost, dar se pare că la Paris nu-i prea uşor.

— N-ai decât să faci cunoştinţă cu o ducesă şi astfel să pui labă pe un post unde să câştigi treizeci de franci. Din ăştia, cinş'pe franci îi dai ca să-ţi repari încălţările.

Pistol îl salută, fără a se supăra.

— Oricum, zise el ieşind, vă mulţumesc. Am să încerc, totuşi, să-mi fac un rost. Respectele mele tuturor.

În biroul secretarului-şef, patronul reluă ultimele versuri ale cântecului, apoi lăsă să-i scape o mărturisire:

— Ştii, domnule Souëf, eu am compus cupletul ăsta, dar să nu spui la nimeni.

— Domnul Paul Labre! strigă Mahoudeau din cealaltă parte a uşii.

— Foarte bine, răspunse notarul. Poftiţi-l înăuntru pe domnul Paul Labre.

Apoi adăugă, confidenţial:

— Dacă şi ăsta seamănă cu celălalt, atunci prefer să nu rămân singur cu el… Dar nu! se întrerupse el, în chiar clipa când se deschise uşa. Nu seamănă deloc cu celălalt! E totuşi ciudat ca doi fraţi să se deosebească atât de mult! Domnule, vă rog să binevoiţi a lua loc! Am

plăcerea să mă adresez, domnului Labre Paul?

— Da, domnule! răspunse noul venit.

— Foarte bine. Sper că nu-mi veţi lua în nume de rău dacă am să vă spun că nu prea v-aţi grăbit să luaţi legătura cu mine într-o chestiune care…

— Nu citesc niciodată ziarele, îl întrerupse Paul. Iar acum sunt grăbit. Spuneţi-mi, vă rog, despre ce-i vorba.

— Domnule Labre, începu sentenţios patronul. Şi eu sunt grăbit. Notariatul nu-i o sinecură. Aveţi acte la dumneavoastră?

— N-am la mine nici un act, domnule.

— Asta-i cât se poate de rău.

— Dar la nevoie, urmă Paul, pot să vi le prezint în mai puţin de o jumătate de oră.

— Foarte bine. Atunci, domnule Labre, aţi venit pur şi simplu ca să vă informaţi?

— Am venit în urma invitaţiei dumneavoastră.

— Perfect! Perfect! Domnule Labre, îmi permiteţi să vă întreb ce diferenţă de vârsta e între dumneavoastră şi fratele dumneavoastră?

— Zece ani.

— Bun. Azi-dimineaţă am avut plăcerea să-l cunosc pe fratele dumneavoastră.

— Deja! exclamă Paul.

Notarul şi secretarul său schimbară o privire între ei.

— Şi totuşi nu era prea devreme! observă Souëf (Constance).

— Pentru mine cuvântul "deja" are cu totul altă semnificaţie! explică Paul.

— Oh! Nu vă justificaţi, domnule Labre, doar nu sunteţi la interogatoriu, se grăbi să spună patronul.

Paul înălţă spre el o privire mirată.

— Trebuie să vă mărturisesc, urmă domnul Hébert de l'Étang des Bois, că-mi păreţi un tânăr cât se poate de cumsecade. Domnule, e cazul să vă vorbesc deschis: fratele dumneavoastră — pe care spuneam c-am avut ocazia să-l cunosc azi-dimineaţă — e cu cel puţin douăzeci de ani mai în vârstă. Situaţia lui e diferită de-a dumneavoastră: are acte — toate actele necesare! — perfect în regulă… Vă repet, domnule Labre, eu nu sunt judecător de instrucţie şi mă tem de uneltiri ticăloase ca de foc. Dacă aţi venit doar ca să încercaţi marea cu degetul ştiu că imprudenţa e o însuşire a vârstei pe care-o aveţi. Vă rog, deci, să plecaţi fără prea mare tărăboi. Eu unul vă promit să uit că v-am văzut. M-aţi înţeles?

În loc să dea curs acestei invitaţii subînţelese, în care exista o oarecare intenţie caritabilă, Paul se lăsă să cadă în fotoliul de lângă el. Simţi că nu-l mai ţin picioarele şi-şi apăsă amândouă mâinile pe piept.

Herbert îi interpretă reacţia în felul său.

— Nu vă fie teamă… începu el.

Dar Paul îl întrerupse cu un gest nervos.

— Mi-e teamă… murmură el. Mi-e îngrozitor de teamă… Îl aştept pe fratele meu de ieri-seară. Ascultaţi! Fratele meu e înalt, frumos, bine făcut, cu părul negru. Cum arăta celălalt?

— Blond, aproape roşcat! răspunse notarul. Mic de statură, corpolent şi urât… iar dacă vreţi adevărul, ai fi zis de la o poştă că-i mare ticălos.

Paul se ridică de-abia ţinându-se pe picioare.

— Dacă omul acesta e în posesia actelor fratelui meu, zise el cu glas gâtuit, înseamnă că fratele meu a fost asasinat.

— Sau jefuit, domnule Labre! rectifică notarul. Vă rog să fiţi convins că împărtăşesc întru totul neliniştea şi durerea dumneavoastră.

Paul începu să-şi recapete stăpânirea de sine.

— Omul care a venit la dumneavoastră a lăsat vreo adresă? întrebă el.

— Bineînţeles, răspunse notarul, frunzărind un carneţel. Domnul Jean Labre, baron d'Arcis, strada Pont-de-Lodi, numărul 3.

Paul se îndreptă spre uşă.

— Vă sfătuiesc să vă păstraţi calmul, domnule Labre! îl povăţui notarul, pornind în urma lui. Când îmi veţi prezenta acte în regulă, voi avea onoarea să vă aduc la cunoştinţă conţinutul testamentului văduvei de Grandlieu, născută Labre, decedată fără urmaşi la Mortefontaine, cantonul La Ferté-Macé (Orne). Această doamnă v-a lăsat dumneavoastră şi fratelui dumneavoastră douăsprezece mii de livre rentă în pământuri, plus şaptesprezece mii de franci bani gheaţă. Bunurile mobiliare nu-s de lepădat, iar succesiunea e complet lipsită de datorii. Nu-i rău deloc!

Paul, însă, nu-i mai acorda nici o atenţie. Notarul se aplecă peste balustrada scării, adăugând:

— Cât despre afacerea cu fratele dumneavoastră, dacă vreţi să depuneţi plângere, aşa cum îmi închipui că aveţi de gând, cumnatul meu e avocat… domnul Bellamy, strada Saint-Honoré, numărul 212. Veţi fi mulţumit de el… Am onoarea să vă salut, domnule Labre. Spuneţi-i lui Bellamy că eu v-am…

Paul sări în birja care-l aştepta şi-i ceru birjarului să-l ducă în strada Pont-de-Lodi, numărul 3.

Casa era în reconstrucţie. Înăuntru nu locuia absolut nimeni.

— La staţia de diligente! ordonă el scurt birjarului.

N-avea asupră-i decât patru-cinci ludovici şi ceasul.

O jumătate de oră mai târziu, fără să fi avut vreme să treacă pe acasă, era în drum spre Le Havre.

Capitolul XXII - Pistol începe să-şi facă un rost

Corabia cu trei catarge *Robert Surcouf*, din Saint-Malo, comandată de căpitanul Legoff, ancorase de numai patru zile şi era pe punctul de-a părăsi portul Le Havre.

Sosise de la Rio de La Plata, aducând în Franţa pasageri şi o treime din încărcătură. Două treimi erau pentru Liverpool, unde urma să încarce şi mărfurile pentru călătoria de întoarcere.

Căpitanul Legoff era un breton scund şi solid, bine înfipt pe picioarele sale scurte, lat în umeri şi bărbos, puternic că boii pitici din Morbihan, al căror muşchi e o delicatesă cunoscută în întreaga lume. Cu picioarele vârâte în pantofi elastici şi mâinile în buzunare până la cot, se plimba de colo-colo pe punte, îmbrăcat într-un pantalon de catifea şi-un *norouâs* roşcat, care înfruntase deseori vitregiile vremii.

Acum îşi fuma pipa, în aşteptarea fluxului.

Acest *norouâs*, cum i se spune în Saint-Malo şi în Normandia, pentru că stofa lui groasă rezistă la rafalele vântului de nord-vest, e o haină lungă, ca un palton, care l-ar face şi pe omul cel mai spilcuit să semene cu un urs.

Iar căpitanul Legoff avea aerul unui urs, chiar şi fără *norouâs*.

Timpul era bun, vântul de la răsărit — prielnic, marea — calmă. Va fi o joacă de copil să iasă din şenalul păcătos de la Le Havre. Căpitanul Legoff era în toane cât se poate de bune.

— Dacă eşti amabil, marinare, se auzi în spate un glas subţirel şi răguşit, aş dori să stau de vorbă cu stăpânul acestor locuri.

Ajutorul de timonier, căruia îi fuseseră adresate aceste cuvinte, se aplecă repede peste boul.

Cu siguranţă că era curios să vadă pe-acea bizară creatură care putea îngrămădi într-o singură frază atâtea încălcări grosolane ale gramaticii marinăreşti.

În ambarcaţiunea amarată la pupa se găsea un omuleţ slăbănog, în pielea goală, şi care tocmai îşi dezlega bocceaua în care-şi pusese hainele.

De pe tot corpul lui se prelingeau stropi de apă, numai părul blond, creţ şi ciufulit era perfect uscat.

— Ciudată vietate! murmură marinarul.

Apoi, adăugă cu glas tare:

— Da' ce treabă ai cu căpitanul, mucosule?

Omuleţul cel deşirat îşi puse repede pantalonii.

— "Mucosule" e un cuvânt nelalocul lui într-o conversaţie purtată de doi oameni civilizaţi. Ceea ce am eu de discutat cu căpitanul e un secret de mare importanţă. Reprezint autorităţile.

Marinarul începu să râdă. Măruntelul îşi trase pantofii scâlciaţi, folosind degetul în chip de încălţător, apoi îşi puse tricoul.

Acum redevenise prezentabil.

Cândva, poate că existaseră şi nişte şosete, o cămaşă sau o pălărie.

— Gata! Acum sunt în ţinută de gală şi pot vorbi căpitanului.

— Cine tot trăncăne acolo? se auzi glasul lui Legoff.

Marinarul îşi netezi câteva şuviţe de păr răzleţe şi răspunse:

— O maimuţică! Un copil de trupă sau cam aşa ceva… Cică vrea să vă vorbească din partea comisarilor.

Domnul Legoff se aplecă şi el peste balustradă. Înfăţişarea puştiului nu păru să-i inspire prea mare încredere.

— Cum ai ajuns pe corabia mea, fiinţa lui Dumnezeu? întrebă el cu asprime.

— Pe mare, domnule căpitan, — răspunse celălalt. Şi cum n-am dispus de mijloacele necesare ca să-mi plătesc un loc pe vapor, mi-am transportat efectele militare pe cap!

— Şi-acum, ce faci acolo?

— Aştept să mi se spună să urc, ca să stăm de vorbă.

— Şi crezi c-ai putea să urci pân-aici?

— Mă bate gândul că da, căpitane.

— Ia hai, să vedem!

Aceste ultime cuvinte fuseseră rostite pe un ton de sfidare şi batjocură.

Pupa corăbiei era complet dreaptă, fără nici o ieşitură care-ar fi putut înlesni căţărarea. Băiatul se agăţă de cârmă, şi se înălţă de-a lungul tijei ei. De cum putu atinge cu mâna balustrada, îşi îndoi braţele, se opinti din şolduri; printr-un tur de acrobaţie pe care l-ar fi invidiat şi un artist de circ, în câteva secunde stătea călare pe balustradă.

Domnul Legoff îşi scoase pipa din gură.

— Aşa ceva, n-am mai văzut decât la mici, la Paris! zise el, plin de admiraţie.

— Căpitane! îi răspunse omuleţul, cu mândrie. Şi eu am onoarea de-a mă fi născut în această capitală a Europei… şi-a lumii întregi!

— Şi cum te cheamă?

— Clampin, zis şi Pistol.

— Zici că vii de la Paris?

— Cu poştalionul.

Domnul Legoff îşi încruntă sprâncenele stufoase.

— Adică — urmă băiatul, la fel de dezinvolt — în spatele poştalionului, unde de-abia mi-am ţinut echilibrul cale de cincizeci şi trei de leghe, că tare vijelios a fost vizitiul.

— Şi la Paris cu ce te ocupai?

— Cu vânătoarea.

— Cu vânătoarea, la Paris?

— Vânam cotoi în folosul restaurantelor renumite pentru iepurele lor în sos de vin. Zău, căpitane, e o ocupaţie cât se poate de onorabilă.

Căpitanul începu să râdă în hohote, arătându-şi dinţii îngălbeniţi de tutun.

— Şi-acum, ce-ai de gând? întrebă el.

— Să-mi fac un rost şi să termin cu năzbâtiile tinereţii, pe care mi-am irosit-o cu plăcerile amorului.

Fruntea domnului Legoff se adumbri din nou.

— La bord nu se fac glume, caraghiosule! se răsti el.

— Căpitane, răspunse Pistol. Jur că nu voi mai glumi niciodată.

— Barcă la babord! strigă cineva dinspre vela foc.

— Căpitane, zise un maistru, apropiindu-se cu pălăria în mână, vă caută un burghez insistent, cam între două vârste.

— Ia pune-o pe zvârlugă asta să facă niţel şmotru pe punte! ordonă Legoff, arătând spre Pistol. E noul nostru mus.

În vreme ce căpitanul se îndepărta, şeful de echipaj aruncă o privire spre Pistol.

— Asta aşa, ca să cărăm după noi şi nişte paraziţi! mormăi el.

Băiatul sări în picioare şi salută politicos.

— E prima oară când mă găsesc într-un port maritim, zise el. După ce mă-ntorc la ţărm, am dreptul să trag o mamă de bătaie superiorilor care au dat dovadă de lipsă de respect la adresa mea?

— Numai dacă nu ţi-au rupt şalele cât ai fost în larg, flăcăule, răspunse şeful de echipaj. La urma urmei, s-ar putea să fie ceva de capul tău, chiar dacă arăţi jalnic. Acum vezi-ţi de treabă şi munceşte bine, ca să ţi se vorbească aşa ca unui bun creştin, care n-are nici o vină pentru înfăţişarea pe care i-a dat-o Dumnezeu.

Lângă catargul principal, Legoff îşi întâmpină vizitatorul, un domn cu un aer distins şi respectabil, care veni spre el, spunând:

— Dacă-mi permiteţi, aş prefera să discutăm în cabina dumneavoastră.

Legoff îl conduse în cabina sa.

Pistol trecu pe punte, urmându-şi şeful, care se pregătea să-i arate ce are de făcut.

Ochii cenuşii ai băiatului nu scăpau nici un amănunt. Îl zări pe străin şi-şi umflă obrajii traşi, murmurând:

— Ah, nu! Nu mă-nşel! Atunci pe cine naiba au omorât în cameră la Gautron ăla, cu cretă galbenă?

Străinul şi căpitanul dispărură în cabină, unde rămaseră preţ de vreo zece minute.

Domnul Legoff ieşi singur. Din prag, zise cu glas scăzut:

— Astea-s chestii periculoase, mă pun în conflict cu legea, da' mi-aţi căzut cu tronc! Să nu scoateţi capul de-acolo până ce nu trecem de

Hève.

Apoi, auzind cum un marinar îi anunţă vizita altui străin, exclamă:

— Încă unul? Da' ce naiba-i asta, o procesiune?

— E fratele domnului Labre, răspunse marinarul.

Chipul domnului Legoff se descreţi ca prin minune.

— Cară! Fratele domnului Jean Labre! Perla pasagerilor! Să mă ia dracu' dacă ăsta n-o fi un tip de viaţă!

Paul se apropie de el cu paşi înceţi. Era atât de palid şi de răvăşit, încât arăta ca un bolnav abia ridicat din pat.

— Frumos băiat! murmură Legoff, privindu-l. Dar de viaţă, asta n-aş prea zice!

Îi întinse mâna lui Paul, care rămase o clipă nemişcat în faţa lui, incapabil să vorbească. Fără să vrea, pe Legoff îl încercă aceeaşi tulburare.

— Ei bine, domnule Labre! vorbi el, cu glas nesigur. Fratele dumneavoastră trebuie să fi fost tare fericit să vă regăsească. Atâta am vorbit despre dumneavoastră în drum de la Rio de la Plata! Sper că domnul Jean a călătorit bine până la Paris.

Paul făcu mari eforturi să răspundă, dar nu putu rosti decât câteva cuvinte:

— Aşadar, chiar a plecat spre Paris!

Şi de nu l-ar sprijinit Legoff, ar fi căzut din picioare, în timp ce căpitanul îl aşeză pe o banchetă, tânărul murmură:

— Eraţi ultima mea speranţă. Destul de vagă, dar îmi spunem că totuşi Jean a avut, poate, ceva probleme după ce mi-a trimis scrisoarea, că poate aveam să-l găsesc tot în Le Havre!

Legoff nu înţelegea mare lucru, dar voia să ştie tot. Cu glas întretăiat, Paul îi povesti vizita sa la notarul din stradă Vieille-du-Temple.

— Asta-i bună! exclamă căpitanul. Cum, domnule Labre? Dar am senzaţia că visez! La urma urmei, n-aveţi nici o dovadă că-i mort… Dar aţi face o mare greşeală să lăsaţi lucrurile aşa cum sunt. În fond i s-au furat nişte acte… Ah! În Franţa, la Paris, acum în 1835, există deci locuri mai primejdioase decât în pampas, în America de Sud! *Cara!* Am navigat pe ape unde mişună piraţi şi crocodili, am traversat savanele unde diavolii roşii dau târcoale zi şi noapte, şi — pe toţi dracii! — n-am murit! Dacă n-ar trebui să plec, aş veni cu dumneavoastră, şi fiţi sigur c-am da de urma lui.

În clipa aceea apăru secundul, cu chipiul în mână:

— Ora unsprezece treizeci şi nouă. Adâncimea e bună, căpitane.

Toate pregătirile fuseseră făcute din vreme, în aşteptarea refluxului.

Legoff puse mâna pe portavoce.

Înainte de-a da prima comandă, îl strânse la piept pe Paul.

Toţi marinarii de pe *Robert Surcouf* erau deja pe cabestan{55} şi pe greement{56}. Paul Labre se îndreptă spre barca ce-l adusese la bord. Pe când cobora scara, un cap bălai şi cârlionţat se ivi la nivelul bastingajului{57}.

— Domnule Paul! se auzi o voce subţire. Dacă n-o să-mi placă viaţa de marinar, aflaţi că ştiu unele lucruri pe care o să vi le povestesc între patru ochi. Doamna Soûlas e o femeie şi jumătate. Într-o zi o să mă revanşez pentru mită aia a ei, vă rog să-i transmiteţi asta din partea mea.

Ultimele lui cuvinte fură înghiţite de zgomotul manevrelor de plecare.

Paul Labre nu înţelese nimic din ceea ce auzise. Se aşeză pe bancheta din spate a bărcii, copleşit, ţinându-şi capul în mâini.

Pistol continuă să vorbească de unul singur.

— Dacă arta de-a fi marinar constă în mânuirea măturii, atunci nu-i pentru mine! De trei seri n-am mai călcat pe la "Bobino". Cred că Mèche a plâns de s-a uscat că n-am mai pus piciorul acolo. Dacă n-aş fi avut ambiţie să-mi fac un rost, n-aş fi părăsit-o niciodată. Tot ăia e! Mi-ar face plăcere să-l servesc pe domnul Paul!

Robert Surcouf, cu ancorele ridicate până aproape de suprafaţa apei, plutea încet, dus de reflux către turnul lui François I-ul{58}. Curând trecu dincolo-de turn şi, de cum intră în estuarul Senei, fură ridicate pânzele mici. Un sfert de oră mai târziu, aluneca rapid de-a lungul falezei Hève.

Atunci străinul ieşi din cabina căpitanului şi se sprijini visător de bastingaj, privind coasta franceză, care se pierdea spre sud-est.

Tresări, auzind în spatele lui un glas:

— Eu o duc foarte bine, domnule general. Dar dumneavoastră?

Străinul, care era într-adevăr generalul-conte de Champmas, nu-şi amintea să fi întâlnit acel chip viclean şi neobişnuit de obraznic pe care-l avea acum în faţa ochilor. Primul său gest fu de a-şi căuta punga.

Pistol îl opri cu un gest plin de demnitate.

— Nu pentru că m-aş scălda în bani, zise el. Dimpotrivă. Dar sunt pe cale să-mi fac un rost, aşa că mă abţin de la proştii! Pur şi simplu, am avut onoarea să vă văd în tribunal, domnule general. Asta v-o spun că să nu vă mai stoarceţi creierii, întrebându-vă: "Da' unde l-am întâlnit oare pe individul ăsta?" Şi-n plus, am să tac mâlc! Să ştiţi că nu voi abuza de un secret pe care Providenţa mi l-a încredinţat din pură întâmplare. Pe scurt cum n-am un ban, da' nu vă cer, aş accepta bucuros din când în când câte-un pic de tutun sau vreun muc de ţigară — ceea ce-ar putea trece drept un cadou făcut de un prieten, departe de ţară.

— La mătură, nepricopsitule! ordonă şeful de echipaj. Cu puţină instrucţie, un pic de zel şi bunăvoinţă, ai să devii un marinar pe cinste! La treabă!

Deja faleza albă a Normandiei începea să se piardă în depărtare.

* * *

În aceeaşi zi şi cam pe la aceeaşi oră, în salonul auster şi mobilat simplu al reşedinţei sale din stradă Thérèse, bătrânul patriarh al "Fracurilor Negre" — colonelul — stătea de vorbă între patra ochi cu tânărul cu faţa albă, păr ondulat şi nas acvilin, căruia biata Ysole îi spusese "monseniore" şi către care inima ei, tandră şi în acelaşi timp ambiţioasă, se avântase cu atâta ardoare.

Tatăl-tuturor era aşezat pe o canapea şi păstra acel aer venerabil care de multe ori îi înşela până şi pe propriii săi asociaţi. Într-adevăr, promisese fiecăruia în parte să-l facă unic moştenitor şi fiecare îl crezuse. Acesta era secretul supunerii lor necondiţionate.

Astăzi, însă, fruntea îi era brăzdată de riduri adânci. Părea îngrijorat.

— O afacere pusă la punct atât de bine! vorbi el. Un raport întocmit atât de judicios! Dar pe cine-au ucis atunci în locul generalului?

— Ce mai contează? răspunse sec prinţul. Generalul trăieşte — asta-i realitatea. Frumoasa mea Ysole nu mai e decât o domnişoară bogată, care poate să-şi aştepte moştenirea încă douăzeci de ani de-aici încolo!

— Ce-ai făcut cu ea, fiule? Ah, ce calculat eşti!

— Am lăsat-o dormind într-o cameră de hotel şi-am venit aici.

— Şi când te gândeşti că am dat-o pe micuţa mea Fanchette după acel netrebnic de Corona, care-i face numai necazuri! Ce ginere grozav ai fi fost tu!

— Tată, asta nu-mi aduce nici o rentă! Ar cam fi timpul.

— Ingratule! Numai tu mi-eşti drag! Uite, ascultă aici! Vrei să-ncerci o lovitură nemaipomenită? Va fi ultima mea ispravă. Vrei să te însori cu ţăranca aceea din Orne, care-i mai bogată decât o regină?

— O femeie în vârstă! se strâmbă prinţul.

— Femeile în vârstă — vorbi încetişor colonelul, prizând câteva fire de tutun de pe vârful degetelor — după toate legile firii, sunt supuse unor accidente mortale.

* * *

Paul Labre se întoarse în mansarda sa, după patru zile de absenţă. Aici o găsi pe doamna Soûlas, veghind la căpătâiul bietei copile, pe

care el o numea Blondette.

Era atât de schimbat, încât Thérèse abia îl recunoscu.

— Doamnă Soûlas, zise el după ce-o sărută pe Blondette. Speram să-i pot dărui acestui înger toată viaţa mea, dar acum am o altă îndatorire. Fratele meu a murit asasinat. Vreau să-l răzbun. Vă încredinţez dumneavoastră grijă de a-i căuta pe părinţii Blondettei. Cât despre mine, chiar de-ar fi să mă fac agent de poliţie — de astă dată, de bună-voie — şi tot voi scotoci Parisul, Franţa, lumea întreagă, până ce voi da de asasinul fratelui meu!

Capitolul I - O întâlnire

Într-o caldă dimineaţă de septembrie a anului 1838, un negustor de haine vechi şi un ştrengar al Parisului jucau împreună *dopul* la umbra portalului monumental care lega strada Ierusalim de strada Nazareth.

Uneori mai apare pe-aici câte un curios, dornic să vadă sculpturile murale, atribuite lui Jean Goujon. Însă nici negustorul şi nici puştanul nu păreau atinşi de vreo pasiune pentru artă.

Îi durea în cot de Jean Goujon.

Negustorul de haine vechi avea o barbă deasă, iar părul îi cădea dezordonat pe frunte, gata să-i intre în ochi.

Coşul lui, sprijinit de zid, era mai înalt şi mai încăpător decât unul obişnuit.

Puştiul, care puţin mai de-aproape se vădea a fi atins de mult vârsta maturităţii, avea acea figură spânatică şi palidă, ce face ca unii parizieni să pară o rasă la fel de distinctă precum pieile-roşii din America sau ţiganii din Europa.

S-a remarcat deseori că influenţa unui climat străin e aproape nulă asupra acestui tip de piele, în acelaşi timp dură şi neutră, specifică mahalalelor pariziene. Soarele african o respectă, astfel încât şi-ar putea păstra tonurile palide până şi în mijlocul triburilor de negri de la Ecuator.

Negustorul şi băiatul jucau la fel de pătimaş. Alături se afla o stivă înaltă de bănuţi, iar de jur-împrejur, vreo şase vagabonzi urmăreau cu mare interes partida.

Asta pentru că era vorba de un meci, iar asistenţa făcea pariuri, ca la cursele de cai.

Am mai spus-o şi-o mai repetăm: nicăieri în Paris nu se întâlnesc atâţia clienţi ai puşcăriilor ca în împrejurimile Prefecturii de poliţie. Ai zice că această instituţie, unde se fabrică "lipiciul" care-i va prinde într-o bună zi, exercita asupra lor o irezistibilă atracţie.

Ca mai toţi parizienii, băietanul era mare meşter la dat cu banul. Moneda lui din metal alb avea pe o parte capul lui Louis al XVI-lea, iar pe cealaltă o jerbă, deasupra căreia se găsea boneta frigiană. Banul, rotunjit spre muchie, părea netezit cu şmirghel. Era o bijuterie: capabil să se dea de-a rostogolul prin praf, drept la ţintă, ca o piatră rotundă de râu.

Un amator ar fi dat pe moneda asta cinci gologani, fără să se târguiască prea mult.

Dimpotrivă, negustorul juca prudent, după obiceiul ţăranilor din vest. Se repezea la atac şi dărâma dopul, în aşa fel încât solida lui monedă republicană, cu muchia zimţată şi îngroşată cu ciocanul, nu se mişca din loc, păzind cu sfinţenie gologanii care-ar fi putut cădea din stivă.

Băiatul care, deşi mult mai îndemânatic, se vedea învins de prudenţa şi calmul adversarului, se răzbuna şi el cum putea.

— Ia zi, Landerneau! i se adresă el, în clipa când negustorul tocmai câştiga o frumoasă grămăjoară de doisprezece gologani. De ce-ai un coş atât de mare?

— Mă ocup de înmormântări, vorbi celălalt, a cărui privire vicleană nu anunţa nimic bun. După ce-am să te fac să-ţi înghiţi limba, am să te transport cu clasa întâi până-n amfiteatrul de la medicină. O disecţie nici nu costă mult.

Galeria trecu de partea lui Landerneau. Băiatul simţi că turbează de furie.

— Hai să mai înălţăm stivele! zise el. Câte doiş'pe de fiecare, ce zici?

— Mă învoiesc. Da' dacă ratezi, ţi i-am umflat!

Moneda albicioasă a băiatului lovi dopul chiar în mijloc, aruncându-l la vreo zece paşi. Cei douăzeci şi patru de gologani căzură fără să dărâme stiva.

Galeria aplaudă.

— Ia zi, Landerneau! strigă băiatul, triumfător. De ce ţi se spune "Al Treiş' treilea"?

— Asta-i secret, răspunse grav negustorul. Joacă şi ţine-ţi fleanca.

În colţul străzii Ierusalim apăru un bărbat îmbrăcat ca un burghez, cu haine curate şi scumpe, care se opri în loc, chiar când băiatul începu să-şi adune câştigul.

Şapca flăcăului alunecase pe-o parte, lăsând să i se vadă o claie de păr blond şi cârlionţat.

Bărbatul în veşminte de burghez se apropie încetişor, cu aerul cuiva care vrea să facă o şotie unui prieten.

Cum băiatul se aplecase să ridice dopul, omul îl apucă de ureche.

Cel puţin jumătate din galerie se împrăştie cât ai clipi. Negustorul îşi puse repede coşul în spate. Băiatul se ridică imediat, întrebând:

— Ce s-a întâmplat? Chiar trebuie să ne certăm?

Şi înainte de-a se uita să vadă cine fusese autorul acelei glume proaste, întinse piciorul cu o viteză uluitoare şi-i puse piedică.

Ca şi dopul, care sărise cât-colo, fără a dărâma stiva de monede, la fel şi străinul căzu în fund, dar atât de violent, încât zgomotul făcut de şezutul său pe pavaj răsună ca o plesnitură de bici.

Restul spectatorilor o luară la sănătoasa, râzând în hohote:

Negustorul de haine vechi dispăruse.

— Acu' ţi-ajunge? întrebă băiatul. Sau mai vrei o porţie?

Brusc se opri şi pe faţă i se aşternu o expresie de sincer regret.

— Aoleu! L-am dat cu turu' de pământ pe domnu' Badoît! Nu se poate!

Şi întinse repede amândouă mâinile, ca să-şi ajute fostul patron să se ridice de jos.

Ajuns din nou pe două picioare, acesta îşi frecă locul dureros şi zise fără ranchiună:

— În tot răstimpul ăsta, aş fi dat oricât să te găsesc, Pistol, băiete! Zău că n-am mai întâlnit unul ca tine, cu toate defectele pe care le ai, cu tot felul tău de-a fi împrăştiat. Dar ştii că nu te-ai schimbat deloc în aceşti trei ani?

— Trei ani şi patru luni, patroane! rectifică Pistol, privindu-şi fostul şef cu vădită simpatic. Era pe la sfârşitul lui aprilie, în 1835, când am plecat, pentru motivul că voiam să-mi fac un rost şi să-mi asigur o situaţie prin sudoarea frunţii, indiferent de muncă. Dar văd că dumneavoastră v-a mers mult mai bine: sunteţi frumos şi rotund la faţă ca o lună plină. Ah, patroane, zău că-mi pare bine să vă întâlnesc! Nu faceţi cinste cu un prânz? Să ştiţi că accept, fără să mă supăr!

— Fac cinste şi diseară, la cină, Clampin, băiete. Am nevoie de tine.

— Vă stau la dispoziţie, patroane. Atunci, ce alegem? Sote de pui? Pui cu ciuperci?

— Şi *marengo*{59}, dacă vrei. Ah, dar unde dracu' ai umblat atâta timp?

— Peste tot, patroane. Am colindat prin toate colţurile lumii, în plimbare sau cu treburi. Am văzut o groază de ţări. Iar experienţa mea de acum e urmarea acestor călătorii pe mapamond.

Trecură strada şi ajunseră în faţa intrării cabaretului lui taica Boivin.

— Vreţi să intrăm aici? întrebă Pistol, nu fără oarecare dispreţ.

— De ce nu?

— Un inspector ca dumneavoastră? E ruşine!

— Nu mai lucrez la stat, îl întrerupse domnul Badoît. Onoarea înainte de toate! Îl cunoşti bine pe şeful meu, puştiule, şi ştii că are un caracter fără pată. Hai, intră! O să mergem în separeul de la etajul doi, în turn, şi-o să stăm de vorbă liniştiţi, între patru ochi.

Pistol intră primul şi, parcurgând coridorul îngust şi întunecat, începu să urce scara în spirală.

— Doamna Soûlas mai locuieşte aici, domnule Badoît? întrebă el pe un ton din care răzbătea o undă de remuşcare.

— Nu, răspunse agentul. De ce?

— Aşa… V-aduceţi aminte de motanul ăla pe care-l iubea atât de mult? Pis, pis, pis!

— Deci tu eşti criminalul, păcătosule! izbucni în râs Badoît.

— Din păcate, eu! L-am lichidat chiar în ultima zi… înainte să pornesc să-mi fac un rost… şi-n timp ce-l pândeam, l-am recunoscut pe Coyatier, care scria pe uşa de la "9" numele de Caution, cu cretă galbenă. Ciudat că uitasem de toate astea, da' acu' că sunt aici, îmi vin din nou în minte, până-n cele mai mici amănunte.

— Aşa şi trebuie, vorbi domnul Badoît, coborând glasul, în momentul de faţă, suntem vârâţi până-n gât tocmai în chestii dintr-astea.

— Hopa! exclamă puştiul. Tot Coyatier?

— Într-o oarecare măsură, da.

— E vorba de cel care-a fost ucis la ultimul etaj?

— În mare parte.

— Ei, bine! zise Pistol, punând mâna pe clanţă. Ca să stăm de vorbă, e clar că aici e locul cel mai nimerit! Cât despre masa de prânz… La urma urmei, a trecut atâta vreme! Iar taica Boivin nu găteşte chiar aşa de prost! Numai că nu comandăm iepure în sos de vin alb, asta apropo de cotoiul doamnei Soûlas! Parc-o aud, biata femeie! Pis, pis, pis! Avea un glas atât de dulce şi convingător! Cum mi-am păstrat neatinsa sensibilitatea mea de odinioară, iepurele în sos de vin mi-ar pica greu la stomac.

Intră în încăpere şi privi zidurile, de jur-împrejur.

— La etajul de deasupra sunt lambriuri, spuse el. V-aţi mai întors în odaia de la "9", domnule Badoît?

— Niciodată, răspunse inspectorul, alb la faţă.

— Iar Coyatier n-a fost amestecat cu nimic în chestia asta?

— Cu nimic.

— Şi-n rest?

— În rest, a evadat, între două procese. Nu l-am mai prins. Ăsta joacă tare.

Pistol se aşeză.

— Şi totuşi, i-am arătat şmecheriile alea sub apă. Înota destul de bine, e adevărat, numai că cu îl tot trăgeam de picioare şi asta-l scotea din sărite. Cât despre pachetul ăla învelit în mătase albă — ştiţi, fetiţa! — am înotat în direcţia curentului până la podul Concorde, da' n-am găsit nimic. Mult timp m-am tot gândit la asta.

— Îl găsise altcineva, îi spuse Badoît, aşezându-se şi el.

— Zău? Ia ziceţi-mi şi mie, patroane! sări puştiul, ros de curiozitate.

— Mai târziu, îi răspunse Badoît.

Pistol îşi întoarse paharul cu gura în jos şi-l lovi de câteva ori cu cuţitul.

— Dacă vrei s-auzi o istorioară, păi atunci ascultă! începu inspectorul. Numai eu ştiu cât am căutat şi-am răscolit în aceşti trei

ani! Dar avem de-a face cu indivizi de prima mână: ăştia ştiu să se joace de-a v-aţi ascunselea, nu glumă! Ai zice că de când lucrez pentru domnul baron d'Arcis, parcă mi-au făcut farmece…

— Da' cine mai e şi baronul ăsta? îl întrerupse Clampin.

— Un baron adevărat şi-un om adevărat: cel pe care tu-l ştiai de Paul Labre.

Clampin îşi umflă obrajii.

— Acu' pricep! zise el. Erau în portul Le Havre, pe-o corabie cu numele de *Robert-Surcouf* — una cu trei catarge, grozavă, comandată de căpitanul Legoff — când a venit Paul Labre, care-l căuta pe frate-său… Ah, Doamne Dumnezeule! Ce alb la faţă era în dimineaţa aia!

În uşă se ivi chelnerul.

— Pui *marengo!* comandă Pistol. Apoi, picioruşe de porc cu sos *rémoulade*{60} şi omletă cu slănină. Pofta vine mâncând. Salata să aibă şi ceapă. Vin de Joigny, calitatea întâi. Adu mai întâi pâinea, vinul şi nişte cârnaţi. Pe urmă, toate celelalte odată. Unora nu le prea place să fie deranjaţi dintr-o conversaţie tainică, între patru ochi.

Chelnerul ieşi.

— Patroane, urmă Pistol. La vremea aia, între dumneavoastră şi madam Soûlas era ceva, bineînţeles, cât se poate de onorabil.

— Şi asta face parte din poveste, oftă adânc domnul Badoît. Era o chestiune delicată şi sentimentală. Ea avea un fel de-a fi cât se poate de agreabil. Dar treaba a căzut baltă, pentru că situaţia s-a schimbat. Am continuat, totuşi, să ne stimăm unul pe celălalt.

— S-a recăsătorit?

— I-a refuzat şi pe domnul Chopand, şi pe domnul Mégaigne, motivând nu ştiu ce amintiri… Acum o duce ca-n sânul lui Avraam! E fericită şi locuieşte undeva, la ţară, în casa generalului de Champmas.

— Aha! exclamă Pistol. Cel care-ar fi trebuit să se afle în locul domnului Jean Labre, la etajul de deasupra! Şi pe ăsta l-am văzut la bordul lui *Robert-Surcouf*. Bun tutun mai fuma! S-a întors în Franţa?

— Da, după ce-a fost graţiat. Dar i s-a pus condiţia să trăiască retras la ţară, în departamentul Orne, în Normandia.

— Şi madam Thérèse e acolo? Ca să facă ce?

— Uite-aşa! Ca să nu facă nimic!

Pistol păru să rămână pe gânduri, ceea ce nu i se întâmpla prea des.

Chelnerul intră din nou, punând platourile pe masă.

— În sănătatea ta, Clampin, băiete! zise domnul Badoît, dând pe gât primul pahar. Dacă mă uit bine la tine, cred că ţi-ar fi putut creşte şi puţină barbă, numai că n-a prea vrut! Ce vârstă ai, de fapt?

— Vârsta iubirii, patroane. Hai, noroc! Acum să vorbim de-ale noastre.

Apoi reluă, cu gura plină:

— Asta nu ca să-mi ascund anii. Dimpotrivă, sunt mândru de ei. Da' toată lumea are barbă. Cucoanele sunt sigure că pe mine pot să mă adulmece fără riscuri, aşa cum miroşi o floare. Ce naiba! Doar ştiţi că întotdeauna mi-au plăcut femeile, în calitatea mea de maimuţă-Cupidon. N-am avut decât succese, nici un eşec. Sunt mai tare ca Don Juan.

— Atunci înseamnă c-ai fost la Théâtre-Français, Clampin?

— Cât se poate de des! Am văzut *Don Juan* la "Bobino". Sc vorbeşte despre el şi-n alte teatre. Da' ia spuneţi! Ştiţi cu cine jucam *dopul* adineauri, domnule Badoît?

— Nu, cu cine?

— Cu-n animal curios! Ceea ce mă duce cu gândul la faptul că n-am făcut niciodată armata. De cinş'pe sau douăj' de ani mi se tot spune că-s prea tânăr. 'Mnealui, Landerneau ăsta, de i se zice "Al Treiş-treilea", a avut onoarea de-a mă întâlni în faţa comisiei de control. El era numărul 1. Sunaţi, trompeţi! Pe vremea aia, eram în combinaţie cu servitoarea unui negustor de plante medicinale şi dădeam consultaţii pe de-a moaca în tot cartierul. Făr-a uita, însă, să cer douăş'cinci de centime drept bacşiş! Doamne, ce de-a cucoane am mai vindecat! Unele, cât un cal! Într-o zi, a venit la mine Landerneau, să mă-ntrebe cât îi cer ca să-l ajut să pară bolnav cu ochii, dar incurabil! Am întrebat-o pe iubita mea, care l-a întrebat pe negustorul ei, şi Landerneau a făcut rost de boala cerută: dovadă faptul c-a rămas orb timp de doi ani. În seara cu cotoiul lui madam Soûlas, ştiţi că era şi el cu Coyatier?

— Aici? tresări Badoît.

Pistol privi în sus, spre tavan şi zise din nou:

— Aici.

— Şi ştii undei poţi găsi?

— Oarecum. E bogat, da' se preface că-i negustor de haine vechi. O cunosc pe madam Choufleur{61}, nevastă-sa, care-i zarzavagioaică.

Se întrerupse din povestire, ca să strige cu glas răguşit, ca de beţiv:

— Doi gologani grămada! Doi gologani!

Apoi redeveni brusc serios:

— O dulceaţă de femeie!

Badoît, entuziasmat, îi umplu din nou paharul.

— Eşti o adevărată comoară! exclamă el.

— Băiete, socoteala! strigă Pistol, după ce închină în sănătatea patronului.

Apoi urmă:

— Îl cunosc şi pe fratele primei lui soţii: Coterie, zis-şi Réveil-de-Pantin-la-Galette, fost zidar, dat afară din slujbă, şi care acu'-i măturător la tribunal.

— De ce-mi vorbeşti de ăsta?
— Pentru că şi el era împreună cu Coyatier, acolo sus, în seara cu motanul…
— Aşa, deci! exclamă Badoît. Da' câţi Dumnezeu erau cu totul?
— Trei, răspunse Pistol. Coyatier, Coterie — care-i zidar — şi Landerneau, care-i tâmplar. Coyatier avea un târnăcop, Coterie un ciocan, mistrie şi găleată pentru văr, iar Landerneau cutia cu scule. Când au ieşit, Landerneau avea o valiză.
Badoît îl privi drept în ochi.
— Atunci, înseamnă că tu ştii ce s-a petrecut acolo, în cameră? întrebă el în şoaptă.
— Tot atât de bine ca şi dumneavoastră, domnule.
— Vreau să spun, cunoşti ceva amănunte?
— Nu, dar le pot afla oricând. Badoît coborî glasul şi mai mult.
— Care din ei s-a dus a doua zi la notarul din strada Vieille-du-Temple?
— Cât despre asta, habar n-am! mărturisi Pistol. N-am ştiut nimic, deşi am fost şi eu, în aceeaşi zi, în acelaşi birou, al notarului din stradă Vieille-du-Temple. Chiar m-a mirat că cei de-acolo vorbeau de domnul Labre. Eu mă dusesem, ca să-ncerc să-mi fac un rost. Da' noi nu mai mâncăm, patroane? Să le ia dracu' de "Fracuri Negre", măcar până ce ne bem cafeaua! Am o idee! Să vă povestesc pe unde-am călătorit cu, iar la desert, ne-ntoarcem la problema dumneavoastră.

Capitolul II - Aventurile lui Pistol

Badoît îşi privea fostul spion cu admiraţie crescândă.
— Şi când te gândeşti că de Trei ani ne tot batem capul! murmură el.
— Trei ani şi patru luni, patroane. Asta fiindcă n-am fost eu aici. În tot acest răstimp de trei ani şi patru luni, am căutat mereu ceva ce n-am găsit: o situaţie bună, ca să am şi eu un rost. Da' ştiţi, aşa cum trebuie: nevastă cu cununie, copii, casă deschisă tuturor, rentă, mobilier şi-aşa mai departe. La Paris făcusem pe dracu-n patru, asta fără ştirea dumneavoastră! Am răscolit tot oraşul, da' n-am găsit nimic pe placul meu. Ultima vizită am făcut-o la notarul din stradă Vieille-du-Temple, care a refuzat să mă angajeze pe post de curier. Aventura din ziua precedentă mă cam sleise de puteri, iar damele pe care le frecventam la "Bobino" nu se prea dădeau în vânt după poliţie. Vedeţi dumneavoastră, patroane, eu n-am mărturisit niciodată că eram oarecum legat de Prefectură. Asta m-ar fi coborât în ochii tuturor. I-am zis lui Mèche… o ştiţi pe Mèche, pe doamna Pistol? Când m-am

întors la Paris, n-am mai găsit-o. Ei şi altora le-am spus că lucrăm pentru "Fracurile Negre" — asta aşa, ca să-mi dau importanţă.

— Vrei să spui că-n lumea ta tâlharii sunt mai iubiţi decât oamenii cinstiţi, Clampin? întrebă Badoît.

— Ba bine că nu! Mèche mă privea cu mult respect. I-ar fi plăcut s-o prezint şi pe ea "Fracurilor Negre". Celelalte la fel. Cucoanele se prăpădesc după chestii din astea. Aşa că, dacă tot mi-era ruşine că lucrez pentru stat, mi-am zis că trebuie să-mi mai spăl niţel ruşinea. De pildă, să mă fac ofiţer de marină, pe care toată lumea îl admiră pentru uniformă, curaj şi educaţie. Aşa c-am aşteptat diligenţa pentru Le Havre undeva, dincolo de barieră, şi m-am cocoţat în spatele ei. Pe drum, mi-am mâncat cămaşa şi ciorapii, că erau de regim! În portul Le Havre, am avut norocul să dau peste o corabie gata de plecare: era chiar cea cu care venise din America fratele domnului Paul şi cu care plecă în Anglia generalul de Champmas. Nu-i ciudat?

— Ehei! exclamă domnul Badoît. Da' multe mai ştii, băiete!

— Ştiu că generalul fuma tutun de calitate şi că nu se ţinea deloc cu nasul pe sus. Şi mai ştiu că domnul căpitan Legoff, breton de origine, nu mai întâlnise în viaţa lui — aşa zicea! — un pasager atât de simpatic ca domnul Jean Labre... Numa' că vedeţi dumneavoastră, patroane, n-am făcut prea mulţi purici nici în marină. Era acolo un şmecher de şef de echipaj, care mă iubea ca pe ochii din cap şi care-şi pusese-n gând să-mi facă educaţie. Într-o zi, m-a croit cu odgonul, iar cu i-am făcut figura pe care v-am făcut-o nu demult şi dumneavoastră. Numai că-n marină n-ai voie niciodată să glumeşti. Aşa că m-a băgat la carceră. Mi se spusese că va trebui s-aştept o sută şapte ani pân' să fiu numit amiral, şi numa-n trei zile ajunsesem după gratii. Vă daţi seama? Venisem la bordul corăbiei *Robert-Surcouf* înot, şi tot aşa am plecat, înotând pe sub apă, până la Liverpool, unde m-am angajat în port, la descărcat cărbuni, cu trei şilingi pe zi. Asta sună destul de bine: 3 franci şi 15 centime, da' acolo supa costa la fel de scump că pateul de ficat la noi. În plus, aveam tot timpul necazuri cu unul dintre lucrători, de meserie boxer. Ăsta afirmase că Wellington{62} avea mai multă glagorie{63} decât Bonaparte{64}. Mie personal, îmi era perpendicular care din doi e mai deştept, da' aici era vorba de patriotism, nu? Aşa că i-am zis: "Baliverne! D'alde Wellington găseşti la Paris câţi vrei, doi bani grămada, la vremea trufandalelor." Cum individul mi-a ars un pumn care-ar fi putut da gata şi rinocerul din Jardin des Plantes{65}, i-am altoit şi eu una cu călcâiul, de i-am făcut un ochi cât prună!... La care el: *" 'Tis to be sold-out, boys! Regular fun, indeed!"{66}* Adică: "Ia veniţi la spectacol băieţi! Aduceţi-vă şi nevestele!" Ăilalţi ne-au înconjurat. Crăpau cu toţii de nerăbdare să vadă cum boxerul o să mă facă una cu pământul. Sanchi! Cum călcâiul meu drept îi aranjase bine ochiul stâng, acu' n-am avut decât să-i

plasez călcâiul stâng în ochiul drept, şi gata! În Franţa, pentru o chestie ca asta m-ar fi vârât la răcoare. Iată în ce constă superioritatea englezilor. Am fost dus în triumf şi mi s-au oferit două'-ş-cinci de franci, ca să fac acelaşi lucru cu un boxer negru, care venea la Londra ca s-apară-n public. Asta a făcut să-mi mai scadă din mândrie. Voiam să-mi fac un rost, nu să mă dau în spectacol în faţa duşmanului. Aşadar, m-am apucat de comerţ cu bumbac, numai c-am adormit cu pipa aprinsă şi-am dat foc la încărcătură. Chestia e că n-am noroc! Din fericire, bumbacul era asigurat la o companie, care-a vrut să mă spânzure. N-am aşteptat s-o facă şi mi-am luat tălpăşiţa. Pe drum, i-am căzut cu tronc unei domnişoare, care tocmai dădea pe gât vin de Madeira de câţiva gologani. V-am mai spus că femeilor nu le prea plac bărbaţii cu barbă. Eu eram taman pe gustul ei, numa' că mi-a făcut vânt, pentru că vorbeam prea liber şi fără perdea. Aşa c-am ajuns să joc tragedie franceză într-un teatru din Manchester. Trebuia s-aduc pe scenă nişte scrisori în versuri. Actorul care încasa o mie de franci pe scară m-a făcut "imbecil", aşa că l-am pus frumuşel cu fundu' pe scenă chiar când juca pe Hippolit, în plină scenă de dragoste cu Aricia. Chestia asta nu le-a prea plăcut, aşa că m-au cazat un timp la pârnaie. Vedeţi bine că tot nu ajungeam să-mi fac un rost. La puşcărie am fost întrebat dacă voiam să merg să văd India şi baiaderele{67}. Cum de nu! Da' pe drum am încercat să repet figura cu piedica şi-am fost închis în cală. Ăsta-i obiceiul în marina engleză! Baiaderele sunt apă de ploaie: nişte cucoane cu dinţi negri ca boabele de cafea şi care dansează vârâte într-un sac!… Ei, în schimb a fost grozav când făceam pe piratul prin Bengal. Da' eu sunt totuşi milos în fire şi la vederea sângelui îmi vine rău. Şi pe urmă, nu asta-i calea cea mai nimerită ca să-ţi faci un rost! Prin urmare, am intrat în slujba unui lord, care voia să se caţere pe vârful Himalaya, da' şi pe ăsta l-am abandonat la jumătatea drumului, ca să m-alătur unor negustori de opiu. Zău că dac-aş vrea să mă duc din nou pe toate drumurile pe unde-am colindat, m-aş rătăci!… China mi-a plăcut destul de mult. În mahalaua din Canton, un mandarin s-a bătut cu nevastă-sa pentru mine. Aici mi s-au întâmplat o mulţime de chestii, da' fără importanţă. Ce lung a fost însă drumul de la Pekin la San-Petersburg! Şi nici un han! La Moscova am trăit din vânzarea ţigărilor. E tare frig acolo. Iar birjele n-au roţi! M-am consolat — ca peste tot — în braţele femeilor, da' cum gândul meu era să-mi fac un rost, amorul mi-a fost fatal. Germania merită văzută, pentru bere şi pentru tiroleze. Închipuiţi-vă, însă, domnule Badoît, că timpul trecea şi eu începeam să-mi spun că pentru mine nu mai există decât o singură cale de a-mi face un rost: gloria militară. În ţara noastră, fiecare soldat poartă-n raniţă un baston de mareşal{68}. S-o mai scurtez, niţel, c-am obosit. Aşa! Am ajuns în Alger, unde-am obţinut grad de infanterist. După vreo cinş'pe zile m-am trezit într-o

companie disciplinară. Astfel, domnule Badoît, am dreptul să scriu pe cartea mea de vizită: "Fost luptător în colonii". Da' nici asta n-a durat cu totul trei săptămâni. Cum niciodată n-am purtat sabie, mă mâncau degetele s-o folosesc pe aia de la şold. Într-o zi, pe o căldură toridă, sublocotenentul meu m-a privit niţel cruciş, eu i-am zis că-i curg mucii pe piept, el a tras sabia din teacă, eu l-am dezarmat şi-apoi… Nu vă fie teamă, domnule Badoît. Ştiţi că sunt un om cu mila lui Dumnezeu! Când el n-a mai ţinut arma-n mână, mi-am lepădat şi cu satirul şi m-am mulţumit să-l calc în picioare — vorbesc de sublocotenent… Se vede treaba c-am insistat niţel cam mult, pentru că tribunalul militar m-a condamnat la moarte. La dracu'! Nici calea asta de a-mi face un rost nu mi se potrivea. Am intrat ca beduin în trupa lui Abd-el-Kader{69}, care-a vrut să-mi taie capu', fiindcă am băut raţia de apă a cămilei! Astea-s nişte animale ciudate, da' foarte prietenoase şi credincioase şi care de felu' lor strâng apă-n ele pentru când Ie-o fi sete… Da' ce, dormiţi, domnule Badoît? Hei! Poate nu vă place ce vă povestesc?

— Când ai să termini cu toate braşoavele alea, băiete, atunci o să putem sta de vorbă — îi răspunse liniştit inspectorul. Se vede de la o poştă că minţi de îngheaţă apele.

Pistol îl privi cu indignare.

— Patroane, zise el, vă dau cuvântul meu de onoare c-am trecut sub tăcere şapte'ş-cinci la sută din isprăvile mele cele mai captivante. Doar nu vă-nchipuiţi c-aş vrea să vă duc tocmai pe dumneavoastră! Atunci, să revin unde-am rămas. Deci, m-am întors la Alger cu o caravană şi-am reuşit să trec în Franţa ca negustor de nuga, cu care am făcut comerţ pe bune, într-o dugheană închiriată pe bulevard — asta păstrându-mi accentul arăbesc, burnuzul şi turbanul. Aici aş fi putut să-mi fac un rost, deşi nu era o chestie de durată, pentru că nu puteam plăti chiria înainte pe şase luni. Da' Parisu' mi s-a urcat la cap dintr-o dată, cu strălucirea şi plăcerile lui, cu distracţiile lui pentru toate gusturile. Prima oară când am văzut un afiş de la "Bobino", am simţit că-mi pierd minţile. Mi-am dus costumul arăbesc la Muntele-de-Pietate, ca să-mi pot cumpăra costumul meu de tânăr parizian al străzii, şi-am pornit glonţ spre teatru. Ah, patroane! Mèche plecase, la fel şi altele, da' a fost tot una, pentru că cele care rămăseseră m-au recunoscut. Veteranele le povestiseră novicelor despre mine. Mi s-a făcut o primire… tri-um-fa-lă! Şi iată-mă reîntors la viaţa de artist: joc, vin, femei frumoase, tot ce-mi trebuie pentru un trai fără griji, — punând laba pe cotoii care între timp au împânzit cartierul — asta pentru că lipsa mea a făcut cât o interdicţie de vânătoare — şi povestindu-mi aventurile unor prieteni dornici să m-asculte.

Pistol tăcu, trăgând o duşcă zdravănă de Joigny.

— Ai terminat? îl întrebă Badoît.

— Pentru moment am terminat, patroane.

— Acum vrei să discutăm serios?

— Dacă vă face plăcere, de acord. Fiţi drăguţ şi comandaţi cafeaua, deşi am băut unele mult mai bune în fericita Arabie!

Când avură în faţa lor ceşcuţele aburinde, domnul Badoît se ridică şi încuie uşa cu zăvorul, după care se aşeză din nou, cu mâinile împreunate pe masă.

— Prietene Clampin, zise el, eşti foarte înzestrat, dar ai şi multe defecte. Te iau aşa cum eşti. Acum, gata cu râsul! Când va parcă ţi-era simpatic domnul Labre?

— Domnul Paul? exclamă Pistol. Ce tânăr cumsecade! Pentru el aş sări şi-n foc, desigur dac-aş fi un om neinflamabil!

— Asta-i foarte bine, numai că, vezi tu, domnul Paul e cam ca tine. Are şi el defectele lui şi nu-i uşor să-l serveşti.

— Cum vine asta?

— Pentru că nu spune tot ce ştie. Îţi închipui, probabil, că în aceşti trei ani am întâlnit în cale tot soiul de obstacole, de n-am putut afla ceea ce caut.

— Şi ce anume căutaţi, patroane?

— La prima vedere, întrebarea-i destul de simplă! replică Badoît, cu un aer preocupat. Şi totuşi nu-ţi pot răspunde la fel de direct. Când doamna Soûlas m-a angajat în serviciul domnului baron — fiindcă că e cea care m-a făcut să renunţ la slujba mea de inspector — lucrurile erau cât se poate de clare. Domnul baron, care tocmai primise o moştenire frumuşică, nu era un milionar, dar avea destui bani să mă plătească.

— Când ceva îmi merge la suflet, remarcă Pistol, nu mă mai interesează plata.

— Iar eu, continuă cu blândeţe inspectorul, trăiesc cu pâine şi cu carne, aşa că am nevoie de-un venit fix, să-mi pot plăti brutarul şi măcelarul.

— Da' ce, domnul Paul, mă rog… domnul baron, cere credit? întrebă Pistol.

— Niciodată. Nu mă întrerupe, piciule! Domnul baron plăteşte corect. Dar ceea ce am a-ţi spune nu-i prea uşor de explicat. Prin urmare, mergi pe blat. Ţi-am mai zis că la început totul era limpede ca lumina zilei. Doamna Soûlas, faţă de care ştii bine că nutresc sentimente de mare afecţiune, mi-a spus să merg pe încredere, aşa că asta am şi făcut. Numai că de-atunci încoace, doamna Soûlas s-a schimbat foarte mult.

— Aha! exclamă băiatul. Adică acum e împotriva domnului Paul?

— Nici pentru, nici împotriva lui, băiete. Doamna Soûlas are un mare necaz, sau un secret, nici eu nu ştiu prea bine. E multă vreme de când nu mă mai străduiesc s-o înţeleg.

— Poate cu timpul veţi afla, patroane.
— Domnul baron e acum de altă părere.
— Şi nu-l mai înţelegeţi?
— Nu chiar ca altădată.
— Sunt aici! Am să vă şterg eu ochelarii…
— La început, voia două lucruri: să găsească părinţii unei tinere pe care, ca să zic aşa, a adoptat-o, şi să pună mâna pe asasinii fratelui său.
— Iar acum?
— Acum nici nu mai pomeneşte de tânăra aceea.
— De ce?
— Tocmai asta-i buba. De ce?
— E amanta lui, patroane?
Domnul Badoît se înroşi la faţă, într-atât de departe era de un asemenea gând, care-i stârni o oarecare indignare.
— Ţi-am spus că-i fiica lui adoptivă, zise el. Domnul baron e un om cinstit până-n măduva oaselor. Şi de altfel…
— De altfel?
— Domnul baron e nebun după domnişoara Ysole de Champmas.
— Oho! Ce frumuseţe de fată! exclamă Pistol, pe tonul unui cunoscător. Cel puţin aşa arăta acum trei ani. Dacă pe vremea aia Mèche nu m-ar fi subjugat cu totul…
— În aceşti trei ani s-a făcut şi mai frumoasă! îl întrerupse domnul Badoît.
— Bravo! Dar când aţi zis pentru prima oară de altfel, nu despre domnişoara Ysole de Champmas aveaţi intenţia să vorbiţi, patroane…
— Aşa e, băiete. Nimic nu-ţi scapă. Voiam să vorbesc despre Blondette.
— Bănuiesc că Blondette e fiica adoptivă.
— Blondette e un adevărat mister. Voiam să spun: de altfel, deşi e mai frumoasă ca un înger, Blondette nu se poate face iubită nici de baron, nici de alt bărbat.
— E prea tânără?
— Între cincisprezece şi şaisprezece ani.
— He, he! Dacă-i vorba numai de asta…
— Mai există un motiv, şi încă unul cât se poate de trist: după cât se pare, biata Blondette e cam săracă cu duhul, şi-n plus, mai e şi mută.
Pistol rămase tăcut câteva clipe.
— Dumneavoastră o cunoaşteţi, patroane? întrebă el în cele din urmă.
— N-am văzut-o niciodată.
— Atunci cine v-a spus că-i mută şi săracă cu duhul?
— Doamna Soûlas.

Din nou Pistol căzu pe gânduri.

— Cândva, era o femeie de treabă, murmură el. Vreau să spun un amănunt, domnule Badoît. A doua zi după ziua cea mare — pentru că, în definitiv, pentru noi toţi a fost o zi însemnată — am întâlnit-o pe doamna Soûlas pe la ora zece dimineaţa, pe Quai des Orfévrcs. Avea un aer rătăcit. Peste drum de casă cu eşarfa roşie — ştiţi bine care! S-a întâlnit c-o altă nebună: bătrâna Jeannette, slujitoarea domnişoarelor de Champmas...

— Jeannette numai ce discutase cu mine, îl întrerupse Badoît. Iar eu tocmai o anunţasem că mezina generalului a dispărut. Atunci ca a ţipat — asta mi-amintesc foarte bine: "Aici e mâna celei mari!"

— Tot ce se poate. Acum ascultaţi aici. Doamna Soûlas a oprit-o pe Jeannette şi-a întrebat-o: "Domnişoara Suavita de Champmas era...?" Nu şi-a terminat fraza, ci şi-a dus degetul la frunte. Jeannette a dat-o la o parte cu violenţă, de parc-ar fi vrut să îndepărteze o insultă adusă fiicei stăpânului ei. Însă doamna Soûlas a apucat-o de haină şi-a întrebat-o încă o dată: "Domnişoara Suavita de Champmas era mută?" Bătrâna Jeannette s-a smuls din mâna ei, sfâşiindu-şi rochia, şi s-a îndepărtat îngrozită. Ei, ceea ce m-a frapat, a fost că trecând pe lângă mine, madam Soûlas a murmurat: "Nu, nu! Nu-i ea!"

Domnul Badoît clătină din cap, descurajat.

— Am făcut destule cercetări în direcţia asta. Doamna Soûlas avea dreptate: Blondette nu poate fi fata generalului. Baronul locuieşte la câteva leghe de castelul de Champmas, în Orne. De altfel, de ce-ar ascunde-o?... Nu. Aici e o taină şi simt că doamna Soûlas ştie bine despre ce-i vorba. Uite ce cred eu: e clar că "Fracurile Negre" au încercat să asasineze fetiţa. Oricum ar fi, banditţii au tot interesul s-o facă. Aşa că baronul o ascunde, ca s-o ferească de-o primejdie, pe care o cunoaşte mai bine decât noi.

— Dea Domnul să fie aşa, zise Pistol. Atunci, această Blondette e de fapt pachetul meu învelit în mătase albă?

— Am motive să cred că da.

— Şi mai departe?

— Un lucru e sigur: baronul se pare c-a încetat să-i mai caute părinţii. Din două una: ori i-a găsit, ori şi-a pierdut nădejdea să le mai dea de urmă. De-acum încolo, unica mea misiune e să-i descopăr pe asasinii fratelui său.

— Şi vreţi să m-angajaţi pe mine, ca să dau de Coyatier, Landerneau şi Coterie?

Domnul Badoît părea cufundat în reverie.

— Cât despre Coyatier, reluă Pistol, ajunge cât l-am brutalizat. Landerneau e un amărât, iar Coterie nu face nici cât funia putrezită pe care i-ar agăţa-o de gât. Nu-mi convine, zău aşa. E prea uşor. Prefer să-mi fac un rost.

— Eu, puştiule, mă plâng că e prea greu! vorbi Badoît, Coterie, Landerneau şi Coyatier n-au fost decât instrumentele crimei.

— Hopa! exclamă băiatul. Începe să devină interesant. Spuneţi mai departe.

— Landerneau, Coyatier şi Coterie sunt firul pe care trebuie să mergem, ca să ajungem la adevăratul făptaş: creierul care a pus în mişcare aceste trei perechi de braţe.

— "Fracurile Negre", care alţii? sări Pistol. La ce bun să ne ferim să le spunem pe nume? Eu nu mă tem de ei. Ideea mea fixă e să mă războiesc cu cei mai tari decât mine. Ăsta-i pe placul meu! Afacerea îmi convine, cu atât mai mult cu cât nu va trebui să părăsesc Parisul şi femeile.

Badoît îl întrerupse.

— Ei aici te-nşeli, Clampin! murmură el. Primul drum pe care-l vei face va fi la ţară.

— Şi de ce, mă rog?

— Pentru că dacă plevuşca e la Paris, în momentul de faţă peştele cel mare călătoreşte. Ia priveşte aici.

Scoase din buzunar o hârtie scrisă cu creionul. Era un extras de pe taloanele din biroul pentru paşapoarte. Băiatul citi:

— "21 septembrie 1838..." Adică astăzi… zise el.

— Da, chiar azi. Citeşte mai departe.

— "...Colonelul Bozzo... Domnul Lecoq de La Perrière... Doamna contesă de Clare..." Pe asta n-o cunosc, zise el.

— Ba da, îi replică Badoît. E fosta Marguerite de Bourgogne din stradă l'École-de-Médicine: doamna Joulou du Bréhut.

— O! O! exclamă Pistol. Tipa lui Lecoq! Începe să se lege. Au plecat împreună?

— Toţi trei, azi-dimineaţă.

— Şi încotro au pornit?

— La Château-Neuf-Garet, în Mortefontaine, prin La Ferté-Macé, departamentul Orne.

— Da' cine locuieşte acolo?

— Cineva care trimite lunar câte trei mandate a 100 de franci la poşta din Paris: unul lui Maclou, negustor de haine vechi…

— Ăsta-i numele pe care şi-l dă Landerneau, îl întrerupse băiatul.

— Unul pentru un anume Boitaud…

— Adică pentru Coterie!

— Şi un al treilea lui Joseph Moynet, proprietar de cabaret în pasajul Saint-Roch.

— Ăsta trebuie să fie Coyatier! exclamă Pistol. Mamă, ce nostim! Pun prinsoare că omul care le trimite e…

— Dacă aş şti asta astăzi, am pleca chiar diseară! vorbi domnul Badoît.

Pistol sări în picioare.

— Soldat! La arme! îşi comandă el singur. La atac!

Şi pe nepusă masă, ieşi din încăpere, alergând.

Capitolul III - Soldat! La arme!

Un sfert de oră mai târziu, Pistol hoinărea, cu nasul în vânt, pe strada Monnaie, trăgând cu ochiul la femei, prin fumul ţigării.

"Fiecare om îşi are soarta lui", se gândea tânărul, "după credinţa fatalistă a acelor ţinuturi prin care am colindat, în ţările musulmane. Uite că, fără voia mea, am intrat din nou într-o chestie din asta, unde am de adulmecat şi de pândit pe careva. Partea ciudată a afacerii e că-mi face plăcere, deşi mi-e teamă să nu-mi pierd prestigiul în faţa cucoanelor mele, care nu pot suferi poliţia. Mèche, calabreza mea, avea oroare de agenţi… şi dintre toate reprezentanţele sexului frumos printre care mă învârt, nici una n-are flerul lui Mèche! Mă costă ca cam mult, îmi halea bere de şase gologani şi prăjituri de zece în fiecare scară, da' rămâne de neînlocuit! Ce femeie! Era nemaipomenită tipa, nu-ncape îndoială! Iar eu încă oftez după ea!"

— Doi bani grămada! Doi bani! se auzi chiar lângă el o voce gâjâită.

— E-e! murmură Pistol, îndreptându-şi cu eleganţă mijlocul deşelat. Uite-o pe madam Choufleur! Va să zică, nu mai e nevoie să bat drumul până-n piaţă!

Madam Choufleur, pe numele ci adevărat Clémentine, era o zarzavagioaică zdravănă, deşi încă tânără, dar pe-al cărei chip ars de soare nu se putea ghici nici o vârstă. Îşi trăgea din greu după ea căruciorul, strigându-şi marfă cu voce spartă, în vreme ce de sub basmaua căzută într-o parte îi scăpau câteva smocuri de păr, încâlcite ca nişte mărăcini.

În mod ciudat, deşi era de o urâţenie incontestabilă, Pistol avea, într-adevăr, succes la femei. De cum îl zări, Choufleur îşi aranja basmaua, netezindu-şi părul nepieptănat, şi-şi îndreptă pe cât posibil cutele rochiei necălcate.

— Doi bani grămada! Doi bani! zise ea, cu un glas aproape muzical.

— Bună ziua, doamnă Landerneau! o salută Pistol, scoţându-şi şapca, plin de curtoazie. Ce mai faceţi? Tocmai vă căutam.

Choufleur se făcu roşie ca sfecla şi-şi arătă dinţii sănătoşi şi destul de albi, zâmbind cu gura până la urechi.

— Zău, domnule Clampin? vorbi ea. Şi cu toate astea, nu duceţi lipsă de femei în nici un cartier al Parisului.

— Alea-s fleacuri, doamnă Landerneau, credeţi-mă! Un tânăr nu trebuie s-alerge după fuste tot timpul... Oricum, are nevoie şi de-o legătură de suflet. O aveam pe Mèche...

— Lungana aia, plină de negi?

— Nu prea mulţi, doamnă Landerneau, şi pe urmă, avea pe vino-ncoace! Ca şi dumneavoastră, de altfel.

— Văd că totuşi sunteţi un om corect, domnule Clampin! zise ea, coborând pleoapele cu cochetărie.

— În sfârşit, cu Mèche s-a terminat! urmă Pistol. Aşa că acum umblu după cineva lângă care să rămân până la moarte.

— Da' ce s-a întâmplat cu Mèche? întrebă madam Choufleur, uitând să mai ofere legume trecătorilor.

Pistol făcu pe modestul.

— Cum am fost plecat într-o îndelungată călătorie, bănuiesc c-a murit de inimă rea ori s-a sinucis. Îmi purta o iubire fără margini.

— Biata fată! oftă Choufleur şi genele ei sensibile striviră o lacrimă. Şi-acum, domnule Clampin, aţi accepta orice?

— Eu când am femei, plătesc! răspunse el cu mândrie. Aşa-mi stă în caracter, Clémentine.

În aceeaşi clipă, îi oferi braţul.

— Stai niţel! îi zise zarzavagioaica, apucând zdravăn cu amândouă mâinile căruciorul şi vârându-l sub un portal. Agenţii de poliţie nu se gândesc decât cum să facă omului necazuri.

Cei doi intrară în prăvălia vânătorului de vin: Pistol, niţel cam ruşinat, Clémentine, mândră şi fericită.

Luară câte un rachiu şi stătură de vorbă.

De cum începea să converseze, Pistol se pricepea să afle repede ceea ce voia să ştie. Numai că de dala asta, înţelese curând că biata Clémentine, fie că-i era nevastă legitimă lui Landerneau sau nu, habar n-avea cu ce se ocupa acesta în realitate.

Nu-i cunoştea nici pe Coterie, nici pe Coyatier.

O clipă, băiatul rămase descumpănit, dar cum avea o imaginaţie bogată, improviză un alt plan.

— Ca să-ţi spun drept, Clémentine — murmură el la urechea femeii, în timp ce ciocnea paharul pentru a treia oară — am pus ochii pe tine. Ei, o să mai vorbim noi despre asta, între patru ochi, într-o cămăruţă, ştii tu... Da' acu' să-ţi zic un secret. Vezi să nu sufli o vorbă lui bărbatu-tău. E-o chestie pe care ţi-o spun, fiindcă am încredere în tine. Să vezi: e vorba de-un tânăr, răpit dintr-o familie îndurerată... la Saint-Roch. Răpitorul îl exploatează, fiind plătit de unchii băiatului, care contează să pună mâna pe moştenirea lăsată de tată. Asta n-aş povesti nici măcar notarului meu! Tu eşti singura fiinţă de pe lume care cunoaşte secretul. Pentru mine-i periculos să m-arăt prin partea locului, fiindcă mă ştie toată lumea... Cum trebuie neapărat să trag cu

ochiul la ce se petrece acolo, m-am gândit la tine.

— La mine! repetă mirată zarzavagioaica.

Pistol merse până într-acolo încât să-i atingă bărbia.

— Şireată ce eşti! zise el. Eşti chiar mai şmecheră decât Mèche. Prin asta înţeleg că ai pe vino-ncoace. Oare ţii măcar un pic la mine, Clémentine?

Clémentine nu-şi mai încăpea în piele de mândrie şi de fericire.

— Atunci, la drum! comandă băiatul. Soldat! Pas alergător! Am să-ţi explic acasă despre ce-i vorba!

— Acasă la dumneata, domnule Clampin?

— Acasă la dumneata, madam Landerneau. Ai toate mijloacele ca să mă scoţi din belea, salvând tânără victimă, a cărei familie îţi va purta veşnică recunoştinţă.

Clémentine îşi apucă din nou căruciorul şi-l împinse spre strada Aubry-le-Boucher, unde locuia. În triumful ei sentimental, pe tot parcursul drumului îşi refuză clienţii.

— Mai treci pe-aici, iubito! Altă dată, scumpule! zicea ea. Azi nu mă pot opri, trebuie s-ajung degrabă acasă.

Locuinţa doamnei Landerneau se compunea dintr-o cameră la mansardă şi dintr-un şopron acoperit, aflat la parter, unde-şi lăsa căruciorul.

În uşa şopronului, Pistol o ajunse din urmă.

— Intră, draga mea! îi spuse el. Aici o să-ţi dezvălui o taină grozavă.

Doamna Landerneau intră, lăsând căruciorul afară.

— Adu înăuntru şi căruciorul! adăugă Pistol. Face parte din secret. Hai, Clémentine.

Clémentine, care era un model de cuminţenie, se supuse şi aduse căruciorul în şopron, printre maldărele de legume.

— Şi salatele fac parte din secret, continuă Pistol. Şi morcovii. Acu' o să confecţionăm un decor care-ar avea mare succes la teatru. Fugi şi adu-mi un burghiu şi-o rogojină, iubirea mea! Între timp, eu voi descărca toate astea! Ah, ce nurlie eşti! O comoară de femeie!

Clémentine rămase o clipă nehotărâtă.

— Un burghiu? repetă ca. O rogojină?

— Mâine, îi făgădui Pistol ne vom jura unul altuia iubire eternă! Azi, însă, îmi vei dovedi devotamentul tău. Hai, dulcea mea Clémentine! Gândeşte-te la bietul tânăr răpit de lângă părinţii săi!

— Acu' tre' să fac tot ce-mi cere diavolul ăsta? murmură zarzavagioaica,

Dar Pistol începuse deja să descarce căruciorul. Când se întoarse madam Landerneau, toate legumele fuseseră date jos.

Pistol puse mâna pe burghiu şi făcu cinci-şase găuri în peretele din stânga, după ce mai întâi se lungise comod pe fundul căruciorului

şi măsurase cam pe unde ajungea cu capul.

Zarzavagioaica îl urmărea cu privirea, întrebând din când în când, cu o curiozitate crescândă:

— Ce tot meştereşti acolo, domnule Clampin? Hai, că-i nostim!

— Nimic nu-ţi scapă, drăguţo! răspunse Pistol. De parcă mi-ai citi gândul! Ăsta-i abia începutul. Dinafară se observă găurile?

— Nu prea.

— Ia virează niţel corabia, să-mi dau seama cum se vede.

Când găurile făcute cu burghiul ajunseră în dreptul uşii, Pistol îi ordonă să se oprească şi-şi lipi ochii de ele.

— Ca într-o lojă cu grilaj! râse el. Acu', rogojină!

— Vrei s-o aşezi sub dumneata, domnule Clampin?

— Nu, comoara mea, vreau s-o aşez deasupra.

— Şi de ce, domnule Clampin?

— Ca să nu fiu sufocat în floarea vârstei de legumele dumitale, scumpo!

— De legume! se încruntă Clémentine. Da' explică-mi şi mie! Hai, că stau ca pe jăratic.

— Madam Landerneau! începu cu un aer grav flăcăul. Vei lua parte la o aventură palpitantă, de care, mai târziu, îţi vei aminti cu plăcere. Începuturile apropierii noastre, ale acestei legături ce ne va uni pe veci, se împletesc cu o muncă onorabilă. Asta o să ne poarte noroc. Uite care-i secretul: fii bună şi ascultă-mă cu luare-aminte.

Zarzavagioaica era numai urechi. Pistol îi trimise o sărutare din vârful degetelor.

— Eu dedesubt, da? Peste mine, rogojină. Iar pe rogojină, legumele. Acum e clar?

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, îţi vei lua căruciorul şi vei porni pe strada Saint-Honoré până la Saint-Roch, unde vei intra în pasaj şi te vei opri în faţă la Grande-Bouteille, care-i un cabaret ţinut de-un oarecare Joseph Moynet. Numa' că trebuie să ai grijă ca partea stângă a căruciorului să fie întoarsă spre intrarea în birt, astfel încât din confesionalul unde mă aflu, să pot arunca înăuntru o privire amicală... Ai priceput?

— Am priceput, răspunse zarzavagioaica.

— Şi ce părere ai?

— Că eşti al dracului de şiret, da'...

Clémentine şovăia.

— Da' ce? întrebă Pistol.

— Se zice că... se zice că dumneata cam dai târcoale pe strada Ierusalim; domnule Clampin.

Tânărul sări jos din cărucior şi-şi încrucişă braţele la piept.

— Clémentine, vorbi el cu nobilă tristeţe. Adio pentru totdeauna! Afecţiunea pe care ţi-o purtam era pe măsura farmecelor dumitale...

Dar sunt gata să renunţ! Sunt în stare de orice, atunci când o femeie aduce ofense onoarei mele!

Pistol porni către uşă.

Doamna Landerneau porni după el şi-l Mântui cu braţele ei robuste.

— Da' eu n-am dat crezare acelor zvonuri, domnule Clampin! strigă ea. Asta zic gurile rele! Am să fac tot ce-mi ceri!

Pistol rezistă câteva clipe rugăminţilor ei apoi emoţia îl copleşi şi se urcă în cărucior, zicând:

— M-ai convins, iubito, da' ţine minte că prefer să mor decât să fiu dispreţuit de cea pe care o iubesc!

Se lungi în cărucior, iar Clémentine, zeloasă şi roasă de remuşcare, îl înveli cu rogojină. În clipa când grămada de legume acoperise rogojină, în curte răsună un glas de beţiv:

— Hei, madam Landerneau! Nevastă!

— Ia te uită! şopti Pistol. Ăsta-i al Treiş-treilea. Azi-dimineaţă i-am luat optş'pe gologani, jucând *dopul*. Iubire, spune-i să fie atât de bun şi să intre!

— Ascultă, femeie, eu mă duc să mă culc! strigă negustorul de haine vechi, din uşa şopronului. Să ştii că Pistol e cu siguranţă *de-ai lor*... Mi-am dat seama azi-dimineaţă. Poartă-te frumos eu el, şi într-o seară cu lună îi venim noi de hac!

— Bine, bine! mormăi zarzavagioaica. Numai hoţii se feresc de jandarmi.

— Nu te teme, domnule Clampin, şopti ea de cum plecă negustorul. M-am săturat de ăsta până-n gât! Mi-e frică de el... iar dacă dumneata ai fi *de-a lor*... ei şi? M-aş da şi eu cu ei... orice, numai să nu mă despart de-un om pe care sunt în stare să-l urmez pretutindeni, ca Orfeu în infern{70}.

— Nu va fi nevoie, îi răspunse tânărul prin găurile de burghiu. Hai acum să salvăm victima tiranului! La drum!

Complet subjugată de el. Clémentine se "înhamă" şi căruciorul porni la drum!

După instrucţiunile primite de la Pistol, femeia se opri chiar în faţa cabaretului Grande-Bouteille şi începu să-şi aranjeze verzele, strigând:

— Doi gologani salata! Napi, praz, morcovi! Pistol era prezent la postul său.

Putea privi în interiorul cabaretului întunecos şi murdar, unde câţiva indivizi ţineau în mână nişte cărţi de joc soioase, bând un vin violet.

La tejghea se afla o femeie, a cărei figură era departe de-a inspira încredere şi care cârpea o pereche de ciorapi zdrenţuiţi.

Clémentine privea şi ea de jur-împrejur, fără fereală.

Până în prezent, nu zărise nici urmă de tiran sau de victimă.

În interiorul cabaretului era semiîntuneric, la care se adăuga şi fumul gros de ţigară. Sub fereastra principală se găsea un ochi de geam, prin care răzbătea o lumină slabă.

De îndată, atenţia lui Pistol fu atrasă de acea sclipire.

Încordându-şi privirea, zări prin geamul afumat nişte umbre mişcându-se de colo-colo.

Adevărata ocupaţie a stăpânului casei îşi avea probabil sediul aici şi nu în sala aproape goală de la parter.

Pistol se întreba cum ar putea pătrunde în văgăuna banditului. Imaginaţia lui lucra cu febrilitate.

Dar atenţia îi fu distrasă de un personaj care se desprinse încet din întunericul sălii, îndreptându-se spre uşă.

— Coyatier! se înfioră Pistol.

Dar pe măsură ce omul se apropia, Pistol simţi cum îl cuprinde îndoiala.

"Dacă-i el", gândi Pistol, "atunci e teribil de schimbat."

Gând individul ajunse în prag şi păşi în plină lumină, Pistol îşi zise convins: "Ăsta nu-i Coyatier."

În faţa ochilor avea un bătrânel, nu prea şubred, dar adus de spate, deşelat şi care mergea anevoie. Purta ochelari verzi, cu rame îmbrăcate în fir de mătase şi un cozoroc mare, de aceeaşi culoare.

Ochelarii şi cozorocul puteau constitui elemente de deghizare, dar era aproape imposibil să simulezi un asemenea hal de decrepitudine.

Bătrânul coborî cele două trepte de la intrarea în cabaret şi se apropie de cărucior, pipăind câteva salate.

Acum Pistol nu-l mai putea vedea, pentru că venise prea aproape. Îl auzi, însă, adresându-se unei femei care tocmai intră în cabaret:

— Bună ziua, doamnă Mahuzé! Ai cam întârziat azi.

Nu era glasul lui Coyatier.

Doamna Mahuzé avea acea alură greu de definit şi profund nefericită a femeii beţive. Acestea sunt cazuri destul de rare la noi. Cel puţin, aşa se crede.

Femeia beţivă nu este perechea bărbatului beţiv: e o fiinţă aparte, solitară, posacă, lugubră.

Pentru Pistol, doamna Mahuzé avu efectul unei revelaţii. Îşi aminti că în cele zece minute de când era acolo, văzuse intrând încă vreo două-trei femei, cu aspect oribil şi deprimant.

Din acel moment, destinaţia încăperii de la subsol, cea cu ferestruica luminată, încetă să mai fie un secret pentru el.

"Deci e vorba de-o crâşmă pentru femei", îşi zise el.

În acel răstimp, bătrânul se târguia pentru salate, cu un glas slab şi răguşit, care cu siguranţă că n-avea cum să fie al namilei de Coyatier.

Capitolul IV - Crâşma pentru femei

Nu-i vorba de argou: ne-am propus să nu folosim nici măcar un singur cuvânt argotic în această povestire. *Licherie* e o expresie tehnică, desemnând atât un anumit viciu cât şi o industrie protejată prin lege.

Acum câţiva ani, un înalt funcţionar de stat a obţinut un succes răsunător la Paris, introducând în limbajul oficial cuvântul *caboulot*{71}, care ţine, într-adevăr, de argou. Poate cu timpul, acest limbaj va trece în poezia birocratică.

Dar *licherie* e pur şi simplu o vorbă din popor.

Licher prin mahalale înseamnă a fi pofticios, verb ce se aplică mai ales femeilor. Adjectivul *licheuse* este specific parizian şi desemnează — mai ales printre muncitori — o tânără care le cam trage la măsea.

Ca eufemism, cuvântul stigmatizează femeile ce-au întrecut măsura şi care-au fost surprinse în flagrant delict de veselie ieşită din comun…

De obicei, se spune că Parisul e ferit de această mare ruşine: beţia la femei. N-aş vrea să contrazic o afirmaţie atât de consolatoare.

Şi totuşi, cunosc la Paris mai multe astfel de crâşme pentru femei, ai căror patroni au o cifră de afaceri impresionantă.

Moda absintului a dat un nou impuls acestui înspăimântător comerţ.

Cu multă vreme în urmă, în strada Rempart, ulterior demolată în scopul extinderii Teatrului Francez, exista o astfel de tavernă pentru femei, unde de regulă în patru ani puteai să te îmbogăţeşti, la fel ca la tutungeria Civette.

Îndrăznesc să afirm că interiorul acestei taverne oferea unul dintre spectacolele cele mai stranii şi mai dureroase care există pe lume.

Aici se puteau întâlni femei posomorâte, care se îmbătau cu regularitate, bându-şi raţia zilnică în zece minute, şi pe care nimeni nu le auzise vreodată rostind vreun cuvânt.

La femei, această patimă seamănă aproape întotdeauna cu nebunia, iar uneori aduce chiar cu obsesia sinuciderii.

Nu se ştie dacă Pistol avea anumite principii filozofice în privinţa acestui flagel, care bântuie la Londra şi pe care Parisul pare să-l şi-l însuşească puţin câte puţin. Cert este că se uită cu mare atenţie la cele trei-patru femei care tocmai intrau în cabaret.

Cunoştea Parisul ca pe propriu-i buzunar. Aceste femei aveau acelaşi aer de tristeţe şi decădere: un anume fel de tristeţe, o decădere

sui generis.

Chiar înainte ca bătrânul cu cozoroc să ajungă la o înţelegere cu zarzavagioaica, Pistol îşi făcuse planul.

Casa asta întunecată şi tăcută nu trebuia privită doar din exterior. Trebuia să pătrundă înăuntru cu orice preţ.

Bătrânul continua să se târguiască. Pistol, care-şi pierduse răbdarea, îl trimitea în gând la toţi dracii, când deodată i se păru că glasul acela behăit îşi pierde brusc tremurul, într-un acces de furie:

— Uite ce e, femeie! i se adresă el Clémentinei. În crâşma mea intră cucoane mai cu moţ ca dumneata!

— Şi ce-i cu asta, moşulică? nu se lăsă vajnica zarzavagioaica. Vrei să chem poliţia, să-ţi scurme niţel prin local? Unde l-ai pus pe băiatul ăla, pe care l-ai răpit? Dacă nu te cari de-aici, îţi fac un tărăboi de-ai să mă ţii minte! Hoţ de copii ce eşti! Tiranule! Vampirule!

În acelaşi timp, îl dădu la o parte pe bătrân, care făcu un pas înapoi şi se trezi chiar în faţa găurilor de burghiu.

Cum cozorocul verde alunecase puţin într-o parte, Clampin strecură o privire pe sub el.

Uitând unde se află, tresări atât de violent, încât legumele de deasupra lui se clătinară ca zgâlţâite de cutremur.

Clémentine începu să râdă în gura mare şi puse mâna pe cărucior.

— Ticălos bătrân! Ai să mai auzi tu de noi! zise ea. Doi bani grămada: Doi bani!

Descumpănit, bătrânul trecu din nou pragul cabaretului.

De cum dădură colţul, Pistol îi ordonă:

— Acasă! Repede! În graba mare!

— Ăsta-i căpcăunul dumitale, domnule Clampin? întrebă Clémentine, de cum fură singuri în şopron.

— Iubire, vorbi tânărul, ieşind din ascunzătoare. Mi-a fost îngrozitor să stau acolo! E un sistem îndrăzneţ, dar tare incomod, iar dumneata, gură mare, era cât pe-aci să strici totul!

— Păi nu voia să mă ia în crâşma lui? se porni, indignată, zarzavagioaica. Eu, care nu beau decât când şi când, la câte-o ocazie! Cucoanele alea sunt nişte scursori! Ah, nemernicul!

— Hai în casă, scumpo! o întrerupse Pistol. Avem de lucru.

— Da' Landerneau e-acasă! protestă Clémentine.

— Doarme, comoara mea. Acu' doarme, pentru că lucrează de noapte.

— Da' dacă se trezeşte? E tare rău la mânie!

— O să-i spunem că visează! Hai sus!

Cum doamna Landerneau nu părea prea convinsă, Pistol îi fură o sărutare, în chip de argument suprem.

— Pe mine, frumoasa mea, sau mă iubeşti, sau nu mă iubeşti! încheie el. Hai sus!

— Te iubesc, domnule Clampin, suspină zarzavagioaica, da' aş fi preferat la Barreaux-Verts, la Ramponneau sau la Mille-Colonnes.

Femeia urcă şi deschise uşa mansardei, cu mari precauţii.

Landerneau dormea îmbrăcat, sforăind de se cutremura casa.

Era ora lui de somn.

Înainte de-a intra, Pistol îi zise:

— În legătură cu povestea băiatului răpit… E nevoie să mă îmbrac în straie femeieşti. Plăcerile le amânăm pe rutine, împrumută-mi o rochie de-a dumitale şi ce mai trebuie. Familia îndurerată te va binecuvânta.

— Şi vrei să te îmbraci aici, domnule Clampin? întrebă femeia, înspăimântată.

— Aşează-te în faţa patului, comoara mea. În lungile mele călătorii, am înfruntat eu primejdii şi mai mari. Sunt la fel de îndrăzneţ şi de îndemânatic ca Bărbierul din Sevilla.

— Ce bărbat! murmură Clémentine, în culmea admiraţiei.

— Dacă mişcă, să ştii că-l strâng de gât! adăugă ea, uitându-se urât spre Landerneau.

— Perfect! o aprobă Pistol. Hai, că-i nostim. Întoarce-te cu spatele! Încep!

Manevra nu dură prea mult. Clampin, favoritul femeilor, era cât se poate de familiarizat cu tot harnaşamentul sexului frumos. Se îmbrăcă mai repede decât ar fi făcut-o chiar zarzavagioaica.

— Acu' poţi întoarce capul, scumpo! zise el. Legile moralei îţi dau voie.

— Vai, ce dulce eşti! oftă languroasă Clémentine.

Iubirea e oarbă, Pistol arăta îngrozitor.

Deodată se auziră bătăi puternice în uşă şi Landerneau sări în picioare.

Pistol abia avusese vreme să-şi arunce straiele bărbăteşti pe dulap.

— Cine-i acolo? întrebă Landerneau.

— Sunt eu, Coterie! se auzi de afară. Deschide repede!

— Să nu intre, zise Clémentine, care-şi desfăcuse în grabă corsajul. Tocmai mă îmbrac. Sper că poate s-aştepte până termin!

— Ah, te-ai întors? mormăi negustorul de haine vechi, frecându-şi ochii umflaţi de somn… Zi ce vrei, Coterie.

Pistol era lipit de perete, în spatele dulapului.

— Ne întâlnim peste o oră, lângă Saint-Roch, la Grande-Bouteille! îi spuse Coterie de dincolo de uşă.

— Bine, bine, vin. Am înţeles. Ia-o înainte!

Landerneau se trânti în pat, întorcându-se pe partea cealaltă.

Clémentine crăpă uşa şi Pistol se strecură afară, ca un şarpe.

"Dac-aş vrea, aş reuşi tot ce mi-aş pune în gând", îşi zise el,

coborând treptele. "Şi asta, cu ajutorul muierilor. Acu' însă, trebuie să dau de capătul poveştii ăsteia. Mare atenţie! Aici îmi risc pielea!"

Din trusoul zarzavagioaicei alesese o rochie de sărbătoare, în culori ţipătoare şi nu tocmai nouă, un şal gros, de la Temple, şi o pălărie împodobită cu flori veştejite.

Era urât cât încape.

De cum coborî în stradă, un sacagiu îl numi "pisicuţo" şi începu să-i facă declaraţii.

Se simţi flatat, dar acum n-avea timp de aventuri.

Ajunse la hale, apoi în strada Saint-Honoré. Între timp îşi supraveghea mersul şi se tot studia în vitrinele prăvăliilor. Se găsea întru totul pe placul său.

"De-aş întâlni un câine vagabond, l-aş lua în braţe, să completez tabloul", îşi zise el. "Deşi toţi bărbaţii care-mi ies în cale îmi fac cu ochiul, iar iluzia..."

— Vezi-ţi de drum, măgarule! Ia dă-mi pace!...

"...Iar iluzia e împinsă până la delir în cazul sexului căruia îi aparţin — din fericire pentru mine."

Se întrerupse din cugetare, adresându-i-se unui bătrân:

— La vârsta dumitale, moşule? Vrei să chem poliţia?

Ajungând la pasajul Saint-Roch, îşi încetini paşii, lăsându-şi capul în piept, cu un aer abătut. Cum era de felul lui un observator al oamenilor, ajunsese să-i cunoască bine.

În rolul pe care avea de gând să-l joace, n-avea ce căuta buna-dispoziţie.

Intră în cabaretul Grande-Bouteille şi se îndreptă glonţ spre tejghea.

— O persoană foarte respectabilă, zise el posomorât, fără a-şi subţia vocea, m-a asigurat că aici e o tavernă pentru femei.

— Nici vorbă că persoana aia e foarte respectabilă, îi răspunse femeia de la tejghea, în mijlocul hohotelor de râs ale obişnuiţilor localului.

— Hei! Sugativă! îi strigă un bărbat în bluză de muncitor. Ia vino-ncoa, să-ţi fac cinste c-o juma' de rachiu!

— Doamnă! urmă Pistol, plin de demnitate. Nu mi-aţi făcut onoarea de a-mi răspunde, şi din cauza dumneavoastră, ceilalţi dau dovadă de lipsă de respect la adresa mea.

Bine-a zis cine-a zis că aceste făpturi nefericite n-au decât un singur viciu, dar atât de mare încât le înăbuşe pe toate celelalte.

— Coborâţi pe-acolo! îi zise femeia de la tejghea, arătându-i scara de la pivniţă. Altă-dată veniţi pe alee. Alea care merg jos nu intră niciodată aici.

— Doamnă, vorbi Pistol, făcând o reverenţă, am onoarea de-a vă mulţumi.

— N-ai pentru ce! Du-te să-ţi clăteşti pliscul, coţofană! îi strigă omul în bluză de muncitor. Ce pisăloagă!

— Hă, hă! Sugativa! În pivniţă cu ea!

Pistol trecu pe lângă ei, mândru şi demn. Înainte de-a coborî scara, întoarse capul.

— Dacă aţi şti ce situaţie socială am avut, li se adresă el, aţi înţelege că uneori vrei să încerci să-ţi mai îneci amarul!

La capătul scării se găsea pivniţa, a cărei ferestruică trimitea afară o lucire palidă.

Înăuntru era aproape beznă, în ciuda lămpii fumegânde, care — chipurile — lumina încăperea.

La tejghea stătea bătrânul cu ochelari verzi şi cozoroc.

Ca să poţi povesti asemenea scene, trebuie ca mai întâi să le vezi cu ochii tăi.

Iar atunci când le-ai văzut, trebuie să le descrii aşa cum sunt, fără menajamente şi fără exagerări.

Bătrânul era singurul bărbat de acolo. Femeile din această categorie au principii.

Când călătoresc, îşi rezervă loc în compartimentele pentru femei.

Ar fi o mare greşeală să le asemănăm cu acele femei petrecăreţe, care beau şi fumează la Asnières, în compania barcagiilor. Cele despre care vorbim nu fumează, şi detestă orgiile, unde se cântă şi se râde. Se tem de bărbaţi. Cu alte cuvinte, *se respectă*.

Fără îndoială că ele reprezintă o categorie aparte — a înstrăinatelor — cea mai insuportabilă din toate.

Astfel de femei se împart în două clase: cele ce beau împreună sau măcar câte două, şi cele ce beau singure.

Primele sunt destul de puţine la număr şi nu prea interesante, pentru că trăiesc cu sticla sub braţ şi pot fi considerate sclavele unui viciu binecunoscut.

Cele care beau singure sunt adevăratele "englezoaice", "sugativele solitare", adevăratele beţive: moartele.

Acest tip de viciu e cât se poate de bine conturat: toate femeile din această categorie seamănă între ele, toate îşi poartă viciul cu gravitate, prăbuşindu-se, ca soldaţii ruşi, fără să se mai clatine pe picioare.

Toate au o politeţe afectată, pretinzând la tot pasul să li se acorde respectul cuvenit sexului lor. Pretind că dau dovadă de maniere alese. Nu se ştie niciodată din ce mediu provin, dar toate susţin că se trag din familii foarte bune!

În viciul lor există un calm şi o hotărâre, de parcă ar lua un medicament al morţii. Ele îşi înfruntă ruina alcoolică la fel cum locuitoarele staţiunilor balneare înfruntă mirosul urât al fermelor sau, mai bine zis, cum fac chinezii când fumează opiu.

Beţia lor e sepulcrală, dar poate nu atât de degradantă ca alte soiuri de beţie. Aceste femei ştiu bine către ce se îndreaptă. Şi cine poate spune ce suferinţe încearcă să uite, înjosindu-se astfel!

Am cugetat mult mai mult la situaţia acestor sărmane femei decât atunci când vizitam azilele din Anglia — patria mohorâtă a nebunilor furioşi.

Dintre toate felurile de doliu, ascunse sub mantia multicoloră a civilizaţiei noastre, acesta e poate cel mai straniu şi, cu siguranţă, cel mai dureros.

Pistol cunoştea toate aceste lucruri şi, de altfel, el nu se mira niciodată de nimic. Dintr-o ochire, memora planul pivniţei şi descoperi a doua scară, cea care dădea spre alee: intrarea obişnuită în acest infern. Dincolo de scară se zărea o uşiţă, care rămânea închisă.

În pivniţă se găseau vreo duzină de femei, dintre care patru stăteau de vorbă, în faţa paharelor cu punch.

Alte două jucau domino, miza fiind o carafă cu rom.

Celelalte şase erau risipite departe una de alta, şi nu scoteau nici un cuvânt.

Una din ele citea o carte cumplit de jerpelită, care purta ştampila unei biblioteci.

Alte două dormeau cu capul în mâini, lângă clondirele goale.

A patra, în zdrenţe, număra nişte bănuţi, într-un sac de pânză.

A cincea era o femeie încă tânără şi frumoasă, care plângea.

A şasea, cu o figură uscată şi osoasă, cu un profil nobil, purta o rochie de mătase neagră, foarte curată, iar părul cărunt, netezit cu grijă, era vârât sub o pălărie veche de catifea.

Joseph Moynet, patronul, îi spunea "doamna marchiză", ceea ce aducea câte un zâmbet pe acele chipuri, care de mult încetaseră să mai zâmbească.

Pistol se aşeză la o masă liberă, aflată între scară şi masa marchizei.

Toate celelalte îşi aţintiră privirile asupra lui. Cele patru care stăteau de vorbă şoptiră între ele:

— Uite una nouă!

— Jumătate de litru de rachiu, comandă Pistol, aşezându-se la masă.

Cuvintele lui stârniră reacţia tuturor, ca o lovitură de teatru.

— Asta nouă le suge, nu glumă! mormăi una din jucătoarele de domino. O juma' de litru dintr-un foc!

Patronul îl servi pe Pistol, apoi întinse mâna. În localul lui, plata se făcea înainte. Pistol îi numără banii exact, după care bău trei pahare, unul după altul, fără grabă, cu metodă.

— E de-aia cu trei! vorbi din nou jucătoarea de domino.

Impresia era destul de favorabilă. Totuşi, unele beau şi câte şase

pahare odată.

Pistol se lăsă pe spate, sprijinindu-se de perete, şi închise ochii.

După câteva minute, goli încă trei pahare — al căror conţinut se scurse cu precizie în corsajul rochiei împrumutate de la Clémentine.

Pe scară se auziră paşi. Pistol nici nu se clinti. Noul venit era un bărbat, care nici măcar nu intră în taverna cucoanelor, ci împinse uşiţa din fund şi dispăru, după ce-şi făcu un semn discret cu Joseph Moynet.

"Coterie!", îşi spuse Pistol, vărsându-şi în corsaj alte trei pahare.

După puţin timp, pe scară răsunară alţi paşi. Uşiţa se deschise pentru a doua oară, iar corsajul lui Pistol mai trase trei pahare.

Joseph Moynet părăsi tejgheaua şi se îndreptă spre uşiţă, spunând:

— Doamnele mele, dacă vine vreun client, sunt aici. Mă puteţi chema.

Apoi dispăru şi el înăuntru.

Pistol îşi turnă în pahar şi restul de rachiu, pe care-l goli dintr-o înghiţitură. În clipa următoare, începu să se clatine pe locul unde stătea.

— Se pare că astă îi e raţia, comentă jucătoarea. Şi-a făcut suma!

Pistol alunecă de pe banchetă pe podea. Marchiza îşi ridică puţin rochia veche de mătase, temându-se de vreun accident, şi-atâta tot. Nimeni nu se mai ocupă de tânărul nostru, care rămase trântit pe jos, lângă prima treaptă a scării.

Şmecherul sforăia, dar tot sforăind, se târa către uşiţă, pe care o întredeschise uşurel, cu capul.

Acum putea să vadă şi să audă.

În aceeaşi seară, se întoarse la domnul Badoît, căruia îi povesti următoarele:

— Patroane, mă prezint la raport! Am ajuns la adevăr, pe calea iubirii. În primul rând, numiţii Coyatier, Coterie şi Landerneau s-au retras din afaceri şi-acum trăiesc onorabil, din mici coţcării, la care se adaugă pensia lunară de o sută de franci, aceasta nefiind altceva decât un mijloc de-a le cumpăra tăcerea… Şi când mă gândesc că biata Clémentine mă va aştepta mâine! Da' câte chestii d-astea n-am întâlnit la viaţă mea! Paranteză nu-i pentru dumneavoastră, domnule Badoît… în al doilea rând, pasărea rară care le trimite aceste sume lunare locuieşte într-adevăr la Château-Neuf-Goret, dincolo de La Ferté-Macé: acolo i se spune uneori "domnul Nicolas", alteori "prinţul". În al treilea rând: colonelul şi Toulonnais l'Amitié au plecat' azi-dimineaţă pentru o afacere-monstru, de nu ştiu câte mii de milioane, şi drept urmare, Coyatier şi ăilalţi doi vor să capete fiecare câte zece mii de franci bani gheaţă, altfel fac să răsufle totul. În al patrulea rând, diseară va fi expediat la Château-Neuf un individ pe nume Louveau, zis şi

Trubadurul, care-i ucigaş plătit. În al cincilea şi ultimul rând, Nicolas, care-i fiu de rege, va lua de nevastă o ciobăncuţă de numa' şaiş'nouă de ani, care are milioane... multe milioane. Mie chestia asta-mi place... Când plecăm, patroane?

Domnul Badoît opri o birjă.

— La mesagerie! porunci el.

Capitolul V - Fermiera de Carabas

Să ne reîntoarcem acum la povestea fiului de rege care voia să se căsătorească cu bătrâna ţărancă din Normandia şi milioanele ei. Nu-i vorba de un basm: în comedia sa *Domnişoara de la Seiglière*, Jules Sandeau{72}, a avut mare dreptate să pomenească despre ţăranul cu apucături cavalereşti, care se pune cu un admirabil devotament în slujba protejării stăpânului său.

Faptul este real. Există multe astfel de exemple, pe care e bine să le facem cunoscute, pentru a reabilita onoarea ţărănească — puţin cam compromisă în urma dezvăluirilor făcute de observatorii contemporani, ce par să-l fi privit pe omul de la ţară de foarte aproape şi dintr-un punct de vedere cu totul diferit.

Sunt convins că odinioară a existat o Arcadie, unde păstorii gângureau adorabile distihuri. Aceşti păstori trăiau din castane şi din lapte şi-aveau o viaţă pură şi imaculată, ca brânză cu smântână.

Lucrurile pe care urmează să vi le relatez le-am văzut cu ochii mei. N-am nici cea mai vagă intenţie de-a insulta Arcadia sau de-a umbri din meritele generoşilor săteni ai lui Jules Sandeau.

Mathurine Hébrard, născută Goret, şi căreia prin partea locului i se spunea "madam Goret", era o ţărancă din cătunul Nouettes, parohia Mortefontaine, care în 1838 poseda în jur de două milioane cinci sute de mii de franci, investiţi în pământuri, fără a mai pune la socoteală un număr imens de valori mobiliare.

Abia dacă ştia să-şi citească liturghia şi să-şi scrie numele.

Până cu cinci-şase ani în urmă, nici măcar vecinii mai apropiaţi nu ştiuseră de incredibila-i avere, observând doar o oarecare bunăstare, pe care ea o lăsase să transpară după moartea soţului.

Acesta închisese ochii într-o sărăcie cumplită. De obicei, strângea bălegarul de pe drum şi se ducea pe jos până în La Ferté, ca să-l vândă la preţul de zece gologani coşul.

Vecinii se mai milostiveau de el şi-i trimiteau pâine şi supă. Nu fusese niciodată văzut cheltuind un ban nici măcar la crâşmă, deşi unii povesteau că de mai multe ori fusese găsit beat mort în câte un şanţ din apropierea casei sale.

Şi madam Goret înclina din când în când să tragă câte o duşcă — sau, cel puţin, aşa i se citea pe faţă.

Casa lor, vârâtă în fundul unei vâlcele, dădea o impresie de adâncă mizerie.

Şi totuşi, la vremea aceea, soţii Goret ar fi putut cumpăra jumătate de canton, plătindu-l pe loc cu bani gheaţă.

Amândoi erau urâţi, dacă nu chiar respingători; femeia, care era mult mai puternică, îşi bătea bărbatul cu sălbăticie, în asemenea momente, aveau aerul unor îndrăgostiţi furioşi.

Cei care se întâmpla să-i audă în spatele ulucilor, râdeau de se prăpădeau şi povesteau că cei doi cerşetori nenorociţi vorbeau despre bani, dar nu de orice sume, ci de sute de mii de franci, ba chiar de milioane!

Fiul lor — căci aveau un băiat — era cea mai mare pramatie cale de zece leghe împrejur şi fusese scutit de armată, în urma unei mutilări. O încercare de anchetă, stabilise că părinţii îl schilodiseră cu bună-ştiinţă, folosindu-se de-o toporişcă, pentru a-l scăpa de rigorile legii.

Ancheta fusese suspendată dintr-un sentiment de milă: erau nişte oameni atât de amărâţi!

Ţăranii nu se judecă prea aspru între ei pentru asemenea fapte. Lumea nu se uita la alde Goret nici mai frumos, nici mai urât.

Bărbatul s-a prăpădit prin 1831, din cauza unei licori de câţiva gologani, pe care i-o recomandase doctorul săracilor şi pe care nevastă-sa refuzase să i-o cumpere. Înmormântarea s-a făcut din chetă publică.

La câte va zile după moartea lui, Mathurine fusese găsită beată, la marginea drumului. Când i se aduseseră reproşuri, răspunsese că-i destul de coaptă la minte ca să-şi poarte singură de grijă şi că, de-ar fi vrut, ar fi avut zilnic câte patruzeci de gologani de cheltuială, sau chiar cincizeci, dacă nu poate trei franci, sau…

Toţi o crezuseră nebună.

A doua zi, ceruse de pomană în văzul tuturor pe la porţile caselor.

Adevărul privind averea ei explodase ca o lovitură de tun.

În 1833, ministerul de finanţe comandase nişte lucrări în departamente. Nu-i nevoie să mai amintim că ideea convertirii rentelor nu-i nouă. De-atunci şi până acum, mai multe state şi-au *consolidat* datoria publică spre edificarea creditorilor învinşi.

Să admirăm în treacăt delicateţea extremă a expresiei "a consolida o datorie".

Lucrarea comandată de minister era în acelaşi timp statistică şi politică. Agenţii financiari guvernamentali aveau misiunea de-a număra purtătorii şi de-a asigura — la nevoie — concursul principalilor rentieri pentru conversiune.

Pe numele Mathurinei Hébrard au fost găsite două sute treizeci şi trei de înscrieri, însumând aproape patru sute de mii de livre rentă!

Cine era această Mathurine Hébrard? Se făcuseră cercetări. Nu exista decât o singură Mathurine Hébrard.

Dar cât râseseră cu toţii în primele zile, auzind că amărâta de văduvă avea patru sute de mii de livre în rente!

Amărâta de văduvă, care-şi lăsase soţul să dea ortul popii, refuzând să-i cumpere un medicament de cincisprezece gologani! Amărâta de văduvă, care ciopârţise mâna stângă a fiului ei, ca să-l oblige să rămână acasă, să-i păzească straturile de cartofi!

Ah, era prea caraghios! Băieţi şi fete râdeau pe toate drumurile, bătându-se pe spate, în semn de afecţiune.

Şi totuşi, despre ea era vorba! Despre Mathurine: ea era cea care poseda atâtea rente!

Oamenilor le trebuiseră opt zile ca să digere noutatea.

Odată digerată, lucrurile se schimbaseră ca prin minune. Cu banul nu e de glumit. Tot ţinutul se prosternase în faţa Mathurinei.

În acelaşi timp, Mathurine îşi înălţase fruntea. Bineînţeles, fără umilinţă din partea celor mulţi şi fără fast din partea văduvei.

Banul este un zeu. Iar tot ce ţine de religie păstrează o anumită simplitate şi grandoare.

Mathurine se îmbrăcă în haine noi din cap până în picioare, îi cumpără încălţări neghiobului de fiu-său, care fuma tutun de duzină dintr-o pipă cu capac de aramă, ca nobilii din piesele de bâlci. Pentru el, aceasta fu o adevărată sărbătoare.

Mathurine îşi părăsise cocioaba şi începuse să locuiască la o fermă, care se dovedise a fi a ei, ca şi celelalte de prin împrejurimi.

Îşi închiriase o strană de biserică şi începuse să pună câte un bănuţ la cutia milelor.

Nimeni nu mai pomenea despre trecutul ei, cel puţin nu în gura mare.

În juru-i se crease o atmosferă de respect. Inspira tuturor tot atâta teamă şi admiraţie, ca şi acele istorii, care trec din gură în gură seara, la gura sobei.

Numai că povestea Mathurinei era lungă şi nu se terminase cu una cu două.

Luni şi ani întregi, zilnic se mai descoperea câte un amănunt. Noi şi noi informaţii ajungeau la urechile oamenilor. Mathurine era azi bogată, iar mâine încă şi mai şi! Glumeţii o numeau "marchiza de Carabas"[73], *dar nicidecum în bătaie de joc!*

Isuse Cristoase! Oare cine-ar fi atât de nelegiuit, încât să-şi bată joc de Sfântul Ban?

Numai că, aflând din zi în zi altele şi altele, unii începeau să devină neîncrezători. Oare e posibil să ai asemenea bogăţii? Există şi

averi imposibil de imaginat!

Madam Goret traversa, cu paşi calmi şi majestuoşi, admiraţia şi îndoiala tuturor. Din moment ce lăsase să se afle adevărul despre averea ei se simţea îndreptăţită la veneraţia consătenilor. Felul ei de viaţă nu se schimbase prea mult, atât doar că mânca pe săturate şi bea ca un sac fără fund.

La presbiteriu şi la primărie începea să se zvonească despre "actele ei de caritate".

Fără discuţie că nici n-o costase prea mult.

Cât despre foştii ei binefăcători, ţăranii, văduva îi saluta (când era în toate bune), ba chiar uneori le întindea cutia ei cu bani, în formă de tabacheră de corn.

Cititorul consideră cumva că era nevoie de mai mult pentru a-ţi cuceri o durabilă popularitate?

În jurul capului mare şi vulgar, ce se înălţa pe umerii solizi ai lui madam Goret, plutea o aureolă. Văduva era adorată exact precum acele divinităţi urâte şi temute de toată lumea.

Dar cum reuşise oare să adune această avere uluitoare, a cărei cifră exactă n-o cunoştea nimeni şi căreia poeţii de prin partea locului îi atribuiau nişte proporţii de-a dreptul extravagante?

Calea aleasă era clasică şi simplă: la fel de simplă ca bazele nu se ştie cărui imperiu sau mari instituţii comerciale.

În primul rând e nevoie de un cuceritor, un om de geniu, care să ştie face minuni din te miri ce: Romulus{74} sau întâiul Rothschild{75}.

Apoi, e nevoie de succesori prudenţi şi puşi pe treabă; nu Charles cel Pleşuv{76} sau Louis Débonnaire{77}, ar însemna să se coboare prea jos. În acelaşi timp, n-au căutare nici oamenii de iniţiativă.

Tiberiu{78} era destul de potrivit, la vremea când Cezar{79} începuse în mod strălucit, iar August{80} sfârşise acoperit de glorie.

În cazul nostru, cuceritorul se numea Mathau Goret şi îngrijea câinii domnului Gobert des Nouettes, fost fermier, retras în împrejurimile cantonului La Ferté, unde dispunea de nişte rente frumoase.

Ne aflăm la începuturile Revoluţiei franceze.

În '92, domnul Gobert des Nonettes emigrase.

Pentru aceasta se urcase împreună cu familia în acea faimoasă berlină, în spatele căreia fusese legat bine cufărul doldora de ludovici de aur! Ce imprudenţă!

Mathau Goret era chiar lângă cufăr. Îşi cumpărase un cuţit, pe care plătise şase gologani. Funiile erau rezistente, şi sărmanul se cam chinuise până să le taie; până la urmă, însă, reuşise.

Cu un sfert din conţinutul cufărului cumpărase toate domeniile fostului său stăpân, care, între timp, fuseseră naţionalizate.

Un asemenea punct de plecare lămureşte imediat motivele pentru

care timp de patruzeci de ani familia Goret fusese obsedată de păstrarea tainei.

Există diverse caractere. Am întâlnit şi cuceritori care nu se ascundeau.

Alde Goret, însă, se fereau. Taica Goret, deja bătrân la vremea când începuse să strângă avere, apoi Goret-fiul — succesorul bătrânului — şi "madam Goret", adică eroina noastră, Mathurine Hébrard, toţi trei trăiseră timp de o jumătate de secol cu teama de-a nu fi ucişi cu pietre.

Scriind aceste rânduri, îmi fuge gândul tot la Jules Sandeau, ilustrul meu prieten, şi iată un amănunt pe care-l notez anume pentru el.

În 1815, fiul lui Gobert des Nouettes a revenit acasă, unde a găsit porţile casei părinteşti zăvorâte. Goret al II-lea, evreu normand, care poseda deja milioane, dar trăia în cea mai crâncenă mizerie, l-a întâlnit undeva, în drum, i-a cerşit un gologan, ca să-şi cumpere pâine.

Gobert îi dărui doi.

Iată cum poţi să-ţi ascunzi intenţiile, asta pe lângă cei doi gologani, care reprezintă un beneficiu.

Şi ţineţi bine-minte: cu cât nu-ţi dai cărţile pe faţă, cu atât ai mai multe şanse să câştigi. Totul reprezintă un câştig, absolut tot.

Nimic nu se cheltuie. Mai mult decât atât: nimic nu poate fi cheltuit. Veniturile se acumulează, sporind peste măsură capitalul.

În asemenea cazuri, există o adevărată fatalitate care face să sporească averea.

Dificultatea constă în a ascunde această înspăimântătoare îngrămădire de bogăţii. Trebuie spus fără ocolişuri: succesorii au nevoie de mai mult talent decât iniţiatorii. Rămâi uluit de numărul nebunesc de acte false, de fideicomişi{81}, de contraordine şi alte subterfugii, la care cei în cauză se văd siliţi să recurgă. Şi toată afacerea e bine pusă la punct, consolidată cu nădejde, aşa cum e-n firea normanzilor, fără a trezi suspiciunea depozitarilor.

Te cuprinde un sentiment de admiraţie şi, în acelaşi timp, de groază.

Cele trei generaţii Goret nu ştiau nici măcar să citească.

Aveau însă o viclenie înnăscută. Ştiau să se facă slujiţi şi, la nevoie, îşi plăteau servitorii cu generozitate: ei care-şi refuzau până şi strictul necesar. Preferau să-şi facă târguielile departe de casă. Cu toată ignoranţa lor, aveau acea intuiţie a valorii, specifică evreilor de orice religie!

Făceau camătă la Paris, prin nu ştiu câţi intermediari.

Fiecare din ludovicii de aur furaţi de Goret I-ul valora acum o fermă parţial arendată.

Cifra posibilelor rezultate ale unui asemenea mecanism, în

decursul unei jumătăţi de veac, depăşeşte orice imaginaţie.

Iar memoria lui madam Goret, reglată ca un registru de comerţ cu mii de pagini, fiecare a câte zece coloane, înregistrase tot, fără să încurce nici un detaliu. Chiar şi când era beată refuza monede false.

În iunie 1835, prin partea locului sosi un individ solid şi binevoitor, care cumpăra monede de şase livre, plătind douăzeci de gologani duzină.

Beneficiul era cu atât mai mare cu cât în comerţ, o duzină de monede de şase livre nu valora decât patru gologani.

Se vorbea despre o devalorizare. Omul se numea Lecoq şi lucra pentru banca "J.-B. Schwartz et Co.", din Paris.

Persoane ca Mathurine Goret nu există decât cu condiţia de-a face negustorie oricum şi oricând. De cum auzi de domnul Lecoq şi de ofertă să, se grăbi să adune o cantitate considerabilă de monede de şase livre, pe care i le oferi pe sub mâna, cu patruzeci de gologani duzină.

Domnul Lecoq o vizită şi statură de vorbă. Băură împreună, îşi promiseră să facă profitul pe din două încheiară târgul şi, trei zile mai târziu, domnul Lecoq se bătea pe burtă cu doamna Goret, căreia i se adresa cu numele ei mic.

Era într-adevăr un om de viaţă, şi întotdeauna aducea cu el câte o sticlă de băutură.

În duminica următoare, la biserică şi în cimitirul din Mortefontaine se vorbea că dacă acest domn Lecoq n-ar fi fost atât de tânăr, probabil că Mathurine ar fi făcut prostia de a-l lua de bărbat.

La vremea aceea, Lecoq să fi tot avut vreo patruzeci de ani.

După vreo săptămână, omul nostru aduse în mare taină în casa bogătanei pe un tânăr de vreo treizeci de ani, care rămase peste noapte la fermă. A doua zi, una din cucoanele cele mai de vază de prin acele părţi, contesa de Bréhut de Clare, veni în locuinţa Mathurinei, ca să-l viziteze pe noul sosit.

Goret cel tânăr care avea la fermă un statut numai cu puţin mai răsărit decât cel al câinelui de pază, răspândi în tot cătunul vestea că tânărul o primise pe contesă în pat, iar ea îi sărutase mâna.

E cazul acum să pomenim despre o istorie romanţioasă, dacă nu chiar aproape incredibilă, petrecută în familia Goret: o singură dată în patruzeci şi doi de ani: alde Goret dăduseră de pomană.

Asta se întâmpla pe vremea lui Goret I-ul, cuceritorul.

În toiul nopţii, la fereastra cocioabei sale bătuse un bărbat, însoţit de un copil.

Omul se dăduse drept duce şi vasal al regelui, acum fugar. Copilul era Delfinul, fiul lui Louis al XVI-lea, scăpat ca prin minune din turnul închisorii Temple.

Nu se ştie dacă Goret a ajutat nişte oameni aflaţi cu adevărat la

ananghie. Cert este că a fost impresionat de ideea că se află în faţa unui pui de rege.

"Dacă ăsta se-ntoarce pe tron, sunt om făcut", îşi spusese el.

Apoi se dusese prin vecini, de unde şterpelise o găină şi le pregătise ceva de-ale gurii. Mai mult, decât atât: când a doua zi de dimineaţă, Louis al XVII-lea era pe punctul de a pleca, Goret I-ul îi împrumutase o monedă de 30 de gologani.

Goret al II-lea îi povestise această legendă lui madam Goret, care nu auzise în viaţa ei de atâta dărnicie.

Tânărul adus de domnul Lecoq rămase la fermă trei zile.

În fiecare dimineaţă, contesa de Clare venea să-l vadă şi să-i sărute mâna.

Era un bărbat frumos, cu pielea albă şi păr castaniu, pieptănat ca în efigiile lui Louis al XV-lea de pe monedele de 24 de livre (pe vremea aceea, încă se mai găseau). Goret cel tânăr spunea că maică-sa şi domnul Lecoq îşi făcuseră de lucru o seară întreagă, tot comparând chipul tânărului cu cel de pe un ludovic în valoare de 24 de franci.

Madam Goret, care dăduse pe gât o cantitate apreciabilă de lichior de coacăze, îngenunchease în faţa tânărului şi-i întinsese şiragul ei de mătănii, de parcă lui i-ar fi stat în putere să-l binecuvânteze.

Străinul se numea domnul Nicholas, iar când vorbea despre taică-său — căruia îi spunea când "preasfântul Louis", când Naundorff — îşi făcea semnul crucii.

După trei zile, tânărul plecă la fel de tainic precum venise.

Goret-fiul povesti cum înainte de plecare maică-sa îi oferise străinului o pungă plină cu aur, iar acesta se urcase în trăsura contesei de Clare şi părăsise fermă în plină noapte, escortat de patru gentilomi călare. Unul era domnul Lecoq, iar ceilalţi îşi spuneau unul altuia "domnul colonel", "domnul conte" şi "monseniorul arhiepiscop".

Capitolul VI - Doamna de Maintenon din Normandia

Mathurine Goret puse să se văruiască interiorul fermei, apoi îl expedie pe unicul ei fiu, Vicent Goret, cu căruţa după pâine, cale de cinci leghe, ameninţându-l că dacă nu-şi ţine limba-n frâu, o să-i taie amândouă mâinile.

La liturghie apăru purtând în deget un inel mare de aur, cu flori de crin. Avea şi o tabacheră nou-nouţă, împodobită cu un portret. Îşi luă obiceiul să bea singură, ca să nu trăncănească prea mult.

Devenise de nerecunoscut. Odată, ajunse până acolo încât se spălă pe mâini de faţă cu amărâta de servitoare, care murea de foame în

slujba ei, Altă dată, îl chemă pe potcovar, să-i scoată cu cleştele câţiva peri groşi, care-i creşteau în barbă.

Mathurine Goret devenea pe zi ce trece tot mai cochetă.

Şi tot mai generoasă: începuse să plătească slujbe la biserică, nimeni nu ştia pentru cine sau pentru ce.

Despre toate astea, lumea vorbea zi şi noapte, cale de-o poştă de jur-împrejur.

În curând însă, oamenii urmau să aibă şi alte motive de mirare.

Ferma Goret, aflată în fundul unei văioage, pe unde curgea râul Husseau, afluent neînsemnat al Mayennei, se găsea la poalele unei coline stâncoase, cu înfăţişare pe drept cuvânt sălbatică şi pe care sătenii o arătau cu mare mândrie turiştilor sosiţi de la Paris.

Chiar şi viroaga avea un aspect ciudat, cu bolovani mari şi roşcaţi ivindu-se din iarbă şi cu pantă ei domoală, pe care creşteau grâne, până spre pădurea La Ferté.

Într-o seară, madam Goret îl opri pe paroh, care-şi citea breviarul, umblând pe la casele oamenilor, şi-l întrebă cât ar costa-o dacă şi-ar lua un capelan.

— Ai cumva şi o capelă pentru el? o întrebă preotul.

— Pot avea oricând doresc, domnule rector! răspunse ea. Pot avea şi două, şi douăzeci, şi-o catedrală, dacă-mi pun în minte, fir-ar să fie!

— Nu înjura, femeie! îi zise liniştit preotul.

Mathurine îşi făcu îndată semnul crucii şi-şi încrucişă mâinile pe piept.

Cei ca ea păstrează religia lui Louis al XI-lea, care era un rege normand.

— Şi totuşi, reluă ea, aş vrea să ştiu cât m-ar costa să am un preot, numai pentru mine, pentru că aşa am eu chef!

Şi Mathurine îşi împlântă mâinile în şolduri.

— Vreo mie două sute de franci, femeie!

— La dracu'! se înfurie ea. Păi asta face cât un grădinar de la oraş! Dacă-i aşa, o să fac rost de unul de la Saint-Maurice-du-Désert şi-o să mă coste şase sute de franci, şi nici un sfanţ în plus!

Câteva zile mai târziu, îşi făcu apariţia o armată de zidari, străini de partea locului. Îi însoţea un oarecare ins, cu cizme ascuţite la vârf, pălărie rotundă, cu boruri mari şi un carton mare sub braţ. Pe povârnişul colinei, chiar deasupra fermei, fură trasate contururile unei construcţii suficient de ample ca să pară o fortăreaţă.

Individul cu barbă şi cizme fuma pipă după pipă.

Zidarii desfiinţară câteva păşuni de prin împrejurimi.

În locul lor începu să se înalţe un căsoi oribil, care avea pretenţia să semene cu un castel renascentist.

Insul cu pălăria rotundă găsea construcţia superbă.

În colţul dinspre nord fu ridicată o căsuţă mai mică, dar la fel de

hidoasă. Era capelă.

Capela, castelul şi dependinţele fură terminate în trei ani, după care, insul cu carton sub braţ plecă să-şi fumeze pipa în altă parte.

Intenţia lui era să reînvie arta elegantă din alte secole. Era un romantic de doi bani, mai precis unul dintre acei indivizi care au ucis romantismul, cu toată frumuseţea lui, sub povara zdrobitoare a propriei prostii!

Dar în acest răstimp de trei ani, câte nu se întâmplaseră!

Madam Goret nu mai avea nici un fir de păr în barbă. Acum şi le rădea. Se spăla pe mâini chiar şi de trei-patru ori pe săptămână, deşi nu se prea cunoştea. Purta bonete brodate şi fuste de lână merinos. În picioare îşi punea ghete, se îmbăta cu vin de Madera, pe care-l amesteca cu lichior de anason, ca să-l facă şi mai bun la gust.

În vechea fermă, unde zidarii făcuseră ceva reparaţii, exista un pat din lemn de acaju lăcuit.

Fusese acoperită groapă pentru bălegar.

Odaia de culcare avea podeaua acoperită cu patru rogojini, vopsite într-un albastru ţipător. De-a dreptul superb! Goret I-ul şi Goret al II-lea ar fi dat orice să vadă aşa ceva!

Răposatul Hébrard, care murise pentru că nu avusese cincisprezece gologani, poate c-ar mai fi murit o dată.

Şi ce de-a mistere!

Ce du-te vino! Domnul Lecoq, care în ciuda straielor sale de comis-voiajor părea a fi un important personaj! Pardon, domnul Lecoq de La Perrière! Apoi un bătrânel de vreo sută de ani, cu înfăţişare de relicvă şi căruia i se spunea "colonelul"; un medic celebru de la Paris, care vindecase durerea din piciorul stâng al Mathurinei, făcând-o să treacă în cel drept; în sfârşit, un conte, cu pieptul doldora de decoraţii! Iată ce fel de oaspeţi primea acum madam Goret!

Toţi i se adresau cu cel mai adânc respect.

Asta fiindcă planul conspiraţiei mergea ca pe roate… dar sst!

Încă n-am ajuns să vorbim despre conspiraţie. În provincie, până şi lucrurile cele mai caraghioase îmbracă un aspect cât se poate de serios. Ideea unei conspiraţii era — dacă se poate spune aşa — chiar mai caraghioasă şi mai neverosimilă decât averea văduvei Goret.

Aproape că nu suporta comparaţie.

Înainte de-a ne opri asupra conspiraţiei, e necesar să oferim cititorului câteva detalii privind ţinutul unde se vor petrece următoarele două-trei scene ale istorisirii de faţă.

Împrejurimile imediate ale cantonului La Ferté-Macé sunt la fel de bogate ca şi cele mai prielnice zone din bogată Normandie. Coborând mai spre sud şi vest, dăm peste o întindere de teren, destul de mare, care odinioară pare să fi purtat numele generic de "Deşertul". Într-adevăr, de-a lungul celor două păduri — Andaine şi La Ferté — un

mare număr de sate i-au păstrat numele: Saint-Maurice-du-Désert, Saint-Patrice-du-Désert, şi-aşa mai departe.

Aceste meleaguri sunt foarte pitoreşti şi pline de animaţie.

Există văi, ca cea unde s-au înfiinţat băile de la Bagnoles şi care arată ca o Elveţie în miniatură. Cât despre cheile Antoigny, dacă ar fi situate în Tirol, s-ar bucura de o faimă apreciabilă.

Numai că aici e vestul. Nu lipsesc nici boiernaşii, care-şi dispută întâietatea asupra câtorva industriaşi. Dar între cele două tabere nu există sentimente clare de ură. Aici politica n-a devenit un flagel, ca în Bretania.

Pe-aceste locuri ar fi greu de găsit vreo urmă de rezistenţă antirepublicană. Ideea de devotament; de fidelitate faţă de un crez — oricare ar fi el — e inexistentă.

Normandia e preocupată de strânsul la ciorap, de furtişaguri şi de linguşeli.

Aici, feudalismul a murit probabil cu o sută de ani înainte de vreme.

Totuşi, o conspiraţie în care, prin imposibil, ar exista vreun rost de câştig, ar putea găsi niscaiva adepţi.

Cele două case nobile, ce se bucurau de cel mai mare respect — cu alte cuvinte, cele mai bogate — erau castelul de Clare, spre Antoigny, şi castelul de Champmas, aparţinând generalului.

Acesta din urmă rămăsese nelocuit timp de ani la rând.

Castelul de Clare era profund implicat în conspiraţii. În principiu, se conta şi pe castelul de Champmas, al cărui stăpân suferise cândva o condamnare pe motive politice, numai că în prezent, generalul lipsea de acasă.

În absenţa lui, fusese cooptat directorul topitoriei de la Cuzay — fost elev al Şcolii Politehnice, care în 1830 comandase o baricadă la Paris — şi cei cincizeci şi doi de muncitori ai săi, oameni şireţi şi fără scrupule, după cum spunea cavalerul Le Camus de La Prunelaye, mare pescuitor de păstrăvi!

După Revoluţie, cavalerul de La Prunelaye avea să fie numit prefect în departamentul Orne, iar domnul Lefébure, fost elev al Şcolii, acceptase postul de ministru al Lucrărilor Publice.

Cei doi fraţi Portier de La Grille şi nepotul lui Molard erau şi ei vârâţi până-n gât, la fel ca şi bătrâna domnişoară Des Anges, care-şi dorea cinci tutungerii — ca să le arendeze foarte scump.

Frumoşi băieţi erau aceşti Portier de La Grille: amândoi zbanghii, dar fiecare de alt ochi.

Şi unul şi celălalt erau supăraţi foc pe administraţie, din cauza unui cantonier care nu-şi scotea şapca în faţa lor.

Nepotul lui Molard îşi dorea vin la discreţie şi dreptul de-a bracona nestingherit în pădurea Andaine.

Poulain, tocilarul, îşi purta propriul război, cu jandarmii şi pândarii. Nu era un om rău, deşi se spunea despre el că-şi omorâse nevasta în bătaie.

Enumerările îşi au rost în poemele epice. Ne-ar trebui pagini întregi ca să scriem numele tuturor conjuraţilor.

Planul lor era simplu: să pună mâna pe La Ferté-Macé, unde să proclame un nou guvern.

Cavalerul de La Prunelaye făgăduise că totul va merge şnur.

Pe urmă, existau cei cincizeci şi doi de vajnici luptători ai domnului Lefébure!

Zâmbiţi… v-aţi gândit vreodată de la ce pleacă o revoluţie?

Dacă cineva ar obiecta, spunând că de regulă revoluţiile se fac la Paris, şi că parohia Mortefontaine nu-i chiar inima Franţei, i-am răspunde că tradiţiile tind să dispară. Parisul e o prejudecată. Apelând la provincie, nu facem decât o tentativă de descentralizare.

De altfel, Parisul nu fusese neglijat.

Colonelul "lucra" la Paris. La fel şi domnul Lecoq, împreună cu cei doi tineri de mare viitor: domnii de Cocotte şi de Piquepuce.

Cavalerul Le Camus de La Prunelaye conta pe o sută cincizeci de mii de tâmplari din Saint-Antoine, care-ar fi putut intra în posesia armelor dintr-o clipă într-alta — dacă ar fi existat puşti şi dacă ei ar fi acceptat să le primească.

Domnul Lefébure sporea efectivul armatei cu oameni din rândurile Şcolii Politehnice, ai cărei foşti elevi formau o fracţiune extrem de periculoasă.

Din partea clerului, li se alăturase vicarul din Mortefontaine. Cei doi Portier de La Grille răspundeau de un jandarm retras la Domfront, iar nepotul lui Molard făcea presiuni asupra femeii de la biroul de diligente din Argentan.

Cât despre Poulain, acesta mergea în fiecare luni să servească prânzul la adjunctul comandantului de jandarmi.

După cum se vede, fiul "preasfântului Louis" era foarte aproape de momentul când avea să-şi recapete tronul strămoşesc.

Trecuseră deja câteva luni de când în împrejurimile cantonului La Ferté-Macé se petreceau astfel de caraghioslâcuri, numai că în spatele lor începea să se contureze o sumbră tragedie.

Regizorii erau nişte indivizi care-şi cunoşteau bine meseria şi care nu jucau o comedie în aer liber, cu accente impresionante, ca pe scena pariziană.

Aceştia se foloseau din plin de aparenţele groteşti, convinşi că nu puteau merge prea departe pe această cale.

De altfel, conspiraţia nu era decât aspectul grosier al intrigii ţesute de ei.

O altă piesă se juca în umbră, având cel puţin meritul

originalităţii.

Între timp capela fusese construită, iar Mathurine avea acum şi un capelan.

O întreagă aripă a respingătorului castel renascentist devenise locuibilă, prin aranjarea unor somptuoase apartamente.

Această aripă avea un ocupant, şi-anume pe domnul Nicholas.

De cum trecea pragul anticamerei, domnul Nicholas devenea pur şi simplu "Regele".

Şi fie că toţi cei ce jucau roluri secundare în această farsă ştiau să păstreze cea mai desăvârşită taină, fie că autorităţile închideau ochii. Regele ducea un trai liniştit, înconjurat de exact atâta mister cât să facă mascarada credibilă.

Regele mânca bine, bea şi mai bine şi conducea de la înălţimea poziţiei sale conspiraţia, ai cărui membri, originari de prin partea locului, nu aveau voie să-i contemple augusta persoană chiar în fiecare zi.

În permanenţă, lângă el se găsea câte unul din însoţitorii aduşi de la Paris, care dădeau impresia nu numai că-l slujesc cu profund respect, dar şi că-l supraveghează îndeaproape.

În afară de cheltuielile pentru construcţia şi amenajarea castelului, madam Goret donase deja sume fabuloase în folosul conspiraţiei. Ceilalţi se folosiseră de principalele ei defecte: ignoranţa şi egoismul.

Madam Goret dădea bani ca să devină într-o zi regina Franţei.

Orice comentariu e de prisos: în sinceră lor enormitate, aceste cuvinte spun totul.

Cei ce nu-i cunosc pe ţărani vor ridica din umeri. Însă cei care-i cunosc nu vor fi prea uimiţi.

Ei sunt o categorie aparte, faţă de care orice elocinţă e zadarnică atunci când propovăduieşte un singur adevăr, mare, limpede şi util. În schimb, sunt gata să creadă minciuna cea mai gogonată, cu condiţia ca ea să pară cât mai absurdă şi mai greu de acceptat.

În cazul de faţă, impostura fusese calculată cu mare artă, iar punerea în scenă era de-a dreptul puerilă. Madam Goret căzuse în cursă, fără putinţă de scăpare.

Văduva continua să locuiască la fermă, însă i se dăduse "o suită", pentru că, până la viitoarele măriri, primise deja rangul de "ducesă".

Cuvintele pe care ţăranii nu le înţeleg exercită asupra lor o incredibilă fascinaţie.

Domnul Nicholas, fiul lui Louis cel Sfânt, o recompensase pentru serviciile aduse regeştii sale persoane, dându-i să aleagă între poziţia de regină-mamă şi cea de soţie a regelui, aşa cum se întâmplase cu doamna de Maintenon.

Bineînţeles că cea de-a doua situaţie era provizorie, întrucât

domnul Nicholas nu se putea căsători oficial înainte de-a fi proclamat rege, pentru că astfel, s-ar fi privat de sprijinul suveranilor străini, care nu-i mai puteau propune mâna fiicelor lor.

Madam Goret pricepuse perfect cum stau lucrurile. Cu toate acestea, alesese statutul de soţie a regelui, declarând că imediat după cucerirea Parisului, va pune să se dea anunţul matrimonial la catedrală.

"Suita" văduvei Goret, ducesă provizorie, era compusă din contesa Corona, nepoata colonelului, contesa de Bréhut de Clare şi încă două tinere doamne de la Paris.

Drept cavaler de onoare îl avea pe vicontele Annibal Gioja, din marchizii Pallante, iar drept scutieri, pe domnii de Cocotte şi de Piquepuce.

Cele două doamne de la Paris, precum şi Cocotte şi Piquepuce, cu care se înţelegea de minune, îi povesteau cât era ziulica de lungă, aşa cum se pricepeau ei, despre doamna de Maintenon{82}. Madam Goret prefera însă aventurile Christinei de Suedia{83} şi mai ales viaţa împărătesei Caterina cea Mare{84}, pe care cei patru le istoriseau la fel de bine.

Purtările Catherinei o uluiau cu atât mai mult cu cât i se spunea că unei regine totul îi este permis. Văduva îşi risipea banii din toată inima. În ciuda vârstei, în ea se trezeau tot felul de patimi, de o stranie violenţă chiar şi pentru o fire atât de brutală şi aproape virilă.

Ea trăia pe viu parodia femeii bărbătoase din Nord, aducându-i chiar unele îmbunătăţiri.

Totul mergea cât se poate de bine. Deja începuse să se facă vâlva în jurul căsătoriei dintre "rege" şi văduva Goret, când se iviră două personaje care reuşiră să tulbure întrucâtva pacea consiliului secret al domnului Nicholas, fiul "prea-sfântului Louis".

Generalul — conte de Champmas — se întorsese să-şi ocupe castelul împreună cu fiica sa cea mare, domnişoara Ysole de Champmas.

În acelaşi timp, un tânăr străin de acele meleaguri, baronul Paul Labre d'Arcis, lua în stăpânire o casă, chiar în parohia Mortefontaine.

Începând din acel moment, "fiul preasfântului Louis" deveni invizibil chiar şi pentru adepţii săi cei mai fideli.

În tot acest timp, caraghioasa conspiraţie continua să-i scoată din minţi pe nobilii mărunţi din ţinut. Sumbra tragedie îşi urma cursul, ferită de ochii tuturor, iar îndrăzneaţă comedie a nunţii regale se jucă cu uşile închise, între patru pereţi, la Château-Neuf.

Capitolul VII - Blondette

Trecuseră două luni de când generalul-conte de Champmas, împreună cu fiica sa Ysole, iar pe de altă parte, Paul Labre veniseră să locuiască în împrejurimile cantonului La Ferté-Macé.

Generalul trăia cât se poate de izolat, la castelul Champmas. Inutil de precizat că rămăsese cu totul străin de jocul nătângilor de ţărani de prin partea locului: conspiraţia.

Fiica sa, frumoasa Ysole, se ţinea departe de "societate", care o etichetase din capul locului drept o încrezută şi-o înţepată, aducătoare de belele, ba chiar curând se zvoni că era ceva în neregulă cu ea.

Paul Labre — sau domnul baron d'Arcis, cum i se spunea acum — era (dacă lucrul e cu putinţă) chiar mai sălbatic şi mai singuratic decât generalul şi fiica sa.

Cel puţin frumoasa Ysole se plimba deseori călare, în costum de amazoană, iar din când în când mergea s-o viziteze pe contesa de Clare, sub a cărui tutelă se aflase pe timpul captivităţii generalului.

Baronul d'Arcis nu primea absolut pe nimeni, părând să evite orice fel de contacte cu semenii săi.

Locuia pe proprietatea lăsată de mătuşa lui, prin testamentul încredinţat notarului Hébert din stradă Vieille-du-Temple, mare cunoscător într-ale vinurilor. Moştenirea primită se potrivea cum nu se poate mai bine cu dorinţa sa de singurătate.

Într-adevăr, casa era înconjurată de o grădină atât de mare, încât nu se putea zări de nicăieri. O portiţă dosnică dădea în centrul cătunului Mortefontaine, nu departe de biserică, iar celelalte două porţi se deschideau înspre pădure.

Pentru "societatea" de pe acele meleaguri, şi cu baronul d'Arcis *era ceva în neregulă*, la fel ca şi în cazul frumoasei Ysole de Champmas, iar noi ştim că, de fapt, "societatea" nu se înşela prea mult în privinţa nici unuia dintre ei.

Numai că "societatea" ignora în aceeaşi măsură povestea vieţii lui Paul Labre, ca şi pe cea a Ysolei de Champmas.

Ceea ce ştia, însă, toată lumea era că în casa baronului d'Arcis trăia o tânără — sau o fetiţă — care nu trecea niciodată pragul şi pe care nimeni n-o văzuse vreodată, nici măcar duminică, la liturghie.

Era un fapt nemaiîntâlnit, cu atât mai mult cu cât baronul d'Arcis îşi avea strana sa la biserică, unde venea cu regularitate ca să asculte slujba.

Acelaşi lucru îl făcea şi contele de Champmas.

Generalul şi baronul d'Arcis abia dacă se cunoşteau. Prima oară când se întâlniseră la biserică, baronul îl salutase pe conte cu deosebit respect, iar acesta îi răspunsese cu multă bunăvoinţă, în care se citea — ca în toate acţiunile sale — o profundă tristeţe şi detaşare.

Într-adevăr, generalul era de o tristeţe copleşitoare.

Purta doliu de la moartea fiicei celei mici, petrecută cu trei ani în urmă.

De obicei, pierderea unui copil strânge legăturile între părinţi şi copiii rămaşi. Nu la fel se întâmplase şi cu generalul. Răceala şi descurajarea lui o îndepărtară până şi pe Ysole, de-acum încolo singura sa fiică.

Cu ocazia primei întâlniri, la ieşirea din biserică, generalul îi întinsese mâna baronului d'Arcis şi schimbaseră câteva cuvinte.

Nici de-o parte, nici de cealaltă nu fusese lansată vreo invitaţie.

Domnişoara Ysole nu luase parte la discuţie, de unde "societatea" trăsese concluzia că cei doi tineri fie nu se cunoşteau, fie se prefăceau a nu se cunoaşte.

Până la urmă învinse cea de-a doua opinie, dat fiind că nu mult după aceea, baronul d'Arcis fusese văzut dând târcoale prin pădure, în preajma castelului de Champmas. "Monstrul" umbla teleleu, după ce-şi încuia în casă soţioara plăpândă!

Cu siguranţă că cea pe care o ţinea prizonieră în locuinţa lui îi era soţie sau amantă.

Dar bârfa se dezlănţui fără nici o ruşine când în casa generalului veni să locuiască o femeie în vârstă, pe nume doamna Soûlas, care — prin grija "societăţii" — fu surprinsă făcând vizite ascunse baronului d'Arcis.

Scandalul stătea gata să izbucnească.

La 15 septembrie 1838, trei zile după celebrul prânz oferit de domnul Badoît lui Clampin, zis şi Pistol, în acel separeu al cabaretului din strada Ierusalim, Paul Labre se plimba cu "soţioara" de-a lungul unei alei străjuite de tei, în grădina casei.

Era o dimineaţă superbă, caldă, cu aer curăţ şi parfumat.

La douăzeci şi patru de ani, Paul Labre era palid şi grav, părând mai mare decât ar fi trebuit să-l arate vârsta, datorită apăsătoarei tristeţi ce-şi lăsase amprenta pe chipul lui.

Era la fel de frumos ca altădată, numai că figura sa nobilă căpătase o expresie meditativă, în timp ce fulgerul din ochi trăda ardoarea tinerească ce clocotea în spatele acestei linişti aparenţe.

Visa, însă prezenţa Blondettei, care-l ţinea de braţ cu amândouă mâinile, sprijinindu-se de el cu graţia unei zâne, îi aducea pe buze un surâs blând şi distrat.

Aşa visează uneori taţii tineri, care-au pierdut femeia iubită şi care nu mai pot suporta tăcerea austeră a casei îndoliate.

Blondette era o floare, dulce şi încântătoare. În vârstă acum de şaisprezece ani, crescuse înaltă şi zveltă, plăpânda ca odinioară; dar de pe chipul ei dispăruse orice urmă de boală.

În mişcări i se citea o supleţe plină de încredere şi, oarecum, de voluptate.

Micuţa floare se deschidea la adierea unei trainice fericiri.

Zâmbetul ei era fermecător; privirea ochilor mari şi albaştri pătrundea în suflet, ca un parfum. Când se mişca, inelele de păr blond jucau în jurul gâtului, făcând-o să pară o rază de iubire copilărească şi cuceritoare, care umplea inima.

Acum, când se sprijinea de acest braţ protector, era fericită. Se lăsa în voia propriei fericiri şi, în anumite clipe, ochii îi scânteiau de bucurie.

Dar flacăra se stingea. Un nor neştiut venea să-i umbrească strălucirea feciorelnică şi tinereţea înfloritoare.

Această întunecare îi trezea un sentiment de teamă şi durere. Ochii ei frumoşi se tulburau dintr-o dată. Fruntea, plină de făgăduinţe, îşi pierdea aureola, de parcă un doliu rece şi greu i-ar fi îngheţat gândurile.

Suavita de Champmas nu se schimbase prea mult de când Paul Labre o adusese în cămăruţa lui sărăcăcioasă, din stradă Ierusalim.

Biata fată, cu minţile rătăcite, nu se vindecase pe de-a-n-tregul. În plus, nu-şi recăpătase graiul.

Dar ce frumos vorbea totuşi, atunci când sufletul îi sclipea în privire! Ce bine gândea! Cât de mult iubea!

În ea, numai trecutul era cu totul mort, şters din minte pentru totdeauna. Odată cu darul vorbirii, îşi pierduse şi amintirile.

Într-un fel, se putea spune că în clipa când trupuşorul ei bolnav venise într-o atingere mortală cu apa, fetiţa se născuse înspre o nouă viaţă, incompletă şi, din păcate, lipsită de profunzime.

Marea spaimă prin care trecuse îi ucisese spiritul.

Între timp, îşi recăpătase sănătatea fizică. Simţea că renaşte sub influenţa binefăcătoare a omului pe care inima ei de copil îl alesese, fără voie, pentru a-l iubi.

Prezenţa lui Paul o încălzea, aşa cum dimineaţa, sărutul razelor de soare face să reînvie planta culcată la pământ de îngheţul nopţii. Era în plină forţă: putea să alerge şi să sară; inima îi bătea, obrajii i se îmbujorau, buzele i se deschideau într-un surâs…

Dumnezeule! Oare ce-i mai trebuia ca să-şi recapete şi cealaltă jumătate de existenţă: cuvântul, spiritul, inima?

În timp ce se plimbau amândoi, el visând, ea surâzând acelei tainice fericiri, care-o făcea să se deschidă ca un trandafir, fata apăsă uşor cu palmele braţul lui Paul.

Tânărul tocmai îşi pusese în bandulieră puşca de vânătoare pe care o ţinuse în mână, aşa că nu acordă nici o atenţie gestului. Blondette îl apăsă ceva mai tare.

Paul se întoarse s-o privească. Ochii li se întâlniră.

— Doamne, ce frumoasă eşti! murmură el, cuprins de admiraţie.

Ea îl învălui într-o privire grăitoare.

Ciudat cum Paul înţelegea acest limbaj al privirilor: cuvânt cu cuvânt, cu aceleaşi nuanţe şi inflexiuni pe care le-ar fi avut şi glasul ei.

— Nu-s aşa frumoasă ca cealaltă! zise privirea, rugătoare şi ameninţătoare în acelaşi timp.

— Care cealaltă? întrebă Paul, fără voia lui.

Privirea scânteie, apoi se stinse.

— Eu sunt şi mai nebun ca tine! mormăi el printre dinţi.

Blondette se lăsă din nou pe braţul lui.

— Acum ce mai e? întrebă tânărul, râzând.

În genele lungi ale Blondettei se oprise o lacrimă, ca un bob de rouă.

— Ei, domnişoară! o dojeni Paul. Dacă ai de gând să plângi, atunci să ştii că ne supărăm!

Ea îi întinse fruntea şi Paul o sărută.

— Aşa mai merge! urmă el, prinzându-i privirea. Acum ai să fii cuminte?

Şi privirea subjugată îi răspunse:

— Am să fiu cuminte.

Dar mâinile ei împreunate îi apăsară din nou braţul. Paul se încruntă, deşi îi venea să râdă! Ce mâini încântătoare!

— Domnişoară — vorbi el, fără a-i da răgaz privirii să-şi ducă gândul până la capăt — ai vrea să mergi la plimbare cu mine, spre pădure. Aşa-i? Ţi s-a spus că pe-aici sunt codri şi munţi, eleştee şi câmpii întinse.

Ochii albaştri îl întrerupseră, zicând:

— Puţin îmi pasă de toate astea. Eu vreau să fiu cu tine, oriunde te-ai duce!

— Biet înger scump! gândi el cu voce tare.

Blondette îi dădu brusc drumul de braţ, apoi luându-i mâna, i-o duse la buze.

— Domnişoară! o mustră Paul cu severitate. După care o lipi de pieptul său, îmbrăţişând-o strâns câteva clipe.

Vă închipuiţi, poate, că Blondette se ghemuia ca un căţel la picioarele stăpânului: tandră, supusă şi nebună de bucurie. Nici vorbă, însă! Ochii ei mari şi albaştri erau scăldaţi în lacrimi.

— Ah, Paul! Ce mult ai vrea să mă poţi iubi!

Era atât de adevărat, încât Paul simţi şi el că-i dau lacrimile.

— Fii cuminte, Blondette! îi zise el. Te ţin prizonieră pentru binele tău. Asta ţi-am mai spus de zeci de ori. Există nişte oameni fără suflet, care-ţi vor răul. Dacă te ascund, e pentru că vreau să te am lângă mine pentru totdeauna. Ştii bine că fără scumpa mea Blondinette n-aş putea trăi!

Ochii albaştri se înălţară spre el, încântaţi, dar puţin neîncrezători.

— Spui drept? întrebă privirea.

— Sigur că spun drept! îi răspunse Paul, luând-o în braţe.

Ea păli şi se desfăcu din îmbrăţişare. Paul o privi, uimit.

Fata făcu un efort să zâmbească.

— Eşti tare bun şi ţi-e milă de mine, vorbi surâsul.

Ajunseră la capătul aleii cu tei, de unde porneau două poteci.

Una ducea spre livadă, de unde răzbăteau miresme îmbătătoare de fructe coapte, cealaltă se îndrepta spre una din porţile care dădeau spre pădure.

Blondette trase de el, s-o ia pe prima potecă. Dar Paul porni pe cea de-a doua, arătând cu degetul spre puşca de vânătoare.

La această minciună fără cuvinte, mâinile fetei se desprinseră de braţul lui, căzând între pliurile rochiei albe. Blondette începu să păşească, mândră şi demnă, alături de Paul, care era profund descumpănit.

Nu-l rugă să rămână. Trecuse şi ceasul reproşurilor.

Paul o interogă cu coada ochiului, dar privirea ei nu mai vorbea: era la fel de mută ca şi buzele.

— Eşti răutăcioasă! zise Paul.

Ea îşi înălţă ochii mari şi miraţi, privindu-l cu inocenţă, dar şi cu şiretenie.

— De ce sunt răutăcioasă? întrebă ea din ochi.

— Sau dacă nu, atunci geloasă! replică Paul, furios.

Ochii ei străluciră atât de frumos, încât Paul tăcu, nemaiputând decât s-o admire.

Ea zâmbi şi-şi continuă drumul, în vreme ce în privire i se aprinse un licăr de răzbunare.

— Hai, du-te! Du-te! Eşti aşteptat! Lucru care era cât se poate de adevărat.

De astă-dată, Paul reacţionă ca Blondette: ochii lui vorbiră, cu ciudă, ruşine şi durere.

La rândul ei, fata se opri în loc. Îşi îndreptă talia armonioasă şi rămase privindu-l în faţă. Ochii ei se exprimară atât de vehement, încât chiar şi cuvintele ar fi rămas mai prejos de reproşul lor mut:

— Ah, Paul! Nici măcar nu eşti aşteptat!

Pe chip i se citea jalea şi patima unei mari iubiri neîmpărtăşite, revolta, mândria unui caracter blând şi nobil, precum şi durerea unei cumplite înfrângeri.

În acea clipă, Blondette nu mai era copil, ci femeie.

Paul nu putea înţelege toate aceste lucruri, dar se gândi: "Ce mult m-ar iubi ea!"

Iar gândul acesta însemna deja foarte mult.

Apoi, ca să-şi păstreze stăpânirea de sine, zise cu voce tare:

— Geloaso! Geloasă mică!

Ochii fetei se stinseră, iar ea îşi plecă fruntea.

— E-adevărat că sunt geloasă. Şi asta pentru că sufăr. Nu trebuie să fii supărat pe mine.

Şi-i deschise chiar ea zăvorul de la portiţă.

Paul vru să-i oprească mâna, dar ea reuşi să tragă ivărul. Îi arătă cu degetul spre întinsul câmpiei, apoi se retrase lângă zidul grădinii, de parcă ar fi vrut să-i spună:

— Nu vrei să fiu văzută, aşa că am să mă ascund.

Şi-apoi:

— Du-te, nu te mai reţin. Îţi promit c-am să fiu cuminte şi n-am să plâng prea mult.

Paul şovăi o clipă, apoi ieşi pe portiţă.

— Să tragi zăvorul, scumpa mea! o sfătui el.

I se păru că o aude pe Blondette închizând în urma lui.

— Pe curând! îi strigă.

Şi porni cu paşi mari.

Blondette, însă, nu trăsese zăvorul. Voia să-l privească cât mai mult posibil. Întredeschise portiţa şi prin despicătura îngustă îşi aţinti ochii asupra lui, până când plânsul îi înceţoşa privirea.

Apoi se întoarse spre casă, mergând încet de-a lungul aceluiaşi drum pe care-l făcuseră împreună.

Când ajunse la umbra teilor, îngenunche. Sărmanii ei ochi albaştri nu-i mai puteau vorbi decât lui Dumnezeu.

Se rugă mult timp, apoi se aşeză şi adormi plângând ca un copil.

În timp ce dormea, două mâini îndepărtară crengile unui tufiş şi printre frunze se ivi chipul palid şi tras la faţă al Thérèsei Soûlas.

Îngenunche şi ea lângă Blondette şi-i luă încetişor mâna, ducând-o la buze.

— Noi doi ţi-am luat tot, înger scump! murmură ea, cu amărăciune şi remuşcare. Tot… până şi inima celui care te-ar fi iubit atât de mult!

Capitolul VIII - În umbra teilor

Thérèse Soûlas se schimbase mult. Cei trei ani care se scurseseră făcuseră pentru ea cât zece ani de trudă şi suferinţă.

Şi totuşi, în tot acest timp trăise aproape de fiica sa: marea şi singura iubire pe care o purta în suflet.

În realitate, fiecare clipă fusese un chin.

Despărţindu-se de generalul-conte de Champmas la Saint-Germain, doamna Soûlas nu-i ceruse în schimbul serviciului făcut decât un singur lucru: promisiunea de-a merge să le îmbrăţişeze pe

cele două fete.

S-ar fi zis că lucrul acesta nu-i putea produce decât o imensă bucurie.

Dar nu era să fie aşa. Există sacrificii ce se cer duse până la capăt.

După cum se ştie, revenind la Paris, Thérèse găsise casa generalului pustie. Ysole fusese răpită, iar despre Suavita nu se ştia nimic.

Doamna Soûlas se considera la fel de neştiutoare ca şi toţi ceilalţi, sau mai degrabă, se străduia să se convingă că nu ştia nimic. Însă din prima clipă, presentimentele ei dăduseră un nume fetiţei necunoscute, salvate de Paul Labre.

Zadarnic încercase să se înşele. Zadarnic căutase şi găsise dovezi că Suavita de Champmas era în deplinătatea facultăţilor ei mintale şi câtuşi de puţin mută.

Copila fără grai şi cu minţile rătăcite era Suavita de Champmas.

Avusese loc un atentat.

Numai intervenţia lui Paul Labre împiedicase comiterea unei crime.

În mintea Thérèsei Soûlas se strecurase gândul la Ysole, care-o copleşise de-o nelinişte ucigătoare. Doamna Soûlas trăia într-o lume care discută despre delicte în deplină cunoştinţă de cauză, fiind la curent cu toate dedesubturile unor astfel de cazuri.

Ysole, — sau mai curând omul care o răpise pe Ysole — avea un interes clar de-a o face să dispară pe Suavita.

Toate aceste lucruri se cristalizaseră în mintea Thérèsei în răstimpul cât Paul Labre călătorise la Le Havre, în căutarea unei dovezi că fratele său, Jean, era mort.

Vreme de patru zile, Thérèse rămăsese singură cu Suavita, în mansarda lui Paul.

Simţea faţă de copilă un soi de adoraţie.

Numai că părul îi albea văzând cu ochii, iar în frunte i se săpau riduri adânci.

Uneori, Thérèse avea senzaţia că-şi pierde minţile, şi-atunci, fetiţa n-ar mai fi fost în siguranţă alături de ea.

Alteori, era cât se poate de lucidă.

Accepta căderea Ysolei, ca pe o fatalitate. Faptul n-o mira: aşa era scris să se întâmple. Printre dezmoşteniţi există o ciudată credinţă asupra iminenţei nenorocirii.

Fiinţa omenească nu se putea împotrivi în nici un fel: sărăcia şi păcatul se transformă din generaţie în generaţie, printr-o stranie lege a eredităţii.

Dar sărmana femeie, săracă şi ajunsă atât de jos, ar fi iertat sărăcia şi căderea.

Avea, însă, oroare de crimă.

Desigur, altădată nutrise mari speranţe. Îşi visase fiica tot atât de pură, pe cât era de nobilă şi bogată. Bogăţia şi nobleţea pot servi drept protecţie. Acum, speranţele i se spulberaseră. Era resemnată.

Dar crima o revoltă.

Voise să cunoască adevărul cu orice preţ.

Ysole se întorsese după câteva zile şi intrase la mănăstire.

Schimbarea petrecută cu Thérèse Soûlas la capătul a trei ani de îndoieli şi tristeţe se citea şi pe chipul Ysolei, după numai câteva zile.

Nu mai era aceeaşi tânără fată… sau, mai bine zis, nu mai era tânără.

Doamna Soûlas se duse la mănăstire cu scrisoarea generalului. Ysole o primi cu răceală, dar politicos, cerându-i din proprie iniţiativă să rămână în preajma ei.

Mamele au darul ghicitului. La început, devotamentul de mamă o făcuse pe Thérèse să înţeleagă într-o clipă unul din misterele societăţilor noastre civilizate, şi anume, că fiica unei moarte avea şanse să obţină sprijinul unui tată generos şi puternic, care ar fi respins copilul unei mame în viaţă.

Mama deranjează, într-o lume de care n-o mai leagă nimic.

Tatălui îi e ruşine şi se abţine de la orice gest.

Moartea mamei reabilitează copilul.

Aşadar, Thérèse se dăduse drept moartă.

Într-o zi, îşi închipui că poate pactiza cu propria-i iubire maternă, luând înapoi o parte, pentru sine, şi păstrând întregul beneficiu pentru fiica ei.

Nu-i deschisese această cale însuşi generalul?

Aşa încât îşi propuse: "Voi fi alături de fiica mea, dar ea nu va şti cine sunt. Atunci voi afla totul."

Şi, într-adevăr, află mai curând şi mai mult decât crezuse.

Ysole era o fiinţă ciudată.

De cum aflase adresa tatălui ei în Anglia, îi scrisese o lungă scrisoare, conţinând relatarea exactă a evenimentelor pe care cititorul le cunoaşte: şederea în casa din Quai des Orfèvres, iubirea ei pentru "prinţ" şi clipa de rătăcire, când plecase de la căpătâiul surorii bolnave, urmându-şi iubitul.

În această scrisoare, a cărei ciornă fusese găsită de doamna Soûlas, Ysole se acuza fără menajamente.

Nu încerca nici măcar să invoce drept scuză măsurile luate în vederea evadării tatălui ei, argument cât se poate de real.

Curajul acestei mărturisiri, făcuse ca mama ei să se simtă fericită, şi chiar mândră.

Ysole era vinovată, dar nu aşa cum se temuse ea. Tânăra îşi iubea sora şi dăduse dovadă de-o asemenea sinceritate şi îndrăzneală, încât nu i se puteau pune la îndoială cuvintele.

Doamna Soûlas nu reuşise să afle şi care fusese răspunsul generalului. Constatase numai că Ysole devenise mai tristă şi mai posomorâtă.

Într-o zi, tânăra, care se ataşase de Thérèse, căpătând încredere în ea, îi spuse:

— Am pierdut iubirea tatălui meu. Dumneavoastră, care-l cunoaşteţi, ştiţi cât e de bun. Dar aşa-i firesc, şi n-am nici un drept să mă plâng.

Cum Thérèse încerca s-o consoleze, insistând tocmai asupra bunătăţii şi nobleţei generalului, Ysole adăugă:

— Mă iubea mai mult decât pe surioara mea. Eram bucuria şi mândria lui. I-am ucis bucuria şi l-am umilit. În mândria lui. Dacă ar reapare acum micuţa Suavita — şi să dea Dumnezeu să fie aşa — sunt sigură că tata m-ar alunga. Ştiu bine asta! Sunt convinsă!

Aceste cuvinte nu fuseseră rostite în van. Pentru Thérèse începuse adevăratul supliciu.

Un calvar de nedescris, o tortură de fiecare clipă, căci de-acum, era vorba şi de propria-i conştiinţă, care fusese întotdeauna fără pată, indiferent de necazurile prin care trecuse în viaţă.

În clipa când Ysole rostise acele cuvinte, ce-aveau să influenţeze atât de profund comportamentul mamei ei, Thérèse Soûlas, istovită de atâta luptă şi de atâtea presupuneri, cedase în faţa evidenţei, în ce-o privea pe Blondette, aflată încă în casa lui Paul Labre.

După ce făcuse tot ce-i stătuse în putinţă pentru a risipi bănuielile lui Paul, îndepărtându-l de un adevăr pe care şi ea refuză să-l recunoască, acum era pe punctul de-a mărturisi tot, nu lui Paul, ci Ysolei.

Îşi imagina că dacă Ysole s-ar fi făcut mesagera unei asemenea bucurii, spunându-i generalului că Suavita fusese regăsită, ar fi recâştigat dragostea tatălui ei. Cât despre reacţia feţei la vestea că sora sa trăieşte, Thérèse n-avea nici o îndoială. Îşi şi vedea fiica pornind grabnic spre locuinţa lui Paul Labre şi aducându-şi în braţe surioara.

Dar Ysole spusese: "Sunt convinsă că tata m-ar alunga."

Pentru a doua oară, şi tot fără voia ei, hotărâse soarta bietei Suavita.

Sfâşiată între propria-i cunoştinţă şi dragostea de mamă, Thérèse se făcea din nou vinovată, de astă-dată, cu bună-ştiinţă.

Nu voia ca fiica ei să fie alungată.

Se duse la Paul Labre, care era angrenat în acţiunea neobosită de a-i descoperi pe ucigaşii fratelui său, şi reluă cu însufleţire un subiect pe care nu demult îl abordase cu bună-credinţă: atentatul asupra fetiţei putea fi oricând reeditat. Singura protecţie eficace pentru biata Blondette era secretul absolut şi ascunderea ei de ochii oamenilor.

Paul tocmai intrase în posesia moştenirii lăsate de mătuşa sa.

Blondette, care zăcea încă în pat, avea nevoie de odihnă. Paul închirie o locuinţă, foarte departe de cartierul Prefecturii, şi continuă să se ocupe de răzbunarea morţii fratelui său.

Blondette era ferită până şi de ochii agenţilor din care Paul încerca să-şi înjghebeze mica lui armată.

S-a văzut că nici domnul Badoît nu dăduse vreodată ochii cu ea.

Pedeapsa Thérèsei consta în faptul că venea zilnic s-o vadă pe Suavita. Fetiţa îşi recăpăta forţele de la o zi la alta. În acelaşi timp, în ea se dezvolta un fel de inteligenţă plină de graţie şi vioiciune, care părea că se aplică numai trăirilor ei prezente. Era blândă ca un înger. Pe doamna Soûlas o înspăimânta gândul că, în orice clipă, fetiţa îşi putea regăsi memoria, dezvăluind numele familiei din care făcea parte.

O iubea pe Suavita pentru tot răul pe care ştia că i-l pricinuieşte şi, în acelaşi timp, se temea de ea atât de mult, încât uneori ar fi dorit s-o vadă moartă.

Câteodată, când o privea pe Suavita cum doarme, i se părea că vede năluca mamei ei, contesa care murise şi căreia îi spunea "sfântă", veghind lângă pat, parcă dornică să-şi protejeze fiica.

Sfânta avea aerul că-i spune: "Nu-mi ucide fetiţa."

Generalul-conte de Champmas se întoarse în Franţa, în urma uneia din acele dispoziţii evazive, tipice epocii lui Louis-Philippe. Nu fusese graţiat, dar i se arăta toleranţă.

Prima sa întrevedere cu Ysole fu blândă şi îngăduitoare, dar rece. Refuză orice explicaţie şi-i ceru să nu mai pomenească despre trecut.

Thérèse Soûlas nu îndrăznea să se arate. El o chemă şi-i vorbi cu mult respect.

— Nu cunoaşteţi secretul domnişoarei Ysole de Champmas, îi spuse el cu resemnare şi tristeţe. Nici ea nu-l ştie pe-al dumneavoastră. E mai bine aşa. Nu plecaţi, rămâneţi să trăiţi liniştită alături de noi. E dorinţa mea.

Pentru Ysole începu o viaţă mai mohorâtă şi mai tristă decât zilele petrecute la mănăstire.

Generalul era marcat de evenimente până în adâncul sufletului.

Nu vorbea niciodată despre Suavita. Dar când se instalară cu toţii la castelul de Champmas, generalul nu-şi puse în dormitor decât două portrete: pe-al Suavitei şi pe cel al mamei ei.

În fiecare zi, Ysole ieşea să se plimbe călare, hoinărind de una singură, vreme îndelungată. Nimeni nu se interesa de ea.

Nu vedea pe nimeni. De când sosise, făcuse numai două sau trei vizite contesei de Clare.

Într-o zi îi spuse Thérèsei Soûlas:

— Un tânăr mă urmăreşte tot timpul. Nu mă simt bine în casa tatălui meu. Dacă vreun muncitor sau vreun ţăran ar vrea să mă ia în

căsătorie, aş încerca să-i fiu o soţie bună.

Apoi, îşi lăsă capul în piept.

— Dar asta nu-i cu putinţă, încheie ea.

Tânărul era Paul Labre.

De săptămâni întregi, Thérèse Soûlas privea cu admiraţie efectul prezenţei lui Paul asupra micuţei Blondette. Copila părea să respire viaţă prin toţi porii. Tresărea la auzul glasului lui. Îl urma peste tot, ca un câine credincios. Când Paul o privea zâmbind, ochii ei mari şi albaştri se tulburau de fericire.

Iar Ysole îşi dorea viaţa grea şi mizerabilă a celor care suferă!

Tot ce făcuse Thérèse, toată dragostea ei tăcută şi tristă, toate chinurile ei n-avuseseră nici un rezultat. Ysole îşi dorea aceeaşi soartă pe care-ar fi avut-o şi fără îndelungata strădanie a mamei ei!

Tânăra suferea o înfrângere mai cumplită şi o descurajare mai profundă decât fetele de la ţară — chiar şi cele înşelate în aşteptările lor!

Ysole era chiar mai nefericită decât fusese mama ci!

Nu mai avea nimic din ceea ce obţinuse, prin tăcerea maică-sii, de la surioara ei cea fără de noroc. Renunţarea Thérèsei nu folosise la nimic.

La nimic!

Iar acum, Ysole avea să-i ia bietei Suavita şi ultima bucurie pe care i-o lăsase Providenţa: pe protectorul şi pe zeul ei.

— Îl iubeşti? o întrebă Thérèse, revoltată.

— Nu ştiu, răspunse fata cu un aer distrat. De ce l-aş iubi?

Apoi adăugă:

— Încă mai pot urî. Urăsc din tot sufletul. Cred că nu voi mai putea iubi niciodată.

Thérèse îşi împreună mâinile. Pe buzele ei palide şi tremurânde îşi făcură loc cuvinte pornite din biata-i inimă rănită.

— Atunci, fie-ţi milă! vru să-i strige. Lasă-l pe tânărul necunoscut celei pentru care înseamnă tot ce are mai scump pe lume!

Dar tăcu.

În ea încolţise alt gând: unul din acele gânduri liniştitoare şi împăciuitoare, care ajung să falsifice conştiinţa.

"Dacă Ysole a mea s-ar căsători cu Paul Labre — aşa cum visam odinioară" — îşi zise ea — "l-ar părăsi pe general şi-ar renunţa la această poziţie care nu ni se potriveşte şi la o avere pe care n-o dorim. Atunci, nimic nu m-ar mai împiedica s-o iau de mâna pe sărmana Suavita şi să duc îngerul acesta de faţă în casa tatălui ei. Astfel, ar recăpăta tot ce-a pierdut. Ar redeveni domnişoara de Champmas — singura! Iar sfânta care probabil mă priveşte acum din ceruri m-ar ierta şi m-ar binecuvânta!..."

Ca şi cum toată fiinţa ei trebuia să lupte împotriva acelei delicate

victime, pe care o iubea! Toată fiinţa ei: chiar şi cinstea, chiar şi afecţiunea!

Nu avu nici măcar nevoie să acţioneze în vreun fel. Paul o iubea pe Ysole de multă vreme. Fusese prima zvâcnire a inimii lui de bărbat tânăr şi-l adusese aproape până în pragul sinuciderii.

Noile îndatoriri, impuse de înfierea Blondettei şi, mai ales, faptul că jurase să răzbune uciderea fratelui său, făcuseră ca focul să ardă mocnit, însă fără să se stingă.

Când Paul o întâlni, departe de Paris, pe cea care-i trezise prima bătaie de inimă, o găsi schimbată, dar şi mai frumoasă, iar pasiunea lui se redeşteptă, la început timidă ca şi el, apoi arzătoare şi mistuitoare.

În lungile ei plimbări prin pădure, Ysole nu era niciodată singură. Din desiş o urmăreau fără încetare doi ochi îndrăgostiţi.

Thérèse ştia, şi ori de câte ori Paul o părăsea pe Blondette ca să alerge în calea visului său, ea venea duioasă şi nemiloasă în acelaşi timp, ca s-o consoleze pe copila care suferea.

În ziua aceea rămase mult timp îngenuncheată lângă Suavita, care dormea.

Toate aceste gânduri îi treceau prin minte, aducându-i în memorie suferinţele din ultimii trei ani, frământările, temerile şi, poate, remuşcările.

Îi vorbea Suavitei, care n-o putea auzi. Îi vorbea şi-i cerea iertare.

Din când în când, îşi vorbea sieşi despre speranţele pe care le nutrise şi despre acea fatalitate care-o preschimbase, fără voia ei, într-un călău.

Era atât de absorbită de propriile-i gânduri, încât nu remarcă nimic din ce se petrecea în jur.

Umbra copacilor se întinse: cerul se acoperea de nori mari, de furtună.

Suavita continua să doarmă, cu capul sprijinit pe braţ, într-un vălmăşag de păr auriu.

Thérèse tresări, auzind un zgomot de paşi, ce se îndepărtau grăbiţi. Privi în direcţia de unde venise zgomotul şi văzu doi bărbaţi care fugeau printre copaci.

Faptul i se păru atât de straniu pe o proprietate mereu închisă, ca cea a lui Paul Labre, încât sări în picioare, ca s-o ia la goană sau să strige după ajutor.

În aceeaşi clipă, din înaltul copacului sub care dormea Suavita se auzi uri glas răguşit, ca de femeie:

— Nu vă mai osteniţi, doamnă Soûlas. Portiţa era deschisă, aşa că cei doi curajoşi au fugit de le-au sfârâit călcâiele!

Thérèse privi în sus şi-l zări pe prietenul nostru Clampin, zis şi Pistol, îmbrăcat în haine noi, care coborî vertiginos din copac.

— Bună seara, doamnă Soûlas! zise băiatul, când fu lângă ea. Vi se întâmplă des să vorbiţi de una singură? E cam periculos. Ia te uită! Micuţa protejată a domnului Paul! E dulce foc! Se pare că nu mă recunoaşteţi! Eu i-am făcut felul motanului dumneavoastră… Bietul animal!… Pis, pis, pis! Asta pentru că eram înamorat la nebunie, da' acu' îmi fac un rost. Să vă zic ce s-a întâmplat: tocmai îi pândeam pe ăia doi, care au intrat pe portiţa din capătu' aleii, pe care puştoaica a lăsat-o deschisă. Aveţi duşmani, doamnă Soûlas? Au fost cu ochii pe dumneavoastră, da' ce ochi! Au ascultat şi ce vorbeaţi. Pe unul îl ştiu, Cocotte, ăsta n-o să vă omoare. Nu-i stă-n fire… da' ălălalt, ai da mine! Cred că pentru asta a şi fost tocmit, şi-are o mutră, mamă-mamă!

Capitolul IX - Primejdii

Clampin, zis şi Pistol, îşi rostise discursul cu "eleganţă" şi cu un aer binevoitor. Ca aspect, nu câştigase prea mult din faptul că renunţase la straiele lui de Gavroche.

Îmbrăcămintea burgheză pe care domnul Badoît i-o cumpărase de la Belle-Jardinière, îl cam ţinea la încheieturi, purtând deja urmele gesturilor largi şi bruşte la care era predispus Pistol, prin obârşie şi temperament.

Redingota îi era descusută la coate, pantalonii roşi în genunchi, iar contuziile pălăriei aveau deja nevoie de-o medicaţie severă.

Toate aceste cusururi ale toaletei lui Pistol nu reprezentau un impediment pentru rolul pe care şi-l asumase.

Doamna Soûlas rămăsese în loc, privindu-l cu mirare.

— Dar de ce-ai intrat aici? vru ea să ştie.

— E ciudat că nu v-amintiţi deloc de mine, îi zise băiatul. Da' nici eu nu v-am recunoscut imediat. Ştiţi că v-aţi schimbat mult în trei ani? Pe vremea când îmi dădeaţi şi mie din supa care vă rămânea de la inspectori — şi tare bună mai era! — încă eraţi destul de frumuşică. Domnu' Badoît vă cam făcea ochi dulci, să ştiţi! Şi-alde Chopand, la fel. Ba chiar şi nasolu' ăla de Mégaigne! Ca să vă-mprospătez memoria: locuiam lângă domnu' Paul, în nişa aia pentru lemne… Acolo i-am şi venit de hac cotoiului dumneavoastră, într-o seară… Pis, pis, pis! Staţi aşa! Păi ştiţi când? Chiar în seara aia de pomină când n-aţi dormit acasă. Nu vreau să vă jignesc, Chestia aia nici nu-i treaba mea. Şi p-ormă, în seara cu pricina s-au petrecut atâtea şi-atâtea, că una-n plus sau minus… Da' unde rămăsesem? Aha! M-aţi întrebat de ce m-am cocoţat în copac. Răspunsul e: pentru c-am avut chef şi pentru c-am avut treabă. Ştiţi cumva de unde să-mi găsiţi şi mie ceva de băut în casa asta? Că mă usuc de sete, după câte chestii importante şi utile am

făcut de azi-dimineaţă.

Thérèse îşi recăpătase sângele rece.

— Pe vremea aia, lucrai pentru domnul Badoît?

— Exact! Pe-atunci, sunt sigur că n-aş fi şovăit să vă spun ce-am pe suflet. Acu' însă, mi se parc c-aţi luat-o niţel într-o parte… zău, iertaţi-mă… Nu-i treaba mea. Eu nu vreau decât să trag o duşcă… Puştoaica e drăguţă, nevoie mare! se întrerupse el, aruncând spre Blondette o privire admirativă. Ea era cumva pachetul ăla alb, după care-am orbecăit prin râu, până la podul Concorde, în seara… Ete, al dracu'! Tot în seara aia când n-aţi dormit acasă!

— Nu înţeleg ce vrei să spui! îi răspunse Thérèse cu răceală. Aici nu-i casa mea şi nu-ţi pot da nimic de băut.

— Atunci am să sug o pietricică! oftă resemnat Pistol, virându-şi o piatră-n gură. Doar am trecut prin clipe şi mai grele în Arabia — una din etapele călătoriei mele dincolo de frontieră şi de vamă.

Brusc, o privi pe doamna Soûlas drept în ochi.

— Doamnă, zise el, în vorbă dumneavoastră-i mai mult necaz, decât răutate. Temeţi-vă când mergeţi singură prin câmp. Toată treaba asta-i un mister de nepătruns. Nu ştiu nici cum, nici de ce v-aţi amestecat în aşa ceva, da' ştiu că-i primejdios. Prin partea locului se află un bârlog de fiare… Dacă v-aş şopti numele lor adevărat, vi s-ar face pielea de găină. Ăia doi, care-au fugit pe portiţa deschisă, nu veniseră aici de florile mărului… deşi domnu' Badoît mi-a interzis să vă pun la curent. Există lucruri pe care le ştiţi de multă vreme, de pildă, ce-a păţit fratele domnului Paul în camera "9" în seara… Ei, drăcie! Tot în seara aia!

Thérèse zâmbi cu tristeţe.

— Nu mie-a teamă de moarte, zise ea, şi de altfel, de ce să mă ucidă?

— *That's the question*{85}, cum bălmăjeau ăia în Anglia, când am fost eu e-acolo! răspunse Pistol. Dumneavoastră tre' să ştiţi mai bine ca oricine. Ăştia-s indivizi pe care nu-i dibui decât dacă joci tare şi cu cap. Da' mie mi se pare că domnu' Badoît n-are dreptate că se fereşte de dumneavoastră…

Thérèse schiţă un gest obosit. Pistol, care continua s-o privească drept în faţă, vorbi mai departe, urmărindu-şi cu diplomaţie firul, prin tot acel hăţiş de trăncăneală, în aparenţă inutilă.

— E clar c-aveţi ceva pe suflet, doamnă Soûlas. Hei, m-auziţi?

Thérèse nu-şi putu stăpâni o tresărire.

— Da' acel ceva, continuă băiatul, nu poate fi împotriva domnului Paul, pe care cândva îl iubeaţi ca pe un fiu.

— Sunt devotată domnului baron la fel, sau chiar mai mult decât domnul Badoît, răspunse repede Thérèse.

— Aşa cred şi eu, gândi cu voce tare Pistol. Atunci, ce naiba v-a

făcut puştoaica?

— Fetiţa? Ah, draga de ea! exclamă Thérèse.

— Stop! îi tăie vorba Clampin. Ăsta-i un cuvânt englezesc pe care l-am învăţat în drumurile mele. Noi doi avem ceva de vorbit. Domnul Badoît n-are decât să se supere! Staţi niţel, să dau o raită de jur-împrejur.

Trecu printre tufe fără grabă şi cu mare precauţie. Ajungând la portiţa dinspre pădure, trase zăvorul, apoi dintr-un salt, se agaţă cu mâinile de creasta zidului şi se ridică prin forţa braţelor.

Probabil că pantalonii lui cei noi treceau prin crunte suferinţe. Astfel cocoţat, Clampin rămase neclintit preţ de un minut, cercetând cu mare atenţie întinderea câmpiei.

Fără voia ei, Thérèse îl urmărea plină de interes.

Băiatul se întoarse şi privind-o cu coada ochiului, îşi zise:

"I-am stârnit curiozitatea. Ia să vedem acum cum stau lucrurile cu bătrânica noastră!"

Se aşeză în iarbă, la vreo douăzeci de paşi de Suavita, care dormea, şi-i făcu semn Thérèsei să se apropie. Aceasta se supuse.

— Ca să nu ne-audă aia mică, şopti el, dacă doar se preface că doarme. Am mai văzut eu de-alde astea! Staţi aici. Ştiţi mai bine ca mine pe unde umblă acum domnu' Paul. Cum acolo unde e, îi merge foarte bine, o să mai întârzie, aşa că putem vorbi nestingheriţi. Prin urmare, fără ocolişuri, buba este următoarea: fata cea mare a generalului nu mai e domnişoară, aşa-i?

Thérèse tresări atât de tare, încât Pistol se opri.

— S-a întâmplat ceva? făcu el pe naivul.

— Asta-i o calomnie! articulă Thérèse, printre dinţii încleştaţi.

— Câtuşi de puţin! replică liniştit băiatul. Cel care-a sedus-o e un Frac Negru, un asasin şi-un hoţ… Pun mâna-n foc!

Thérèse îşi lăsă braţele în jos, a neputinţă.

— Cum nu ştiaţi? urmă Pistol. Da' zău că n-am vrut să vă necăjesc. Şi nici nu-i treaba mea. Numa' că ei îşi închipuie că ştiţi, şi-asta nu-i bine pentru dumneavoastră. Fiarele sălbatice despre care v-am vorbit şi care s-au oploşit pe-aici sunt "Fracurile Negre". Ăi de-adevărat, şi din Corsica, şi cu *"Se va lumina de ziuă mâine?"* Nici mai mult, nici mai puţin!

Thérèse se albise ca varul. Petrecuse ani întregi într-un mediu în care acest nume sinistru avea aceiaşi efect ca şi cel al ciumei sau holerei.

— De ce-mi spui toate astea? întrebă ea.

— Pentru c-au venit aici… Ori ăştia nu vin niciodată degeaba.

— Cum! strigă Thérèse. Cei doi pe care i-am văzut fugind?

— Nu-s chiar barosani, declară sentenţios băiatul, da's tot de-ai lor. Aveţi grijă de dumneavoastră şi de cei care vi-s dragi.

— Ysole... îngăimă biata femeie.

— Ah! exclamă tânărul. Atunci ea vi-e cea mai aproape de suflet?

Apoi, nelăsându-i timp să răspundă:

— Eu unul, nu cred decât ceea ce văd. E drept c-am văzut deja destule, fin'că m-am sculat dis-de-dimineaţă, da' am uitat să mă culc ieri seară!... Ăştia din "Fracurile Negre" sunt al naibii de vicleni. Da' nici noi nu stăm prea prost. Domnu' Badoît are vreo sută de oameni, răspândiţi în tot ţinutul.

— O sută de oameni! repetă Thérèse, stupefiată.

— O armată, nu? râse băiatul. Ştiţi bine că nu facem parte din poliţie! Eu lucrez pentru glorie, fin'c-aşa îmi place. Nu ne interesează decât să-l ajutăm pe fratele victimei să răzbune crima, ca la teatru. E o slujbă cât se poate de onorabilă. V-ar deranja să trag o pipă, ca să-mi mai alung setea?

Thérèse îi îngădui, iar Pistol îşi umplu pipa şi-o aprinse.

— Îmi pare rău de cotoi, vorbi el, trăgând primul fum. Eu sunt bun la suflet şi chiar sensibil de la mama natură. Da' ce să-i faci? Ale tinereţii valuri! Trebuia să mă duc la cucoanele mele de la "Bobino". N-aţi cunoscut-o pe Mèche? Eu sunt îngăduitor cu greşeli d-alde astea, care n-au alt scop decât antrenamentul. Nu calculul. Ăsta-i ceva înjositor! Acu' să vă spun cum stăm, în speranţa că poate-mi daţi nişte informaţii utile, în folosul domnului Paul — sau, mă rog, a domnului baron — în slujba căruia ne aflăm: eu prin mijlocirea domnului Badoît, iar ceilalţi nouăş'nouă — angajaţi direct. Cum pe mine m-a tocmit domnu' Badoît, am plecat cu dânsul la Alençon, unde mi-a zis că el rămâne pe loc, fin'că "Fracurile Negre" îl ştiu bine — oricum, cei mai mulţi din ei — care dau de obicei târcoale prin jurul Prefecturii. Ba unii nu se jenează chiar să intre, ca prieteni intimi ai şefilor ăi mari. "Pe tine", mi-a spus domnu' Badoît, care mă tutuieşte din prietenie, "nu te cunosc, şi asta din două motive: pe vremea aia nu erai celebru decât pentru cucoanele tale de la «Bobino», şi-n plus, ţi-ai petrecut o parte din viaţa la Londra sau călătorind pe alte meleaguri străine". Chiar aşa, doamnă Soûlas! Am văzut atâtea ţări! Şi ce de-a obiceiuri, la popoarele nomade!... Aşa... Atunci, în conformitate cu ordinele aceluiaşi domn Badoît, am luat mai departe hodoroaga aia de diligentă până la Ferté-Macé. Pe drum am stat lângă un creştin, care mirosea a ocnă de la o poştă: clefăia tutun şi trăncănea despre lucruri de neînţeles. Era tatuat pe braţe: inimi, ancore, pumnale albastre, tot soiul de inscripţii: "N-am nici-o şansă acasă!", "Trubadur-Rătăcitor, zis şi Idolul-Femeilor", "Jos cu Chamoiseau!", "Fidel până la moarte!" şi nu ştiu câte altele. Zău că-i ciudat să vezi cum indivizi ca el se însemnă peste tot, ca lenjeria, de parcă le-ar fi teamă să nu se piardă prin aglomeraţie!... Şi cum vă spun: omul nostru le-a arătat paşaportul jandarmilor de la Saint-Martin-des-Landes. Ăştia au rămas cu gura

căscată, ca de obicei. Da' pe mine nu m-a dus! Ştiu eu bine cum se fabrică instrumente d-alde astea! Oricum, de vorbit nu l-am putut face să vorbească, aşa că n-am minţit adineauri când v-am spus că nu ştiu. Pe de altă parte, paşaportul era pe numele de Louveau, şi cum eu am auzit pomenindu-se numele ăsta la Grande-Bouteille…

— Era unul dintre cei doi de adineauri? îl întrerupse Thérèse.

— Da, doamnă. Iar ălălalt, tânărul domn Cocotte, nu venise nici el aici în doru lelii. Întotdeauna-l găseşti pe lângă un ticălos în stare de orice. Or, "Trubadur-Rătăcitor", zis şi "Idolul-Femeilor", mi s-a părut un tip ce nu trebuia scăpat din ochi. Am coborât din tărăboanţă la Ferté-Macé şi l-am urmărit de la distanţă. Ei bine, m-a dus drept la ţintă… Da' sst! Să nu suflaţi o vorbă despre asta! Acolo am văzut câteva figuri care m-au lămurit cam cu cine am de-a face… Da' principiile înainte de toate, nu? Prima chestie e să cercetez locuinţa ăluia care mă plăteşte. Întotdeauna la Prefectură poţi obţine informaţii interesante. Pentru mine, Prefectura e-aici. Am sărit gardul înăuntru şi când-colo, am dat de "Trubadur". Da' mintea mea nu stă degeaba… Ah, puştoaica parcă dă semne să se trezească, nu-i aşa?

Somnul Suavitei începea să se destrame. Fata se răsuci brusc, agitându-şi mâinile.

— Acu' o să zică ceva, vorbi Pistol.

Thérèse clătină din cap atât de elocvent, încât băiatul nu se mai putu stăpâni.

— E mută? exclamă el. Vai, draga de ea! Se vede de la o poştă că-i o adevărată domnişoară. Bănuiesc că ştie măcar să scrie.

Thérèse îşi duse degetul la frunte.

— E şi înapoiată! se emoţionă Clampin. Zău că mi-e milă!

Apoi adăugă cu un aer grav:

— Ei, asta mă linişteşte în privinţa domnului Paul. Acu' înţeleg de ce n-a putut-o duce înapoi la familia care-o plânge, păstrându-şi totuşi onoarea intactă. Dacă ea nici nu ciripeşte, nici n-are nimic în tărtăcuţa, de unde să ştii numele şi adresa? M-ar fi deranjat să-l bănuiesc pe domnu' Paul… Sau pe dumneavoastră… Mi se pare normal să vreau să-i cunosc bine pe cei pentru care-mi risc pielea. Fiecare cu părerea lui, nu?

Schiţă gestul de a-şi scoate din buzunarul gol un ceas — obiect la care râvnea de-o viaţă, dar pe care nu-l putuse obţine niciodată. Privi cu seriozitate în căuşul palmei şi zise:

— Mi-a stat ceasul, voi fi silit să renunţ la ceasornicarul meu din Geneva… Nu vreţi să-mi spuneţi dumneavoastră cât e ora?

— E unsprezece, îi răspunse Thérèse, după ce-şi privi ceasul.

— Am să iau masa altă-dată, suspină Pistol. Ţinutul ăsta nu-i asigură călătorului tot confortul de care are nevoie. Doamnă Soûlas, ascultaţi-mă cu atenţie: v-am spus şi lucruri reale, şi baliverne.

Baliverne, cam e chestia aia cu detaşamentul de o sută de oameni... deşi, într-un fel e-adevărat, fiindcă suntem doi, dintre care unui face cât patru — e vorba de patronul meu, domnul Badoît — iar al doilea, adică eu, care m-am desăvârşit în urma călătoriilor din ultima vreme, îi înlocuiesc cu succes pe ceilalţi nouă'şase. Iar lucrul real e că vi se pregăteşte una groasă. Şi dumneavoastră, şi domnului baron.

Apoi, schimbând tonul, adăugă:

— Duceţi fata în casă şi zăvorâţi-vă bine. Habar n-am ce vor, eu de-abia acum am picat, aşa că încă bâjbâi. Dă-i sigur că ăştia clocesc ceva, iar când se pornesc la o treabă, ştiţi la fel de bine ca mine că-i vai de cei care le stau în cale. În plus, se pricep grozav să împuşte doi iepuri dintr-o dată: pentru unul cuţitul, pentru altul ghilotina, în aşa fel încât uneori îi taie beregata lui "X" numai ca să-l aducă pe "Y" în faţa tribunalului. Sunt al dracu' de bine organizaţi! Dacă azi-dimineaţă n-aş fi avut treabă, aş mai fi dat târcoale pe-aici, mai întâi ca să vă păzesc, iar apoi ca să-i surprind venind. Da' se pare că avem un consiliu cu "acţionarii", nu departe de aici, chiar în cuibuşorul lor de nebunii; şi dacă scap fără să-mi rupă picioarele până la sfârşitul întrunirii, vă jur pe ce-am mai scump că tot am să aflu câte ceva!

Se ridică şi-şi scutură scrumul din pipă.

Thérèse îl privea nehotărâtă. Această teamă vagă, privitoare la propria-i persoană, pe care o simţea în tonul unor preocupări de cu totul altă natură, o impresiona instinctiv, fără însă a-şi face loc şi-n spiritul ei.

Pistol nu era omul căruia să-i fie teamă. În gura lui, până şi cele mai îngrozitoare ameninţări aveau ceva comic.

Totuşi, când el întinse mâna, cu un aer galant şi curtenitor, doamna Soûlas i-o strânse puternic, întrebând:

— Eu ce trebuie să fac?

— Dumneavoastră, îi răspunse băiatul, trebuie să-i găsiţi pe domnul baron şi să-i spuneţi că regret nespus că n-am avut onoarea să-l întâlnesc. Voi reveni la ora când dumnealui serveşte cina. Ce vreţi, omul trebuie să trăiască! V-am mai spus ce măsuri de precauţie să luaţi cu puştoaica. În afară de asta, mai trebuie să-i suflaţi la ureche domnişoarei Ysole că azi şi mâine ar fi mai bine să rămână acasă... Pe urmă, nu se ştie. Poate că frumoasa domnişoară, ne va privi de sus. Probabil că ştie ea ce ştie! Cât despre dumneavoastră, rugaţi un servitor să vă însoţească până la castelul Champmas. De mâine, o să veghez chiar eu asupra dumneavoastră. Rămâneţi cu bine, doamnă Soûlas. Sper că nu-mi purtaţi pică pentru povestea aia cu motanul... ce vreţi? Ale tinereţii valuri! Pis, pis, pis! Astă-seară, la "Bobino", or să se distreze fără mine! Aş da orice să ştiu unde-i acuma Mèche! Pe curând!

Tot vorbind, îşi legase în jurul şalelor o basma în carouri, pe care-

o scosese din buzunar.

Porni cu mers legănat spre zidul grădinii, pe care-l sări din trei mişcări, admirabil calculate.

Rămasă singură, Thérèse o trezi pe Blondette, care-i surâse şi-o urmă, cuminte, către casă. Sărută fetiţa cu tandreţe, apoi îşi luă rămas-bun şi se pregăti să se întoarcă la castelul domnului de Champmas.

În clipa când dădea să iasă pe poartă, simţi cum o trec fiorii, dar i se făcu ruşine de propria-i spaimă.

"Ştrengarii ăştia din Paris îşi găsesc distracţii din orice, gândi ea. "Băiatul n-a făcut decât să glumească pe seama mea. A vorbit la întâmplare. Cum să cunoască taina fiicei mele? Dar cei doi, pe care i-am văzut fugind? Totuşi, ceva-ceva se întâmplă... Măcar să-l previn pe domnul Paul, care-i ultima noastră speranţă. Are dreptate parizianul: Ştiu unde să-l găsesc."

Grăbi pasul, pornind pe cărarea care se afunda în pădure, coborând spre apele repezi ale râului Andaine.

Drumul era pustiu.

Nori grei, de furtună, îndoliau cerul.

Capitolul X - Belle-Vue-du-Foux

La sud şi la vest de Mortefontaine se întinde numai codru, cât vezi cu ochii. Pădurea La Ferté-Macé se contopeşte cu pădurea Andaine în locul numit Belle-Vue-du-Foux, unde se întâlnesc şi trei drumuri lăturalnice, atât de bătătorite de animalele sălbatice — îndeosebi mistreţi — încât de multe ori, dimineaţa, urmele lor le acoperă pe cele ale copitelor de cai şi ale roţilor de trăsură.

La vremea secerişului, ţăranii din apropiere rămân peste noapte pe câmp, bătând în tobe sau tingiri, ca să alunge turmele de mistreţi veseli şi pofticioşi. Nu departe se aţine şi-un paznic de vânătoare, care are în grijă, nu recoltele, ci pe cei ce-ar dori să le prade.

Legea ocroteşte mistreţul.

Dincolo de Foux, terenul se lasă brusc într-o parte, în vreme ce de cealaltă parte se ridică până la un platou nisipos, totuşi împădurit, de la înălţimea căruia privirea poate cuprinde zece leghe de jur-împrejur.

Platoul este dominat de o stâncă, împrejmuită de stejari impresionanţi, a căror eternă prospeţime contrastează puternic cu aviditatea landelor înconjurătoare. Aici, pădurea nu-i decât câmpie unde se chinuie să crească, ici-colo, câte-un pâlc de mesteceni prăpădiţi.

În vârful stâncii există un izvor, unde eu unul n-am văzut

niciodată apă, asta din păcate pentru mine, întrucât se spune că această apă ar avea puterea de-a vindeca o mulţime de boli.

Izvorul se găseşte într-o scobitură micuţă, săpată în piatră, unde se poate vedea imagina Sfintei-Fecioare-din-Foux, pictată pe faianţă.

Deasupra stâncii se ridică o platformă de vreo douăzeci de metri pătraţi, care întrece în înălţime şi cele mai semeţe vârfuri ale stejarilor. De fapt, acestei platforme i se datorează şi numele de Belle-Vue-du-Foux.

De aici se pot zări mai multe oraşe, cel puţin douăzeci de clopotniţe ale bisericilor din târgurile învecinate şi nenumărate sate. Se mai pot vedea şase râuri, trei eleştee şi trei păduri. Nu există în toată Normandia privelişte mai frumoasă ca aceasta.

Paul Labre venea aici aproape în fiecare zi, nu atât ca să admire peisajul cât că să ştie încotro să-şi îndrepte paşii. Ysole de Champmas umbla călare peste tot. Aici, la Belle-Vue-du-Foux, Paul Labre ştia că, după câteva minute de aşteptare, va zări pe potecile abrupte ale muntelui său pe drumurile cotite de câmpie vălul verde fluturând în vânt şi culoarea alburie a superbului ei armăsar.

După ce-o descoperea îşi alegea drumul, calculând timpul şi distanţa. Ştia cum s-o găsească, chiar de-ar fi avut de parcurs mai multe leghe în plin soare. Ştia să aleagă, pentru momentul întâlnirii, un loc umbros şi ferit de orice privire, de unde, neştiut de nimeni, o putea adora în cele câteva clipe cât trecea pe lângă el.

Tristă bucurie! Dar aşa era Paul.

În răstimpul celor trei ani, nu trăise în adevăratul sens al cuvântului. Rămăsese acelaşi tânăr singuratic şi de o timiditate ieşită din comun.

Trecutul său de sărăcie îi apăsa greu pe suflet, chiar şi acum, când ducea o viaţă prosperă.

În plus, în minte i se înfipsese necruţătoare ideea pedepsirii asasinilor fratelui său.

Paul era credincios acestui jurământ şi şi-ar fi dat chiar viaţa, pentru a-l aduce la îndeplinire.

Numai că — trebuie spus — energia lui Paul Labre era de o factură cu totul aparte.

Ar fi îndrăznit orice, numai că aştepta ca pericolul să vină către el.

Fiecare din noi cunoaşte astfel de oameni curajoşi până la imprudenţă dar lipsiţi de impulsul interior de-a acţiona. Ei deţin calitatea poetică a curajului: dispreţul absolut faţă de moarte. Dar deseori adorm pe drumul către câmpul de luptă.

Adevărata idee fixă a lui Paul Labre era iubirea pentru Ysole de Champmas: iubire a sufletului şi-a minţii lui poetice, pasiune în acelaşi timp năvalnică şi rece, adoraţie care trăia mai ales din obstacolele ce i

se ridicau în cale.

Iubirea lui rămăsese în acelaşi stadiu al visului de adolescent care contempla, de la fereastra unei mansarde, o fericire imposibilă.

Paul Labre nu îmbătrânise.

În mod ciudat, ţinea atât de mult la visul lui, încât îl cuprindea un fel de spaimă la gândul de-a schimba câteva cuvinte cu Ysole.

O adora aşa cum o vedea de departe, aşa cum şi-o "făurise".

Iar de câtăva vreme, nu de mult, se simţea chinuit de remuşcări pentru acest sentiment de adoraţie.

Pe neştiute, copila care rămânea acasă, micuţa Blondette, îi câştiga tot mai mult inima.

Paul îi recunoştea nişte drepturi şi pleda în favoarea ei, chiar şi împotriva lui însuşi.

În ceasurile sale de luciditate, Paul era o minte subtilă şi-un suflet de aur.

Faptele bune obligă. Tânărul se angajase mult faţă de această copilă, pentru care însemna singura familie. Departe de-a se eschiva de la obligaţiile contractate faţă de ea, Paul şi le îndeplinea cu acea însufleţire şi generozitate care-i stăteau în fire.

Şovăiala lui se manifesta doar la gândul unei acţiuni concrete, sau — mai curând — ţine de acea suferinţă din iubire, în care se încăpăţâna să se complacă.

Ar fi dat bucuros ani din viaţă s-o poată iubi pe Blondette aşa cum o iubea pe Ysole. Ce fericiţi ar fi fost amândoi! Pentru că era perfect conştient de transformarea petrecută cu fetiţa de acum trei ani. În ea nu se pierduse nimic; totul însă era încă amorţit. Îşi dădea seama că fata îl iubeşte. Cine ştie ce efect ar fi putut avea o mare bucurie asupra sensibilităţii ei adormite?

Plecând de lângă Blondette în această dimineaţă, Paul Labre se simţise şi mai cuprins de remuşcări că de obicei.

Delicată ei inteligenţă, care stătea gata să încolţească şi să dea roade, îl impresionase azi în mod cu totul deosebit. Era trist. Îşi reproşa că n-o poate ajuta în drumul ei spre vindecare.

Mai mult decât atât: poate că era un obstacol în calea însănătoşirii ei.

Traversă fără grabă ţarina ce-i despărţea de lizieră pădurii.

Aerul era înăbuşitor, soarele ardea deasupra capului. De mai multe ori, fu pe punctul de-a se întoarce din drum.

Ceva îl trăgea înapoi, parcă şoptindu-i: "E un ceas de cumpănă. Ai de împlinit o datorie."

Şi totuşi, mergea înainte. Curând ajunse la umbra binefăcătoare a copacilor.

Zori pasul. Grija veni după el, mai crudă şi mai necruţătoare.

De ce ascultase vorbele Thérèsei Soûlas? Oare temerile ei în

privinţa unor răufăcători necunoscuţi, care-ar fi avut interesul ca Blondette să dispară, nu erau pură fantasmagorie? Ar fi trebuit să încerce să-i găsească părinţii, nu s-o ascundă. Dacă tot n-o putea face fericită, ar fi trebuit ca măcar s-o redea familiei.

Remuşcările se ţin lanţ. Îi veni în minte fratele său.

În chestiunea aceasta făcuse tot ce-i stătuse în putinţă. Oare fusese de-ajuns?

Deci în acest fel înţelesese din capul locului marea datorie a răzbunării?

Desigur, făcuse cercetări, cheltuise bani, eforturi şi timp, dar se bizuise pe altul.

Iar acum, după trei ani, asasinii fratelui său tot nu-şi primiseră pedeapsa.

Ah, de n-ar fi fost iubirea asta! Extazul! Nebunia care-i măcina sufletul!

Ysole, gândul său de fiecare clipă! Fericirea şi nenorocirea lui!

Între Mortefontaine şi răscrucea Foux era cale cam de-o jumătate de leghe.

Când Paul ajunse la răspântie, cerul, până atunci atât de senin, începuse să se acopere de o pâclă subţire şi lăptoasă, care precede, de obicei, marile îngrămădiri de nori încărcaţi cu electricitate.

"La ce bun să urc?" îşi zise Paul. "Nu, n-am să urc."

Dar se urcă.

Ajuns pe platoul Belle Vue, în loc să privească în jur, nerăbdător, ca de fiecare dată, se aşeză pe stâncă, sprijinindu-şi puşca de trunchiul unui copac, şi-şi luă capul în mâini.

"N-am să privesc!" se gândi el, într-un ultim impuls de revoltă copilărească.

Dar privi.

În mijlocul acelei vaste şi diverse privelişti, printre atâtea coline şi câmpii, atâtea păduri şi fineţe, ochii săi se opriră dintru început pe stânca pe care creşteau numai ciulini, acolo, lângă verdele întunecat al pădurii: paradisul de la Antoigny.

Lângă stâncă se vedea un punct mişcător, cu contururi nedesluşite.

Era o floare care se legăna în vânt, o pasăre, o femeie?

Paul îşi apără amândouă mâinile pe inimă, care scoase un geamăt surd.

Era ea, Ysole de Champmas, cu vălul verde, în care vântul se juca în voia lui.

Paul se ridică în picioare, împins parcă de o voinţă mai puternică decât a sa.

Apoi se aşeză din nou, spunându-şi: "Nu, n-am să mă duc! Nu vreau să mă duc!"

Şi într-adevăr rămase pe loc.

Asta pentru că frumosul armăsar alb nu se îndrepta spre Antoigny, ci spre Belle-Vue-du-Foux.

Paul nu porni după Ysole, pentru că Ysole venea spre el.

Era încă departe şi încă nu putea şti de capriciu ar fi făcut-o să-şi schimbe brusc gândul.

Dar ea venea într-acolo.

Paul îşi luă din nou capul în mâini.

Fără voia lui, memoria îi vorbea, aducându-i în ochii minţii zeci de imagini, trezite dintr-un somn îndelungat.

În toată viaţa lui, care-i păruse lungă pentru că fusese atât de tristă, de la moartea mamei sale, nu trăise decât o singură zi frumoasă — sau dacă nu o zi, măcar un ceas. Un ceas luminos şi drag inimii lui, un ceas care-l răsplătise pentru atâţia ani de descurajare: atunci când se deschiseseră pleoapele micuţei Blondette, pe care o crezuse moartă.

Ce idee bună avusese să încălzească cearşafurile, ca apoi să învelească în ele trupul firav şi îngheţat al fetiţei!

Ce ochi frumoşi şi blânzi avea!

Dar ce-a urmat a fost îngrozitor. Paul aflase despre uciderea fratelui său, la doi paşi de el, în camera cu numărul 9!

Acele zgomote sinistre, care-i tulburaseră clipele de reculegere, când îi scria lui Jean — fratele său, ce se găsea atât de aproape de sfârşitul fatal — destăinuindu-i că voia să moară, ciocăniturile bizare, lovitura surdă, care făcuse ca un fragment din cornişa de piatră a turnului să se desprindă şi să cadă în grădina Prefecturii, ah! Acele zgomote încă-i mai răsunau în urechi!

Îl trecură fiorii. O sudoare rece i se prelinse printre degetele crispate.

Oare Paul ştia unde se află trupul fratelui său?…

Îşi luă mâinile de la ochi, de parcă ar fi vrut să alunge o nălucă, şi privi din nou către linia orizontului.

Ysole galopa pe întinsul câmpiei.

Încercă să se gândească la ea şi să-şi înece neliniştile într-un ocean de dragoste.

Astăzi, însă, gândul la Ysole făcea să i se strângă inima.

Acea siluetă graţioasă, gonind în lumina orbitoare a amiezii, îi apăru ca o ameninţare.

Ysole ajunsese la marginea pădurii.

Faldurile vălului verde mai străluciră o dată în soare, apoi dispărură în desiş.

Paul simţi cum o lacrimă îi arde pleoapele.

— N-am chef să mă duc! murmură el. N-am să mă mai duc! N-am să mă mai duc niciodată!

Timpul trecea, iar Paul, care voia să-şi alunge din minte gândul

Ysolei, n-o vedea decât pe ea, mereu numai pe ea.

"E aici", îşi spuse el. "Acum traversează pârâul unde-am aşteptat-o de-atâtea ori, ascuns în spatele bătrânului stejar... Acum intră la sărmanul tăietor de lemne, care îngenunchează în prag, după plecarea ei, rostind o binecuvântare... Dar ce-mi pasă mie de toate astea? Nu vreau s-o mai iubesc... Ah, dar o iubesc! Niciodată n-am iubit-o ca acum! Mai bine-aş fi murit atunci! Blondette ar fi fost acum un înger, ridicat la ceruri."

În clipa când nu mai putea îndura lupta ce se dădea în el, auzi un zvon de paşi printre stejari. Întoarse capul.

Nu văzu nimic, dar frunzele continuau să foşnească.

Din instinct, îşi apucă puşca şi se ridică, să privească mai bine. Către apus, orizontul începuse să se întunece. Pe cer se adunau nori mari şi plumburii, cu margini argintii.

Nu se simţea nici o adiere.

Pe când Paul se străduia zadarnic să zărească fiinţa omenească sau sălbăticiunea care se mişcase prin frunziş, atenţia îi fu brusc atrasă de huruitul unor roţi de trăsură, la cotitura drumului spre Mortefontaine.

Era trăsura domnului de Champmas.

Cum Paul se găsea în picioare, generalul îl zări la răspântie şi-l salută, după cum îi era obiceiul.

Paul roşi, de parcă ar fi fost prins asupra unei fapte ruşinoase, apoi îşi scoase pălăria cu un aer încurcat.

Generalul trecu mai departe.

Întorcând capul spre desişul pădurii de stejari, acolo unde auzise foşnetul de frunze, lui Paul i se păru că desluşeşte silueta unui om solid, cu o figură ameninţătoare.

Ca şi el, omul avea în mână o puşcă de vânătoare, a cărei ţeava luci o clipă în lumină.

Prin aceste părţi umblă destui braconieri. Poate că Paul nici nu l-ar fi remarcat pe acesta, de nu i-ar fi atras atenţia grija cu care omul încerca să se strecoare prin pădure.

De altfel, nu fusese decât o vedenie de-o clipă. Uitându-se pentru a doua oară, Paul nu mai zări nimic. Totul era umbră şi singurătate.

Strigă, dar nu primi nici un răspuns.

În clipa următoare, pe prundişul drumului care cobora spre şes se auzi galopul unui cal.

Inima lui Paul începe să bată năvalnic şi omul cu puşcă — real sau imaginar — fu dat uitării.

Chiar în locul pe unde tocmai trecuse trăsura generalului, se ivi Ysole, cu părul răzvrătit de beţia galopului, într-o superbă aureolă de lumină, ţesută de ultimele raze ale soarelui, pe cale să se ascundă în nori.

În privire avea o însufleţire extraordinară: ochii îi străluceau, iar obrazul, pe jumătate ascuns sub văl, era de o paloare ciudată. Părul ei minunat flutura în vânt, sub mângâierea drăgăstoasă a asfinţitului.

Era frumoasă ca o făptură de basm.

Paul se trase în spatele stâncii, cu răsuflarea tăiată de emoţie.

Ysole îşi struni brusc calul, chiar în mijlocul răspântiei, şi-şi plimbă o privire dreaptă şi hotărâtă pe tot cuprinsul platformei.

"Oare m-a zărit?" se întrebă Paul, tremurând ca un copil.

Îl năpădise o spaimă cumplită. Aproape că i-ar fi venit s-o ia la fugă.

Se înşela însă. Ysole de Champmas nu-l zărise.

Era limpede că ochii ei căutau pe cineva. Sprâncenele i se împreunară, în semn de dispreţ.

O clipă, rămase pe loc nehotărâtă. Apoi îşi ridică cravaşa, de parcă ar fi vrut să-şi reia plimbarea.

Brusc, îşi schimbă hotărârea. Sări jos de pe cal şi, întorcându-se spre platformă, întrebă cu voce tare:

— Sunteţi aici, domnule baron d'Arcis?

Mai uluit decât dacă ar fi auzit vorbind o stâncă, Paul îşi pierduse graiul.

Îmboldit însă de spaima de ridicol — tipică tuturor fiinţelor sensibile, care iubesc — îşi adună tot curajul şi făcu un pas înainte, scoţându-şi pălăria, cu un gest aproape mecanic.

Ysole îi surâse şi-l salută, înclinând graţios din cap.

— Rămâneţi acolo, îi zise ea. Vin eu la dumneavoastră. Trebuie să stăm de vorbă.

Paul rămăsese oricum pe loc, neclintit ca o statuie.

Capitolul XI - Pânda de la amiază

Omul cu puşca nu fusese o închipuire şi bine-ar fi fost, de i-ar fi reţinut atenţia lui Paul Labre — dacă acesta s-ar mai fi putut gândi şi la altceva pe lume când, inima îi era plină de prezenţa Ysolei.

Individul cu puşca era un ins solid, cu capul turtit, ca de batracian, cu o faţă enormă, dar aproape lipsită de frunte.

După spusele lui Gall{86} şi ale discipolilor săi, care cad de acord măcar asupra acestui lucru, o asemenea formă a cutiei craniene e semn indubitabil al unor instincte predominant destructive.

Louveau, supranumit "Trubadurul" şi "Idolul femeilor", nu ridică nici o pretenţie la titlul de binefăcător al umanităţii! Printre pieţarii parizieni era cunoscut ca o fiară sălbatică, un animal feroce, din cea mai respingătoare specie, un câine turbat, aşa cum încă se mai găsesc câţiva prin pădurile Parisului şi prin mlaştinile Londrei.

"Fracurile Negre" se ocupau intens de vânarea acestor sălbăticiuni: le prindeau vii şi le dresau să se supună orbeşte.

Asociaţia le punea de gât o zgardă de fier.

Odată picată în cursa ce le fusese întinsă, "prada" trăgea ca boul în jug, de frica ghilotinei.

Louveau, zis şi "Trubadurul", era un fel de Coyatier de mâna a zecea. Fusese adus aici ca să stea la pândă şi să tragă un foc de puşcă.

Vânatul urma să treacă pe sub platoul Belle-Vue-du-Foux, pe drumul dintre Morte-fontaine şi castelul Champmas.

Dar asta nu era tot. Louveau mai avea şi misiunea de-a se asigura că un tânăr ale cărui semnalmente le primise, şi care ea Paul Labre, venise în ziua aceea la Belle-Vue-du-Foux.

În plus, mai trebuia să afle şi dacă vreun trecător — ţăran sau nu — ar fi semnalat prezenţa, sau măcar trecerea — lui Paul Labre la locul cu pricina.

Pentru toate aceste servicii, urma să primească atâţia bani cât să toarne în el rachiu o săptămână întreagă.

Situaţia lui nu era de invidiat. Dar cei care-l plăteau atât de prost nu-i lăsau libertatea de-a alege.

Zgarda de câine, supus până la sclavie, îl strângea de gât.

Cât despre vânatul pe care trebuia să-l doboare, Louveau îl cunoştea bine. Acolo, la Mortefontaine, fusese dus într-o grădină, ca să-l vadă de-aproape.

Louveau era unul dintre cei doi intruşi pe care Thérèse Soûlas îi văzuse fugind, atunci când Pistol coborâse din copac, în grădina lui Paul Labre.

Pânda urma să înceapă la prânz.

În fiecare zi, între amiază şi orele două, vânatul aflat în bătaia puştii lui Louveau pornea pe acelaşi drum, ca să se întoarcă de la casa lui Paul Labre la castelul Champmas.

Louveau, zis şi "Trubadurul", îl recunoscu fără greutate pe Paul Labre, după descrierea pe care o primise. Asta însemna un punct câştigat.

În cinci minute putu constata că cel puţin două persoane îl zăriseră pe Paul Labre pe platforma Belle-Vue-du-Foux: domnul din trăsură şi frumoasa domnişoară care călărea pe calul alb.

Louveau nu făcu exces de zel. Ce descoperise până în prezent îi era de-ajuns, aşa că se afundă din nou în pădure, căutându-şi un loc comod unde să se aşeze la pândă şi de unde să poată trage nestingherit, ca apoi să dispară fără urme.

Nu aceasta era partea cea mai grea a misiunii primite. Locul era cât se poate de nimerit pentru o ambuscadă. Pantă care cobora de la platformă spre drumul către Mortefontaine se îndulcea pe măsură ce se apropia de răscruce şi era acoperită de o pădure deasă de castani, care se întindea pe o suprafaţă largă, presărată ici-colo cu bolovani.

La două sute de paşi de Belle-Vue, Louveau dădu peste o stâncă ce se ridică mult deasupra drumului; în spatele ei, se zărea o potecă îngustă, bătătorită de copitele căprioarelor şi care ducea până în pădure.

Era exact ce-i trebuia. Nici nu-şi putea dori mai mult.

"Ia te uită!" îşi zise el, auzind vag vocea Ysolei, care-i adresa lui Paul Labre chemarea ce-l uluise pe acesta din urmă. "Asta-i chiar domnişoara cu pricina! N-arată rău deloc! Ar fi păcat să mi se spună vreodată s-o pun la pământ pe femeiuşcă asta. Şi totuşi, n-aş avea încotro, ar trebui s-o fac!"

Îşi umplu gura cu tutun de mestecat, apoi se aşeză comod şi, verificând dacă puşca era încărcată, şi-o puse de-a curmezişul pe genunchi.

În aceeaşi clipă, domnişoara Ysole de Champmas tocmai îşi apucase calul de căpăstru, începând să urce panta abruptă spre Belle-Vue.

Paul rămăsese pe loc, nemişcat, cu pălăria în mână.

Când Ysole ajunse lângă el, era îmbujorată la faţă, poate de tulburare, poate din cauza urcuşului.

— V-aş ruga să-mi priponiţi calul, îi zise ea. S-ar putea să zăbovim mai mult aici.

Sărmanul îndrăgostit — n-ar fi de mirare dacă unele persoane, nerăbdătoare, l-ar fi numit "îndrăgostitul mort de frică" — nu auzise niciodată până atunci glasul celei pe care-o iubea.

Trecutul său era de ajuns pentru a-i preschimba timiditatea înnăscută într-o boală necruţătoare, incurabilă.

Glasul adânc şi dulce al Ysolei îi pătrunse în suflet ca o muzică. Dar mirarea îi întrecea cu mult emoţia.

Aventura începea pentru el ca un vis minunat, dar cât se poate de straniu. Îi era teamă să nu se trezească din vis şi, în acelaşi timp, să nu se cufunde prea mult în el.

După ce priponi calul cu degete tremurânde, se întoarse şi o zări pe Ysole aşezată la marginea izvorului.

Fata îi făcu semn să se apropie şi el se supuse.

— Staţi aici, lângă mine! îi zise fata.

Paul veni lângă ea.

— Cred că dumneavoastră mă iubiţi, domnule Paul Labre, urmă ea, privindu-l ţintă.

El îşi ridică ochii şi Ysole îşi plecă pleoapele, ruşinată de căutătura lui plină de nobleţe.

— De când exist pe lume, răspunse el cu glas coborât, nu v-am iubit decât pe dumneavoastră.

Ea încercă să surâdă. Paul o atinse pe braţ.

— Nu vă bateţi joc! vorbi el, pe un ton în care se ghicea o rugăminte şi un ordin. Demult, am vrut chiar să-mi iau viaţa pentru dumneavoastră.

— Demult! repetă domnişoara de Champmas.

Apoi, retrăgându-şi braţul cu o reţinere tardivă, adăugă:

— Cred că aţi ghicit, domnule baron, că între noi e vorba de ceva serios.

— Nu ştiu despre ce e vorba între noi, răspunse Paul. Spuneţi care vă e voia, eu unul vă aparţin.

— Thérèse Soûlas vă cunoaşte, reluă Ysole, părând că-şi urmează un gând care-i venise dintr-o dată în minte. Am întrebat-o despre dumneavoastră. Eraţi la Paris când aţi început să mă iubiţi?

— Eram la Paris şi-aveam douăzeci de ani, răspunse Paul.

— Ah! exclamă domnişoara de Champmas, a cărei frunte se adumbri uşor. Pe-atunci, aveam şaisprezece ani, eram fericită, eram…

Nu-şi duse fraza până la capăt.

— Ce părere aveţi despre Thérèse Soûlas? întrebă ea.

— E o femeie cumsecade şi demnă de tot respectul.

— Aşa-mi plăcea şi mie să cred, gândi cu voce tare Ysole.

Apoi privi fix la Paul.

— Aţi mai vorbit cu ea de când locuieşte la castelul tatălui meu?

— Vine la mine în fiecare zi, răspunse Paul.

— Ce motive ar avea să se ascundă de mine pentru atâta lucru? murmură Ysole.

Apoi, punându-şi şi ea frumoasă-i mâna pe braţul lui Paul, care avu o tresărire dureroasă, întrebă:

— Cine-i fata care locuieşte la dumneavoastră? Fata sau tânăra…

Paul deschise gura ca să-i răspundă, dar ea îl întrerupse, vorbind cu răceală:

— De altfel ce-mi pasă? Nici nu vreau să ştiu. Dacă-i sora dumneavoastră, o voi iubi. Dacă vă e amantă, n-o voi suporta în casă.

Nimic nu-i mai sever decât admiraţia amanţilor. Ysole înţelese şi surâse cu tristeţe.

— Thérèse Soûlas nu v-a vorbit niciodată despre mine? întrebă ea dintr-o dată.

— În schimb eu i-am vorbit tot timpul despre dumneavoastră, replică Paul.

— Mi-a păstrat secretul, spuse domnişoara de Champmas, coborând glasul încă o dată, la fel cum l-a păstrat şi pe-al dumneavoastră. Dar mi se pare că vorbele mele vă fac să suferiţi.

— Aşa e, mărturisi Paul. Vă credeam fericită.

— *Fericită* nu-i un cuvânt care să vă exprime gândul pe de-a-ntregul, domnule baron.

— Ba da, răspunse acesta cu fermitate, de parcă ar fi vrut să-şi reţină o mărturisire. Chiar aşa am gândit!

Privirile li se întâlniră pentru a doua oară.

Paul Labre se vindecase de timiditate.

Îşi respectă rangul cu aceeaşi mândrie pe care i-o impunea şi domnişoarei de Champmas.

Însă aceasta refuză cu orgoliu respectul adânc şi delicat pe care i-l oferea Paul în generozitatea lui.

— Ne depărtăm de la subiect, domnule baron! zise ea scurt, foarte sigură pe sine. Vă rog să-mi îngăduiţi să conduc eu discuţia.

Paul se înclină. Ea urmă:

— Şi dumneavoastră aveţi un secret… ca şi mine, iar secretul acesta apasă pe toată viaţa dumneavoastră, la fel cum se întâmplă şi cu mine.

Paul îşi împreună mâinile, fără voia lui.

— Am un secret, murmură el. Un doliu… un mare doliu… Dar pentru numele lui Dumnezeu, Ysole! L-aş ucide cu mâinile mele pe cel ce mi-ar vorbi de dumneata aşa cum o faci dumneata însăţi.

— Îmi place să-mi spuneţi pe nume, zise domnişoara de Champmas.

Paul Labre se înroşi. Rostise numele fără să-şi dea seama, fără voia lui.

Amândoi tăcură. Surâsul Ysolei devenise amar şi dureros.

— Nimeni nu vă va vorbi despre mine aşa cum o fac chiar eu, murmură ea atât de încet încât Paul abia o auzi. Nimeni… Poate doar un singur om. Iar pe acesta… dacă m-aţi iubi l-aţi reduce la tăcere pentru totdeauna.

Ysole îşi îndreptase talia superbă. Părul dat pe spate îi dezvelea

fruntea frumoasă, pe care mânia săpase o cută ameninţătoare. Ochii ei aruncai scântei.

— Nu mai rostiţi nici un cuvânt, dacă nu-i făgăduiala de a-mi asculta rugămintea. Sunteţi curajos?

Paul nici măcar nu zâmbi, auzind această întrebare, care atunci când vine de pe buzele unei femei, stârneşte invariabil zâmbetul.

— Sunteţi curajos, urmă domnişoara de Champmas. V-am ghicit curajul, aşa cum v-am ghicit şi iubirea. Ştiu atât de bine cât sunteţi de generos, încât mă tem să cer de pomană de la dumneavoastră.

Paul nu spuse nimic.

Tulburată de tăcerea lui, Ysole urmă, încercând să râdă:

— Vă mulţumesc că nu mi-aţi răspuns ceva de genul: "Cereţi-mi şi viaţa". Aveţi bun-gust şi o minte aleasă.

Vorbele ei sunau atât de fals în mijlocul acestei discuţii, care avea, desigur, să ajungă la o concluzie tragică, încât ea îşi muşcă buzele şi întoarse capul, adăugând:

— Domnule baron, nu trebuie să faceţi din mine un personaj de comedie. Văd că nu mă ascultaţi! V-aş putea întreba la ce vă gândiţi?

— Mă gândesc, răspunse Paul cu sinceritatea sa de nezdruncinat, că viaţa mea o consacrată unei datorii sacre şi că pentru fericirea de-a vă privi — chiar şi de la distanţă — am comis deja multe acte de laşitate.

De data asta ea îi întinse mâna cu un gest brusc, sincer emoţionată.

— Paul! îi zise cu glas reţinut, dar limpede. Îţi jur că te voi iubi.

Paul era palid la faţă ca moartea.

— Îl mai iubeşti pe cel care te-a jignit? îngaimă el.

— Îl urăsc.

— Iar eu sunt gelos, zise Paul, retrăgându-şi mâna. Sunt gelos pe ura dumitale.

— Şi de ce crezi că nu te-aş iubi? exclamă ea, înfuriindu-se dintr-o dată. Eşti un bărbat frumos, neînchipuit de frumos. N-am întâlnit niciodată un bărbat atât de frumos ca dumneata. Eşti bun şi nobil la suflet. În dumneata există o delicateţe pe care o admir şi care mă face să mă ruşinez de mine.

Dar o întrerupse gândul lui Paul, care-i ţâşni de pe buze, fără voia lui.

— De ce-mi vorbeşti astfel? murmură el.

Fata îi apucă mâna, ducând-o la buze, într-o pornire aproape nebunească.

— Te voi adora! repetă ea, în loc să-i răspundă... Sau am să mă omor!

Inima lui Paul bătea să-i spargă pieptul. Ochii i se umplură de lacrimi.

— Ascultă-mă! reluă ea, pradă unui impuls irezistibil. Deseori, în amărăciunea şi disperarea mea, m-am gândit şi mi-am spus că nu voi putea fi soţia unui om cinstit. Un om cinstit e tot un om. Dar aş îndrăzni să fiu soţia dumitale, Paul. Nu există nimic pe care să nu-l poţi înnobila şi sanctifica, în atingere cu puritatea dumitale sufletească.

Paul se lăsă în genunchi.

— Dacă mă iubeşti, zise al acoperindu-i mâinile cu sărutări, atunci suntem salvaţi amândoi. Dar de ce-aş încerca să exprim în cuvinte ce se petrece cu mine? Inima mi-e ca o carte, în care poţi citi tot. Poţi vedea limpede bucuria divină care mă copleşeşte şi mă ameţeşte. Simţi febra care mă face să trăiesc o clipă intensă cât o viaţă? Ysole, n-am fost niciodată fericit. Ysole, fiecare fibră a fiinţei mele tresaltă de-o voluptate necunoscută. M-ar doborî şi-o simplă adiere, şi totuşi, mi se pare c-aş putea lupta şi cu zece duşmani odată! Te văd mai frumoasă decât îngerii, iar bucuria mea e aproape dureroasă. Există oare fiinţe menite să moară din prea multă fericire? Ysole, iubita mea! Adorata mea Ysole!…

Buzele domnişoarei de Champmas se ridicară spre buzele lui palide.

— Îţi aparţin, zise ea, sărutându-l. Vreau să fiu a ta.

Apoi tot ea îi domoli extazul în care-l aruncase.

— Ridică-te, domnule baron. Eşti al meu, pentru că şi eu îţi aparţin. Eram o copilă fericită şi nevinovată. Tata mă iubea. Dumnezeu era bun cu mine, iar eu puteam privi netemătoare în străfundurile propriei conştiinţe. Apoi a apărut omul acela. Nu ştiu dacă-l iubeam — cred că da, şi-mi pare rău. Dar ceea ce iubeam nu era omul în sine. Ochii mei neştiutori au fost orbiţi de strălucirea lui. Copiii sunt întotdeauna fermecaţi de basme, iar el mi-a promis că voi fi regină…

— Regină? repetă Paul, uluit.

— El era rege, sau cel puţin fiu de rege. Îl vedeam cum se ocupă de eliberarea tatălui meu, pe-atunci prizonier. Ştiu eu ce ambiţii deşarte mi-au luat minţile? Sunt vinovată. Şi ştii ce voia de fapt acest om, acest rege, acest răufăcător laş şi fără scrupule? Voia averea tatălui meu. Ca s-o obţină, se asigurase mai întâi de mine. Apoi avea de gând să-l ucidă pe tata. Pe sora mea a asasinat-o!

Ysole simţi că-şi pierde graiul. Nu mai vorbea, ci gemea.

— Unde-i acum omul acela? întrebă Paul, pe care emoţiile puternice în făceau brusc să-şi recapete sângele rece.

— L-am căutat timp de trei ani, răspunse Ysole. Acum patru săptămâni, l-am descoperit. Într-o seară mă aflam în salonul contesei de Clare, vecină şi ruda noastră. Sunt sigură că l-am recunoscut, deşi era deghizat. De patru săptămâni, drumurile mele prin pădure nu sunt

întâmplătoare. Ştiu unde locuieşte. Şi mai ştiu că se găseşte prin aceste părţi ca să joace cine ştie ce altă comedie lugubră şi sângeroasă!

— Actele unui asemenea om sunt de competenţa justiţiei… începu Paul.

Dar o privire a domnişoarei de Champmas îl amuţi.

— Tinerele fete comit imprudenţe. I-am scris. Dacă omul acesta ajunge în faţa tribunalului, voi muri dezonorată.

Paul se ridică, îşi luă puşca şi şi-o puse pe umăr.

— Nu va ajunge în faţa tribunalului, zise el.

Ysole îl înlănţui cu braţele.

— Nu te poţi lupta cu un scelerat, murmură ea. Văd că m-ai înţeles.

— Unde-i omul acela? o întrebă din nou Paul Labre.

— Vino… răspunse domnişoara de Champmas. Eşti iubit…

Nu-şi termină fraza. La două sute de paşi de Belle-Vue, în desiş, răsună o împuşcătură.

Ysole şi Paul ciuliră urechile şi auziră, undeva, mai jos, foşnet de crengi şi frunze călcate în picioare, ca şi cum un mistreţ şi-ar fi croit năvalnic drum prin lăstăriş.

Capitolul XII - Scrisoarea anonimă

Lui Paul Labre şi domnişoarei de Champmas nici nu le trecuse prin minte că în apropierea lor fusese comisă o crimă. Drumul spre Mortefontaine se pierdea printre castanii care ajungeau până aproape de răscruce. De pe platformă nu se putea zări acea parte a drumului, deasupra căreia se ridica stâncă unde se aşezase la pândă Louveau, zis şi "Trubadurul" împuşcătura nu fusese însoţită de nici un ţipăt, de nici un strigăt de durere, iar zgomotul binecunoscut al mistreţului care-şi face drumul prin desiş îndepărta orice altă supoziţie, în afară de braconaj.

— L-am văzut pe individul care stătea la pândă acum, la ceas de amiază! murmură Paul. Nu-i de prin partea locului şi are o figură de te trec fiorii.

Ysole pusese deja un picior în şa, dar se opri, ascultând cu un aer nehotărât.

— Nu cumva s-a tras asupra noastră? gândi ea cu voce tare.

Şi înainte ca Paul să-i poată răspunde, adăugă:

— Domnule baron, simplul fapt că ai fost văzut alături de mine ţi-ar putea crea mari neplăceri.

— Domnişoară, îi răspunse Paul, trebuie să ne despărţim aici, dar nu pentru binele meu, ci pentru al dumitale. Mi-ai încredinţat

misiunea de a te răzbuna, dar şi grija pentru siguranţa dumitale, pentru că din cele ce mi-ai povestit reiese clar că te pândeşte o primejdie. Sper că-mi vei acorda încrederea de-a mă lăsa pe mine să aleg prin ce mijloace să-ţi aduc libertatea şi să-ţi răzbun onoarea.

— Fii prudent, îi spuse domnişoara de Champmas, zâmbind şi ducându-şi degetul la buze. Gândeşte-te că de-acum nu-ţi mai aparţii dumitale, ci mie!

— Cred că nici un preţ nu mi se va părea prea mare ca să mă plătesc de singurele clipe de bucurie adevărate pe care le-am avut în viaţă. Mi-ai spus destule ca să mai fie nevoie să-mi arăţi ce cale să apuc. E vorba de omul care conducea "conspiraţia"?

— Aşa e. Stăpânul de la Château-Neuf. Dar dumneata eşti singur, iar el e înconjurat de-o adevărată armată.

— Întoarce-te la tatăl dumitale, Ysole. Sunt nerăbdător să-ţi împărtăşesc şi eu secretul vieţii mele. Vino mâine aici, la aceeaşi oră, şi-ţi voi pune la picioare onoarea şi libertatea.

— Ce ai de gând să faci? întrebă domnişoara de Champmas, săltând în şa. Te rog să-mi spui.

— Nu sunt un mare senior, răspunse Paul, dar tatăl meu a fost soldat şi gentilom. Nu există două moduri de-a ucide un om.

Sărută mâna Ysolei şi porni cu paşi mari, pierzându-se în pădure.

Ysole rămase pe gânduri câteva clipe, ascultându-l cum se îndepărtează.

— E frumos şi bun, şopti ea. Şi ce mult mă iubeşte!

Atinse cu cravaşa crupa calului, care începu să coboare panta abruptă.

"Ah!" îşi zise ea: "îl voi iubi… Cuminte, Amour… Şi vreau să-l iubesc! Vreau!"

Amour, calul alb al domnişoarei de Champmas, tropăi pe loc, refuzând să înainteze.

"Şi totuşi", se gândi în continuare Ysole, "mie nu-mi trebuia un cavaler rătăcitor, ci un sclav, care să mi se supună orbeşte. Mi-e teamă de perfecţiunea lui. E la fel de lipsit de cusururi ca şi Enea{87}. Aş fi preferat… Oh! Celălalt mă face să tremur."

Ajuns la poalele colinei, Amour porni în trap mărunt. Obrajii Ysolei erau îmbujoraţi.

Îşi întoarse calul către Mortefontaine, "Nu trebuie să fii o fiică a Evei chiar în asemenea măsură. Vreau să-l iubesc şi-l voi iubi… Vom pleca împreună departe de aici şi voi începe o viaţă nouă…"

Nu-şi termină însă bine gândul că scoase o exclamaţie de surpriză.

Pe drumul dinspre Mortefontaine, venea pe jos un om, cufundat în lectura unei scrisori pe care o ţinea în mână.

Dintr-o privire, Ysole îl recunoscu pe tatăl ei, generalul de Champmas.

Trase de hăţuri şi Amour porni în galop pe o potecă ce ducea spre pădure.

După câteva momente, ajungând în locul unde cărarea făcea un cot, Amour se cabră speriat. În faţa lui, la marginea drumului, şedea un om care-şi ştergea cu grijă puşca.

— Dumneata ai tras un foc de armă nu departe de-aici? îl întrebă Ysole, strunindu-şi calul.

— Nu departe de unde? i-o întoarse el, în loc de răspuns.

Domnişoara de Champmas îi remarcă figura ameninţătoare şi braţele păroase, pline de tatuaje. Era Louveau, zis şi "Trubadurul", însemnat de sus şi până jos ca o batistă, "de teamă să nu se piardă în aglomeraţie", cum spunea prietenul nostru Pistol.

— Lângă Belle-Vue-du-Foux, îi spuse Ysole.

— Nu, răspunse omul. Da' ce, s-a tras undeva, în partea aia? N-am auzit nimic. Eu mi-s cam fudul de ureche!

— Şi ce-aţi împuşcat?

— Nimic, domniţă. La ora asta, animalele se cam feresc, nevasta şi copii o să cam chiräie de foame în astă-seară.

Ysole îi azvârli o monedă de argint şi plecă mai departe.

"Trubadurul" vârî banul în buzunar, continuând să lustruiască puşca cu care o ucisese pe mama Ysolei.

La vreo cinci sute de paşi mai încolo începea parcul de la Château-Neuf-Goret.

Ysole îşi domoli calul. Apoi, apropiindu-se de-o portiţă cu grilaj, care dădea înspre câmpie, zise:

— Uşurel, Amour!

— Sunt aici, frumoasa mea! se auzi un glas în spatele grilajului. Ei, ce-ai aranjat cu cavalerul nostru?

— Îl va provoca la duel, răspunse Ysole, fără să se oprească.

— Dobitocul! Adineauri l-am zărit pe drumul care urcă la castel. Vreau s-asist şi eu la scenă… Trebuie să te văd din nou până diseară, frumoaso!

— Mă voi întoarce, zise domnişoara de Champmas. Şi eu vreau să-ţi vorbesc: îl iubesc.

În spatele portiţei răsună un râs zgomotos.

Domnul Lecoq era întotdeauna de-o veselie zgomotoasă.

* * *

Thérèse Soûlas zăcea la pământ, către Mortefontaine, chiar la spatele stâncii de unde o pândise Louveau. Nemernicul trăsese de la mai puţin de douăzeci de paşi, iar biata femeie căzuse fulgerată, fără a apuca să mai scoată un ţipăt. Generalul de Champmas, care urca agale spre răspântie, n-ar fi trebuit decât să ridice privirea, ca s-o vadă.

Dar generalul era absorbit de lectura scrisorii pe care o ţinea în mână. O găsise la castel, atunci când se întorsese de la plimbare. Era expediată din Paris şi purta ştampila Prefecturii.

Însă n-avea nici o semnătură.

De regulă, oamenii cinstiţi şi cu sufletul curat, ca generalul de Champmas, nu iau în seamă scrisorile anonime.

Se pare, însă, că această scrisoare anonimă era de-o factură cu totul aparte, pentru că generalul o recitea poate a zecea oară.

Prima dată o citise în dormitor. Apoi, fără să se descalţe, pornise în grabă spre odaia Thérèsei Soûlas.

Dar Thérèse nu era acasă.

Generalul întrebase de domnişoara de Champmas, aflând că şi aceasta era plecată.

Atunci ieşise din castel şi pornise prin câmpie, poruncind servitorilor s-o roage pe doamna Soûlas să-l aştepte, în caz că se întorcea înaintea lui.

În timp ce mergea, o reciti încă o dată:

"Cineva care îl cunoaşte bine pe generalul-conte de Champmas încă de la Paris, de pe vremea complotului carlisto-repuhlican, are onoarea să-l avertizeze că pe atunci a fost victima unei îndrăzneţe uneltiri a poliţiei.

Ceea ce-i şi mai ciudat e că în toată acea poveste, poliţia — ca şi contele de Champmas, de altfel — se supunea întru totul unei asociaţii de răufăcători, din păcate renumită în capitală.

Poliţia acţiona în interesul unor persoane sus-puse, care aveau interesul să creeze panică, însă în realitate, făcea jocul domnilor din organizaţia "Fracurilor Negre", cărora le venise ideea să devină moştenitorii generalului.

Un agent al lui Vidocq, care de la început dăduse dovadă de o neobişnuită stăpânire de sine, un anume P. L. (acum e baron şi, de altfel, domnul general îl cunoaşte), a jucat rolul principal în această intrigă. Nu-i cazul să mai pomenim de arestarea domnului general, efectuată de acelaşi P. L., aflat în exerciţiul funcţiunii.

Aici este vorba în primul rând de evadarea înlesnită de "Fracurile Negre", al cărui rezultat trebuia să fie asasinarea generalului. Acesta a fost salvat graţie întâmplării, ia care s-a adăugat devotamentul unei oarecare T. S., a cărei solicitudine avea motive bine întemeiate.

Trei asasini îl aşteptau pe general în spatele uşii pe care era scris cu cretă galbenă numele lui Gautron.

E o poveste veche, la care mai trebuie adăugat un amănunt. P. L. era amantul fiicei doamnei T. S., care urma să devină moştenitoare unică a generalului, după dispariţia surorii ei mai mici.

Domnului general nu-i va fi greu să deducă restul.

Planul a reuşit numai pe jumătate. Generalul a evitat cursa ce-i fusese întinsă, dar fiica cea mică — fiica legitimă — i-a fost răpită. De către cine? Bineînţeles că de domnul P. L..

Iată ce s-a mai întâmplat între timp.

T. S. a primit sarcina de a se ocupa de mica Suavita, care şi-a pierdut minţile şi graiul, în urma spaimei îngrozitoare prin care a trecut în noaptea când a fost răpită. Aceste precizări îl vor ajuta pe domnul general să înţeleagă cum de-a putut fi păstrat secretul. Pe nimeni nu miră sechestrarea unui infirm sau a unui nebun. Or, fata este infirmă şi nebună.

T. S. nu s-a purtat niciodată urât cu Suavita, dar interesele propriei fiice făceau din ea un paznic de nădejde.

Nici un străin nu poate pătrunde în casa lui T. L., care locuieşte acum la Mortefontaine, pe proprietatea moştenită de la mătuşa sa.

Persoane avizate sunt de părere că întotdeauna un obiect trebuie ascuns cât mai aproape de cel ce-l caută. Generalul-conte de Champmas locuieşte la cale de-o leghe de fiica sa, de fiica sa bună, de singura sa fiică, întrucât se pare că nu mai nutreşte nici un fel de sentiment faţă de cealaltă, atât de demnă de mama ei, dar atât de nedemnă de el.

Cel ce şi-a dat osteneala să trimită domnului general aceste rânduri o face în primul rând de dragul adevărului şi în al doilea rând pentru ca P. L. să-şi primească pedeapsa cuvenită, "Fracurile Negre" sunt pe-atât de străine generalului pe cât de-apropiate lui P. L.. Prin urmare, domnul general e cel ce trebuie să acţioneze.

Asupra numitei T. S. vor sosi informaţii precise şi complete. Iată de ce. Şi acum, ca de atâtea ori, P. L. joacă dubiu. Considerând pe drept cuvânt că fiica legitimă îi va fi mai utilă decât cea înfiată, P. L. a abandonat-o pe Ysole pentru sărmana Suavita.

Deja individul a început să se teamă de T. S.. Or, atunci când cineva îţi stă în cale... «Cine are urechi de auzit, s-audă.»"

Scrisoarea avea şi un post-scriptum:

"Repet că P. L. se teme de T. S.. Cunoscându-i caracterul, ceasurile femeii sunt numărate."

Citind scrisoarea, generalul fusese profund impresionat.

Şi totuşi, nu credea.

Nu îndrăznea să creadă în fericirea nesperată de a-şi regăsi fiica pierdută în urmă cu trei ani.

Autorul scrisorii spunea adevărul. Toată dragostea lui de tată se revărsase asupra Suavitei. Ysole îi inspiră un sentiment greu de definit, în care o vagă reminiscenţă de tandreţe nu reuşea să învingă o

repulsie instinctivă şi din ce în ce mai puternică.

Nu putea crede nici acuzaţiile grave la adresa lui Paul Labre. Îşi amintea cu un fel de admiraţie de acest adolescent, întreprinzător şi atât de nobil la suflet faţă de situaţia dureroasă în care se găsea; un om care cândva refuzase să se folosească de armă, acolo, în casa din strada Prouvaires.

Probabil că totul era o fabulaţie sau o uneltire, ale cărui origini autorul scrisorii nici măcar nu se ostenise să le ascundă.

Într-adevăr, scrisoarea pomenea clar de "Fracurile Negre".

Iar generalul ştia de mult că membrii conjuraţiei din stradă Prouvaires fuseseră manipulaţi de către "Fracurile Negre", care "confiscaseră" complotul în favoarea lor şi, în acelaşi timp, în scopul de a pregăti faimoasa evadare, ce avea să deschidă succesiunea contelui de Champmas.

În general, scrisoarea cuprindea şi multe lucruri adevărate, iar amănuntele privitoare la comportarea ezitantă a Théresei Soûlas erau cât se poate de verosimile.

Oricât de dubioasă ar fi fost originea acestor informaţii şi oricât le-ar fi pus la îndoială veridicitatea, oricum lucrurile trebuiau lămurite o dată pentru totdeauna.

Acesta era motivul pentru care contele de Champmas pornise pe drumul spre Mortefontaine, recitind cu atenţie fiecare frază din scrisoarea anonimă.

Şi, de fiecare dată, ajungea la aceeaşi concluzie: "Trebuie s-o întreb pe Thérèse. Numai ea îmi poate da cheia acestui mister. Cred că-i o femeie bună şi recunoscătoare, dar chiar de-ar fi capabilă de toate subterfugiile sexului slab şi tot o voi face să-mi spună adevărul."

Merse mai departe, continuând să recitească cu atenţie.

O picătură mare de ploaie, primul semn al furtunii ce se pregătea, căzu plescăind pe hârtia despăturită, în vreme ce vântul începuse să ridice vârtejuri de praf pe drum.

Generalul îşi înălţă ochii de pe scrisoare, dar privirea nu apucă să se îndrepte spre norii ameninţători care se rostogoleau deasupra capului.

La câţiva paşi în faţa lui, zări ceva ce-l făcu să înlemnească de groază.

— Thérèse! articulă el cu glas răguşit, fulgerat de gândul asasinatului.

Şi-i veni în minte Paul Labre, în vârful platformei Belle-Vue, cu puşca în bandulieră.

Îl văzuse cu ochii lui.

De atunci de-abia dacă trecuse o oră.

Mototoli scrisoarea.

— Nu se poate! se revoltă el împotriva bănuielii care-i încolţea în

minte. E imposibil şi fără rost!

Apoi chemă din nou:

— Thérèse!

Înaintă câţiva paşi.

Mama Ysolei căzuse pe spate, făcând cu capul o adâncitură în nisip.

Ploaia începuse deja să cadă şuvoaie, prelingându-se pe tâmplele lui încăruntţite.

Contele de Champmas îşi puse mâna pe inima Thérèsei, dar degetele îi tremurau nestăpânit.

Mâna lui dădu peste un dop de hârtie înnegrită şi pe jumătate arsă: fultuiala de la puşcă. Probabil că se trăsese de foarte aproape.

Glonţul pătrunsese în partea stângă a pieptului. Din rană curgea sânge.

Generalul o luă în braţe pe Thérèse şi-o purtă, prin furtună dezlănţuită, până la o cabană de pădurari, aflată la marginea pădurii, la un sfert de leghe de Mortefontaine.

Când o culcă pe patul sărăcăcios, i se păru că aude un suspin.

Cerul se întunecase atât de mult, încât în cabană era aproape beznă.

Într-un colţ al cabanei se găsea un om, întors cu spatele către lumină.

— Thérèse! şopti generalul, Thérèse, m-auzi?

Omul luă un tăciune, să-şi aprindă pipa, dar îl scăpă din mână.

În penumbră, o mână îngheţată o atinse uşor pe cea a generalului.

— Spune-mi cine-a făcut asta, Thérèse! strigă el.

— Vezi să nu! mormăi omul, ridicând liniştit tăciunele de jos.

Mâna îngheţată îl trase spre ea pe domnul de Champmas, care-şi lipi urechea de buzele muribundei. Ea făcu un efort supraomenesc, ca să vorbească.

Generalul desluşi un cuvânt şi un nume:

— Iertare… Suavita!…

Apoi, într-un suspin sfâşietor, şopti încă un nume, ca o rugăciune:

— Ysole!

— Paul Labre! îi strigă disperat generalul. Pentru numele lui Dumnezeu! A fost Paul Labre?

Omul din celălalt capăt al încăperii asculta, plin de interes.

Mâna Thérèsei se încorda convulsiv, apoi se destinse.

Murise.

Îngenunchind, generalul îi îndepărtă de pe frunte şuviţele cărunte şi-o sărută.

— Orice-ai fi făcut, murmură el, eu unul te iert.

Apoi se ridică şi ieşi în ogradă.

Omul din cabană se apropie şi el de uşă. Era Louveau, zis şi

"Trubadurul".

— Se pare că acest domn Paul Labre a fost ales ca *să plătească legea*, mormăi el. Eu n-aveam nimic cu femeia... Oricum, prefer să ies în ploaie, decât să rămân aici, singur cu ea. Astea-s chestii pe care nu ţi le poţi impune.

* * *

Câteva minute mai târziu, generalul se găsea în faţa casei baronului d'Arcis. Sună, dar servitorul îi răspunse că baronul era plecat.

Arătându-şi hainele ude leoarcă, domnul de Champmas ceru să fie primit înăuntru, adăugând că în asemenea situaţie nu i se putea refuza ospitalitatea.

Ruşinat, servitorul simţi nevoia unei explicaţii.

— Domnul baron e bun ca pâinea caldă, zise el. Dar casa şi-o ţine după voia lui. Când ai ceva de păzit, atunci îţi ţii uşa încuiată.

Şi trase zăvorul pe dinăuntru.

Generalul porni spre primărie, unde dădu o declaraţie privind uciderea Thérèsei Soûlas.

De zeci de ori îi veni brusc pe buze numele lui Paul Labre, şi totuşi nu-l rosti.

Intră apoi în biserica satului, unde în faţa altarului sărăcăcios rămase rugându-se şi gândindu-se vreme îndelungată.

"Voi pătrunde în casa aceea", îşi spuse el. "Oare acolo voi găsi bucuria vieţii mele sau ultimul meu doliu?... Şi tânărul Paul Labre!... Toate dovezile sunt împotriva lui. Asta-i cât se poate de clar. Şi totuşi, ceva îmi spune că omul acesta nu poate fi un asasin!"

Capitolul XIII - Trezirea reginei

Întâmplările relatate mai sus se petrecuseră pe la începutul după-amiezei. Să lăsăm puţin deoparte sumbra tragedie, petrecută nu demult, şi să ne oprim asupra unei scene deosebit de comice, datând din dimineaţa aceleiaşi zile.

Ne aflăm în locuinţa Mathurinei Goret, cerşetoarea milionară.

Odaia încăpătoare de la fermă avea pereţi zgrunţuroşi, de un alb mat, datorat varului proaspăt.

Pe jos era pământ bătătorit, dar în faţa patului aflat între şemineu şi scrinul cu farfurii mari, de porţelan, împodobit cu flori, se întindea un covor mare şi frumos.

Lângă scrin se putea vedea un birou din lemn de acaju, care nu se

potrivea câtuşi de puţin cu restul mobilierului.

Un sipet de stejar servea drept scăriţă la piciorul patului. Masa, înnegrită de umezeală, şi-ar fi găsit poate locul într-o cârciumă din cele mai sordide. Însă, printr-un contrast neaşteptat, era înconjurată de vreo şase fotolii capitonate, învelite cu huse de damasc galben deschis.

Tot de damasc erau şi draperiile alcovului, în vreme ce unica fereastră era acoperită de o cârpă zdrenţuită, care lăsa să treacă printr-o ruptură mai mare o rază a soarelui de dimineaţă.

O singură rază, pentru că fermă era înconjurată de o vegetaţie abundentă, aproape de nepătruns.

Aici îşi ducea veacul Mathurine Goret, logodnica fiului lui Louis cel sfânt şi viitoarea regină a Franţei.

Văduva respira zgomotos, sau mai curând, sforăia atât de tare, încât acoperea conversaţia însufleţită, purtată de cei din jur.

Raza piezişă de soare se strecurase printre perdelele patului, luminându-i augusta persoană.

Mathurine dormea, îmbrăcată într-o cămaşă din pânză roşie, subţire; pe cap purta o scufie de bumbac, legată pe sub bărbie cu un şnur de lână albastră.

În penumbra alcovului, trăsăturile ei bărbăteşti se conturau cu o stranie vigoare.

Nici Caterina cea mare n-ar fi arătat mai virilă decât ea.

Nasul mare şi coroiat, cădea ca un cioc uriaş peste gura brutală, în jurul căreia creşteau peri deşi şi ţepoşi. Avea barbă în adevăratul sens al cuvântului şi, orice-ar fi făcut, obrazul ei crestat de zbârcituri era ars de soare ca pielea unui oştean bătrân.

Fruntea joasă şi îngustă era pe jumătate acoperită de şuviţele de păr cărunt, scăpate de sub scufia de bumbac. Ochii mici şi roşietici se ascundeau acum sub pleoapele umflate, în plus, avea un nas roşu-închis, aproape violet.

Era o făptură respingătoare, dar probabil foarte puternică. Grosolănia şi brutalitatea ce i se ghiceau pe chipul acum cufundat în somn nu excludeau, totuşi, un dram de inteligenţă.

Paturile ţărăneşti seamănă puţin cu păturile regale: între ele şi perete rămâne un mic spaţiu. Aici, madam Goret îşi ţinea aghiazmatarul, un clondir cu rachiu, slănină şi pâine — plăceri pe care şi le îngăduia acum când, după expresia ei, "avea să fie regină".

Contrastul dintre diversele obiecte din cocioaba acestei doamne de Maintenon normande se regăsea şi mai prezent în persoanele din anturajul ei.

Chiar lângă pat se aflau două femei de-o mare frumuseţe, ale căror rochii simple, dar de un bun gust desăvârşit, trădau o poziţie înaltă în societate. Amândouă stăteau în picioare, părând că aşteaptă

trezirea acelei monstruoase creaturi: suverana lor.

Acestea erau contesa Corona, nepoata colonelului Bozzo, ani întregi una dintre cele mai strălucitoare femei ale Parisului, şi contesa du Bréhut de Clare, care deşi trecută de prima tinereţe, avea să devină vedeta cartierului Saint-Germain{88}.

Amândouă se găseau aici în afara dramelor propriilor vieţi, ca să joace rolul de însoţitoare, la indicaţiile Tatălui-tuturor.

Lângă doamna de Clare se afla un tânăr frumos, cu părul negru şi piele foarte albă, ca fildeşul, care vorbea cu glas coborât. Era vicontele Annibal Gioja, din familia marchizilor de Pallante.

Tânărul venise de la Neapole şi cunoştea bine meseriile italieneşti. Doamna de Clare îl dăduse cu împrumut pentru rolul de cavaler de onoare al prinţesei Goret.

În dreapta vicontelui se putea vedea un preot.

Urmau apoi "domnişoarele de la Paris", care arătau exact cum trebuie pentru un asemenea rol şi care acum se întreţineau amical cu doi gentilomi improvizaţi — pe nume Cocotte şi Piquepuce — amândoi binecunoscuţi la Prefectura de poliţie din capitală.

"Domnişoarele de la Paris" aparţineau, desigur, celor mai nobile familii din regat. Se numeau Clorinde de Biron şi Joséphine de Noirmoutiers — în realitate domnişoara Pruneau, prostituată notorie, şi domnişoara Mèche, fostă figurantă la teatrul "Bobino", în prezent fără ocupaţie.

Mèche era o femeiuşcă nostimă şi isteaţă, cu păr cârlionţat, obraznică cât încape, dar care merita pe deplin suspinele amicului nostru Pistol.

Atât Mèche cât şi însoţitoarea ei purtau toalete de la Curte şi bijuterii în valoare de mai multe mii de ludovici.

(La Temple, aceleaşi podoabe ar fi putut fi cumpărate cu o sută de gologani).

Era limpede că întreaga afacere fusese pornită în stil mare.

Ca să fiţi convinşi că tot scenariul necesita, într-adevăr, osteneala, e suficient să păşiţi înăuntru şi să vă instalaţi în dreapta uşii, pe bancheta de lemn ce-abia se mai ţine pe picioare.

Deja aici se găsesc două personaje, care răsfoiesc un dosar voluminos, conţinând extrasele titlurilor de proprietate ce reprezintă bunurile imobiliare posedate de Mathurine Goret, văduvă Hébrard.

N-am greşit când am numit-o "fermiera de Carabas". Cu pământuri, ferme, păduri, mori, câmpii, ţarini etc., poseda o jumătate de provincie.

Contractele erau în număr de mai mult de o mie şi fuseseră întocmite pe numele unor diverşi mandatari. Pe dosul lor era prins cu acul câte un contra-ordin.

Domnul Lecoq ţinea dosarul cu amândouă mâinile, iar bătrânelul

nostru cel cumsecade, colonelul, mereu poznaş şi zâmbitor, îl citea fără ochelari.

— Uluitor! Pe cinstea mea! exclama el din când în când. Doi ţărani şi o ţărancă! Nişte analfabeţi!! Au trecut prin atâţia reprezentanţi! Au angajat o întreagă armată de oameni de afaceri! Fiule, asociaţia noastră n-a reuşit niciodată aşa o performanţă! Mi-e ruşine pentru "Fracurile Negre!"

Lecoq rămăsese pe gânduri.

— Cu mijloace restrânse… murmură el. Ce muncă de cârtiţe! Fără administrator, fără nimic!

— Oricum o iei, fiule, e ceva fenomenal! Aproape că te cuprinde respectul în clipa când vrei să striveşti aşa o lipitoare!

— Mai sunt şi împrumuturile ipotecare. Şi valorile! zise Lecoq.

— Colosal! Îţi jur că asta va fi ultima mea lovitură!

Lecoq clătină din cap.

— Tată, mormăi el printre dinţi. Ultima dumitale afacere nu-i încă rezolvată. Prinţul e un dobitoc. N-a fost o alegere bună. Eu n-am încredere în el.

— Un băiat aşa la locul lui! Voi sunteţi niţel porniţi împotriva prinţului, fiule. Eu ţin sincer la Nicolas, aşa cum ţin la voi toţi. Dar să ştiţi că pentru binele asociaţiei, la mare nevoie, n-aş ezita să mă descotorosesc de el.

Lecoq pufni în râs.

— S-ar putea să vină vremea să faci mai mult decât atât, tată! zise el. Mai vorbim. Să ştii că eşti un înger!

Bătrânul îşi puse mâna uscată pe braţul lui Lecoq.

— Numai la tine, l'Amitié, nu voi renunţa niciodată!

Lecoq începu să râdă şi mai tare.

— Tată, răspunse el. De câte ori mă gândesc la afecţiunea ce ne leagă, simt că-mi dau lacrimile!

— Sărută-mă! îi porunci colonelul. Te voi numi succesorul meu!

Apoi ştergându-şi o lacrimă, urmă:

— Ai putea să-mi spui cât am reuşit să stoarcem de la fermieră până în prezent?

— Între un milion şase sute şi-un milion opt sute de mii de franci, răspunse Lecoq. Asta punând la socoteală şi Château-Neuf.

— Nu-i rău deloc! Şi cât a intrat în seiful nostru?

— Nimic. Ne-a costat mult punerea în scenă, iar Nicolas îşi primeşte partea leului.

— Chestiunea administrativă ne ruinează! oftă colonelul. Nici o casă serioasă nu poate fi ţinută în felul acesta! Ce risipă îngrozitoare! Asta-mi scurtează zilele.

— Pff! exclamă Lecoq. Fleacuri! Dacă ne reuşeşte lovitura, o să încasăm dintr-un foc o sumă exorbitantă.

— V-aţi ocupat de fiu, în chestiunea cu paricidul? întrebă bătrânul, rostind înspăimântătorul cuvânt uşor, ca pe-o alinare.

— Băiatul trebuie să vină chiar în dimineaţa asta, răspunse Lecoq. Noroc că mi-am vârât şi eu coada.

— Ce-i cu flăcăul ăsta? Ia zi!

— E o brută. Îi ştiu bine pe ţărani. Lasă-mă să mă ocup eu de toată chestiunea.

Răspunsul bătrânului fu întrerupt de un zgomot care răsună în încăperea alăturată.

— Să mergem, zise repede Lecoq. Noi nu jucăm în scena asta.

În timp ce se îndepărtau, urcând poteca spre Château-Neuf, se auzi glasul răguşit de băutură al fermierei:

— Bună dimineaţa tuturor. Mă bucur să vă găsesc aici pe toţi, la trezire. Cum se simte logodnicul meu în această dimineaţă?

— Fiul preasfântului Louis, îi răspunse contesa de Clare, trimite afectuoase salutări celei pe care şi-a ales-o drept tovarăşă de viaţă.

— Doamne! zise regina, străduindu-se să nu înjure. Bine, contesă, dacă-i aşa precum zici tu! Am să te avansez. Abate, ia zi acolo o rugăciune, şi să ne aşezăm la masă.

Capelanul, un biet nefericit, care făcea parte din "conspiraţie" şi care lua în serios toate aceste maimuţăreli, exact ca şi Mathurine, se apropie de pat, îngenunchind în faţa crucifixului. Toţi credincioşii supuşi ai văduvei îl imitară.

Regina îşi luă şiragul de mătănii, zicând:

— Da' repede, dragă! Zi una scurtă şi la obiect!

De îndată ce capelanul îşi încheie rugăciunea, Mathurine întinse o mână cât o lopată către sticla de rachiu de lângă pat.

Strălucitorul viconte Annibal Gioja se repezi s-o servească.

— Lasă, frumosule! îi zise Mathurine Goret. Da' curat mai eşti, dragă! Ce frumos îţi miros labele! Noroc, voi ăilalţi! Am nevoie de tărie dimineaţa, să-mi facă poftă de mâncare. Şi când te gândeşti că pot să beau cât vreau! Ha! Şi am cu ce plăti negustorul!

Zâmbi cu gura până la urechi. Toţi supuşii se înclinară cu respect.

Capelanul, care-şi juca rolul cu atât mai bine cu cât habar n-avea în ce intrase, profita de moment şi duse la buze mâna crăpată a ţărăncii.

— Am o veste bună pentru Alteţa Voastră regală! anunţă el.

— Alteţa Mea regală! protestă madam Goret. Da' nu-s încă decât ducesă, băiete! Hai! lasă prostiile! Respectă eticheta!

— E aşa precum am spus! Alteţa Voastră regală, repetă capelanul. Cazuiştii nu cad de acord asupra acestor căsătorii morganatice…

— Ce-ai zis? sări ca arsă Mathurine. I-auzi cum vorbeşte de căsătoria mea! Fii atent, iubitule! Pentru cei care nu mă plac există oricând închisoarea. Să ştii că eu îl bag după gratii şi pe papă!

— Vorbeam... încercă să spună cu blândeţe capelanul, despre acele căsătorii în ascuns, — istoria oferă, din păcate, destule exemple — căsătorii care nu fac decât să-mi înspăimânte cunoştiinţa...

— Mă, frumosule! urlă Mathurine, adresându-se vicontelui Annibal. Să ai cu tine întotdeauna o sabie! O să-ţi prindă bine! Şi-o uniformă de-aia de ţârcovnic! Plătesc eu, ce mania dracului! Doar am cheltuit atâţia bani pân-acum, fără să dau socoteală nimănui! Pân-atunci, însă, fă bine şi dă-l pe ăsta pe uşă-afară!

Arătă spre capelan cu degetul tremurând de enervare.

— A fost necuviincios cu Majestatea Mea!

Se opri în mijlocul înjurăturii care-i venise pe buze, sufocată de furie.

— Alteţa Voastră regală m-a înţeles greşit! zise repede capelanul. Voiam să spun că am stat de vorbă cu monseniorul, care consimte să vă ia în căsătorie după legile obişnuite ale Bisericii.

— Şi la Primărie? bolborosi madam Goret, pradă emoţiei şi extazului.

— Şi la Primărie! repetă capelanul.

În planurile "Fracurilor Negre" apăruse o modificare. Organizaţia îşi dăduse imediat scama de dificultatea de-a vinde simultan atâtea titluri de proprietate. Renunţând la ideea vehementă de-a primi averea văduvei chiar din mâna ei, hotărâseră să ajungă la acelaşi rezultat printr-un act de căsătorie, care să cuprindă o clauză de donaţie reciprocă a tuturor bunurilor, în favoarea ultimului supravieţuitor din cei doi soţi.

Pentru aceasta, era mare nevoie de o căsătorie civilă, iar cum moştenitorul atâtor regi se numea în realitate Louis-Joseph Nicolas, nu exista nici un impediment ca madam Goret să devină doamna Nicolas în faţa primarului.

Slavă domnului, văduva îşi închipuia că numele de Nicolas avea menirea de-a induce în eroare poliţia adversarului său, Louis-Philippe, aşa-zis rege al Franţei.

Bineînţeles că nu se putea înscrie în registrele Primăriei un nume atât de primejdios ca "Louis-Joseph de Bourbon, fiu al delfinului Franţei", fără a risca exilul, dacă nu chiar moartea.

Există şi lucruri care sar în ochi...

Cât despre formulă de donaţie în favoarea ultimului supravieţuitor dintre cei doi soţi, vom vedea îndată ce înţelegeau prin ea "Fracurile Negre". Aici era punctul cheie al afacerii.

Ca şi toate celelalte mecanisme care nu numai că funcţionează singure, dar se reglează, se încălzesc, se pun în mişcare şi se corectează de la sine, combinaţia pusă la cale de colonel (şi care avea să fie ultima sa lovitură) îi deschidea succesiunea şi, în acelaşi timp, *plătea legea*.

Nici americanii n-au reuşit vreodată ceva mai spectaculos.

Mathurine era cât se poate de mulţumită de vestea primită.

— Dragul meu, i se adresă ea capelanului. Îţi îngădui să săruţi mâna Alteţei Mele regale. Şi amândouă mâinile, dacă vrei. Eşti un băiat de treabă, auzi? Ei fir-ar să fie! Eu n-am zis nimic, ca să nu-l supăr pe monsenior, care şi-aşa are destule belele, da' să ştii că mă călca pe nervi chestia cu căsătoria mea... morgă... morga cum ai zis? În sfârşit, ce-are a face? Prefer să fiu prinţesă, decât ducesă, nu? E un grad mai bun. Ia dă-mi să beau ceva, frumosule! Ah, ce bine-mi pare, fir-ar dracu'-al dracului! Hai noroc la toţi!

Dădu peste cap păhărelul cu rachiu şi sări din pat dintr-o mişcare (în mod normal, o regină coboară încet, ca o făptură sacră). În timp ce domnişoarele de Paris o încălţau cu ciorapii ei groşi de lână, îi arse un cântecel de petrecere, de ţi se făcea părul măciucă.

— Ia ziceţi cu toţii odată: "Alteţa Voastră regală"! strigă ea, aruncându-şi în plafon scufia de lână. Hei, conteselor! Rău aţi ajuns! Ia vino-ncoa, frumosule şi spune drept. Sunt sigură că mai pot exista şi uneltiri. Oare un rege care s-a suit pe tron se poate descotorosi de o regină cu care s-a însurat la Primărie, cu acte-n regulă?

— Bineînţeles că nu, răspunse vicontele Annibal.

— Atunci să-mi aduceţi doi notari pentru contractul de căsătorie. Sau patru! Sau chiar o duzină, ca să fiu mai sigură. O să-i plătesc pe toţi atât cât trebuie.

Refuză energic lighenaşul pe care i-l întinsese contesa Corona, pentru toaleta de dimineaţă.

— Tu, drăguţo — i se adresă ea, privind-o de sus — va trebui să înveţi că o regină e întotdeauna curată. N-ai decât să te speli tu, dacă vrei! Nu eşti decât contesă!

Mathurine era în culmea fericirii şi a orgoliului. Urâţenia ei avea un fel de aureolă. Ajunsese într-un punct în care comedia începea să devină înspăimântătoare.

— Haida! exclamă ea dintr-o dată. Să-mi daţi o fustă nouă şi bluza mea de duminică! Am o groază de treburi azi! Dacă monseniorul e grăbit, am să merg cu el la castel înainte de biserică şi de primărie. Ţine-ţi fleanca, popo, să nu zici cumva că-i păcat! Habar n-ai de afaceri! Prinţesele n-au nevoie de lege... deşi nu pot bea decât atâta cât li-e sete. Asta e! Ei, acu' puteţi veni, ăi de-aveţi de cerut bani de la mine. Am vândut deja câteva hălci de pământ a-ntâia, da' la mine pământurile nu se mai termină. Mii şi milioane de draci! Băi, servitorilor, să ştiţi că eu am întins destul laba după pomană înainte să devin nevastă de rege! Acu' nu mai vreau să fiu datoare nimănui cu nimic! Hai, v-aştept! Care-i primul?

Contesa de Clare, Annibal şi Piquepuce se apropiară în acelaşi timp, fiecare cu câte o hârtie în mână. Mathurine le luă pe toate trei,

încercând să descifreze două lucruri: suma totală şi sigiliul augustului ei logodnic. Deşi habar n-avea să citească, în materie de cifre nu se înşela niciodată.

Nota contesei era pentru "conspiraţie", cea a cavalerului Gioja pentru problemele personale ale fiului lui Louis cel sfânt, iar cea a lui Piquepuce pentru castel şi pentru cheltuielile "celor de la Paris."

— Cam mult! zise veselă madam Goret. Da' după mine, potopul! Pe urmă n-o să mă gândesc decât la mine!

Îşi scoase de sub pernă o cheie ruginită şi deschise sipetul care-i servea drept scăriţă la urcarea în pat. Era un obiect solid, cu pereţii groşi şi dublaţi cu metal.

Înăuntru se găseau stive înalte de monede de cinci franci din argint şi chiar din cele de şase lire. Aurul era pus într-un colţ. De asemenea, se mai puteau vedea şi câteva teancuri groase de bancnote.

Madam Goret mângâie din priviri grămezile de monede, apoi întinse mâna spre teancurile de bancnote.

— Acu' opt zile, zise ea, banii aceştia erau pământ; pământ pe cinste, unde creştea pădure cu un lemn de toată frumuseţea!

Scoase un oftat, apoi îşi vârî mâna în grămezile de aur, începând să-l ia în pumn şi lăsându-l să isc scurgă printre degete, de parcă ar fi frământat un aluat de pâine.

— Ce plămadă! şopti ea, cu ochii ieşiţi din orbite, ameţită de încântare. Ah, cum mai sună şi ce plăcut e să-l simţi în mână! Dac-aş vrea, aş putea să umplu cu monede de aur şi argint un sipet înalt cât casa! Ei, fir-ar al dracului! Şi zău c-am s-o fac, când am să fiu regină! La naiba!

Contesa Corona o atinse uşor pe braţ.

— Un tânăr doreşte să se adreseze Alteţei Voastre regale, îi zise ea.

Madam Goret întoarse capul.

În prag se ivise un flăcău amărât, cu zdrenţele curgând pe el, şi care privea spre sipet cu un aer nătâng.

Din stacojie, madam Goret se făcu albă ca varul.

— Ce cauţi aici, nenorocitule? strigă ea, cu glasul gâtuit de furie.

— Păi, mamă... începu el, cu ochii în lacrimi. Mi-e foame şi mi-e sete. M-au dat afară de la Mathieu pentru treiş' cinci de gologani pe care-i datorez fiin'că le-am spart vesela.

— Servitori! urlă Mathurine, tremurând din cap până în picioare de furie oarbă. Biciuiţi-l! Alungaţi-l! Netrebnicul vrea să mă ruineze! Ticălosule! Tâlharule! Cară-te! Te blestem şi te reneg! Te condamn la moarte!

Capitolul XIV - Arma paricidului

Tinerii domni de Cocotte şi de Piquepuce, servitori zeloşi, se şi năpustiră să execute ordinul suveranei lor, luându-l de guler pe unicul fiu al lui madam Goret şi zvârlindu-l pe uşă afară, dar vicontele Annibal îi opri cu un gest scurt. Apoi, răspunzând privirii întrebătoare a contesei de Clare, zise cu glas coborât:

— *Se luminează de ziuă!*

Aceste patru cuvinte cuprindeau în ele toată explicaţia. Ele voiau să însemne că bietul flăcău, rămas în pragul uşii, avea să joace, cu sau fără voia lui, un rol în comedia pusă la cale de "Fracurile Negre".

Mathurine spumega de furie.

Cei treizeci şi cinci de gologani aveau desigur o legătură cu indignarea ei ieşită din comun, căci nici o fiinţă omenească nu se leapădă cu totul de instinctele ei caracteristice: Harpagon îşi mânca de sub unghii, deşi avea grămezi de aur.

Însă furia Mathurinei avea alt motiv, mult mai puternic.

Era limpede câtă importanţă acorda rangului ei princiar, pentru care plătea sume consistente, deşi era o zgârcită fără pereche. E lesne de închipuit cât preţ punea pe gloria cumpărată atât de scump. Mathurine era întruchiparea orgoliului de ţăran, împins până la demenţă.

Or, ajunsă în culmea gloriei, iat-o să se izbea de-o umilinţă neaşteptată.

Acest dobitoc în zdrenţe o numise "mamă", şi asta de faţă cu toţi servitorii, cu contesele, cu vicontele şi domnişoarele de la Paris. Să nu uităm că în cazul ei era vorba de nebunie împinsă la extrem: o nebunie în acelaşi timp tristă şi grotescă, dar nebunie în adevăratul sens al cuvântului: reală şi absolută.

Era nebunia unei femei, teribil de puternice în felul ei, care bălăcindu-se în mocirlă, ajunsese să adune un munte de aur, recurgând la viclenii nebănuite.

Nu-i era ruşine de ea însăşi: fie că nu-şi dădea scama de cumplita-i urâţenie, de ridicolul în care se cufundă, de sentimentul de ură şi exasperare pe care-l trezea în jur, fie că se simţea destul de tare pe poziţie ca să-i oblige pe ceilalţi să-i înghită hachiţele. Oricum, îşi vedea de drumul ei, cu fruntea sus. Nu râdea niciodată. N-ar fi adresat vreun cu vânt bun acelor frumoase doamne sau vreunuia din nobilii ei supuşi, nici în ruptul capului.

În mod deliberat, ţinea sub sabotu-i grosolan toate acele capete care pentru ea reprezentau un *nec plus ultra*{89}.

Pe această babă îngrozitoare o ducea mintea îndeajuns încât un asemenea contrast s-o umple de satisfacţii.

Mâinile ei murdare erau doldora de aur, lucru pe care îl ştia bine,

lăsându-se adorată în mizeria ei, la fel ca acei idoli degradanţi, care-i înspăimânta pe chinezii veniţi să îngenuncheze în faţa lor.

Îi era însă ruşine cu fiul ei, cu acel flăcău nefericit, nevinovat, stâlcit în bătăi de mic copil, infirm, slăbănog, zdrenţăros şi flămând.

Îi era îngrozitor de ruşine.

El n-avea nici o legătură cu tot aurul maică-sii. Înfăţişarea sa stârnea dezgust şi milă. Nu ştia nimic. Se credea sărac. Simpla lui prezenţă întina triumful Mathurinei, ca o insultă, ca o învinuire.

Lăsă să-i cadă din mână capacul sipetului şi se ridică, îndreptându-şi trupul mătăhălos. Părul cărunt îi stătea zbârlit pe frunte.

— Aşa deci! zise ea cu voce spartă, într-un efort de a-şi stăpâni mânia. Va să zică nu vreţi să-l alungaţi pe fiu-meu! Aveţi dreptate: dacă-mi vine mie cheful, s-ar putea ca într-o zi să-l aveţi drept stăpân! Atunci, căraţi-vă voi de aici! Afară cu toţii! Hai ce mai aşteptaţi? Nu mai am nevoie de voi! Mă pot descurca şi singură! Iar tu, şchiopârlane, scoate-ţi saboţii şi fă-te-ncoa! Ei, drăcia dracului! V-arăt eu vouă!

Flăcăul se supuse, ca şi parizienii, în tăcere. Sărmanul făcu vreo câţiva paşi înăuntru, şchiopătând. Avea capul descoperit şi-şi ţinea saboţii în mâna mutilată.

— Închide uşa, Vincent Goret! îi porunci Mathurine, de cum rămaseră singuri.

Băiatul împinse uşa maşinal, tremurând din toate încheieturile.

De cealaltă parte a uşii, toate chipurile îşi schimbaseră expresia. Contesa de Clare zâmbi către vicontele Annibal.

— Iubito, îi zise el, se vede treaba că împăratul Vespasian{90} era bolnav la cap când a zis că "banii n-au miros". Ce treburi avem astăzi?

— Ne pregătim *să plătim legea*, răspunse cu indiferenţă fosta Marguerite de Bourgo-gne.

Annibal îşi trecu pe la nas un flacon cu apă de colonie.

— Bine, bine! murmură el, fără a-şi pierde surâsul strălucitor. După câte ştiu eu, e vorba de-un paricid, nu? Dar ştiu că jucăm tare, pe Dumnezeul meu!

Marguerite le făcu semn lui Cocotte şi Piquepuce, care stăteau la taclale cu domnişoarele de onoare.

— Avem nevoie de trei-patru ţărani, care să fie martori, le zise ea.

— Aha! exclamă Annibal. Înţeleg. Găsiţi chiar vreo şase. Şi-i aduceţi-i repede, că cei doi au şi pornit să se certe. În curând începe păruiala.

— Eu am fost deja la Mortefontaine azi-dimineaţă, zise Cocotte, ca să i-o arăt "Trubadurului" pe Thérèse Soûlas. Văd că se pregătesc treburi serioase.

Porni la drum, împreună cu Piquepuce.

Contesa Corona, care nu se amestecase deloc în discuţie, dădu să iasă, cu capul plecat că de-o mare oboseală şi tristeţe. Nu schimbase nici măcar o privire cu "colega" sa, doamna de Clare.

— Uite una care, dacă n-ar fi existat păcatul originar, ar fi fost foarte bună de sfântă! zise Marguerite, arătând spre ea cu evantaiul.

Annibal îi sărută mâna, răspunzându-i prin câteva cuvinte fără importanţă.

Capelanul se plimba de colo-colo, citindu-şi breviarul.

În odaia alăturată se găseau faţă în faţă mama şi fiul.

Se ştie cum sunt luminate fermele normande: prin uşa deschisă. De cum se închide uşa, înăuntru e beznă.

Madam Goret rămăsese lângă sipetul cu bani.

Bietul Vincent oftă din toţi rărunchii, tot sucind în mână cureaua de la saboţi.

Era o creatură nevolnică, în adevăratul sens al cuvântului. Cu o singură lovitură a pumnului ei păros, Mathurine l-ar fi făcut una cu pământul.

— Deci aşa, fiule! vorbi ea. Eşti dator treiş'cinci de gologani?

— Da, mamă. Am avut un necaz.

Madam Goret întinse mâna după pat şi-şi luă clondirul cu rachiu.

— Şi-ai venit să-mi ceri mie gologanii ăştia?

— Da, mamă… Şi ceva de mâncat şi de băut…

— Ăsta-i un medicament, îi explică ea gestul de adineauri. Ţie ţi-ar face rău, prostule. Da' mie nu.

Şi trase din sticlă o duşcă zdravănă. Furia i se mai domolise.

Când băiatul fusese mic, maică-sa nu se purtase prea rău cu el. Nu-l bătuse decât în zilele când fură pâine neagră şi de n-ar fi fost degetele tăiate pentru un motiv cât se poate de justificat, se putea spune că nu-i rupsese până atunci decât un picior.

Să nu exagerăm. Mathurine nu era atât de haină la suflet. Dacă l-ar fi întâlnit pe şchiopul din faţa ei undeva pe drum, l-ar fi sărutat şi poate chiar i-ar fi dăruit vreo monedă cu zimţii tociţi, pe care i-o refuzase tutungiul!

Dar să vină aşa, să-şi arate zdrenţele în văzul tuturor celor ce-i spuneau: Alteţa Voastră regală!

În sfârşit, ce mai conta? Furtuna se potolise. Mathurine se întreba cum să facă să-i dea mâncare şi băutură, precum şi cei treizeci şi cinci de gologani, fără să pară prea bogată.

— Fiule! zise ea, îndulcindu-şi glasul. Chiar dacă tu nu-ţi dai seama, să ştii că mă gândesc adânc. Mă tot întreb de unde-aş putea face rost de-atâţia bani deodată.

Se cunoaşte că şchiopul nu venise la fermă din proprie iniţiativă, ci sfătuit de alţii. De cine? Asta nu ştia nici el. Vincent ridică din umeri şi răspunse:

— Haida-de, mamă! Pentru dumneata nici nu-i mult, treiş'cinci de gologani! Toţi vorbesc că ai zeci şi sute de mii, că totul, de jur-împrejur, e-al dumitale!

Madam Goret se crispă din nou.

— Cine spune asta? întrebă ea, întrebă eu, simţind c-o apucă din nou toate pandaliile.

— Cum cine? Oamenii…

— Oamenii, băiete? zise ea cu prefăcută blândeţe. Ia spune, fiule, ce vorbesc oamenii?

— Ca să nu mai pomenesc de ce-am văzut în sipetu-ăla al dumitale! urmă flăcăul. Văd că ai acolo bani berechet, mamă: gologani, franci, scuzi…

— Hm! mormăi Mathurine. Ai pus ochii pe ce-i în sipet? Atunci află, fiule, că banii aparţin domnilor şi doamnelor pe care i-ai văzut mai adineauri!

— Las-o moartă, mamă! zâmbi cu subînţeles Vincent. De când îi numeşti aşa pe servitorii dumitale?

Tânărul avea dreptate, dar în faţa regilor e riscant să ai dreptate.

Madam Goret nu fusese nicicând o fire răbdătoare, decât când avea de-a face cu cineva mai tare ca ea. De când se urcase pe tron, însă, nu mai suporta să fie contrazisă nici cât negru sub unghie.

Se repezi la fie-său, care încă se hlizea prosteşte, încântat de propriile-i cuvinte, şi, smulgându-i din mână saboţii, începu să-l lovească cu ei cât o ţineau puterile.

La început şchiopul nu opuse nici o rezistenţă. Îşi mişcă neîndemânatic braţele, încercând să se ferească de ploaia de lovituri, abătută pe spinare şi pe capul său, neocolindu-i nici figura.

— Mama, dai prea tare, mamă! încercă el să spună. Mă doare, mamă! Doar nu vrei să mă omori în bătaie, mamă! Sunt fiul dumitale…

Mathurine nu-l auzea şi continua să lovească nebuneşte, orbită de furie.

— Ţi-am zis că banii nu-s ai mei! gâfâi ea. Poţi să mă tai în bucăţi şi tot n-ai să pupi Un sfanţ de la mine! Na mâncare, derbedeule! Na băutură, tâlhar ce eşti! La vârsta ta ar trebui să-ţi câştigi singur pâinea! Tu ar trebui să fii cel care să-i dea de mâncat şi de băut mamei tale bătrâne şi neputincioase!

Şi continuă să-şi lovească fiul, umplându-l de sânge. Vincent începu să strige după ajutor, dar nimeni nu părea să-l audă.

La vederea sângelui, Madam Goret se înfurie şi mai tare. Dacă ar fi fost taur, roşul ar fi făcut să i se suie sângele la cap.

Aruncă din mână saboţii, care se izbiră de un geam, făcându-l ţăndări, şi înşfacă un ţăruş uriaş pentru plantat varză, aflat undeva în preajma ei.

În acelaşi timp, cedând acelui straniu instinct al femeilor de-a striga, după ajutor chiar şi atunci când snopesc în bătaie un bărbat, începu să urle:

— Săriţi! Hoţul! Criminalul! Mă omoară!

Şi-şi repezi înainte mâna cu ţăruşul. Şchiopul pară lovitura; trântindu-se la pământ.

Încolţit, bietul Vincent căută instinctiv o armă cu care să se apere. Vârându-şi mâna în buzunar, dădu peste cuţit.

Dar ce cuţit nenorocit! O amărâtă de custură, care se bălăngănea în mânerul de lemn alb şi care n-ar fi fost în stare nici să taie gâtul unei orătănii sau să cureţe coaja unui măr!

Era însă un cuţit. Numele face obiectul. La zgomotul de geam spart, afară se auzi zumzet de glasuri. Uşa se deschise brusc. În aceeaşi clipă, madam Goret apucă ţăruşul cu amândouă mâinile şi-l izbi năpraznic pe nenorocitul de fiu-său drept în creştet. Acesta scăpă din mână cuţitul, şi se prăbuşi ca o cârpă.

Pe uşă pătrunseră mai mulţi ţărani, bărbaţi şi femei.

În fruntea lor păşea un personaj remarcabil, care se vedea bine că nu-i de prin partea locului avea o figură impertinentă, părul de un blond spălăcit, pălărie Jeune-France, un costum elegant, care la Belle-Jardinière făcea 45 de franci, sacou şi pantalon.

Din două salturi, Clampin, zis şi Pistol — căci el era, şi încă în exerciţiul funcţiunii — traversă încăperea şi, zărind cuţitaşul, îl ridică triumfător, apucându-l grijuliu cu două degete.

— Iată dovada! rosti el cu emfază. Săteni, sunteţi cu toţii martori. Nu eu am adus aici această armă a crimei. Sărmana mamă de familie — aici, de faţă — era cât pe-aci să fie victima unui paricid!

Ţăranii se uitau cu un aer nehotărât când la băiatul zdrobit în bătaie, care zăcea nemişcat la pământ, când la madam Goret, care tocmai se aşezase pe masă, roşie la faţă, de-ai fi zis că-i gata să facă apoplexie.

— Şi totuşi, zise un plugar, e clar că flăcăul avea un cuţit!

— Aşa e! întări un cioban. După cum şi madam Goret are la bani, o saltea plină!

— Minţi! ţipă Mathurine, abia mişcându-şi limba înţepenită.

— Mai are şi-n dulapuri, vorbi plugarul, şi-n pivniţă…

— Peste tot! aprobă în cor asistenţa. Are la aur cât o parohie întreagă!

— Nu-i adevărat! protestă Mathurine. Fecioru-meu a vrut să-mi ia zilele pentru treiş' cinci de gologani, pe care-i datorează la alde Mathieu… Şi, ia mai căraţi-vă de-aici, sărăntocilor! Nu-mi place să-mi intre oameni în casă!

Nimeni nu se clinti.

Nimeni nu se gândi să-l ajute în vreun fel pe şchiop.

Cinci-şase bărbaţi şi două fete rămaseră pe loc, fără să facă nimic: în picioare, cu capul în piept şi cu braţele atârnând pe lângă corp.

Se vede treaba că nici unul din ei nu pătrunsese până atunci în casa Mathurinei, pentru că fiecare privea cu mirare şi viclenie luxul disparat al fotoliilor, covoarelor şi perdelelor.

Aici găsiseră subiecte de discuţie pentru zile întregi de clacă şi pentru multe nopţi de veghe.

Nici unul din "parizieni" nu-şi făcuse apariţia.

Pistol, care se simţea şi aici în largul lui, ca peste tot, luă un blid în care turnă apă din ulcior şi i-l întinse Mathurinei, care-l refuză cu vehemenţă.

Atunci Pistol se duse cu blidul la flăcăul cel şchiop, care începuse să-şi vină în simţiri. Acesta bău cu lăcomie.

— Monstru ce eşti! îl apostrofă Pistol, cu toată indignarea de care era în stare. Nici măcar nu-ţi pasă că era cât pe-aci să comiţi o crimă!

Ţăranii se adunaseră laolaltă, şuşotind.

— Se întâmplă multe lucruri necurate în casa asta, zise unul.

— Ba aici mai vin şi câte unii care se-ascund! adăugă altul.

— Când o să intre peste ei poliţia, să vezi câte-o să mai afle!

Mathurine se săltă în picioare, punând mâna pe ţăruş.

Sătenii se dădură înapoi.

— Oameni buni! li se adresă Pistol. Sunteţi rugaţi să vă întoarceţi la casele voastre. Fiţi discreţi. Dezvăluirea unor astfel de atentate nu poate fi decât dăunătoare bunelor maniere. Dar dacă nenorocitul de colo mai îndrăzneşte încă o dată să facă uz de forţă, atunci voi, care-aţi fost martori, veţi şti să-i spuneţi judecătorului adevărul adevărat despre ceea ce-aţi văzut.

— Dar dumneata cine eşti? încercă să protesteze plugarul.

Pistol îi împinse afară, împreună cu ciobanul, răspunzând:

— Sunt un burghez de la Paris, din capitală, şi tare-aş vrea să am şi eu sănătatea şi vigoarea voastră, care trăiţi la ţară!

După ce dădu pe uşă afară încă doi bărbaţi, sărută pe cele două fete, zicând:

— Rămâneţi cu bine, oameni buni! Mergeţi sănătoşi!

De cum se goli încăperea, uşa dinspre grajd şi curte se deschise brusc, făcând loc vicontelui Annibal, urmat de Cocotte şi Piquepuce. Toţi erau înarmaţi.

Pistol îşi încrucişa braţele la piept, luând un aer teatral.

— Fără prostii! zise el. Uitaţi-vă bine la mine: *Se luminează de ziuă.*

— Ai jucat excelent, băiete! i se adresă vicontele. Cine te-a pus la curent?

— El! răspunse Pistol, arătând cu degetul spre Piquepuce.

— N-am făcut decât să rostesc un singur cuvânt! protestă acesta.

Şi individul a priceput tot.

— Cine eşti? întrebă Annibal cu glas ameninţător. De unde vii?

Pistol îşi puse degetul la buze şi aruncă o privire spre madam Goret, care tocmai ducea la gură clondirul cu medicamente.

— Dacă m-aţi fi întrebat "Ce fac" — vorbi el aproape în şoaptă — v-aş fi răspuns că "trag cu urechea".

— Te povăţuiesc să laşi glumă la o parte.

— Atunci n-aveţi decât să găsiţi unul mai serios decât mine. Dacă m-aţi fi întrebat unde anume trag cu urechea, v-aş fi spus că la cabaretul *L'Épi-Scié*.

Auzind de *L'Épi-Scié*, Annibal avu o clipă de ezitare. Apoi îi întinse mâna lui Pistol, zicând:

— Fă semnul!

Dar tânărul scoase un strigăt de fericire şi se repezi spre uşa din fund, unde se ivise mutrişoara curioasă a domnişoarei Joséphine de Noirmoutiers.

— Mèche!

— Clampin!

Era o regăsire ca la teatru. Căzuseră unul în braţele celuilalt, iar Clampin se răsuci spre ceilalţi, cu un aer triumfător:

— Să vă spună doamna de cât timp sunt eu în combinaţie!

— Aşa e, cu mult înaintea mea! adeveri Mèche. Totdeauna avea cu ce să facă cinste, deşi nu spunea niciodată cu ce se ocupă. De fapt, eu am intrat în horă ca să fiu alături de el.

— Sunt în serviciul lui Trei-Labe, de la Plat d'Étain! vorbi Pistol, întorcându-se demn spre Annibal. Dacă-i nevoie să mă puneţi la încercare, vă stau la dispoziţie.

Dădu drumul mâinii domnişoarei de onoare, care-i făcuse în palmă semnul de recunoaştere, şi repetă acelaşi semn în palma lui Annibal.

Acesta se adresă de îndată cuiva de afară.

— Puteţi intra, contesă, e dintre ai noştri.

În prag apăru contesa de Clare.

— Alteţă, i se adresă ea lui madam Goret. Monseniorul, care-a aflat de oribilul atentat pus la cale împotriva dumneavoastră, m-a trimis să văd cum vă simţiţi.

— Sst! o opri Annibal, arătând spre Vincent, şchiopul, care făcuse ochii mari.

— Mă ocup eu de el! se oferi Pistol. Prea ştie multe, individul.

La auzul cuvântului "Alteţă", Pistol tresărise uşor, apoi vorbise repede, ca să-şi ascundă uimirea.

Madam Goret îşi luă sticla de la gură.

— La dracu'! mârâi ea. Da' rău mai e să fii prinţesă! Ia uite ce chestie! Adică nu mai ani voie să-l altoiesc pe fiu-meu, fără s-aud că-i

acuzat de cine ştie ce! N-a vrut să-mi facă nici un rău. Cu cuţitul ăla nu-i vii de hac nici unui iepure. Haide, haide, flăcăuaşul meu, vino s-o pupi pe mama. Domnii şi doamnele pe care-i vezi aici or să-mi împrumute patruzeci de gologani ca să mănânci şi să-ţi plăteşti datoria. Să nu crâcneşti o vorbă despre ce-ai văzut, că-ţi frâng oasele de-adevăratelea! Acu', cară-te!

— Dar… încercă să obiecteze Annibal.

— Ţine-ţi pliscul, frumosule, şi adă-ncoă patru-j'de gologani! Fără multă vorbărie!

Annibal se supuse, în vreme ce Pistol îi şopti la ureche:

— Amărâtul de colo trebuie *să plătească legea*. Aşa c-o să-l vedeţi împăiat cum se cuvine!

Şchiopul ieşi din încăpere, iar Pistol se strecură în grajd şi de-acolo, în curte, unde se găsea o portiţă ce dădea înspre câmpie.

Înainte de a pleca aruncă o ocheadă spre Mèche, care porni pe urmele lui.

Capitolul XV - Pistol caută

Se ştie că Clampin, zis şi Pistol, ştrengar al Parisului, deci diplomat din născare, călător în jurul lumii, fost combatant în colonii etc., fusese angajat de domnul Badoît pentru a-i descoperi pe asasinii lui Jean Labre, fratele baronului Paul d'Arcis, căutările lui desfăşu-rându-se în paralel cu cele ale poliţiei, ale cărei eforturi rămăseseră zadarnice.

Se mai ştie că Pistol se avea foarte bine cu femeile, făcând parte dintre junii ferice care frecventau teatrul "Bobino", având locuri sus, "La cucurigu", şi cedând pasiunii jocului, până la a risca grămezi întregi de gologani la *dop* — joc numit *păhărelul* la Bruxelles, *galoşul* în Normandia, şi *vârtosul* în Bretania.

Bănuim că mai are şi alte nume.

Patima jocului, precum şi teama de a nu fi luat drept un om al poliţiei, îl condusese la faimosul cabaret *L'Épi-Scié*, situat lângă La Galiote, pe bulevardul Temple. Cum nu-şi putea da în vileag nici slujba oficială de spion al domnului Badoît, nici profesiunea liberală de vânător de cotoi, se dăduse drept Frac Negru şi bandit onorific. Nu era o situaţie unică, dar îşi avea orgoliul ei. Dat fiind tactul extraordinar, experienţa precoce şi ochiul atoatevăzător al amicului nostru Pistol, ar fi fost de mirare că trecerea lui prin acest sălaş al iadului să fi rămas fără rezultat.

La cabaretul *L'Epi-Scié*, după cum am mai spus, se ţineau întrunirile mai mărunte ale acestei organizaţii tenebroase, la care

justiţia nu putuse ajunge decât o singură dată, dar chiar şi atunci fusese vorba de veriga cea mai neînsemnată.

Pleava ce constituia armata al cărei stat major era reunit în jurul "Fracului Negru", sau Tatălului-tuturor, se adună la *L'Épi-Scié*, a cărui poziţie de excepţie — o intrare dând spre oraş şi alta dând în câmp — îl făcea locul ideal pentru astfel de activităţi.

Aici Pistol întâlnise — printre alte figuri bizare — pe mesagerul de la Plat-d'Etain, cunoscut sub numele de Trei-Labe şi care avea să pună capăt carierei aventuroase a banditului Lecoq, zis şi Toulonnais l'Amitié, în biroul domnului J.-B. Schwartz, bancherul prinţilor.

Trei-Labe, a cărui poveste nu-şi are rostul aici, avea o influenţă considerabilă asupra membrilor asociaţiei, aşa încât Pistol se orientase bine apelând la numele lui, ca să-i garanteze intrarea la ferma Goret.

Trei-Labe, pe numele său adevărat Andrea Maynotti, se strecurase chiar în sânul organizaţiei "Fracurile Negre", folosindu-se de o deghizare îndrăzneaţă, pentru a-şi aduce la bun sfârşit o teribilă răzbunare. Se bucura de încrederea colonelului Bozzo, ba chiar îi inspirase sentimente romantice nepoatei Tatălui-tuturor, frumoasa şi nefericita contesă Corona.

Graţie bunelor sale relaţii cu Trei-Labe, Pistol reuşise să-i vadă de câteva ori pe bătrânul colonel şi pe fermecătoarea contesă.

A sosit însă vremea să vedem ce-a făcut Pistol din clipa când s-a despărţit de domnul Badoît, la Alençon, şi până când a apărut în grădina baronului d'Arcis.

Trecând peste episodul călătoriei cu diligenţa, alături de Louveau, zis şi "Trubadurul", iată-l pe tânărul nostru la Château-Neuf, unde ajunsese cu câteva ore mai înainte, pe urmele răufăcătorului cu pricina.

În jurul locatarului de la Château-Neuf existau două feluri de mistere: unul comic şi altul serios.

Primul, care-l înconjura în calitate de pretins moştenitor al tronului şi de şef al unei conspiraţii, era artificial şi teatral. Al doilea, însă, era cât se poate de necesar, mai ales după sosirea la Mortefontaine a lui Paul Labre şi-a Ysolei de Champmas.

Ca o observaţie generală, "fiul preasfântului Louis" nu se număra printre cei ce puteau da ochii cu vechii lor cunoscuţi, fără ca faptul să aibă urmări. Trecutul lui era o chestiune extrem de delicată.

Datorită în special acestui ultim motiv, intrarea la Château-Neuf rămânea strict interzisă celor ce nu ştiau cuvântul de ordine.

Pistol, care habar n-avea de multe fapte cunoscute cititorului, era preocupat de lucruri fără nici o legătură cu actuala-i meserie de maestru de ceremonie. În zadar se căţărase pe ziduri şi dăduse târcoale locului: nu descoperise nimic. Ba chiar se lăsase indus în eroare de calmul aparent ai acestei case înconjurate de ziduri înalte,

în spatele cărora se desfăşura în taină o activitate intensă.

Tot ce răzbătea dincoace de ziduri era "conspiraţia".

Nu-i cazul să uni repetăm că scopul "conspiraţiei" era tocmai acela de a crea zarvă şi de a distrage atenţia, având rolul de momeală.

Fără a-şi da seama, mica nobilime de prin partea locului, înregimentată în acest complot cu scop de jaf, lucra în folosul "Fracurilor Negre".

Dar nici un ţinut nu-i chiar atât de sălbatic încât să scape de sub controlul autorităţii. Cititorul poate se întreabă, probabil, cum de autorităţile rămâneau surde şi oarbe faţă de aceste întruniri, care se desfăşurau aproape în văzul tuturor.

Răspunsul la întrebare e simplu şi concis şi ţine de însăşi povestea numeroşilor impostori care-au jucat — pe rând sau simultan — rolul de fiu al lui Louis al XVI-lea.

Scrierile rămase de la Naundorff{91} şi Mathurin Bruneau{92}, documente publicate de ducele de Normandia, nu lasă nici o umbră de îndoială asupra atitudinii la adresa lor, în vremea guvernării lui Louis-Philippe. Pretutindeni şi de fiecare dată s-a procedat identic.

Administraţia lui Louis-Philippe favoriza în mod egal şi în măsura în care iniţiativa era compatibilă cu siguranţa statului, pe toţi cei ce pretindeau a fi Louis al XVI-lea — şi aceasta datorită faptului că principalii săi adversari erau adepţii legitimismului, iar odată admisă existenţa unui fiu al lui Louis al XVI-lea, însuşi principiul legitimist rămânea fără obiect.

Aşadar, Pistol luă cunoştinţă de conspiraţie şi tocmai era pe punctul de-a face un semn pe poarta casei, care, evident, nu conţinea nimic din ce-l interesa pe el, când la ieşirea din parc, observă, pe o alee umbroasă, un bătrânel cu zâmbet blând, ce părea să fi trecut de sută de ani.

Bătrânelul era braţ la braţ cu o femeie de o frumuseţe neobişnuită, pe care Pistol o recunoscu a fi contesa Corona.

"Din moment ce-s aici toţi amicii lui Trei-Labe, înseamnă că ăsta-i locul! Trebuie să mă-ntorc."

Ceea ce şi făcu, la întoarcerea de la casa lui Paul Labre. Vizita la baron îl ajutase să întrevadă ce se afla în spatele comediei de la Château-Neuf. Nici un ecou al conspiraţiei nu răzbătea până la locuinţa lui Paul Labre şi, totuşi, instinctul *detectiv* al lui Pistol era atât de dezvoltat, încât de la primul indiciu care-i ieşi în cale, ştrengarul se găsi pe pista cea bună.

Iată despre ce era vorba:

Ieşind din grădina lui Paul Labre, Pistol, care o luase prin câmp, auzi dintr-un şanţ, plânsul unui tânăr şi glasul unui bărbat care-l consola:

— Eşti un prost. În locul tău, eu aş găsi repede cu ce.

Tânărul era şchiopul, Vincent Goret, care îşi pierduse slujba pentru treizeci şi cinci de gologani.

Omul era parizian, şi Pistol îşi aminti că-l văzuse trăgând cu ochiul la cabaretul *L'Épi-Scié*.

Era de-ajuns ca să-i trezească suspiciunea.

Pistol se trânti pe jos lângă un gard viu, ca să-i poată auzi mai bine.

— Du-te la maică-ta! îl îndemna bărbatul. Are la bani, de nu ştie unde să-i mai ţină. Cere-i de la început o sută de franci, ce zici?

— O sută de franci! repetă amantul de Vincent, îngrozit la gândul unei asemenea bogăţii.

— Două sute, dacă vrei… Şi-ţi împrumut cuţitul meu, în caz că baba se înfurie…

Şchiopul se îndepărtă de el.

— N-am nimic de-a face cu dumneavoastră, zise. Dacă maică-mea nu vrea să-mi dea ăi treizeci de gologani, nu-mi rămâne decât să m-arunc în râu. Pentru mine, viaţa nu-i nici o bucurie.

Şi plecă, ţinându-şi saboţii în mână.

Aproape imediat după plecarea lui, chiar pe când se pregătea să urce panta spre Château-Neuf, Pistol auzi strigăte dinspre cătunul Nouettes.

Erau Cocotte şi Piquepuce, care îndeplineau ordinul lui Annibal.

— Veniţi, prieteni! Veniţi, oameni buni! spuneau ei. Fiul Mathurinei Goret s-a dus la maică-sa. O să se întâmple o nenorocire!

Şi ţăranii, curioşi, o porniră în grabă spre castel.

Pistol nu stătu mult pe gânduri. Se puse în fruntea grupului strigând:

— Săteni! Cui îi sunt drag, să vină după mine! Morala înainte de toate!

Nu-i era drag nimănui. Dar toţi veniră după el din simplul motiv că o luase pe drumul pe care pornise toată lumea.

Din prima clipă, înfăţişarea şi felul lui de-a fi treziseră bănuielile lui Cocotte şi Piquepuce, care recunoscuseră în el un derbedeu parizian.

Cei doi îl preveniseră pe vicontele Annibal.

Odată jucată farsa cu cuţitaşul pe care băiatul îl scosese din buzunar, agăţându-se ca înecatul de-un pai, pentru a ţine piept scorpiei de maică-sa, cu siguranţă că lucrurile ar fi luat o întorsătură urâtă pentru Pistol, dacă acesta n-ar fi avut îndrăzneala să iasă din încurcătură.

Din fericire pentru el, în armata care asedia sipetul cu bani al lui madam Goret existau mai mulţi generali, departe de-a cădea de acord unul cu altul. Fiecare îşi avea susţinătorii săi.

Spre şi mai marele noroc al lui Pistol, mărturia domnişoarei

Mèche îi venise în ajutor, la fel ca şi numele de Trei-Labe, adus în discuţie la momentul oportun.

Când totul se terminase, am văzut că Pistol ieşise în urma şchiopului, plin de zel, atribuindu-şi din proprie iniţiativă misiunea de-a păstra un asemenea ostatic preţios.

O aşteptă pe Mèche în grajd şi-i zise:

— Te-ar surprinde dacă la anul am avea şi noi o caleaşca a noastră şi-un bucătar pe cinste în bucătăria unei case unde să locuim noi doi? Fii cu ochii în patru, spune-mi tot ce afli, iar dacă apar jandarmii, fă-te nevăzută.

O luă în braţe câteva clipe, după care o părăsi la fel de brusc şi, făcând o tumbă, porni repede după sărmanul Vincent.

Îl ajunse din urmă la cotitură drumului. Intrând de-a binelea în pielea noului său personaj, îi zise:

— Băiete, dacă te întorci la Mathieu, eşti pierdut pentru totdeauna.

Tânărul Goret îl privi sfidător.

— O să-mi plătesc datoria şi totul o să fie bine. Alde Mathieu sunt oameni de treabă.

— Eşti pierdut, repetă Pistol. Mâine vor veni jandarmii să te ridice.

Băiatul încremeni pe loc.

— Dar n-am de-a face cu dumneata, începu el, după cum îi era obiceiul.

Însă ochii i se umpluseră de lacrimi.

— Vai de mine şi de mine! porni el să se tânguie. Jandarmii! Oare am s-ajung la eşafod fin'că mi-am scos brişca din buzunar contra maică-mi?

— Nu se ştie! îi răspunse Pistol, luându-şi un aer grav. Prin părţile astea, lumea-i destul de rea. Da' pe mine, mă interesează soarta ta, prăpăditule!

Ştiu eu pe cineva care, dacă-l rog eu, o să te ia cu el şi-o să te apere de jandarmi.

— Cine? Domnu' de la Château-Neuf? întrebă şchiopul.

— Exact. Un domn tare de treabă.

— Se zice c-ar fi vrăjitor şi că i-a făcut farmece maică-mi.

Pistol ridică din umeri.

— Preferi jandarmii? întrebă el.

Dar tânărul Goret nici nu se gândea să facă vreo alegere.

— Pot oricând să m-arunc în râu, mormăi el, întunecându-se la faţă. N-am nici o bucurie să trăiesc.

— Prostule! exclamă Pistol, care văzu că nu fusese înţeles. Nu trebuie decât s-aştepţi puţin, şi-ai să fii bogat.

Ochii băiatului începură să sticlească.

— Mi s-a mai spus asta! şopti el. Mi s-a spus că toate fetele vor umbla după mine ca vrăjite. C-am să beau direct din sticla cu medicamente, aşa cum face mama. Ah, dac-aş fi bogat, aş mânca supă toată ziua, fin'că mie mi-e foame tot timpul.

Spuse toate acestea cu atâta înverşunare, încât Pistol — fire poetică, cum sunt toţi copiii Parisului — începu să râdă, zicându-şi în sinea lui: "Dobitocul ăsta ar putea câştiga doi franci pe zi în rol de imbecil, la «Bobino»".

— La drum! zise el, cu glas tare. O să te luăm în grija noastră şi-o să te apărăm de jandarmi.

Şi coti brusc, începând să urce spre castel.

Vincent îl urmă cu capul plecat.

Amândoi se strecurată printr-o spărtură din zidul aflat în construcţie şi porniră printre copacii din parc.

Pistol păşea acum cu încetineală şi precauţie, părând cufundat în gânduri.

— Vezi tu, vorbi el, oprindu-se în apropierea zidului, încerc să văd cum am să procedez. S-ar putea să nu meargă aşa uşor.

— Mi-e sete, răspunse Vincent, recăzând în stare de apatie.

Pistol tresări şi-i puse mâna la gură.

— Fă pe mortul! şopti el.

Cum băiatul, uluit, încerca instinctiv să i se opună, Pistol se văzu nevoit să recurgă la mijloace drastice şi, punându-i faimoasa sa piedică, îl culcă la pământ aproape fără zgomot.

— Fă pe mortul, repetă el pe un ton ameninţător. Ori s-ar putea să numai fii nicicând bogat! Nu mă aflu aici pentru tine, scumpule, aşa că dacă-mi strici socotelile cu-atât mai rău de pielea ta!

Sărmanului Vincent nici prin gând nu-i trecea să se revolte.

Rămase lungit în iarbă, fără să se clintească.

Pistol se duse câţiva paşi mai încolo şi-şi încorda auzul.

Din apropiere se auzea un zgomot uşor.

— E cât se poate de agasant să nu cunoşti bine locurile! bombăni tânărul, şovăind o clipă. De-aici n-am cum să văd castelul, şi nu ştiu cu cine am de-a face.

Se întoarse către şchiop, care-l privea fără să priceapă nimic, apoi îşi ridică degetul, dându-i a înţelege să nu facă nici un zgomot.

După care se trânti pe jos cât era de lung, zicându-şi: "Vom trăi şi-om vedea"!

Începu să se târască printre smocurile de iarbă, de la un copac la altul, încât cu siguranţă că de l-ar fi văzut indienii lui Cooper[93], i-ar fi adus sincere felicitări.

Pe măsură ce înainta, zvonul de glasuri devenea tot mai distinct.

Era limpede că avea de-a face cu mai multe persoane care discutau, dar băiatul încă nu putea prinde nici o frântură din

conversaţie.

Primul cuvânt pe care-l auzi fu numele de Paul Labre.

Se opri pe loc, tulburat.

Datorită unei întâmplări ce-l făcuse să descopere o uneltire al cărei fire începea să le întrevadă, ajunsese dintr-o dată chiar în miezul problemei care-l frământa: venise aici pentru Paul Labre, lucru de care nu uitase nici o clipă.

Mai înainta puţin, ţinându-şi răsuflarea.

Foşnetul uşor al ierbii îl împiedica să audă şi-şi blestema zilele pentru fiecare cuvânt care-i scăpa.

După vreo treizeci de paşi, copacii se răreau. Apoi, într-o lumină orbitoare, zări silueta albă a castelului, profilată pe verdele frunzişului.

În acelaşi timp, printre ultimile crengi, privirea lui distinse mai multe haine de culoare închisă, precum şi rochia unei femei.

Mai făcu un ultim efort, ochind un copac bătrân ţi, ascunzându-se într-un tufiş, putu să tragă cu ochiul la un grup, ce părea adunat la consiliu, în jurul unei mese rustice, pe care se găseau rămăşiţele micului dejun.

Erau patru bărbaţi, dintre care bătrânul cu zâmbet paşnic, şi alături de ei încântătoarea femeie, pe care Pistol o văzuse nu demult la braţul lui: colonelul Bozzo şi contesa Corona.

Dar ochii parizianului nu zăboviră prea mult asupra lor, atraşi de cel care tocmai vorbea.

Acel glas, uşor de recunoscut, rostise numele lui Paul Labre.

Era un băiat înalt, cu tendinţă spre îngrăşare, cu o faţă foarte albă, cu păr bogat şi ondulat, şaten închis. Profilul lui acvilin amintea vag de portretele şi medaliile prinţilor din casă de Bourbon.

Bărbatul vorbea rar, impunându-şi o alură majestuoasă. Părea că se apără de o acuzaţie.

Pistol era numai urechi:

— În afacerea cu generalul de Champmas, am acţionat în folosul asociaţiei şi acordul ei. În chestiunea de faţă, datorită mie, asociaţia o să-şi dubleze capitalul dintr-un foc. Am luat măsurile necesare şi sunt gata să le expun consiliului.

— Du-te să te plimbi prin grădină, Fanchette, iubita mea! zise bătrânul cu tandreţe.

Şi, aplecând spre el frumoasa frunte a contesei Corona, o sărută cu buzele sale uscate. Fanchette se îndreptă cu paşi nepăsători şi graţioşi.

După plecarea ei, luă cuvântul unul din cei prezenţi, pe care Pistol îl recunoscu a fi faimosul domn Lecoq de la Perrière.

— Frumosul meu Nicolas, zise el sec, noi ţi-am dat pe mână o afacere trăsnet. Tatăl şi cu mine tocmai ne-am aruncat o privire

asupra titlurilor de proprietate. E o lovitură de maeştri! Numai că tu, băiete, nu prea stai bine unde eşti. Îţi porţi trecutul după tine ca o tinichea de coadă. Ieri domnul Badoît a fost zărit la Alençon, iar azi la Ferté-Macé. În afară de asta, domnişoara de Champmas şi Paul Labre tot se vor întâlni odată şi-odată, ce zici, n-am dreptate?

Pistol îşi încordase auzul la maximum.

— Uiţi, dragul meu, că mă împiedic peste tot de două obstacole! răspunse frumosul Nicolas, cu dispreţ princiar: — Generalul şi Thérèse Soûlas. Oi fi tu abil, dar nici eu nu-s de lepădat. Sper că domnişoara de Champmas şi Paul Labre s-au întâlnit azi-dimineaţă.

— Hei, l'Amitié'! interveni bătrânul, devenind mai atent. Ascultă bine, înainte să judeci. Băiatul ăsta e foarte capabil şi are mult simţ practic.

— S-o luăm pe rând, urmă "fiul preasfântului Louis", în ce priveşte chestiunea de faţă, totul este pregătit. Am şi cu ce *plăti legea*, de îndată ce moare Mathurine Goret.

— Toate bine, îl aprobă părinteşte bătrânul. Asta ştim cu toţii.

— Cât despre afacerea Labre, urmă "fiul de rege", e ceva mai complicat, iar domnul Lecoq va vedea că, până la un punct, am căzut de acord să elaborăm un plan...

În clipa aceea, în depărtare răsună o împuşcătură.

— Tună? se îngrijoră bătrânul, privind în sus, spre cerul acoperit de nori negri şi groşi. Detest furtuna. Îmi dă o stare de nelinişte.

— S-a tras undeva, dinspre Belle-Vue du Foux! zise Lecoq.

"Fiul preasfântului Louis" nu se tulbură câtuşi de puţin.

— E aşa precum spui, murmură el, cu vădită intenţie. S-a tras dinspre Foux.

Apoi, vorbi rece şi apăsat, cu un glas care-l făcu pe Pistol să-i îngheţe sângele în vine:

— Nu vă mai ocupaţi de Paul Labre. N-o s-apuce bătrâneţea. *Şi-a achitat nota de plată!*

Capitolul XVI - Trezirea regelui

Pistol nu-i adresase cuvântul lui Paul Labre nici de zece ori în viaţa lui, iar de la ultima întâlnire trecuse deja cam multişor.

Firea tristă şi singuratică a lui Paul nu îngăduia familiarităţi, dar tânărul era frumos şi bun la suflet. Pistol îl simpatizase întotdeauna.

Un ştrengar al Parisului caută tot timpul termeni de comparaţie în lumea teatrului. Teatrul este pasiunea sa şi locul unde-şi face educaţia. Dacă găsiţi cumva că manierile lui sunt lamentabile, să ştiţi că-i vina teatrului.

Încă din vremea când era vânător de cotoi în cartierul Prefecturii, Pistol îl vedea pe Paul Labre prin prisma celor mai frumoase amintiri din teatru.

Pentru el, Paul era Gauthier d'Aulnay din *Turnul din Nesle*, Ravenswood din *Mireasa din Lamermoor*, Miiller din *Angela*, Gennaro din *Lucrezia Borgia*. Niciodată nu se uita la Paul fără să-şi spună: "Aş da zece gologani să-l pot vedea pe scenă!"

Ştrengarii Parisului sunt fiinţe ciudate.

Paul îl iubea pe domnul Badoît, dar îl adoră pe Paul, ca pe "necunoscutul" dintr-o mare tragedie.

Prin urmare, ultimele cuvinte ale "fiul preasfântului Louis" îl îngheţară de groază.

Ştia bine că are de-a face cu nişte bandiţi care nu se dau în lături de la nimic. Îşi închipui că s-a comis o crimă.

Bineînţeles că-i ieşise cu totul din minte nenorocitul de Vincent Goret, moştenitorul atâtor milioane, care nu pusese nimic în gură toată ziua şi care-l aştepta la marginea parcului. Nu-şi putea lua gândul de la Paul Labre, întrebându-se dacă acea metaforă lugubră — *"şi-a achitat nota de plată!"* — însemna că-i prea târziu ca asasinatul să mai poată fi împiedicat.

Îndoielile lui nu ţinură mult. Frumosul Nicolas era aici ca să se explice, ceea ce şi făcu. Astfel, Pistol avu ocazia să vadă că în această respectabilă adunare nu domnea chiar o înţelegere absolută.

Nicolas era nevoit să-şi justifice faţă de o opoziţie cât se poate de înverşunată, în fruntea căreia se găsea domnul Lecoq.

Nu vom repeta ceea ce cititorul deja cunoaşte; vom spune doar că discuţia se purta deschis, fără ocolişuri, iar Pistol, care era curios ca o maimuţă, n-ar fi renunţat, la pândă lui nici pentru toate partidele de dop din lume.

Pe neaşteptate, avea acces în culisele unui altfel de teatru decât "Bobino". Pătrunsese chiar în miezul acelui scenariu fantastic de bine pus la punct şi ale cărui vicleşuguri neştiute îi înfierbântaseră de atâtea ori imaginaţia.

Avea ocazia să vadă "Fracurile Negre" în spatele cortinei, în plină repetiţie.

După cum se exprima chiar el, la apogeul propriului triumf mental, "Fracurile Negre" se descheiau la nasturi în prezenţa lui!

"Fiul preasfântului Louis" răspundea obiecţiilor ridicate de duşmanul său, Lecoq, fiind nevoit să-şi expună în detaliu planul său ofensiv şi defensiv: atacul având drept scop milioanele lui madam Goret şi apărarea în faţa încercării de răzbunare a lui Paul Labre.

Pistol înţelegea perfect, intuind lucrurile subînţelese, completându-le pe cele nespuse şi zicându-şi în sinea sa: "Zău că-i nostim! Niciodată nu m-am distrat atât de bine!"

În primul rând, aflase dintr-un condei exact amănuntul pentru care venise aici: în faţa lui, se găsea asasinul lui Jean Labre. Dar cum se învăţase cu nărav, nu se mai mulţumea numai cu atât. Auzise o mulţime de lucruri şi memorase totul perfect, ordonând faptele în gând, dar îi părea nespus de rău că nu avea şi un martor.

"Aşa ceva nu crezi până nu vezi!" îşi zise Pistol în sinea lui.

Năvodul cu fire grosolane, în care "Fracurile Negre" prinseseră acel uriaş peşte de aur, care era madam Goret, îi inspira o admiraţie de profan. Înţelegea că o capcană trebuie gândită în funcţie de fineţea instinctului prăzii.

Madam Goret ar fi zdrobit dintr-o lovitură o cursă mai rafinată.

Într-adevăr, era în acelaşi timp caraghios şi şocant să-l audă pe ticălosul de Nicolas expunându-şi principiile diplomatice de cea mai joasă speţă.

— Căsătorie grabnică, moarte subită, *lege plătită* generos, printr-un paricid, aşa ceva e unic în analele societăţii! conchise el cu sânge rece.

Cât despre cealaltă soluţie, având drept scop achitarea notei de plată a lui Paul Labre, ea era şi mai simplă şi se numea ghilotină.

Dar pe Pistol îl mai aşteptau şi alte surprize. Spectacolul era divers şi plin de efecte neaşteptate. Acum urma scena comică.

În clipa când Nicolas îşi încheie pledoaria, triumfând pe toată linia, pe aleea dinspre castel se ivi un valet cu înfăţişarea de mitocan, care strigă de departe:

— E cineva care vrea să vă vorbească, monseniore!

— Jérôme, toţi nobilii şi credincioşii mei prieteni pot veni la mine! răspunse prinţul, schimbând brusc tonul.

În acelaşi timp, le făcu semn membrilor consiliului, care-şi verificară ţinuta, luând un aer solemn.

— Prea multe frecuşuri între rotiţele maşinăriei noastre, vorbi Lecoq către cel de lângă el. Prea multe complicaţii. N-o să reziste pân-la capăt.

Pe alee se auzi zarvă mare.

— Aduceţi-o şi pe Fanchette! porunci cu blândeţe colonelul. Biata copilă nu prea are parte de distracţii aici. L'Amitié, se adresă el lui Lecoq, eşti nedrept. Nicolas a gândit-o bine. Să ştii că are talent.

Domnul Lecoq, cu două degete vârâte în răscroială vestei, îşi scoase pieptul înainte.

— Lucrurile trenează, răspunse el. Un simplu atac de apoplexie ar însemna ruină totală. Dac-aş fi fost eu în locul lui Nicolas, la ora asta eram milionar şi baba ar fi zăcut la doi metri sub pământ. Asta e, Tată!

Sfârşindu-şi vorba, se ridicară, rupând în dinţi vârful trabucului, şi porni în direcţia copacilor, zicând:

— Mă întorc îndată.

— Monseniore, domnul cavaler Le Camus de La Prunelaye, împreună cu doamna! anunţă Jérôme, cu un puternic accent normand.

Pescarul de păstrăvi, viitor perfect al departamentului Orne, îşi făcu apariţia în fuga mare, târând după el o cucoană grasă, care abia îşi mai trăgea sufletul. Era lung şi slab, cu o figură ca de pasăre.

— În curând, flăcăule, n-ai să mai spui "monseniore", ci "Majestate". Avem veşti de-a dreptul extraordinare!

Făcu o plecăciune către prinţ, după etichetă Curţii, în vreme ce nevastă-sa încerca o reverenţă care, ca şi veştile, era "de-a dreptul extraordinară."

Frumosul Nicolas catadixi să-i întindă cavalerului mâna, pe care acesta i-o sărută, adăugând:

— Prinţe, din informaţiile pe care le deţin din surse cât se poate de demne de încredere, Parisul e la mare ananghie.

"Zău c-aşa ceva n-am văzut nicăieri pe unde-am umblat!" gândi Pistol. "Tare-aş vrea să fie aici şi Mèche, să-l vadă pe nenea ăsta şi pe consoarta 'mnealui. Da' unde mama naibii a dispărut Lecoq?"

— Monseniore, domnule Lefébure, cu sora sa şi contra-maistrul! zbieră Jérôme.

Fostul elev ai Şcolii politehnice, posesor al unor opinii progresiste, mic şi îndesat, roşu la faţă, cu o barbă care-i acoperea pometţii până sub ochi, era un om căruia îi plăcea să spună lucrurilor pe nume. În calitate de reprezentant al Franţei liberale, nu accepta trecutul decât cu anumite rezerve.

Frumosul Nicolas îi promisese să amendeze Constituţia.

— Monseniore! vorbi Lefébure. Acesta este contramaistrul meu, om din popor, care-i are în mâna pe cei cincizeci şi doi de iepuraşi din subordinea mea. A vrut şi el să vadă ce înseamnă Curtea şi să asiste la trezirea regelui.

Contramaistrul îşi tot răsucea pălăria în mână, privindu-l pe frumosul Nicolas cu oarecare neîncredere.

— Acum ai văzut cum arată un rege, Trinquet, i se adresă domnul Lefébure. Un om ca toţi ceilalţi, iar trezirea regelui e momentul când îl vezi bându-şi cafeaua cu lapte. Hai, salută-l!

"Regele" îl privi cu multă bunăvoinţă pe omul din popor, întrebându-l despre el şi familia lui.

Apoi, parizienii şi credincioşii supuşi normanzi îi strânseră călduros mâinile.

Pe alei, se zăriră venind doamnele de la Curte: contesa Corona, contesa de Clare şi cele două domnişoare de onoare ale reginei. Parizienii formau, desigur, suita Majestăţii Sale.

"Şi totuşi", îşi zise Pistol, "toată chestia asta are farmec. Nu i-ar sta deloc rău lui Mèche în preajma unui tron adevărat. Zău că-i un înger

fata asta! O dulceaţă!"

— Monseniore, iată-i pe tinerii domni Portier de la Grille! anunţă în continuare Jérôme, majordomul palatului. A sosit şi domnul Poulain, împreună cu domnul Vicar!

Era, într-adevăr, impresionant! Frumosul Nicolas adoptase un surâs istoric, iar fruntea sa arhi-legitimă era împodobită de paisprezece veacuri de glorie.

Se aşezară cu toţii. În prezenţa parizienilor "trezirea regelui" căpătă un aer neobişnuit de solemn.

Cavalerul Le Camus de La Prunelaye primise o notă de plată de la croitorul său, fost elector din La Ferté, actualmente stabilit în strada Minimes, din cartierul Marais.

În partea de jos a facturii, croitorul adăugase câteva rânduri, pline de greşeli de ortografie, în care menţiona că lucrurile merg prost, iar capitală era nemulţumită.

La rândul său, domnul Lefébure adăugă că *Le Charivari* şi *Le Corsaire* îşi băteau joc de umbrela lui Louis-Philippe.

— În Franţa, vorbi soţia cavalerului, ridicolul ucide.

Unul din fraţii Portier de la Grille povesti cum cumpărase brice englezeşti de la un comis voiajor, care cunoştea Londra ca pe buzunarul său. După spusele negustorului de brice, Anglia — eternul duşman al Franţei — nici nu-şi dorea mai mult decât să sprijine o revoluţie.

— Toate ştirile duc la aceeaşi concluzie! exclamă cavalerul. Sorţii par a fi de partea noastră. Intrăm în a cinci sute cincizeci şi una lună de la moartea domnului Cazotte{94}, fapt cât se poate de semnificativ, Sire, pentru că domnul Cazotte a prezis moartea lui Robespierre{95}.

Faptul, a cărui însemnătate era limpede pentru toată lumea, păru să-l impresioneze profund pe frumosul Nicolas. Până atunci nu vorbise încă nici unul din parizieni.

Colonelul încetă să-şi mai frământe degetele şi tuşi scurt, de câteva ori, în semn că cere să se facă linişte. Toţi erau nerăbdători să audă părerea unui om atât de venerabil.

— Copiii mei! zise el cu glasul lui tremurător. Nu pot pune mâna în foc pentru Rusia: e departe, şi-n plus, s-a purtat urât cu polonezii. Dar ce-ar fi s-aducem pe Sena flota spaniolă? Iată-l pe domnul Lecoq de la Perrière, care are în mâini…

— Sst! îi făcu semn Lecoq, care tocmai discutase printre zăbrelele portiţei cu frumoasa Ysole. Tratativele sunt în curs. E o chestiune la fel de delicată că şi onoarea unei domnişoare.

În legătură cu Spania, sora domnului Lefébure preciza că ea comanda ciocolată la Bayonne.

— Ai dreptate! încuviinţă colonelul. Să păstrăm cea mai adâncă

tăcere asupra peninsulei Iberice. Casa de Austria e puternică, dar îşi bate cuie în talpă. Sunt împuternicit să vă comunic că actualul împărat acceptă să facă o diversiune în favoarea noastră, cu sprijinul moral al Sanctităţii sale, papa. Suedia va rămâne neutră. De la moartea regelui Carol al XII-lea{96}, manifestă multă prudenţă. În schimb, regele Sardiniei e de părerea noastră, iar Elveţia, patria eroică a lui Wilhelm Tell{97}, ne va trimite trei mii de mercenari, pe care-i vom plăti cu doar un gologan pe oră. Ăştia-s oameni de fier! Fier topit, nu alta!

— Un gologan pe oră! repetă cavalerul. Nu-i cam scump?

— Ăsta-i preţul. Cât despre restul Europei…

— Am o idee! îl întrerupse plin de elan cavalerul. Deşertul Arabiei e populat de-o mulţime de triburi războinice. Să-i cerem ajutorul lui Abd-el-Kader!

— Am şi făcut-o! replică Lecoq, aşezându-se, foarte sigur pe sine.

"Fiul preasfântului Louis" gesticula cu augusta-i mână.

— Aveţi încredere! vorbi el, luminându-se la faţă. Clipa se-apropie. Ne lipsea un motiv, pentru a declanşa războiul, dar l-am găsit, graţie unei sublime mezalianţe! Domnilor, iubiţi prieteni, s-a terminat cu scrupulele şi cu şovăiala. Astă-seară vă va fi prezentată regina. E o femeie din popor, dar ce era Jeanne d'Arc{98}? Nu tot o simplă ţărăncuţă?

— De altfel, adăugă cavalerul de la Prunelaye, cocoşul înnobilează găina. Numai de-un lucru îmi pare rău: că are înfăţişarea pe care-o are!

— Respectul dumneavoastră îi va ţine loc de tinereţe, de frumuseţe şi de origine nobilă! declară frumosul Nicolas. Totul este pregătit. Astă-seară, când va apărea aleasa mea, vă îngădui să strigaţi: Trăiască regina!

În acea clipă, Pistol simţi o atingere pe braţ şi auzi vocea ascuţită a lui Jérôme, majordomului Curţii, adresându-i-se cuiva, care continua să rămână ascuns vederii.

— Cum aţi zis? Mai spuneţi odată cum vă cheamă!

Pistol se răsuci fulgerător. Lângă el se afla Vincent Goret, care-l privea cu un aer jalnic.

— Mi-aţi făgăduit că-mi daţi să beau şi să mănânc ceva, zise el.

Din fericire, în grup se stârnise o oarecare agitaţie, astfel încât glasul lui Vincent nu răzbătu până la ei. Conspiratorii păreau neliniştiţi, în aşteptarea numelui vizitatorului necunoscut.

— Da' ştiţi parola? insistă Jérôme. Nu vă cunosc şi n-am încredere în dumneavoastră.

O parte din conjuraţi îşi scoaseră pumnalul din teacă.

Furios pe şchiop că-l deranjase într-un asemenea moment, Pistol îl înşfacă de guler.

— Dacă nu taci, te strâng de gât! îi şuieră el.

— Nu voiam decât să beau şi să mănânc ceva, mai reuşi să îngaime Vincent Goret.

Pistol îl ţinu şi mai strâns, pentru că pe alee se auzi din nou vocea necunoscutului. Era o voce sonoră şi îndrăzneaţă.

— Nu cunosc parola, spunea vizitatorul. Vreau să vorbesc eu domnul Nicolas şi nu plec de-aici până nu-l văd. Ascultă bine numele meu, ca să-l poţi repeta cum trebuie: Paul Lacre, baron d'Arcis.

Pistol rămase pur şi simplu fără replică.

— Domnul Paul! murmură el. Asta-i acum! Am impresia că s-a cam terminat cu râsul. Da' ce dracu' caută aici?

Capitolul XVII - Provocarea

Numele de Paul Labre, răsunând ca o lovitură de trăsnet, nu putea avea acelaşi efect asupra tuturor celor ce asistau la trezirea regelui.

Pentru membrii conspiraţiei — boiernaşii traşi pe sfoară şi fericiţi să joace într-o asemenea parodie de complot — Paul Labre nu era decât un vecin, străin de uneltirile şi nădejdile lor: cu alte cuvinte, un profan.

Şi totuşi, tonul pe care-i răspunsese majordomului de provincie era încărcat de ameninţare.

Cavalerul de La Prunelaye se aplecă spre nevastă-sa:

— Să ştii că dacă răsuflă tot, o să fim judecaţi de un tribunal special, iubito!

Pentru parizieni, însă, şi mai ales pentru frumosul Nicolas, numele de Paul Labre avea cu totul altă rezonanţă.

Paul Labre era *duşmanul*.

Poliţia "Fracurilor Negre" — foarte bine organizată, cu atât mai mult cu cât era legată prin fire tainice de acea bizară administraţie adulteră, pe care Louis-Philippe făcuse greşeala de-a o lăsa să funcţioneze cvasi-oficial — deci, cum spuneam, poliţia "Fracurilor Negre" semnalase şi contracarase de multă vreme eforturile lui Paul Labre.

Se ştie că împotriva lui fusese deja declanşată o tentativă de asasinat juridic. Asociaţia îi întinsese o capcană, după sistemul cunoscut. În aceeaşi zi, murise un om, tocmai pentru ca Paul Labre să ajungă în faţa justiţiei.

Existau şi martori, gata să confirme fapta. Ucigaşul Thérèsei Soûlas scăpase dintr-un foc de doi duşmani.

Acum nu mai rămânea decât că asociaţia să dea curs liber

procedurilor obişnuite.

Era simplu, uşor şi sigur.

Dar iată că Paul Labre le-o luase înainte.

De ce venise aici?

Era un tânăr întreprinzător. Acţiunea lui legată de arestarea generalului de Cham-pmas făcuse mare vâlvă atât în rândurile agenţilor, cât şi ale răufăcătorilor. Numele de Paul Labre era cunoscut tuturor.

În plus, tânărul mai avea avantajul — sau nefericirea — de-a aparţine unei şcoli de temut.

Nu era un burghez, oarecare. Trăise într-un mediu în care înveţi câte ceva de la viaţă: strada Ierusalim.

Cu el nu era de glumit, dovadă faptul că în loc să lase uciderea fratelui său pe grija poliţiei, îşi angajase propria-i poliţie — numeroasă sau nu, asta n-avea nici o importanţă.

"Fracurile Negre" regretau amarnic uciderea lui Jean Labre, inutilă pentru asociaţie şi care le pusese pe urme un duşman periculos: fratele victimei. Domnul Lecoq îi reproşa "fiului preasfântului Louis" în special acest omor, considerându-l o crimă de lez-confrerie.

Dar de ce venise Paul Labre? Era vorba de împuşcătura de la Belle-vue-du-Foux? Dăduse de urma asasinilor fratelui său? Era singur? Venise însoţit de poliţie?

E limpede că cel puţin pentru o parte din cei de faţă, prezenţa lui Paul Labre era o chestiune de viaţă şi de moarte.

Cât despre falsul prinţ, baronul d'Arcis era o lamă de spadă, cu vârful ţintuit pe pieptul său.

Şi asta pentru că marea lojă a Fraţilor Milei, cunoscută sub numele de "Fracurile Negre", avea două principii, la fel de riguroase: *să plătească legea* şi *să taie creanga bolnavă*.

Organizaţia îşi susţinea cu îndârjire — uneori chiar cu eroism — pe toţi membrii. Dar când o cerea interesul comun, atunci *creanga bolnavă era tăiată* fără milă, pentru a salva copacul.

Falsul prinţ ştia asta foarte bine. Fără îndoială că se ocupase chiar el de tăierea mai multor astfel de ramuri.

De asemenea, era cât se poate de conştient de ura pe care i-o purtau mulţi dintre membrii consiliului.

Acum, toţi asociaţii îşi întoarseră privirile către el.

Nicolas păli, iar Lecoq schiţă un zâmbet crud.

Dar prinţul îşi reveni imediat.

— Tată, i se adresă el colonelului, cine-i stăpân aici? Nu-s eu?

— Ba da, fiule! îi răspunse bătrânul. Te sfătuiesc s-o ţii tot aşa. Tu eşti stăpân, atâta vreme cât *e ziuă*.

— *Se luminează de ziuă!* adăugă, punându-i mână uscată pe braţul lui Lecoq. Să ştii că eu rămân la părerea mea: băiatul ăsta are talent.

Ce zici, l'Amitié? Să vedem ce urmează.

— De văzut, o să vedem! răspunse cu răceală Lecoq. Se-ngroaşă gluma. S-ar putea ca în curând să se întunece.

— Să fie poftit baronul d'Arcis! porunci cu glas coborât fiul sfântului Louis.

Paul tocmai apăruse la cotitură aleii.

— Cum? Cum? izbucniră boiernaşii, jucându-şi la perfecţie rolul de oameni integri, ce nu-şi pot stăpâni revolta. Dar v-aţi gândit, monseniore? E împotriva tuturor regulilor.

— Domnii mei, replică prinţul, cei ce vin aici întreabă de domnul Nicolas şi nu de fiul nefericitului Delfin al Franţei. Fiţi prudenţi. Sângele ilustru care-mi curge în vine are duşmani neîmpăcaţi. Vă aflaţi aici în calitate de vecini, veniţi în vizită la alt vecin. Nu suntem altceva decât un grup de amici care discută, aşa că vă cer să lăsaţi la o parte orice manifestări de respect exagerat.

Iată că Nicolas le punea în braţe un alt rol, iar vizitatorii, fericiţi, adoptară imediat o atitudine familiară.

Se pricepeau bine să joace teatru.

Paul Labre înainta cu paşi rari şi apăsaţi.

Aflase şi el, ca toată lumea, despre conspiraţie; căreia conjuraţii de bună credinţă îi făceau destulă publicitate prin fanfaronada lor. Şi totuşi, văzând lume multă, pe chipul său se putea citi o undă de mirare.

Îi privi pe parizieni şi salută femeile cu politeţe. Zeflemeaua nu-i stătea în fire.

Dacă cineva căscase ochii cât portalurile de la Notre-Dame, acela era Pistol, exploatatorul lui Vincent Goret.

În vreme ce-i punea acestuia din urmă un căluş zdravăn, se gândea: "Domnul Paul s-a schimbat mult! Dar ce contează? Oricum rămâne cel mai frumos bărbat din Paris! Ce june prim ar face la teatrul Porte-Saint-Martin{99}! "Bobino" e prea mic pentru unul ca el!"

— Domnule baron, începu Nicolas, adresându-i-se simplu şi nepretenţios, sunt încântat să vă primesc la mine.

Paul se oprise la câţiva paşi de el.

Nu ezita, dar sprâncenele se încruntaseră uşor, de parcă abia atunci şi-ar fi dat seama de latura penibilă a intervenţiei sale.

Pentru parizieni, timpul părea că s-a oprit în loc. Cu greu reuşeau să-şi ascundă neliniştea.

Numai stăpânul casei rămăsese cu zâmbetul pe buze.

"Da' mare actor mai e pungaşul ăsta!" se minună Pistol. "Ce ipocrit! Şi ce tupeu pe el!"

— Domnule, vorbi într-un târziu Paul Labre, am a vă spune unele lucruri, ce-ar putea suna cam neplăcut pentru urechile unor femei.

— Doriţi să stăm de vorbă între patru ochi? întrebă Nicolas, fără să se tulbure.

— Nu, răspunse Paul. Nu-i vorba de asta.

Apoi, schiţând un gest de nerăbdare, adăugă:

— Am nevoie de prezenţa acestor domni, dar mă tem că le voi ofensa pe doamne.

"Prinţul" vorbi cu glas coborât şi plin de demnitate:

— Domnule baron, n-am avut onoarea să vă cunosc până acum şi mi-ar părea nespus de rău să cred că aveţi ceva împotriva mea.

În jurul lui, parizienii rămăseseră nemişcaţi şi tăcuţi.

Un observator şi-ar fi dat îndată seama că îngrijorarea lor scăzuse simţitor. Indiferent ce-avea să se întâmple de-acum încolo, era clar că omul din faţa lor nu venise să le ceară socoteală pentru uciderea fratelui său.

Şi-n mintea "prinţului" roiau cam aceleaşi gânduri. În plus, îşi spunea că, aşa calm şi detaşat cum îl vedea, Paul Labre nu putea să fi aflat despre asasinarea Thérèsei Soûlas. Şi totuşi, Nicolas trebuia să facă un mare efort de voinţă pentru a-şi păstra sângele rece.

Îl înspăimânta şi dogma *"tăierii crengii bolnave"*.

Ghicise gândurile lui Lecoq.

Dimpotrivă, conjuraţii începuseră să se agite. În departamentul Orne oamenii sunt destul de irascibili. Nu le trebuie prea mult ca să le sară ţandăra.

— Parcă-mi vine să strănut, mormăi unul dintre fraţii Portier de la Grille. Ei, fir-ar să fie!

— Şi mie e cât pe-aci să-mi sară muştarul!

— Să vorbiţi aşa cu moştenitorul…

— Sst! îi atenţionă domnul Lefébure, prudent ca matematica

aplicată în industrie.

Numai cavalerul de la Prunelaye îşi păstră autoritatea, aşa cum se cuvenea unui viitor prefect.

— Ce-i asta? întrebă el. Tânărul a venit aici ca să caute pricină?

— Nu dumneavoastră! răspunse sec Paul Labre.

— Atunci, cui? strigară în acelaşi timp patru-cinci glasuri de conspiratori înfuriaţi.

Paul arătă cu degetul spre "prinţ" şi spuse scurt:

— Lui.

Într-o clipă, ceilalţi îl înconjurară, iar Poulain şi nepotul lui Molard ridicară pumnul.

— Domnilor! Domnilor! încercă să-i potolească prinţul.

Se pare că Paul era un bărbat destul de viguros, pentru că îi îndepărtă cu uşurinţă pe cei ce se apropiaseră prea mult.

— Cu el am treabă! vorbi Paul, când în jurul lui se făcu loc liber Bănuiesc că vreţi să mă întrebaţi de ce. Nu vreau şi nici nu pot să vă răspund. E vorba de-o femeie. Puţin îmi pasă dacă acest om este un impostor sau nu. Nu-i de datoria mea să-i răzbun pe naivii pe care-i înşeală sau îi stoarce de bani. Mie îmi ajunge să ştiu că o dată în viaţa lui s-a purtat ca un laş şi-un mizerabil.

— Pe toţi dracii! izbucni cel mai mare dintre fraţii Portier de la Grille. Orice câine turbat trebuie stârpit!

Şi se repezi spre Paul, care doar îl atinse, trimiţându-l cu picioarele în sus în mijlocul conspiraţiei descumpănite.

Paul se apropie de prinţ, dar acesta îl opri cu un gest semeţ, fără a-şi pierde zâmbetul.

— Consider că aţi spus tot ce-aveaţi de spus, domnule baron.

Apoi adăugă, aproape în şoaptă:

— Mâine, la şase dimineaţă, la răscrucea Foux. Aleg pistolul.

— Dar nu există duel fără martori! strigă cavalerul, furios la culme. Îl poftesc pe domnul acesta să-şi găsească în întreg ţinutul măcar un singur martor!

— Martorii mei, urmă şi "fiul preasfântului Louis", sunt colonelul Bozzo şi domnul Lecoq de la Perrière. Aş putea cunoaşte numele martorilor dumneavoastră, domnule baron?

— Am să vi le comunic în curând! replică Paul.

După care salută din nou femeile şi se retrase.

De cum plecă, zeloşii conspiratori explodară ca nişte petarde. Cum se poate să aibă loc un asemenea duel? Era un act criminal şi denaturat! Un sacrilegiu!

Capetele încoronate nu-şi riscă viaţa în duel.

Fiecare voia să se bată în locul prinţului.

— Monseniore! Viaţa mea vă aparţine! se auziră mai multe glasuri odată.

Desigur, nu parizienii vorbiseră astfel.

"Fiul preasfântului Louis" le mulţumi cu acea măreţie şi seninătate care le stă atât de bine păstorilor de popoare. Când pronunţă următoarele cuvinte memorabile, avea de departe aerul lui Henri al IV-lea de pe Pont-Neuf{100}.

— Domnilor, înainte de-a fi un Bourbon, sunt francez şi gentilom. Ca să te poţi pune la adăpostul unei coroane, trebuie ca mai întâi s-o porţi. A mea e-acum pe fruntea unui uzurpator, iar eu voi ajunge să domnesc în Franţa asemeni strămoşilor mei, monarhi cavaleri, prin dreptul obârşiei şi-al spadei mele.

Toţi conjuraţii păliră de emoţie.

Chiar şi fostul elev al şcolii Politehnice, care era de felul lui un sceptic, nu se putu stăpâni să nu exclame:

— Domnilor, vom avea un mare rege!

În acest timp, colonelul îi şopti lui Lecoq:

— Vezi tu, l'Amitié, iubitule, totuşi băiatul ăsta-i foarte înzestrat!

— Simte că suntem pe urmele lui, răspunse Lecoq, ridicând din umeri. Răbdare!

— He-he, dragul meu! exclamă bătrânul. Când eşti pe urmele cuiva, n-ai motive să fii sigur pe tine. Nu se ştie când îţi poate arde o lovitură cu piciorul!

— Totdeauna pus pe glume, Tată! mormăi Lecoq. Dar, sst! Uite că vine Nicolas! Se pare că aşteaptă felicitări!

— Domnilor, vorbi "prinţul", şi mai ales, frumoasele mele doamne, vă cer îngăduinţa să discut pentru câteva momente cu prietenii mei de la Paris.

Ceilalţi se dădură la o parte, plini de respect.

"Prinţul" şi parizienii veniră atât de aproape de tufişul unde se afla Pistol, încât acesta se târî câţiva paşi mai în spate, virându-i şi mai adânc căluşul protejatului său Goret.

— Ei, bine, sire! vorbi Lecoq. Aşteptăm ordinele sacre ale Majestăţii voastre.

— Gata cu gluma! zise falsul prinţ cu voce fermă. Aici fiecare îşi joacă propria piele. Mai sunt cu şeful acestei combinaţii sau nu?

— Tu eşti şeful, scumpule, îl linişti colonelul. Iar adineauri, l'Amitié' mi-a spus că eşti un tip pe cinste! Să ştii că la urma urmei, ţine mult la tine.

"Prinţul" nu-l scăpă din ochi pe Lecoq.

— Toulonnais! zise el în şoaptă. Nu vrei să punem mâna fiecare pe câte-un cuţit şi să isprăvim odată pentru totdeauna?

— Nu! răspunse Lecoq. Prefer să-ţi strâng mâna prieteneşte.

— Ei, bravo! se bucură colonelul. Hai, îmbrăţişaţi-vă, iubiţilor!

"Prinţul" îi strânse mâna cu şi mai multă putere, apoi considerând că terminase cu Lecoq, continuă:

— Orice s-ar întâmpla, nu putem rămâne aici. Epilogul afacerii Goret trebuie să se petreacă în altă parte. Eu unul am s-o conving pe Mathurine să meargă cu mine în Corsica, unde ne putem duce planul la bun sfârşit fără probleme. Iată miza cea mare. Şi încă nu-i târziu să facem precum am stabilit. Cât despre cealaltă poveste, în felul acesta pun mâna pe Paul Labre. Va trebui ca el să fie arestat chiar în timpul duelului, sub acuzaţia de-a fi ucis-o pe Thérèse Soûlas. Dar cum şi lucrurile cele mai bine puse la punct pot uneori da greş, vreau ca Louveau să fie mâine dimineaţă cu puşca la Belle-Vue…

— Joci tare, băieţel îl întrerupse Lecoq. Să ştii că nu-i rău deloc!

Colonelul era emoţionat până la lacrimi.

— Louveau va trage în acelaşi timp cu mine, continuă prinţul. Astfel, viu sau mort, baronul *va plăti* legea. Cât despre cealaltă datorie, v-aţi asigurat de junele Goret?

Înainte de-a fi rostit numele de Vincent, Pistol îi şi astupase urechile cu mâna.

"Acu-i momentul ca ăsta să-şi facă intrarea în scenă", se gândi el.

Şi ridicând brusc glasul, i se adresă şchiopului, spunând:

— Hei, flăcău, aud zvon de glasuri prin apropiere. Hai, c-ai să capeţi de mâncat şi de băut.

Nici nu-şi sfârşi bine vorba, că se trezi înconjurat din toate părţile. Lecoq îl înşfăcase de gât, iar Vincent, care încercase să fugă, fusese trântit la pământ de Nicolas.

— Fără prostii! articulă Pistol, păstrându-şi — ca totdeauna — sângele rece. Pe mine gesturi din astea mă cam şifonează! Şi încă din fragedă pruncie! Mai bine vedeţi că l-am adus pe creştinul ăsta, care ştiţi cu toţii că trebuie să plătească legea. Uite şi cuţitul, pe care l-au observat atâţia martori cât aţi comandat. Amărâtul se plânge de foame şi de sete… şi să ştiţi că nici eu nu m-aş da în lături să îmbuc ceva.

Capitolul XVIII - Înainte de duel

Pistol arborase cu atâta graţie şi naturaleţe limbajul clienţilor obişnuiţi ai cabaretului *L'Épi-Scié* încât chiar şi Lecoq — care altfel era cunoscut pentru perspicacitate — avu vaga impresie că-l mai văzuse când va lucrând pentru ei.

Nu era momentul să-i ia un interogatoriu şi nici să-l supună unor cercetări amănunţite.

În împrejurările de faţă, un om priceput era cum nu se poate mai binevenit.

Reuşi să pătrundă şi aici, ca şi la fermă, ba chiar mai uşor, întrucât, fără a avea de înfruntat riscul de-a părea că ştie prea multe,

se folosi de ceea ce aflase trăgând cu urechea, astfel încât din prima clipă câştiga încrederea banditţilor.

Vincent Goret fu lăsat cu totul în paza lui. Răspundea de el cu propria-i viaţă. În plus, i se ceru să rămână la dispoziţia consiliului zi şi noapte.

Când aceste amănunte fură puse la punct, Pistol îl conduse pe "atentator" în bucătărie. Tânărul nostru era de felul său o fiinţă bună şi îndatoritoare, aşa încât îl îndopă pe prizonier până când acesta fu gata să plesnească.

În ziua aceea şchiopul fusese martor la o groază de întâmplări, din care, însă, nu pricepuse nimic. Pe el îl chinuia un singur gând şi-o singură speranţă: să fie bogat, ca să poată mânca şi bea de dimineaţă până seară.

Pistol îi ascultă cu un aer distrat planurile naive, limitate la propria-i burtă, dar în tot acest timp continua să cugete. Iar de subiecte de gândire — har Domnului! — nu ducea lipsă.

Ce-aţi zice de un paşnic vânător, care şi-a luat puşca în mână dis-de-dimineaţă, cu gând să doboare vreo doi iepuri şi care se trezeşte, dintr-o dată, în mijlocul unor fiare sălbatice? Pistol trebuia să admită că va avea mult de furcă.

Fusese trimis pe urmele unei vechi crime. Până în acest punct, nu era vorba decât de-a da unul sau mai mulţi răufăcători pe mâna justiţiei. Şi iată că se găsea în faţa unui păienjeniş de noi crime, ale căror iţe se intersectau, se împleteau, se încurcau… Cel puţin una fusese deja comisă; celelalte fuseseră plănuite şi urmau să fie puse în execuţie.

Thérèse Soûlas! Nu trecură nici câteva ore de când plecase de lângă ea, cu inima strânsă de presentimente, şi iată că auzise ecoul îndepărtat al împuşcăturii care o lăsase neînsufleţită la marginea pădurii.

Căci, spre deosebire de tânărul Goret, Pistol înţelegea tot.

Pricepuse întreaga poveste a reginei Mathurine, de parcă i-ar fi fost explicată până în cele mai mici amănunte. La fel de bine ştia şi ce soartă îl aştepta pe bietul şchiop.

Cât despre ameninţările ce pluteau asupra capului lui Paul Labre, ar fi fost gata — la nevoie — să întocmească un raport la fel de lucid ca şi cel prezentat de bătrânul colonel la sfatul de taină al "Fracurilor Negre".

Şi totuşi, încotro să-şi îndrepte atenţia mai întâi? Încotro s-o apuce? Indivizii nu pierdeau vremea de pomană şi trebuia să se străduiască să ţină pasul cu ei.

Baba aia hidoasă, madam Goret, nu era la urma urmei decât o fiinţă omenească. Oare era înţelept s-o pună la curent cu ce se întâmpla? Nu l-ar fi crezut: mascarada îi luase minţile.

De altfel, ea nu se afla în pericol imediat. Nu putea fi *lichidată* decât după căsătorie.

Să denunţe totul la poliţie?

Pistol era un copil al Parisului. Prin urmare, încrederea sa în justiţie nu depăşea anumite limite. În schimb, avea o încredere fără margini în propriile-i forţe.

Fără îndoială, problema cea mai urgentă era Paul Labre. Auzi, drăcie! Un bărbat atât de frumos, şi pe deasupra îndrăgostit. Cu glas grav şi melodios! Dar ce naiba caută printre nemernicii ăştia? Flăcăi frumoşi ca el nu trebuiau lăsaţi de capul lor: cum făceau un pas, cum trânteau o prostie!

Primul gând al lui Pistol fu să meargă la baronul d'Arcis, ca să-l descoase şi să-l povăţuiască să stea liniştit. Lucrurile i se păreau cât se poate de simple. Doar era atât de sigur de superioritatea propriei inteligenţe!

Dar chiar acest autocompliment îl făcu să chibzuiască mai profund. Să discute cu Paul Labre nu însemna să-l şi convingă. Era posibil că baronul să ridice unele obiecţii, sau chiar să-i dea vreun ordin.

— S-a întors lumea cu susu-n jos, ce mai! gândi el cu voce tare.

Şchiopul îi răspunse cu gura plină:

— Când banii maică-mi o să fie ai mei, am să-ţi fac cinste, ca să intri cu mine prin cârciumi. Singur nu-ndrăznesc.

— Taci şi-nghite, caraghiosule! îi porunci Pistol.

Nu, nu trebuia să se ducă la Paul Labre. Dacă ar fi procedat aşa, şi-ar fi compromis întreg prestigiul.

De altfel, şi-n teatru salvatorul rămâne întotdeauna înconjurat de o aureolă.

Pe Paul Labre trebuia să-l salveze, chiar şi împotriva propriei lui voinţe.

— Nu-i aşa, caraghiosule? exclamă tânărul, mulţumit de ideea care-i venise. Dacă vrei să scapi pe cineva de la înec, primul lucru pe care trebuie să-l faci e să-l năuceşti puţin, fără să-l loveşti prea tare — ca să nu te-ncurce.

— Dumneavoastră îndrăzniţi să intraţi într-o cârciumă? îl întrebă Vincent.

— Fii liniştit! Când am să termin cu domnul Labre, am să fac om din tine. Dar nu te poţi ocupa de toţi odată! O să mergem împreună în capitală, şi-acolo am să învăţ cum să-ţi toci milioanele cu damele de la "Bobino", asta tot străduindu-te să-ţi faci un rost.

— Sunt multe crâşme de-aici şi până la Paris, nu? întrebă Vincent.

— Câte fire de păr pe dovleacu-ăla al tău, nătărăule. Acu' ţine-ţi gura, că mă gândesc!

Vincent Goret, plin ochi de mâncare şi băutură, visa cu voluptate

un drum nesfârşit, mărginit numai de cârciumi, din care nu-i scăpa nici una.

Intră în fiecare, bând şi mâncând pe săturate, iar burdihanul lui — la fel de miraculos ca visul — era un sac fără fund.

Dădea pe gât tot rachiul de pere, toată slănina şi toţi cartofii din lume, fără nici cea mai mică dificultate.

— Uite ce e! zise deodată Pistol, luându-şi un ton profesoral. Un tânăr parizian nu se pricepe la cai la fel de bine ca arabii din deşert. Fiecare ţinut cu obiceiurile lui: chinezii cu porţelanurile, americanii cu tabacherele lor, care servesc şi de umbrele, şi de grătare de friptură, bă la nevoie chiar şi de araci pentru vrejurile de mazăre... Italienii cu şmecheriile şi cu muzica... Ascultă, fleţule, ştii să mâni un cal?

— Păi, da! răspunse Vincent.

— Da' ai de unde să iei doi cai?

— De colo, de pe islaz.

— Atunci, mişcă-ţi fundul şi-ntinde-o!

— Păi n-am mâncat toţi cartofii! De ce să-i las în farfurie?

— Am zis: "Întinde-o!" O să plecăm călare. Cândva, în pădurea Vincennes, am mâncat o minune de carne de vită cu legume. Eram împreună cu Mèche. Valet!

Apăru un servitor de la castel.

— Dacă întreabă cineva unde-i tânărul *fashionable*, sosit de la Paris — e vorba desigur despre mine — să le spui că-l plimb niţel pe "atentator", ca să-l menţin în formă. Hai, nătângule, lungeşte pasul!

Îi făcu vânt afară lui Vincent, apoi ieşi şi el.

Un sfert de oră mai târziu, amândoi goneau călare pe doi cai fără şa, şterpeliţi de pe islaz.

— Mergem la Ferté-Macé, zise Pistol. Vreau să te prezint domnului Bodoît, căruia îi merg la suflet adolescenţii curaţi şi educaţi ca tine. Am un plan: o să reconstruim decorul din actul patru, tabloul opt: ripa zisă şi Valea-Groazei, jandarmi, armată, puşcoace, şi tot tacâmul. Tot pe-acolo se află şi crâşma aia unde-ţi spuneau c-am gustat o mâncare să-ţi lingi degetele, nu alta. Soldat, la datorie! Ah, ce-am să mă mai distrez!

* * *

La Château-Neuf avea loc o mare paradă, urmată de o primire de gală, în cadrul căruia Mathurine Goret, regină a Franţei şi Navarrei, avea să fie prezentată nobililor de prin împrejurimi.

Uneori adevărul e cel mai greu de crezut. Parisul şi provincia au două feluri diferite de nebunie. Parisul ar fi fost neîncrezător în faţa strălucirii groteşti a unei astfel de ceremonii.

Cât despre regina Goret, aceasta depăşi în asemenea măsură orice

limită a ridicolului, încât doamna Le Camus de La Prunelaye părăsi masa festivă înainte de desert.

Cavalerul, însă, rămase pe loc, în calitate de persoană oficială.

Între fructe şi brânzeturi, Nicolas se folosi de privilegiile stirpei sale şi avu generozitatea de-a vindeca vreo câteva persoane suferind de scrofuloză{101}.

Fu o zi de-a dreptul memorabilă. La cafea se făuriră multe proiecte de viitor. Regina binevoi să-l asculte pe fostul elev al şcolii, care-i semnală pericolele unei reveniri prea bruşte la sistemul feudal.

Regina îi arse chiar un pumn în spate, întrebându-l cât timp îşi va putea păstra favoriţii în jurul ei.

De mai multe ori, Alteţa sa Regală se plânse de crampe.

Totul pentru fericirea Franţei! Aceasta era tema preferată a cavalerului — viitor perfect — care în sfârşit, se prăvăli sub masă.

Nepotul lui Molard venise şi el, ca să pretindă douăzeci şi opt de tutungerii.

Poulain lansă propunerea ca pe toate drumurile să fie plimbate capetele paznicilor de câmp, înfipte în vârf de pari.

În sfârşit, lucrul cel mai important era că Mathurine, entuziasmată de succes şi fericită să vadă cât de uşor putea fi guvernat un stat atât de important, să consimtă să plece din Normandia, ca să viziteze capitala.

Singura condiţie pe care o puse, era ca slujba căsătoriei să fie oficiată de arhiepiscopul Parisului, în catedrala unde slujea de obicei.

Plecarea la Paris însemna rezolvarea unei mari probleme, de primă însemnătate pentru mersul afacerii. Pentru o femeie ca Mathurine, drumul spre Paris era tot una cu drumul spre Corsica, iar faptul că avea să traverseze marea nu însemna nimic. Odată ce *bogătana* s-ar fi aflat în Sartène, în mâinile Fraţilor Milei, milioanele ei deveneau nişte fructe coapte, pe care bandiţii nu trebuiau decât să întindă mâna, ca să le culeagă.

Chiar şi domnul Lecoq de La Perrière, care fusese absent aproape toată ziua, plecând imediat după ce se împăcase atât de "sincer" cu "fiul preasfântului Louis", primi cu zâmbetul pe buze acel buchet de veşti bune.

Dar şi veştile aduse de domnul Lecoq erau îmbucurătoare.

Moartea doamnei Soûlas făcuse deja vâlvă în tot ţinutul.

Nota de plată a lui Paul Labre era, desigur, *achitată*.

Cavalerul-perfect nu se înşelase.

Paul Labre îşi pierduse o zi întreagă în căutare de martori, fără a găsi nici măcar unul. Aceia dintre gentilomii şi proprietarii din împrejurimi care nu făceau parte din conjuraţie se temeau de ea.

Paul Labre se întorsese acasă pe la ceasurile opt seara, trist şi frânt de oboseală. Zadarnic încercase să dea de Ysole. Trecând prin

Mortefontaine, îl surprinse cu câtă consecvenţă îl evitau toţi trecătorii.

În spatele lui se auzeau şoapte.

— Încă mai are puşca! spuneau oamenii.

Servitorul lui normand îl întrebă, pe un ton care lui Paul i se păru cam ciudat, dacă în acea zi urcase până la Belle-Vue-du-Foux.

Amintirea întâlnirii cu Ysole îl făcu să roşească uşor.

Valetul nu-şi lua ochii de pe el.

— Nu! răspunse Paul, dintr-o pornire de-a fi discret, de dragul domnişoarei de Cham-pmas.

Servitorul clătină din cap şi se îndepărtă murmurând:

— Cu atât mai bine pentru dumneavoastră, domnule!

Când slujnica veni să-i aducă de mâncare, el refuză, iar ea îi zise:

— Bănuiam eu că n-o să aveţi inimă să mâncaţi…

Nici unul dintre servitori nu pomeni despre încercarea generalului de-a pătrunde în casă.

În curând vom vedea şi motivele acestei tăceri.

Pendula sună orele nouă. Paul era singur şi cufundat în gânduri. Nici unul din servitori nu venise să-i aprindă lampa, încăperea era luminată doar de o rază de lună, strecurata prin perdeaua de muselină.

De mult nu mai simţise Paul aşa o apăsare pe suflet.

Nu-şi putea explica: doar câteva ore îl mai despărţeau de cea mai mare bucurie a vieţii sale, însă din toată fericirea şi pasiunea de altădată îi rămăsese doar un gust amar şi o vagă senzaţie de durere.

Îşi simţea sufletul mai rănit şi mai descurajat ca niciodată.

Iubirea nu are nevoie de cuvinte… Cuvintele nu-i sunt de nici un folos. În amintirea întâlnirii cu Ysole, dureroasă ca o rană, se mira şi el că nu mai descoperă nici urmă de dragoste.

Şi totuşi, venise singură la el. Singură îl alesese pe Paul. Oare ura fusese singurul motiv?

"Te voi iubi". Aşa-i făgăduise. Asta însemna aproape "te iubesc".

Se ştie însă cu cât e mai subtilă şi mai sigură memoria faţă de urechea cea mai fină. Amintirea e cea care selectează nuanţele şi care recunoaşte înţelesurile ascunse.

Dintre toate facultăţile umane, memoria este cu siguranţă cea mai utilă spiritului de observaţie al pactului şi talentului iscoditor al diplomaţilor.

Din nou Paul ascultă în gând glasul dulce şi grav al frumoasei Ysole.

Întreaga lui fiinţă se înfiora de aducerea-aminte a acelui unic moment de voluptate din viaţa lui.

În glasul ei nu mai regăsea, însă, vibraţia emoţională care-l făcuse cândva să tresară.

Privit de la distanţă, totul se calma, devenind ceva obişnuit: până

şi ura dispărea, la fel ca şi dragostea!

Ura Ysolei! Ura mândră şi pătimaşă a fecioarei batjocorite! Mânia care făcuse ca ochii să-i strălucească atât de frumos!

Acum, acea scânteie părea falsă şi nelalocul ei. Ura era la fel de artificială ca iubirea.

Şi totuşi, de ce să joace tot acest teatru faţă de un străin?

Şi în vreme ce gândea astfel, Paul era pradă acelei vagi nelinişti, care face că uneori regretele să semene cu presimţirile.

Luna se ascunsese în nori. În încăpere se lăsase un întuneric deplin.

Paul auzi un foşnet uşor.

Oare cum se poate numi acel fluid, acea legătură misterioasă, imaterială şi aproape neverosimilă, complet străină de existenţa fizică?

Mintea omenească a scornit o puzderie de minciuni cu privire la un adevăr pe care nu l-a descoperit încă: comunicarea între suflete.

Nu se ştie cum se întâmpla, dar este o realitate: sufletele se ating unul de celălalt cu antene necunoscute.

Foşnetul uşor, acea mişcare imperceptibilă, îl smulse pe Paul din visare, aducându-i în gând pe Suavita.

Mai întâi, se simţi iritat, pentru că fata pica într-un moment nepotrivit, tulburându-i reveria, în acelaşi timp dulce şi dureroasă.

Apoi, făcu ceea ce face orice suflet bun, care se-arată milos chiar şi fără voia lui, la fel cum Isus cerea să fie lăsaţi copiii la el. Încetă să se mai apere de această delicioasă diversiune, părându-i-se că prezenţa Suavitei îi va uşura inima.

Cum singuraticii gândesc de multe ori cu voce tare, rosti numele Blondettei, aşa cum repetase de-atâtea ori numele Ysolei, în cursul aceleiaşi seri.

Din umbră se desprinse un suspin.

— Eşti aici, fetiţo? întrebă Paul, aproape fără voie.

Bineînţeles că nu aştepta nici un răspuns.

Se auzi un pas uşor, abia atingând podeaua, şi luna, ieşită din nori, lumină silueta delicată a sărmanei mute.

— Biata de tine! murmură Paul. N-am nici un chef de joacă. Ce ghiduşie aveai în minte? Sau poate voiai să mă sperii?

Blondette se apropie de el.

Paul o strânse la piept, cum făcea întotdeauna, şi încercă să-i citească în privire.

— Râzi, ştrengăriţo! zise el.

Dar lumina lunii era înşelătoare. Blondette nu râdea. Inima lui Paul bătea să-i spargi pieptul. I se păru că aude un suspin.

— Ce-i cu tine, sufletul meu? întrebă el, neliniştit.

Blondette îşi sprijini fruntea de pieptul lui.

Tulburat, Paul bâjbâi după un chibrit, pe care-l scapără, aprinzând sfeşnicul de pe masă.

Chipul angelic al Suavitei era roşu şi umflat de plâns. Lacrimi mari continuau să-i şiroiască pe obraji.

Capitolul XIX - Fără cuvinte

Paul o iubea pe biata Suavita mai mult decât un frate mai mare: o iubea ca un tată. Sau, cel puţin, aşa îşi închipuia.

Nu-şi dădea seama că iubirea lui pentru Ysole îl făcea să sufere ca de o boală.

Nu ştia că un bolnav de dragoste nu se vindecă decât printr-o altă dragoste.

Şi cât de mult ar fi ar fi dat să ştie, biet suflet nobil şi curat, întârziat în naivităţile copilăriei! Şi asta pentru că, deşi nu se cunoştea pe sine, ghicise de la început ce se petrece cu Suavita.

Şi cât îşi dorea s-o poată face fericită!

Aprinzând sfeşnicul, nu făcea altceva decât să-i redea fetei graiul. În întuneric Suavita era cu adevărat mută, în vreme ce, la lumină, ochii ei începeau să vorbească.

Paul întrebă acei ochi frumoşi, în care se pricepea să citească atât de bine. Într-adevăr, ochii Suavitei începură să vorbească. Astăzi, însă, răspunsul lor era confuz şi neliniştit, astfel încât, spre marea lui mirare, Paul nu era în stare să-l descifreze.

Asta din pricină că limbajul în care comunicau amândoi cuprindea doar câteva cuvinte, toate raportate la situaţia dintre ei.

Aceste cuvinte puteau spune cum fetei îi plăcea din ce în ce mai mult să se afle în preajma lui Paul, cât era de fericită când el se întorcea acasă şi cât de tristă când pleca. De câteva săptămâni, aceste cuvinte mute puteau exprima acea adorabilă gelozie a fetei fără de prihană, care suferă, încercând să zâmbească, pentru a-şi ascunde durerea.

Erau cuvinte încântătoare, dar nu puteau exprima chiar tot.

În faţa unei idei noi, sau mai complicate, Suavita amuţea din nou, sau mai curând, vorbea în zadar, căci Paul nu era în stare s-o înţeleagă, de parcă, întorcând pagina cărţii preferate, ar fi dat dintr-o dată de rânduri scrise într-o limbă necunoscută.

Aşa se întâmpla şi acum. Din capul locului, Paul Labre pricepu că micuţa lui protejată avea a-i spune lucruri care depăşeau sfera comunicării lor obişnuite.

Vocabularul lor obişnuit nu conţinea şi mijloacele de-a exprima astfel de idei.

Şi era vorba de lucruri grave: pentru prima dată, din dorinţa disperată de a fi înţeleasă, Blondette făcea eforturi vizibile şi dureroase de-a articula un sunet.

Gâtlejul i se contractă şi conturul delicat al gurii îşi pierdu graţia. Fata îşi aplecă fruntea în mâini, în semn de descurajare.

— Dar ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat scumpa mea? întrebă Paul, strângând-o la piept. Eşti necăjită?

Ochii ei albaştri încuviinţară, strălucind de speranţă.

"Întreabă-mă", părea ea să-i spună. "Caută. Încearcă..."

Asta făcea parte din codul lor, Paul înţelese şi se supuse de îndată.

— Cineva te-a făcut să suferi, draga mea?

Degetul ei îi atinse pieptul. Paul se încruntă uşor.

Dar ea îşi scutură energic pletele blonde; părând a-i spune: "Nu, nu! Nu-i vorba de gelozia mea!"

Apoi îşi ridică ochii albaştri spre cer: "De n-ar fi decât asta!"

— Ai văzut pe cineva? întrebă Paul.

Lacrimile Suavitei se zvântaseră din efortul supraomenesc de a-şi exprima gândul. Acum, însă, din nou o podidi plânsul.

— Mă îngrijorezi de moarte, fetiţo! exclamă Paul.

La auzul cuvântului *moarte*, ea îi strânse mâna cu atâta putere, încât Paul o privi înspăimântat.

— A murit cineva? insistă el. Da? Cineva care-ţi era drag?

Ea încuviinţa mereu.

Paul întinse mâna să apuce clopoţelul.

— Cel mai bine e să-i întreb pe servitori, gândi el cu voce tare.

Dar ea scutură capul cu violenţă.

— Nu vrei? o întrebă Paul. De ce nu vrei?

Pentru a doua oară, fata îi atinse pieptul cu degetul, ca pentru a-i spune că-i vorba despre el însuţi.

— Pe cinstea mea, Blondette, iubita mea! Nu pricep o iotă!

Ea făcu un nou efort, care-i aduse sângele în obraz. S-ar fi zis că, în sfârşit, cuvintele stăteau să-i ţâşnească de pe buze.

— Niciodată nu te-am văzut aşa, vorbi Paul Labre. Văd că gândeşti destul de lucid.

Suavita îl întrerupse cu un gest categoric: "Cât se poate de lucid".

El vru s-o strângă la piept, dar ea se smulse din braţele lui şi dintr-un salt ajunse lângă masă, unde se găsea o pană şi călimara.

Apucă pana.

Era ceva atât de nou, încât Paul rămase stupefiat. Oare Suavita ştia să scrie?

Dar până, pe care fata o muiase cu hotărâre în cerneală, li tremură câteva clipe între degete, după care Suavita îşi luă capul între mâini, izbucnind în hohote de plâns.

— Draga de tine, ai uitat! îi zise Paul, încercând să surâdă.

Se simţea cuprins de o mare tulburare. Ca s-o ascundă, vorbi mai departe:

— Dar se vede treaba că ai ştiut o mulţime de lucruri!

Suavita plângea cu sughiţuri.

Apoi se ridică brusc şi alergă în hol, unde Paul îşi lăsase puşca de vânătoare.

Fata îi arătă arma cu un gest acuzator, care-ar fi înspăimântat o întreagă sală de teatru.

— Adică? întrebă Paul, cu glas gâtuit.

Ea puse puşca la ochi.

— A fost ucis careva?... începu el.

Ea lăsă să-i cadă puşca şi-şi încrucişa braţele pe piept. Apoi, cu un aer dement şi tragic, veni lângă Paul şi-i puse mâna pe braţ.

— Eu? întrebă el la întâmplare.

Se opri, uluit, pentru că ochii fetei răspundeau: "Da."

— Oare chiar îşi pierde minţile cu-adevărat? îngăimă el, simţind cum i se strânge inima.

Ea îi zgâlţâi braţul cu violenţă, iar privirea răspunse clar, ca un cu vint rostit: "Nu! Nu sunt nebună!"

Dar mai mult de atât nu putu exprima şi începu să-şi frângă mâinile de disperare.

— Stai o clipă! interveni Paul, care simţea cum îl năpădeşte o sudoare rece. Linişteşte-te. Ştii bine că până la urmă tot ne înţelegem. Eu n-am fost ucis, atunci am ucis?

Suavita îşi lăsă capul în piept.

— Da? întrebă Paul.

Ochii ei frumoşi şi înlăcrimaţi răspunseră că da.

— Şi tu, tu crezi una ca asta?

Nu-şi termină vorba, pentru că braţele. Suavitei îi înlănţuiră gâtul. Printr-un gest mai iute ca gândul, fata îşi lipi buzele de cele ale lui Paul. Buzele ei ardeau.

Apoi fugi în celălalt capăt al încăperii.

Paul rămase tremurând tot de acest sărut virginal şi fierbinte.

Vru să pornească spre fata care rămăsese departe de el, fremătând din tot trupul. Însă se opri pe loc, neputându-şi stăpâni admiraţia pentru frumuseţea şi graţia ei.

Semăna cu o pictură, înfăţişând pudoarea feciorelnică, aşa cum o schiţase fantezia unui maestru al penelului.

Era mândră, dar blândă. Îşi regretă gestul, însă numai din instinct. În ea se năştea femeia, iar în surâsul ci se împleteau nevinovăţia şi voluptatea.

Poate că în această clipă. Paul putuse să arunce o privire în străfundurile propriului suflet. Dar numai pentru o fracţiune de secundă.

Printr-un gest superb, în acelaşi timp expresiv şi plin de demnitate, Suavita puse capăt acestui incident neprevăzut. Apoi, cum Paul continuă s-o fixeze cu o privire întrebătoare, veni către el, ţinând în mână un mic medalion de cristal, pe care-l purta la gât.

Ne temem ea nu cumva cititorul să ia acest mic medalion drept o recuzită de melodramă, cu atât mai mult cu cât el conţinea o şuviţă de păr a răposatei contese de Champmas.

Fără a dispreţui geniul unor scriitori abili, care se slujesc de asemenea bijuterii drept pretext pentru a aduce în scenă evenimente importante, autorul consideră că n-a abuzat niciodată până acum de "cruciuliţa primită de la mama". Şi n-o va face nici de-acum încolo.

Medalionul cu pricina era pur şi simplu un dar de la biata Thérèse: un act de devotament parţial, o pornire de tandreţe, dusă numai până la jumătate, ca toate gesturile acestei femei fără noroc.

Thérèse, care avusese un cult statornic, dar steril, pentru cea pe care pe care o numise "sfântă", pusese la gâtul fiicei contesei această relicvă, fără a-i spune că şuviţa, pe care o tăiase cu mâna ei, aparţinuse doamnei de Champmas.

Oricât s-ar fi străduit Suavita, cu acest medalion ar fi fost imposibil să producă un efect oarecare, stârnind duioşia cuiva precum Clampin, zis şi Pistol, şi a altor literaţi de calibrul lui.

Fata îşi reluă pantomima din punctul în care şi-o întrerupsese.

Dacă adusese medalionul, o făcuse pentru a-l sili pe Paul să pronunţe numele Thérèsei Soûlas. Tactica făcea parte din modul lor de a conversa.

Într-adevăr, Paul, care ştia al cui este medalionul, rosti numele Thérèsei Soûlas.

Asta aşteptase şi Suavita: arătă cu degetul mai întâi către puşcă apoi către Paul.

Gestul ei atât de semnificativ, încât Paul strigă uluit:

— Thérèse a fost asasinată, iar eu sunt acuzat de crimă.

Suavita îşi împreună mâinile, apăsându-şi-le pe inimă.

"Eu nu", izbucni ea, fără cuvinte, într-o pornire de adoraţie şi încredere.

Ochii ei îl fixau rugători pe Paul. Apoi îi arătă spre uşă.

— Să fug! exclamă el indignat.

Suavita îngenunche, implorându-l să-i asculte rugămintea, apoi îi luă mâna şi o duse la buze.

Paul rămase pe gânduri. Se gândi la reuniunea pe care o văzuse la Château-Neuf-Goret. Fără vreo dovadă şi fără voia lui, nu se putea totuşi împiedica să nu facă o legătură între oamenii aceia şi uciderea Therèsei, precum şi cu faptul că el era acuzat de crimă.

Dar curând, raţiunea lui se revoltă împotriva unor astfel de ipoteze.

Oamenii aceia nu avuseseră motive să-l considere duşman până astăzi. Cât despre Thérèse Soûlas, cu ce le putuse greşi o biată femeie ca ea? Ca să ucizi, trebuie să urăşti sau să te temi.

— Mi-era dragă Thérèse, vorbi el în cele din urmă. Mai mult decât atât: îi eram profund recunoscător. Mama mea a murit în braţele ei; pe urmă a fost foarte bună cu tine, draga mea, pe când eu nu te puteam îngriji.

Suavita răspunse cu o privire adâncă şi tristă:

— Am plâns-o şi m-am rugat pentru ea.

— Atunci, e-adevărat? strigă Paul. Cine ţi-a spus? Pe cine-ai văzut?

Ea îl strânse de braţ, ca de fiecare dată când voia să puncteze una din întrebări.

Lui nu putea să-i scape gestul, care era una din căile cele mai sigure de-a se înţelege. Însă de data aceasta, îl fulgeră un gând: şoaptele pe care le auzise în spatele său la trecerea prin sat:

— Încă mai are puşca!

Îi veni în minte figura servitorului său normand atunci când îl întrebase dacă în ziua aceea fusese până la Belle-Vue-du-Foux.

La Belle-Vue-du-Foux! Îl săgetă amintirea acelui braconier cu înfăţişare fioroasă, pe care-l zărise o clipă prin frunziş.

Apoi împuşcătura pe care-o auzise la sfârşitul conversaţiei cu Ysole!

Pe urmă, spusele bătrânei sale slujnice: "Bănuiam eu că n-o să aveţi inimă să mâncaţi..."

În timp ce el se gândea, Suavita îşi desprinse uşor braţul şi se întoarse din nou la masa de scris, apucând pana pentru a doua oară.

Paul nu-i acorda nici o atenţie; se rătăcise într-un labirint de gânduri, fără nici un fir care să-l ghideze.

Suavita îşi muie din nou până în cerneală. Cu mână moale şi nesigură, ca cea a unui copil care schiţează primele sale litere, scrijeli ceva pe hârtie. După mai multe încercări neizbutite, rupse foile, dar în sfârşit, sări în picioare şi se repezi la Paul, fluturând în mână o bucată de hârtie.

Paul o luă şi citi cu mare greutate două cuvinte, trasate cu litere chinuite: "Tatăl meu".

Tânărul nu înţelese.

Îşi închipui că fata îl numea "tatăl meu", ceea ce-i stârni o profundă emoţie, în care era şi bucurie şi regret. Întinse braţele spre Suavita, care-l respinse furioasă.

Privirea fetei îi pătrunsese gândul, înţelegându-i greşeala.

Nu numai ochii, întreaga ei fiinţă protesta, spunând, strigând, cu o expresie de-a dreptul vehementă: "Nu tu! Nu tu!"

— Explică-te, scumpa mea! insistă Paul. Hai, încearcă!

Era cumplit de greu. Aici nu mai erau suficiente semnele. Semnele nu mai pot povesti nimic, atunci când punctul de plecare al pantomimei nu era un fapt concret, care să servească drept legătură între două inteligenţe.

Acum Suavita trebuia să istorisească.

Sărmana fată pierduse mult timp mâzgălind cele două cuvinte: "Tatăl meu", răspunsul la ultima întrebare pusă de Paul: "Cine ţi-a spus? Pe cine ai-văzut?"

Numai că de atunci, Paul se lăsase pradă altor gânduri. Nu-şi mai amintea de întrebare.

Suavita încercă să povestească.

Cu o neobişnuită însufleţire, porni să explice ceea ce era cu neputinţă de explicat: în casă pătrunsese un străin… spre surpriza şi bucuria ei, îşi văzuse tatăl… durerea fără seamăn care o săgetase auzind că Paul era acuzat de uciderea Thérèsei Soûlas… Într-adevăr, biata fată reuşi imposibilul.

În timp ce ea se străduia să fie cât mai expresivă, Paul se uita la multitudinea de gesturi intraductibile, la elocvenţa privirii, la pasiunea care-i ţâşnea prin toţi porii, admirând transformarea petrecută în ea.

În Suavita renăştea totul: viaţa, inteligenţa, forţa. Tot, în afară de putinţa de a vorbi.

Dar Paul mai observă un simptom ciudat.

Din ziua când o culcase pentru prima oară pe patul sărăcăcios din mansarda lui din stradă Ierusalim, nu-şi mai amintea s-o fi văzut făcând eforturi să vorbească.

Acum, ea îşi reînnoia şi-şi multiplica eforturile. Neliniştită şi îndurerată că nu se putea face înţeleasă, Suavita îşi arăta cu disperare gura.

Părea că un obstacol se va nărui şi cuvântul aşteptat îşi va lua zborul…

În clipa aceea, servitorul normand deschise uşa şi zise:

— Vă caută o doamnă. A venit călare.

Un suflu ca de furtună mătură orice urmă de emoţie şi tandreţe din sufletul lui Paul.

Suavita îl înlănţui cu braţele şi-l imploră cu ochii mari şi expresivi: "Nu pleca! Te rog din suflet, nu pleca!"

El se desprinse uşor din strânsoare, zicând:

— Aşteaptă-mă, mă întorc!

Inima îi bătea năvalnic, iar buzele îi fremătau, gata să rostească numele Ysolei.

Capitolul XX - "Broken heart"

Englezii folosesc expresia *to die of a broken heart* (a muri de inimă rea), de parcă ar spune a muri de tuberculoză sau de tifos. Se pare că ei cred în iubire mai mult decât noi, francezii, care — pagini în materie de sentimente — explicăm totul prin ruptura unui anevrism{102}.

Suavita se lăsă să cadă într-un jilţ. Era palidă ca un cadavru, de parcă ar fi murit de inimă rea…

Nu cunoştea numele rivalei, n-o văzuse niciodată. Ştia însă, că avea o rivală…

Rivala era iubită.

Iar acum, rivala venise până aici.

Deseori şi-o închipuise: frumoasă şi strălucitoare. Din nefericire, prea frumoasă, pentru că Paul o adora.

De tot atâtea ori se întrebase: "Oare îl poate iubi tot atât cât îl iubesc eu?"

Suavita era un suflet blând şi tandru. Iubirea ei avea fervoarea sacră a unei religii. Trăia din dragostea ei, aşa cum o floare trăieşte din rouă şi raze de soare.

Transformarea pe care i-o admirase Paul mai adineauri i se datora chiar lui. Ar fi fost de-ajuns ca Paul s-o iubească, şi să-i mărturisească dragostea pe care i-o purta, ca gândul ei să se elibereze din lanţuri.

Fata făcea parte din acele fiinţe omeneşti care reînvie la prima mângâiere.

Suavita rămase mult timp nemişcată, parcă strivită de povara propriei nelinişti. Nu plângea, dar ochii mari şi stinşi priveau în gol.

Şi totuşi, asculta, deşi parcă temându-se să audă.

Din interiorul casei răzbătu un zgomot de uşi deschise şi ferestre închise. Suavita tresări uşor. Privirea i se întoarse spre locul pe care, până nu demult, stătuse Paul.

În expresia ochilor ci era adunată toată durerea pură şi profundă pe care o putea simţi o inimă de copil.

Frumoasele ei mâini albe se încrucişară pe genunchi, capul îi apăsă greu pe piept, inundându-i umerii de bucle blonde şi mătăsoase.

În clipa aceea, un glas de femeie străbătu pereţii, spărgând tăcerea din camera de culcare a lui Paul.

Aici se găsea un mic crucifix, pe care i-l dăruise mama sa.

Suavita se ridică anevoie şi porni spre pat, unde îngenunche. Însă nu putea să se roage.

Se îndreptă încet spre uşa pe care ieşise Paul.

Uşa dădea într-o anticameră, dincolo de care se afla salonul.

Glasurile veneau dinspre salon. Glasul lui Paul şi celălalt…

Într-adevăr, Paul era în salon, în picioare, în faţa domnişoarei

Ysole de Champmas, care se aşezase pe canapea.

Pe şemineu se găseau două lămpi, care abia reuşeau să lumineze încăperea, mare, întunecată şi mobilată auster. În schimb, lumina cădea pe trăsăturile frumoase şi mândre ale Ysolei, care ieşea şi parcă şi mai mult în evidentă şi pe care Paul o privea în extaz.

Unde era emoţia timidă ce făcea cândva să-i bată tainic inima? Unde era gândul la micuţa lui Blondette?

Acum o admira pe Ysole. În întregul univers, pentru el nu exista decât Ysole.

Domnişoara de Champmas îşi ţinea pleoapele plecate. Linia semeaţă a sprâncenelor era acum încruntată.

— Domnule baron, vorbi ea, îmi găsesc cu greu cuvintele. Ştiu ce-aţi făcut pentru mine, şi n-aş vrea să vă provoc o mare durere.

Paul înţelegea, pentru că inima lui zbuciumată stătea să-i spargă pieptul, însă încerca în disperare să fugă de evidenţă.

"Îşi reproşează c-a venit", se gândi el. "Răceala asta de gheaţă e revanşa pe care şi-o ia orgoliul ei nemăsurat."

— Am venit — începu domnişoara de Champmas, de parcă ar fi vrut să răspundă la acele cuvinte ce nu fuseseră rostite — pentru că era de datoria mea să vin. N-am fost cinstită cu dumneata, domnule baron, ţi-am mărturisit greşeala care-mi umbreşte viaţa, ţi-am dezvăluit că nu aveam dreptul să pretind a fi soţia unui gentilom… Te-aş ruga să nu mă întrerupi… şi-aşa mi-e greu să-ţi spun ce gândesc… Însă te-am minţit când ţi-am spus că într-o zi te-aş putea iubi.

Paul Labre deschise gura să-i răspundă. Dar cu un gest, ea îi impuse tăcerea.

— Te-am mai înşelat, urmă ea, ascunzându-ţi că o nouă legătură face ca în prezent să aparţin altuia, nu dumitale.

— Iubeşti! exclamă Paul.

— Nu ştiu dacă iubesc, îi replică posomorâta Ysole. Dar ce importanţă are? E mult de când cel care mi-a pervertit mintea şi sufletul — cel pe care te-am trimis să-l ucizi — mi-a răpit liniştea, spunându-mi că ocupam o poziţie, dacă nu uzurpatoare, atunci falsă, în casa tatălui meu. Din orgolioasă cum eram, am devenit ambiţioasă. Greşeala mea fatală a fost c-am năzuit să mă ridic mai presus de această familie, în care pătrunsesem prin mila unei sfinte. Nu ştiu de ce-ţi povestesc despre lucruri care nu te privesc. Se pare că simt nevoia să explic altora şi-n acelaşi timp, să-mi explic mie însămi, cauzele acestei căderi… Poate astfel vei înţelege de ce iertarea acordată de tatăl meu nu m-a oprit de pe calea pierzaniei.

— Dar nu eşti pierdută! izbucni Paul, respectându-i confesiunea făcută de bună-voie, ceea ce dovedea o mare nobleţe sufletească. Ysole… domnişoară… remuşcările dumitale îţi spală păcatul…

— Dar eu n-am remuşcări! îl întrerupse ea scurt şi tăios, de parcă ar fi vorbit o statuie. Îmi iubesc şi-mi respect tatăl. Dar mi-e groază să rămân în casa lui. Am pătruns în ea pentru că şi-a făcut pomană soţia lui legitimă, iar acum continui să locuiesc acolo, graţie unei iertări pornite din milă. Urăsc pomana şi iertarea!

Rosti ultimile cuvinte cu o energie surdă. Ochii îi scânteiau printre genele lungi şi întoarse. Era de o frumuseţe nepământeană. Paul se simţea ameţit de prezenţa ci.

— Am venit, urmă ea, pentru că astăzi am aflat unele lucruri în privinţa dumitale, pe care nu le cunoşteam când am discutat pentru prima oară. Îmi propusesem să nu te mai întâlnesc.

— Cum? îngăimă Paul.

— Oricum sufăr, zise Ysole, aşa încât te rog să mă cruţi. Mie mi-a fost milă de tinereţea dumitale, de curajul şi lealitatea care-ţi stau în fire. Am pentru dumneata un sentiment pe care nu l-am nutrit faţă de nimeni: te admir, şi acelaşi timp, îmi inspiri milă.

— Oh, domnişoară, într-o zi mă veţi iubi… începu Paul.

— Niciodată! vorbi fata, încet şi hotărât.

Gestul ei imperios nu admitea nici o replică.

Ysole îşi trecu mâna peste frunte.

— Nu-i vorba de o conversaţie, continuă ea. Mă oboseşte să-ţi răspund la întrebări. Mă aflu aici ca să vorbesc eu şi pretind să fiu ascultată.

Îi arătă lui Paul un jilţ. El se aşeză.

— Am un amant, zise ea, de parcă i-ar fi făcut plăcere să ucidă prin brutalitatea acestui cuvânt tandreţea cavalerească pe care i-o inspirase lui Paul. Am fost amanta unui impostor şi nu ştiu dacă cel căruia îi aparţin acum e un om cinstit.

Paul îşi înălţă capul.

— Ajunge, domnişoară! murmură el, cuprins de ruşine. Nu-i nevoie de-atâtea minciuni pline de cruzime, ca să-mi dovedeşti ce mult doreşti să mă îndepărtezi din calea dumitale.

Ea surâse cu tristeţe şi-l apucă de mâna pe care el încerca să şi-o retragă.

— Nu vreau să mă iubeşti, îi spuse. Dar e adevărat. Nu te-am minţit. Omul despre care vorbesc e stăpânul med, iar eu m-am dăruit lui din ură. Şi dumneata şi eu urâm pe-aceeaşi persoană, aşa încât atunci când el mi-a spus: "Baronul d'Arcis te iubeşte ca un cavaler din poveste. Du-te la el şi spune-i pe cine să ucidă. Nu te va refuza!", am venit la dumneata.

Paul rămase fără grai. Îi îngheţase sângele în vine.

— Iar eu ţi-am spus: "Ucide!", continuă domnişoara de Champmas, al cărui glas devenea tot mai trist, pe măsură ce vorbea. Dumneata ai acţionat după cum ţi-e firea, cu mare generozitate. L-ai

provocat la duel pe prinţ chiar în mijlocul suitei pe care-o menţine în jurul lui, printr-o nouă impostură. Numai că procedând astfel, ţi-ai pus viaţa în pericol: nu din cauza duelului, ci din motive de lege. Ori eu nu vreau aşa ceva. I-am spus toate acestea omului care m-a îndemnat să apelez la dumneata. Dar el n-a vrut să mă asculte, pentru că-i eşti indiferent şi pentru că-l detestă pe adversarul dumitale. Aşa că mi-a spus: "Du-te la baronul d'Arcis şi spune-i că locatarul de la Château-Neuf-Goret, cel căruia i se spune «domnul Nicolas», «prinţul», «fiul sfântului Louis» şi-aşa mai departe, este asasinul lui Jean Labre."

— Asasinul fratelui meu! strigă Paul, sărind în picioare, uluit de această revelaţie neaşteptată.

— "Şi ca dovadă a acestei afirmaţii", continuă netulburată domnişoara de Champmas, "spune-i că-n jurul lui s-a ţesut o uneltire, din care n-ar fi putut scăpa fără avertismentul dumitale. Nicolas a aflat de strădaniile baronului d'Arcis de-a regăsi pe asasinul fratelui său, aşa încât se apără. N-aş vedea nimic rău în asta, dacă individul nu m-ar călca pe nervi. Azi ne-am împăcat, aşadar e cel mai bun moment să lovim. Iată care a fost planul lui de apărare: a pus să fie ucisă Thérèse Soûlas", (aici glasul Ysolei tremură uşor), "aşa încât baronul d'Arcis să fie acuzat de crimă."

— Mi s-a mai spus asta! murmură Paul Labre, începând să se plimbe încet prin încăpere.

Încercă să-şi pună ordine în gânduri, dar zadarnic!

Umblând de colo-colo, repeta în şoaptă numele fratelui său, dar mânia, pe care se străduia să şi-o strunească, refuza să vină. Inima îi rămânea inertă, ca şi mintea. În toată fiinţa lui există un singur punct sensibil: iubirea aceea înverşunată, atotputernică, ucigătoare. La fel ca odinioară, îl străbătu gândul sinuciderii, dar de astă dată, îi lipsea curajul.

Ysole era aici, o vedea şi se simţea atras spre ea ca de o nebunie, fără putinţă de stăpânit.

Fata îşi sprijinise fruntea în palme.

Când Paul ajunse lângă ea, fericit s-o poată învălui din nou într-o privire lacomă şi arzătoare, se opri, siderat: din întâmplare, Ysole luase atitudinea obişnuită a Blondettei.

Nu s-ar putea spune că în ochii lui Paul se ivise o clipă imaginea copilei. Mai curând, Ysole fu cea care-i reaminti de protejată lui. Între ele există o vagă asemănare, aşa cum se întâmpla întotdeauna cu două surori.

Ysole de Champmas tăcu preţ de câteva clipe, apoi murmură:

— Thérèse Soûlas! Nici măcar nu l-am spus... Nu! Nici măcar o dată nu i-am spus că o credeam mama mea. Dacă există Dumnezeu, atunci probabil că femeilor lipsite de inimă le este hotărâtă o cruntă pedeapsă.

Paul, care se sprijinise de şemineu, în celălalt capăt al salonului, îşi ridică mâinile împreunate, plin de disperare.

— Ah! Dar eu te iubesc! izbucni el. Te iubesc ca un nebun!

La sunetul glasului său, domnişoara de Champmas păru că se trezeşte din somn, şi-şi îndreptă spatele:

— Domnule baron, întrebă ea pe un ton neutru. De ce-o ascunzi pe sora mea în casa dumitale? Vreau să ştiu şi eu.

— Pe sora dumitale? repetă Paul, a cărui minte rătăcită nu încerca nici măcar să înţeleagă.

— De peste trei ani, urmă Ysole, o ţii în casa dumitale pe Suavita de Champmas.

Privirea lui Paul Labre era de-ajuns ca să-i exprime uluirea.

— Am căutat-o pretutindeni, continuă Ysole. Apoi, însă, am încetat s-o mai caut. Am iubit-o mult. Dar acum nu mai pot iubi pe nimeni. Dacă-ţi vorbesc despre ea, e pentru că omul care-ţi doreşte pieirea te-a denunţat chiar astă-seară generalului, spunându-i că ai ucis-o pe Thérèse Soûlas, pentru că Thérèse descoperise că dumneata ai răpit-o pe fata cea mică a contelui de Champmas.

— Dar Thérèse o cunoştea pe sora dumitale? întrebă Paul.

Apoi, înainte ca Ysole să-i poată răspunde, adăugă:

— De peste trei ani, Thérèse o vedea pe sora dumitale în fiecare zi. Tot ea îmi repeta la nesfârşit: "Nu primiţi pe nimeni în casă! Probabil că cei care au interesul s-o facă să dispară sunt în căutarea ei. Vegheaţi asupra ei, pentru că dumneavoastră aţi salvat-o!"

— Adică cineva a încercat s-o ucidă? întrebă în şoaptă Ysole.

În câteva cuvinte, Paul îi povesti ce se petrecuse lângă Pont-Neuf în noaptea când hotărâse să-şi ia viaţa. Ysole îl asculta cu un aer distant.

— Cândva, gândi ea cu voce tare, i-am spus Thérèsei: "Dacă sora mea s-ar întoarce acasă, tata m-ar alunga." Thérèse mă iubea prea mult. Aceste cuvinte i-au luat minţile.

Ysole se ridică.

— Asta-i tot ce aveam să-ţi spun, vorbi ca cu acel calm straniu, care n-o părăsise nici o clipă. Rămâi cu bine!

Paul se repezi între ca şi uşă, căzându-i în genunchi.

— Cum?! exclamă ea, de astă-dată cu o umbră de iritare în glas. După tot ce ţi-am povestit!

— Dar nu pot crede! strigă Paul, apucându-i amândouă mâinile. Nu văd la dumneata decât mândrie şi nobleţe!

Ea surâse cu atâta amărăciune, încât Paul se trase înapoi.

— De-aş fi rămas în casa mamei mele, aş fi fost o fată bună, ricana ea cu tristeţe, l-aş fi ascultat, plângând, povestea, şi m-aş fi ferit de bărbaţii care fac complimente. Dar lângă tata, m-am purtat rău. Un glas dinlăuntrul meu îmi tot spunea că vin de undeva, de jos. Acum,

uite că mă întorc de unde-am venit. Dacă nu chiar mai ele jos.

Ysole păşi către uşă. Paul se firi în genunchi în faţa ei.

— Rămâi! o imploră cu glas sfârşit. Chiar vrei să scapi de mine? Oriunde te vei duce, te voi urma…

— Dumneata! exclamă ea.

În acest singur cuvânt era o îngrozitoare disperare. Paul rămăsese îngenuncheat la picioarele ei, frângându-şi mâinile.

— Rămâi! îi zise el din nou, înnebunit de gândul de-a o pierde. O înţeleg pe mama dumitale şi-i mulţumesc că m-a făcut să par un criminal. Asta pentru că trebuie să mă gândesc numai la dumneata! Sora dumitale se va întoarce la tatăl ei, şi Dumnezeu mi-e martor că va păşi pragul casei acelui om cinstit, pură ca un înger. Dar dumneata, Ysole, dumneata, cea mai frumoasă, singura frumuseţe pe care o ador, cine-ar îndrăzni să spună măcar a suta parte din câte-ai spus chiar dumneata? Sunt un om curajos. Acestea au fost cuvintele dumitale. Între dumneata şi orice încercare de ofensă, se va găsi inima mea. Asta pentru ochii celorlalţi. Dar casa mea va fi un templu, un sanctuar, unde te voi admira în genunchi. Ysole! Simt că Dumnezeu îmi porunceşte să te idolatrizez astfel. Scăparea noastră, a amândurora, e în această iubire, care mă îmbată şi care-mi redă toată nădejdea de pe pământ şi din ceruri! Fii a mea, Ysole, fii soţia mea… ah, iubito! Ai lacrimi în ochi… Fie-ţi milă! Fie-ţi milă!

Şi Paul îi sărută, plângând, poalele rochiei.

Ysole îl ascultase; mai întâi cu răceală, apoi un suspin adânc îşi luase zborul de pe buzele ei. Când el tăcu, epuizat şi gâfâind de emoţie, ochii ei se umeziră.

Două lacrimi i se prelinseră încet, pe obraz.

Se aplecă asupra lui şi, atingându-i fruntea cu buze reci, murmură:

— Niciodată!

Chiar în clipa când primea acest sărut dureros, Paul tresări la auzul unui glas, ce-i era necunoscut, şi care strigă cu disperare sfâşietoare:

— Ysole! Sora mea!

Uşa dinspre camera lui Paul era deschisă. În prag se ivise Suavita. Ea *vorbise*.

În spatele ei apăru chipul grav şi trist al generalului, conte de Champmas.

Capitolul XXI - Ultimul cuvânt al Ysolei

De-acum nu mai e necesară nici o explicaţie cât priveşte

semnificaţia celor două cuvinte: "Tatăl meu", aşternute atât de anevoios de sărmana mută, în timpul "discuţiei" cu Paul.

Ceea ce voise să-i spună lui Paul era: "L-am văzut pe tatăl meu." Voise să-i spună, deşi generalul îi interzisese categoric s-o facă.

Pentru tatăl ei, Suavita era moartă; pentru Paul şi-ar fi dat şi viaţa.

Iubirea ei era profundă şi cotropitoare, una din acele pasiuni instinctive, ce par a purta pecetea destinului. Pentru o femeie care iubeşte astfel, nu există nimic pe lume în afara bărbatului inimii ei.

Prin el trăieşte, dar în sufletul lui moare.

Generalul pătrunsese în casa lui Paul Labre, nu corupând servitorii, ci folosindu-se de spaima creată de vestea uciderii Thérèsei Soûlas. Parizienii avuseseră o deosebită grijă să răspândească ştirea asasinatului în tot ţinutul, îndreptând — desigur — toate bănuielile spre baronul d'Arcis, cel ce urma *să plătească legea*.

Profitând de tulburarea stârnită de această acuzaţie, atât de repede răspândită, contele de Champmas se impusese în faţa servitorului normand şi a bătrânei slujitoare, prin vârsta şi numele său.

În acele părţi oamenii sunt neîncrezători: aceasta este regulă. Neîncrederea şi Normandia sunt două noţiuni care rimează, chiar dacă la prima vedere faptul nu e foarte evident. Cele mai absurde insinuări la adresa celui mai integru dintre oameni nu rămân niciodată fără urmări în aceste ţinuturi prudente: întotdeauna se găseşte cineva care să le dea crezare.

Se ştie că generalul se îndoia de acuzaţia adusă lui Paul. Conştiinţa lui cinstită se revoltă împotriva afirmaţiilor făcute în scrisoarea anonimă, care sosise într-un moment atât de semnificativ, şi în care autorul păruse a fi înşirat cu grijă toate detaliile acestei afaceri tenebroase.

Generalul fusese silit să recurgă la spaimă servitorilor lui Paul, ca măsură extremă. Şi avea dreptul, pentru că era vorba de a-şi regăsi fiica.

S-a văzut că cei doi slujitori se supuseseră, dându-i a înţelege stăpânului că în lipsa lui nu intrase nimeni în casă.

Odată aflat în locuinţa lui Paul, generalul se înarmase cu mult sânge rece şi pornise să-i interogheze pe cei doi servitori, care nu putuseră ascunde mult timp prezenţa Suavitei. Fetiţa îl recunoscuse de îndată şi, de bucurie, îşi pierduse cunoştinţa, prăbuşindu-se în braţele lui.

Din prima clipă când fusese pronunţat numele lui Paul, în ochii Suavitei ţâşnise o flacără, care-l făcuse pe general să i se strângă inima. Îşi închipuise că cel puţin o parte din acuzaţiile cuprinse în scrisoarea anonimă erau adevărate. Dar inocenţa unui suflet şi

virginitatea unui trup au o strălucire care spune mai mult decât cuvintele, constituind în sine dovada cea mai elocventă.

Suavita nu-l putea apăra pe Paul Labre, despre a cărui acuzaţie nu ştia încă nimic. Dar privirea ei limpede şi pură făcea cât toate pledoariile din lume.

Astfel, când cunoscuse învinuirea ce i se aducea prietenului ei, ochii ei blânzi vorbiseră.

"Interogatoriul" Blondettei fusese o scenă stranie şi greu de redat în cuvinte: fericirea de-a se afla în braţele tatălui ei, regăsit după atâta timp, se preschimbase curând în revoltă şi indignare, apoi în semeţie, fata aproape refuzând să răspundă la întrebările pe care le socotea jignitoare pentru Paul.

Deşi generalul nu se pricepea să înţeleagă privirile şi semnele feţei la fel de bine că baronul d'Arcis, totuşi ochii ei erau atât de grăitori, iar gesturile atât de expresive, încât aceste explicaţii mute reuşiseră să înlăture multe suspiciuni.

După aproape o oră de pantomimă, întreruptă de accese de furie şi mângâieri, generalul aflase o bună parte din ceea ce dorise să ştie.

Suavita reuşise într-o oarecare măsură să-i redea povestea ei.

În mimica fetei, generalul o văzuse pe rând legată, cu căluş în gură, aruncată în apă de undeva, de foarte sus, îngheţase de frig, paralizată de groază, apoi salvată, încălzită, îngrijită…

De un înger! păreau a spune ochii Suavitei.

Generalul şi-o închipuise culcată în acel pat străin: o biată copilă, întoarsă din pragul morţii, dar care îşi pierduse minţile şi graiul, neputând nici măcar să numească familia de unde venea.

Amănuntul îl frapase, întrucât îşi pusese desigur întrebarea cum de vecinul său, Paul Labre, nu-şi desăvârşise actul binefăcător, înapoindu-i fată.

Paul Labre nu-i putuse spune ceea ce nici el nu ştia.

Şi totuşi, la sfârşitul întrevederii, mai rămăseseră încă, multe de explicat.

Generalul fusese cel care-o trimisese pe Suavita la Paul, când acesta se întorsese acasă.

Avea dreptul să ştie tot. Astfel, pândise şi studiase "discuţia" între patru ochi a celor doi tineri, înţelegând ce-i în sufletul fiicei lui, care de-acum încolo era singura lui avere şi bucurie în viaţă.

De asemenea, asistase la cealaltă întrevedere, atât de diferită de prima: cea dintre Paul şi Ysole.

Acea fiinţă, atât de frumoasă şi de iremediabil condamnată, era tot fiica lui. Avea dreptul să ştie tot.

Într-adevăr, în momentul când pătrunsese în salon pe urmele Suavitei, ştia tot, până şi rolul dubios jucat de nefericita Thérèse Soûlas.

Şi Suavita stătuse la pândă, deşi ea nu avea nici un drept.

Suferise atât de mult, când rămăsese singură în dormitorul lui Paul! Sclavia ei era atât de dulce! Până la urmă, însă, sunetul celor două glasuri marcate de tulburare făcuse să-i vâjâie urechile. Simţise că-şi pierde minţile.

Fără voia ei, deschisese uşa dormitorului, cu degete tremurânde.

Anticamera era cufundată în întuneric, iar tatăl ei, care nu-şi părăsise postul de observaţie cât timp durase scena dintre Ysole şi Paul, îi făcuse loc să treacă.

Cu paşi nesiguri, aproape clătinându-se pe picioare, Suavita ajunsese în uşa labirintului.

Paul vorbea. Dumnezeule! Suavita nu-l auzise niciodată vorbind aşa!

Avea glasul schimbat, de parcă nici n-ar fi fost glasul lui.

Suavita ascultase cu o durere sfâşietoare acele vorbe pătimaşe, necunoscute ci, fiecare străpungându-i inima ca o lovitură de pumnal.

În clipa aceea, simţise că-şi pierde cunoştinţa. Îşi adunase, însă, ultimele puteri, în dorinţa de a-şi privi în ochi fericită rivală, pe care o detesta din tot sufletul.

Durerea indescriptibilă care-i sfâşia inima făcuse să se rupă brusc lanţul muţeniei. Suavita vorbise, după care căzuse la pământ, ca fulgerată.

Paul, care rămăsese stupefiat, şi Ysole, care încă nu-şi zărise tatăl, se repeziră s-o ridice.

În faţa chipului sever al generalului, Ysole se dădu înapoi.

Paul, însă, ajunse lângă Suavita.

Generalul nu-l respinse, dar îşi ridică faţa în braţe fără ajutorul lui.

Apoi, fără un cuvânt, o privi pe Ysole şi-i arătă cu degetul spre ieşire.

Paul se făcu stacojiu la faţă.

— Îţi interzic să vorbeşti în favoarea mea! îl opri Ysole.

O clipă, fata rămăsese cu ochii la contele de Champmas. În privirea ei, nu era nici umilinţă, nici orgoliu.

— Tată, vorbi ea. Sunt fiica dumitale şi te respect. Te iubeam mai mult înainte de a-ţi face rău fără voia mea. Mi-e dragă sora mea, căreia i-am adus atâta nenorocire, şi-i redau moştenirea la care are dreptul. Nu fii neîndurător cu mine. Mama mea a murit în condiţii inumane. Nu mama a venit să te caute la castel. Dumneata ai luat-o din căsuţa ei. Nu cu am cerut să port numele de Champmas, aşa că ţi-l înapoiez. De asemenea, n-am avut pretenţie la acel loc din casa dumitale, pe care n-am ştiut să-l păstrez… Tată, înainte de-a afla că Thérèse era mama mea, am auzit-o de mai multe ori spunându-mi: "Familia e sacră". Mi-a trebuit mult timp ca să înţeleg. Iar atunci când

am înţeles, m-a surprins să-mi dau seama că era şi gândul meu. Orice încercare de-a încălca rânduielile firii e aducătoare de nenorocire. Dumneata le-ai încălcat, iar pedeapsă o primesc eu. În cartea unde trebuie înscris numai adevărul s-a strecurat o minciună: ai fost pedepsit dumneata. Dumnezeu s-a îndurat numai de cea care-a fost complice fără vreun interes material, ci doar cu preţul suferinţei şi-al sacrificiului: mama mea.

Ysole tăcu. Generalul o culcase pe Suavita pe canapea. Paul Labre o privea neclintit pe Ysole, care continuă:

— Nu-i nevoie să mă alungi, tată. Plec eu singură. Adu-ţi, însă, aminte că dacă nu erai dumneata, mi-aş fi cunoscut mama. Nici o casă — oricât de cinstită — nu valorează cât o mamă. Nu te blestem. Adio!

— Ajută-mă! şopti contele de Champmas, arătând spre Suavita.

Ysole îngenunche lângă sora ei şi-i trecu pe la nas sticluţa cu săruri.

— Îmi îngădui s-o sărut înainte să se trezească? întrebă ea cu acel glas adânc şi blând, care-l răscolea pe Paul până în adâncul sufletului.

Generalul încuviinţă din cap.

Ysole o sărută pe Suavita pe amândoi obrajii.

— Să fii fericită! murmură ea. Să iubeşti şi să fii fericită!

Vorbele îşi luară zborul de pe buzele ei, pioase ca o rugăciune.

Paul îşi apăsă inima cu amândouă mâinile.

— Respiră, zise Ysole, sărutându-şi sora pe frunte.

Apoi se ridică şi-şi privi din nou tatăl, cu capul sus:

— Tată, deşi nu sunt vinovată faţă de dumneata, îţi cer totuşi iertare. Contesa de Clare, care-a însemnat pierzania mea, nu era rudă cu Thérèse Soûlas, ci cu generalul-conte de Champmas.

Obrajii palizi ai generalului se împurpurară.

— Iar falsul Louis de Bourbon, complicele dumitale, a pătruns în casa din Quai des Orfèvres sub pretextul de-a te salva… În casa de unde fiicele dumitale au ieşit, una cu căluşul în gură, cealaltă cu otrava în suflet.

Ysole făcu un pas către general.

— Tată, zise ea, eu atât am avut să-ţi spun. Iartă-mă şi dă-mi sărutarea de adio. Nu ne vom mai întâlni niciodată.

Generalul şovăi o clipă, apoi îşi deschise braţele, strângând-o la pieptul său.

Dar Ysole se desprinse.

— Se va trezi curând, arătă ea spre Suavita. De ce să nu-i spuneţi că a fost doar un vis urât? Adio.

Porni spre uşă, cu paşi hotărâţi. Paul făcu mişcarea de-a o reţine.

— Îţi interzic să vii după mine! zise ea.

Generalul îl apucă şi el de braţ pe Paul.

— Rămâneţi! îi spuse apăsat.

Înainte de-a trece pragul, Ysole întoarse capul. Pe buze îi plutea un surâs fericit.

Paul simţi că i se moaie genunchii.

— Un vis! repetă Ysole. Tată, nu mai ai decât o fată, care-ţi va zâmbi în curând. Suavita n-a avut niciodată vreo soră. Nu există decât o singură domnişoară Champmas, domnule Paul Labre: cea care îţi datorează viaţa şi căreia îi datorezi fericire.

Uşa se închise în spatele ei.

În aceeaşi clipă, Suavita deschise ochii.

— Paul! Ah, cum mă mai rugăm la Dumnezeu să-ţi pot rosti numele într-o zi!

Ysole de Champmas nu se întoarse la castelul tatălui ei. Soarta îi era pecetluită: alesese calea disperării.

Cititorul a ghicit, probabil, numele celui care-i desăvârşise pierzania.

Acest om, care în povestirea de faţă joacă un rol în aparenţă secundar, ţine totuşi în mână toate firele, pregătind de multă vreme, în tăcere, deznodământul neaşteptat.

Este vorba despre banditul pe nume Toulonnais l'Amitié, acel Ajax{103} al "Fracurilor Negre": domnul Lecoq de la Perrière, un teribil Don Juan, care detesta femeile, profitând de ele dintr-un sentiment de dispreţ.

În mâinile lui, orice femeie era un instrument sau o armă. Jurase să-l distrugă pe asociatul său, falsul prinţ, fiul lui Louis al XVII-lea, pentru că influenţa acestuia era o ameninţare la adresa propriei puteri.

Astfel, pusese ochii pe Ysole, care avea de răzbunat o jignire, cu gând ca prin ea să-l asmută pe Paul Labre împotriva duşmanului comun.

Legătura lor era de-a dreptul bizară: Lecoq n-o iubea pe Ysole, care-l ura din instinct. La un moment dat, îl admirase în perversitatea lui: atunci se vânduse, pentru a putea cumpăra această inteligenţă pusă în slujba răului şi care ştia ucide fără milă, ca un pumnal otrăvit!

* * *

Suavita dormea, culcată pe canapeaua din salon.

La fereastră se iviră primii zori. Generalul-conte de Champmas şi Paul Labre erau aşezaţi la masă, discutând în şoaptă. Toată noaptea stătuseră de veghe împreună.

— Domnule baron, zise generalul, tatăl dumneavoastră mi-a fost prieten şi camarad de arme. Mi-aţi salvat fata, iar eu am fost, fără voia mea, la originea uciderii fratelui dumneavoastră, din moment ce lovitura primită de el îmi era destinată mie. Cunosc mâna care vă

atacă. Aceştia sunt adversari cu care nu vă puteţi bate.

— Nu mă voi bate, domnule conte! replică Paul. Voi pedepsi, după care pentru mine totul se va sfârşi, pentru că viaţa mea e distrusă.

Generalul îi întinse mâna.

— Într-un duel v-aş fi fost martor, domnule baron! zise el. Orice-aţi avea de gând să faceţi astăzi, vă voi însoţi şi vă voi sprijini.

Capitolul XXII - Jos Chamoiseau!

La Ferté-Macé e un târguşor numărând cinci-şase mii de suflete şi capitala cantonului, unde se fabrică unelte, ţesături din bumbac, alcool de 90°, tabachere şi spărgătoare de nuci din merişor. Aici toată lumea e bogată.

Pentru cei ce doresc să facă chefuri de pomină, există hanuri, vestite la douăzeci de leghe jur-împrejur.

Aici sunt fete drăguţe şi flăcăi isteţi, deşi îşi declară unii altora "Je t'éaime"{104}, în cel mai pur grai normand.

Domnul Badoît, om de treabă, despre care n-am pomenit prea des pentru că nici nu făcea mare lucru, se stabilise la hotelul Cygne-de-la-Croix şi onora cum se cuvine mesele pensiunii, bucurându-se de acea straşnică poftă de mâncare pe care o dă o conştiinţă curată.

Fără a fi în intenţia noastră să vorbim de rău pe persoanele respectabile care fac pe *detectivii* particulari, după ce-au învăţat toate dedesubturile marilor hăituieli practicate de prefectura de poliţie, îi sfătuim pe cei ce au de căutat acul în carul cu fân să-şi pună ochelarii şi să se apuce singuri de-o astfel de treabă.

Acest gen de vânătoare e la urma urmei o treabă de artist, cerând o cantitate considerabilă de iniţiativă, multă spontaneitate, precum şi o oarecare *vocaţie* de-a se *aţine* acolo unde-i primejdia mai mare! Pe scurt, toate acele calităţi pe care obişnuinţa le toceşte, dacă nu chiar le înăbuşă de-a binelea.

Acele prăvălii misterioase, unde căutători neoficiali — mai numeroşi la Paris decât se crede — îşi vând vrăjitoriile, sunt pentru noi la fel de fascinante ca şi peştera capitonată, în care madam Oracol, însoţită de asistentul ei, distribuie în dreapta şi-n stânga consultaţii somnambulice.

Într-adevăr, cât trebuie să se mai distreze în ceruri şarlatanii din Evul Mediu, văzând ce farse atroce au luat locul naivelor lor şiretlicuri!

Dacă vreţi să porniţi, deci, la vânătoare, procuraţi-vă un ogar disponibil, un animal feroce: de pildă, Clampin zis şi Pistol — cu

condiţia ca între timp să nu-şi fi făcut un rost.

Domnul Badoît îşi făcuse un rost, şi încă unul cât se poate de bun. Acum căuta cu prudenţă şi metodă, urmând acea regulă conform căreia nu găsea niciodată nimic.

Şi totuşi, faţă de colegii lui, domnul Badoît avea un mare avantaj: îl admira pe Pistol. Asta însemna foarte mult. De obicei, toţi savanţii care n-au inventat maşina cu aburi îi neagă utilitatea.

Când Pistol ajunse la hotelul Cygne-de-la-Croix, împreună cu protejatul său, Vincent Goret, care-i slujise de călăuză şi de scutier, nu produse cine ştie ce efect asupra grăsanilor negustori de pânzeturi, aflaţi acolo.

Toţi găsiră că are o figură de derbedeu, ceea ce era adevărat. Acest lucru nu-l împiedică, însă, să prânzească după pofta inimii, simţindu-se în largul lui şi aici, ca pretutindeni, ba chiar găsind ocazia să strecoare unele aluzii la traiul în stil mare pe care-l ducea la "Bobino", unul dintre cele mai mari teatre din capitală.

La întrebările pe care i le puse domnul Badoît, se mulţumi să răspundă doar atât:

— Am regăsit-o pe Mèche, care-i aceeaşi făptură încântătoare şi credincioasă, chiar şi-n mijlocul acelor persoane simandicoase între care se învârte în prezent. Pentru noi, acesta a fost un semn al Providenţei. După masă vom discuta între patru ochi. Am aflat tot ce ne interesa. V-am adus şi o mică mostră, în persoana prostălăului de colo, care-i totuşi mutra cea mai simpatică din toată povestea asta!

Domnul Badoît era nerăbdător să se ridice de la masă. Dar Pistol, care avea şi aprobarea lui Vincent Goret, nu renunţă la nici unul din feluri.

— Aşa! exclamă el într-un târziu, sorbindu-şi ultimul strop de vin. Acum, patroane, să urcăm în camera dumneavoastră, şi să-l instalăm acolo pe şchiopârlanul ăsta, care valorează nu ştiu câte mii de milioane. Arată prea rău ca să ne putem prezenta cu el la jandarmerie.

— La jandarmerie! repetă Badoît, nedumerit.

— V-am spus că ne apropiem cu paşi mari de deznodământ! îi răspunse băiatul. Scena finală va fi un duel, cu ocazia căruia un ticălos a tocmit pe-un ucigaş care să stea cu carabina încărcată, pitit pe după tufele din râpă, printre mărăcini şi buruieni, ca să-l lichideze pe domnul Paul Labre, astfel încât să se creadă că glonţul provine din pistolul adversarului.

— Cum? Baronul urmează să se dueleze? strigă fostul inspector.

— Ah, nici să nu mai vorbim! Ştiţi bine că oameni ca el se vira întotdeauna unde nu le fierbe oala, de te împiedici de ei taman când ai mai puţină nevoie. Cum era şi de aşteptat, "Fracurile Negre" vor fi prezente la duel, ca martori ai asasinului lui Jean Labre. Oricum, trebuie să recunoaşteţi că are curaj omul nostru, nu glumă! V-am spus

că i-au făcut de petrecanie lui madam Soûlas?

Badoît păli.

— Doamna Thérèse e moartă? murmură el.

— Bietul motan! suspină Pistol. Pis, pis, pis! Avea o voce tare blândă pentru vârsta ei, femeia asta! Am presimţit că-i puseseră gând rău, dar mi-am închipuit c-o să am timp să… Ah, patroane! Ăştia se mişcă repede!

Se întrerupse, adresându-se lui Vincent, pe care tocmai îl împinsese în camera fostului inspector:

— Tu culcă-te pe jos şi dormi. Dacă te mişti de-acolo, o-ncasezi! După ce-ai s-o moşteneşti pe maică-ta, atunci o să-ţi vorbim mai politicos… Asta pentru banii tăi, dac-ai să fii destul de generos.

Apoi îl luă de braţ pe domnul Badoît şi coborâră scara împreună.

— Să ştiţi, patroane, că astea nu-s bazaconii. Pentru mama dobitocului de colo se dă peste cap gaşca ălora cu "*Se va lumina de ziuă mâine"*, de-a băgat în boale tot ţinutul… Baba are bani cât să poată cumpăra tot Parisul, ba chiar şi împrejurimile, şi tot i-ar mai rămâne jumătate… Acum fiţi atent, că încep! În primul rând, aliaţi că domnul Labre trebuie *să plătească legea*, pentru asasinarea doamnei Soûlas.

Inspectorul îl ascultă, fără să-l întrerupă. Pistol îi povesti în felul său, dar cu perfectă luciditate, tot ce văzuse, intuise sau surprinsese din pură întâmplare.

Domnul Badoît simţea că se pierde în acest labirint de intrigi. Era parizian, deci avea exact acel fel de inteligenţă care-l distinge pe adevăratul indigen al mahalalelor capitalei: provincialul Parisului.

Aspectul excentric, câmpenesc, al relatării i se păru la fel de incredibil ca un basm cu zâne. "Fracurile Negre" erau bandiţi serioşi. După părerea inspectorului, nişte indivizi ca ei nu puteau pune imensele resurse de care dispuneau în slujba unor asemenea idei nebuneşti.

— Patroane; îi zise băiatul, dumneavoastră sunteţi un om cu principii, exact aşa cum trebuie să fiţi că să reuşiţi într-un domeniu ca cel administrativ. Dar n-aţi călătorit, şi asta vă dă o viziune îngustă. În Eschimozia am întâlnit un soţ care mi-a oferit un păhărel de rachiu de balenă, două pipe, o ureche de urs şi-o scufie de noapte din oase de peşte, ca să-i acord favorurile mele nevesti-sii. Pentru el, asta era o chestiune de onoare. Fiecare ţară cu ţicneala ei. "Fracurile Negre" şi-au adaptat talentele la nivelul de înţelegere al ălora de-acolo. Dac-ar fi fost aici, în strada Saint-Denis, l-ar fi preschimbat pe Louis al XVII-lea în lord englez, şi gata! Cât despre milioanele babei ăleia cu barbă, să ştiţi că sunt cât se poate de autentice. Mie-n sută!

Între timp, ajunseră în faţa Clădirii care în toate oraşele de provincie arborează un drapel tricolor, sub care sunt înscrise cuvintele: Jandarmeria departamentală.

Pistol era de părere că trebuiau să pună în mişcare trupe înarmate, folosindu-se de simpla declaraţie privind asasinarea Thérèsei Soûlas.

Dar avea să afle că autorităţile, care fuseseră informate, luaseră deja măsurile cuvenite.

Mintea domnului Badoît nu era nici îndeajuns de încăpătoare, nici îndeajuns de vioaie ca să recepteze tot ce-i povestise Pistol. Astfel încât se trezi vorbind chiar în timp ce acesta încerca să-l abordeze cu diplomaţie pe brigadier.

Fostul inspector pomeni de domnul Nicolas, de parizieni, de conspiraţie şi de nişte uneltiri bizare, având drept scop golirea sipetului cu bani al lui madam Goret.

De la întemeierea oraşului, "prudenţa senatorilor din La Ferté-Macé nu fusese pusă la încercare în asemenea măsură.

Se întruniră cu toţii, ţinând sfat, iar domnul Badoît deveni ţinta unor bănuieli de nezdruncinat, lucru la care contribuia din plin şi înfăţişarea aghiotantului său, Pistol.

După o îndelungată şi confuză deliberare, judecătorul de pace, comisarul de poliţie şi ultimul jandarm disponibil, comandat de brigadier, fură nevoiţi să ia drumul parohiei Mortefontaine, ca să-l aresteze pe baronul d'Arcis, la adresa căruia existau acuzaţii extrem de grave. Între timp, trebuiau luaţi cu duba şi acest dubios domn Badoît, împreună cu ajutorul său, care avea o figură de tâlhar.

Aceasta era părerea generală a reprezentanţilor legii din La Ferté-Macé.

Magistraţii plecară cu căruţa, iar cei doi jandarmi, călare, la fel ca domnul Badoît şi Pistol, care nu trebuiau scăpaţi din ochi.

Vincent Goret fusese lăsat la hotel. Era, poate, ora patru dimineaţa când convoiul porni la drum.

Domnul Badoît era copleşit de presimţiri sinistre. Pentru micii funcţionari, nu exista o recomandare mai proastă decât cea de fost agent de poliţie. Nimeni nu părăseşte o asemenea slujbă — oricât de proastă ar fi ea — fără a fi nevoit s-o facă.

Până la informaţii suplimentare, un fost agent rămâne pentru toată lumea un agent destituit.

Adăugaţi la asta antipatia slujbaşilor de provincie la adresa celor din capitală şi veţi înţelege melancolia bietului Badoît, silit să lupte, singur şi neajutorat, pe teren inamic.

Când vru să stea de vorbă cu Pistol, acesta îi întoarse spatele, zicând:

— Patroane, nu poate toată lumea să inventeze praful de puşcă. Vă lipseşte atu-ul! Asta e! În astfel de situaţii, e cazul să schimbaţi tactica. N-aveţi decât să vă supăraţi pe mine.

Şi dădu pinteni calului, ca să-l ajungă din urmă pe brigadier.

— Numele de Chamoiseau mi-e cunoscut de multă vreme, începu el pe un ton insinuant. Dar nu m-aşteptam să am norocul de a-l cunoaşte pe militarul care-l poartă cu atâta cinste.

În curtea jandarmeriei, Pistol auzise cum brigadierului i se spunea "domnul Chamoi-seau".

— În meseria mea n-are ce căuta trăncăneala, răspunse acesta. Dă-te la o parte!

— Conversaţia nu înseamnă trăncăneală, murmură Pistol. Şi de altfel, se apropie vremea când veţi fi avansat, dacă există dreptate pe lumea asta!

Brigadierul îşi îndreptă spatele.

— Văd că-ncerci să mi te vâri pe sub piele! zise el cu gravitate. N-avem nici aceeaşi vârstă, nici aceeaşi prestanţă, nici aceeaşi poziţie în societate.

"Ar fi nostim să-i ard ăstuia o piedică", îşi zise amicul Pistol. "Noroc că suntem călare".

Uşurat de această reflecţie, reluă cu un aer umil:

— E drept, domnule brigadier, că dumneavoastră sunteţi cineva, iar eu un nimeni. Cu toate acestea, şi eu am făcut parte din armata franceză. În urma unor importante călătorii în jurul lumii, pe care le-am întreprins cu scopul de a-mi găsi un rost, desăvârşindu-mi educaţia şi cunoştinţele de limbă maternă, aşa cum mă vedeţi dumneavoastră, am luptat în colonii.

Brigadierul tăcu o clipă, apoi vorbi cu dispreţ:

— Jandarmeria înseamnă floarea armatei franceze, în vreme ce companiile disciplinare sunt o adunătură de netrebnici, îţi ordon din nou să te retragi — şi chiar în clipa asta!

Pistol nu păcătuise niciodată prin răbdare. Deja îşi punea imaginaţia în funcţiune, în căutarea unui mijloc de-a se descotorosi de jandarmi şi de autorităţile din La Ferté-Macé, care în mod clar le erau potrivnice. Avu, însă, inspiraţia să arunce un ultim cuvânt:

— Să ştiţi, domnule brigadier, că printre relaţiile mele se numără şi inşi mai de vază ca dumneavoastră; am prieteni în administraţia centrală, de unde vin propunerile pentru toate avansările, favorurile şi gratificat iile din ţară. Scopul nostru era doar acela de-a afla de ce un anume Louveau, zis şi "Trubadurul", şi-a împodobit braţul stâng cu deviza: "Jos Chamoiseau!"

Brigadierul ascultase primele cuvinte cu o superbă indiferenţă. Dar la auzul numelui de Louveau, zis şi "Trubadurul", tresări de parcă şaua de sub el s-ar fi preschimbat dintr-o dată într-o pernă cu ace.

De unde se vede că până şi inimile cele mai ferecate în faţa emoţiei îşi au, totuşi, punctul lor sensibil.

Pistol era numai ochi. Nu-i scăpă reacţia brigadierului. Imediat se grăbi să-şi întoarcă bidiviul spre stânga, adăugând:

— Din moment ce conversaţia mea are darul de-a vă nemulţumi, am onoarea să vă salut.

— Tinere, i se adresă brigadierul, îmblânzindu-şi glasul. Fă-mi, te rog, plăcerea să rămâi. Vreau să-ţi pun câteva întrebări. L-am cunoscut cândva pe-acest Louveau. Sunteţi cumva camarazi?

Lealitatea jandarmeriei e proverbială, dar cum nu există război fără strategie, brigadierul îi întinse această cursă.

— Cam că lupul şi mielul din fabulă lui La Fontaine{105}, zise Pistol cu naivitate. Asta-i o piesă care s-a jucat cu mare succes la "Bobino", în'34.

— Unde l-ai întâlnit pe-acest Louveau, tinere?

— Chiar prin părţile astea... I-am cercetat tatuajele, în timp ce dormea, în tărăboanţa aia de diligentă.

— Acum cât timp?

— Păi... ieri... cu vreo şase sau opt ore înainte ca văduva Soûlas să fie asasinată la Belle-Vue-du-Foux.

E drept că Pistol avea o mutră de tâlhar, dar stilul lui îi mergea brigadierului drept la suflet.

Jandarmii se dau în vânt după vorbele frumoase.

— Tinere! îi zise Chamoiseau, domolindu-şi calul. Dacă un combatant în colonii nu ştie să se poarte, de vină-i tinereţea lui furtunoasă. Dar toate ziarele vorbesc despre faptele lor de curaj. Mă interesează persoana dumitale, deşi ţinuta cam lasă de dorit.

— Mie-mi spuneţi? oftă Pistol. În cazul meu, eleganţa m-a dus la pierzanie. Asta pentru că frecventam tineri actori la modă în capitală. Dar spuneţi, domnule brigadier, nu cumva vă bate gândul să puneţi mâna pe Louveau, zis şi "Trubadurul"?

Tonul lui Chamoiseau deveni de-a dreptul prietenos.

— Dacă-mi spui cum aş putea reuşi — răspunse el aproape în şoaptă — să ştii, flăcăule, că-ţi fac cinste cu un prânz copios la hău!

— Batem palma! exclamă Pistol.

Începând din acest moment, el şi Chamoiseau deveniră prieteni la cataramă. Chamoiseau îi povesti cum, până atunci, "Trubadurul" îi scăpase de două ori din mână.

— Dar a treia oară, gata! încheie el. Asta ca să nu mai aibă ocazia să-şi tatueze şi alte invective la adresa mea. Deja l-am vârât la zdup în Brest şi Toulon. Mi-a mai rămas Rochefort, sau ghilotina. Pe un jandarm îl amuză capriciile soartei, ceea ce nu înseamnă, însă, c-ar fi rău la suflet.

Primii zori îi găsiră pe Pistol şi pe brigadier călărind la vreo sută de paşi înaintea grupului.

Brigadierul era incapabil de-a trăda secretele jandarmeriei, dar Clampin îl golise de informaţii, ca pe o nucă de cocos.

Aflase astfel că falsul prinţ reuşise cu hotărâre şi abilitate să

devină personalitatea numărul unu din ţinut. Oficialităţile din La Ferté-Macé îi arătau mult respect; în plus, era protejat prin instrucţiuni sosite de la Paris.

De asemenea, Clampin ştia şi că toate autorităţile priveau acuzaţia la adresa lui Paul Labre ca fiind întemeiată.

Când se iviră primele case din Mortefontaine, clopotul bisericii bătea ora cinci.

Pistol se despărţi de însoţitorul său, spunându-i:

— Domnule brigadier, sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. Toate poveştile astea despre "Fracurile Negre" nu-s decât scorneli… Domnul Nicolas e un gentilom respectabil… însă acest Louveau, zis şi "Trubadurul"…

— De asta mă ocup eu, tinere!

— Domnule brigadier, atunci peste trei sferturi de ceas, la marginea desişului de la dreapta de Belle-Vue-du-Foux! Fiţi cu ochii în patru!

Pistol se întoarse lângă ceilalţi şi, atingând uşor braţul domnului Badoît, îi şopti:

— Patroane, dumneavoastră nu trebuie să faceţi niciodată nimic. Aţi înţeles? Nimic, nimic!

Flutură cravaşa pe la urechile calului şi porni în galop.

Zece minute mai târziu, bătea în poartă la Château-Neuf-Goret, cerând insistent să fie Condus la domnul Lecoq de la Perrière.

Intrând în încăperea unde se găsea acesta, zise:

— Domnule, vă rog să nu-mi mai puneţi nici un fel de întrebări. Ceea ce am să vă comunic am aflat de la o femeie. Dar nu-i divulg numele nici mort. Între dumneavoastră şi prinţ, totul e cine va lovi primul. Dacă nu-l ucideţi dumneavoastră, vă va ucide el. Eu v-am avertizat. Şi n-am nici o pretenţie. Vă slujesc din toată inima.

Zicând acestea, Pistol dădu să se îndrepte spre uşă, dar domnul Lecoq îi tăie calea.

Băiatul îl lăsă să ajungă primul la uşă şi să tragă zăvorul.

— Să discutăm repede şi la obiect! zise scurt domnul Lecoq. Am treabă.

Stătură amândoi de vorbă şi nu după mult timp se despărţiră buni prieteni.

În urma acestei întrevederi, Pistol încalecă din nou şi porni să se întâlnească cu brigadierul, zicându-şi în sinea lui: "Îmi merit prânzul cu vârf şi-ndesat. Ei, drăcie! Duelul ăsta e o treabă serioasă!"

Capitolul XXIII - "Se lasă noaptea"

La ora şase fix, două trăsuri se iviră la răspântia Foux, lângă Belle-Vue. Una venea dinspre Château-Neuf-Goret şi înăuntrul ei se aflau "fiul preasfântului Louis", domnul Lecoq de la Perrière şi venerabilul colonel Bozzo, căruia aerul rece al dimineţii îi dădea fiori, obligându-l să se înfofolească strâns în palton.

În cealaltă nu se găseau decât două persoane: baronul d'Arcis şi generalul-conte de Champmas.

Pe drumurile ce se intersectau la Foux, la răspântie, pe platou, în pădure, nu se zărea nici ţipenie. Locul era cu desăvârşire pustiu şi bine ales, întrucât de jur-împrejurul răscrucii, oriîncotro ai îi apucat, la numai două-trei sute de paşi dădeai peste terenuri propice unui duel.

În fiecare din trăsuri exista o cutie cu pistoale.

Generalul şi Paul Labre coborâră primii.

Trăsura "parizienilor" se oprise la vreo cincizeci de paşi de răspântie, pe drumul spre Nouettes. "Prinţul" şi însoţitorii lui coborâră. Lecoq era braţ la braţ cu "prinţul"; păreau cei mai buni prieteni din lume.

— Totul este aranjat până în cele mai mici amănunte, zise Lecoq. Planul a fost atât de bine pus la punct că nici dracu' n-ar avea unde să-şi vâre coada. Unde-i Louveau?... Ia te uită! Paul Labre şi-a găsit un martor: generalul de Champmas.

Ca răspuns la întrebarea: "Unde-i Louveau?", "prinţul" făcu un semn discret spre desişul din dreapta platoului Belle-Vue.

— De-acolo se poate ochi foarte bine, îl aprobă Lecoq. Dar de jandarmi eşti sigur?

— Cuvântul de ordine a sosit de la Paris, răspunse frumosul Nicolas. Sunt excesiv de protejat. La urma urmei, generalul e doar tolerat.

Domnul Lecoq îi strânse mâna încă o dată.

— Zău că-i păcat să n-avem spectatori la o astfel de scenă! exclamă el.

— Ba avem! I-am rugat pe toţi prietenii noştri să vină aici, răspunse "fiul preasfântului Louis".

Lecoq zâmbi.

— Întotdeauna am fost de părere că Nicolas al nostru are talent, murmură cu tandreţe Colonelul. Mare talent! Unirea face puterea. Iubiţi-vă ca fraţii. Şi-acum, copiii mei, la treabă! Când totul se va termina, îmi va face mare plăcere să luăm micul dejun împreună.

Cele două grupuri se întâlniră chiar în mijlocul răspântiei. Generalul de Champmas îl salută pe colonelul Bozzo cu respect şi curtoazie.

— E vreme frumoasă astăzi, domnule general! i se adresă Colonelul. Nu-mi vine să cred că dumneavoastră sunteţi martor.

— Şi pe mine mă surprinde în egală măsură să vă aflu aici, replică

domnul de Champmas.

— Domnilor, declară plin de importanţă domnul Lecoq, v-aş ruga să nu vă argumentaţi mirarea de-a vă întâlni aici. Pe terenul de duel, trebuie să ne abţinem cu toţii de la cuvinte care-ar putea jigni pe unul sau pe altul din adversari.

Într-adevăr, l'Amitié avea aerul unui om de mare probitate.

— Aşteptaţi pe cineva, domnule baron? întrebă el. Am impresia că prezenţa unui singur martor nu-i tocmai în regulă.

— Pentru o declaraţie ajunge şi un singur martor, replică domnul de Champmas.

— Aha! exclamă domnul Lecoq. Nu-i vorba decât de-o declaraţie? Atunci la ce servesc aceste obiecte?

Şi cu un gest batjocoritor, arătă spre cutia cu pistoale, pe care o ţinea în mână generalul.

— Pentru dumneavoastră, domnule, dacă sunteţi un om de onoare! răspunse grav domnul de Champmas. Întotdeauna l-am respectat şi l-am venerat pe colonelul Bozzo, pe care l-am cunoscut în împrejurări care-i fac cinste şi într-o societate pe care o stimez. Pe dumneavoastră nu vă cunosc. În schimb, îi cunosc pe dumnealui, adăugă el. Întorcându-se brusc spre prinţ Cu un individ ca el nu te poţi duela.

"Scena duelului" — cum se exprimase Pistol — promitea să se depărteze de canoanele obişnuite.

Paul Labre nu-şi lua ochii de la frumosul Nicolas, care abordase un aer de supremă indiferenţă.

— Cunoaşteţi adevărata poziţie socială a celui pe care-l ofensaţi, domnule? întrebă Lecoq cu emfază.

— Da, o cunosc! răspunse generalul.

— Aveţi cumva vreo obiecţie serioasă?… începu Lecoq.

Generalul îl întrerupse, vorbindu-i clar şi apăsat:

— Omul acesta este un impostor, afiliat unei organizaţii de răufăcători, al cărei şef e poate el însuşi şi care poartă un nume de temut: "Fracurile Negre". Tot el a încercat să mă ucidă; însă în locul meu, a asasinat pe Jean Labre, fratele baronului d'Arcis.

Colonelul îşi împreună mâinile uscate şi tremurânde.

— "Fracurile Negre"! repetă el, cuprins de oroare. Doamne Dumnezeule!

Domnul Lecoq îl linişti cu un gest. Prinţul zâmbea dispreţuitor.

— Încă n-a început! şopti un glas în spatele gardului viu dinspre câmpul învecinat. Haideţi!

Era nepotul lui Molard, zorindu-i pe cavalerul Le Camus de La Prunelaye şi pe soţia sa, care veneau prin mirişte.

Cei doi bărbaţi erau înarmaţi ca de război.

Pe poteca ce cobora de-a lungul coastei se iviră cei doi fraţi

Portier de la Grille, fiecare înarmat cu o puşcă şi două pistoale. Amândoi înaintau în vârful picioarelor.

În acelaşi timp, pe platoul Belle-Vue îşi făcu apariţia fostul elev al Şcolii politehnice, domnul Lefébure, viitor ministru al Lucrărilor Publice. La brâu avea o spadă, iar în mână un binoclu de teatru.

Pe toate cele şase drumuri se zăreau înaintând oameni: pe jos, călare, în trăsură. Conspiraţia venea în ajutorul conducătorului ci.

— Perfect! murmură Lecoq la urechea "prinţului". Dragul meu, dar ştiu c-ai făcut treabă bună!

— Are talent cu carul! murmură colonelul, care strânse braţul lui Lecoq, adăugând: — L'Amitié, nu-mi place mutra ta. Sunt sigur că pui ceva la cale.

— Ei, asta-i! protestă domnul Lecoq. Uite, au sosit jandarmii.

Avea un aer radios.

Într-adevăr, din pădure ieşi o trupă de jandarmi călare, în fruntea lor nu era Chamoiseau.

Câţiva paşi mai încolo, se zăreau şi reprezentanţii legii din La Ferté-Macé.

— Minunat! exclamă Lecoq. Excelent! Desăvârşit!

Apoi se întoarse către Paul Labre şi către general:

— Domnilor, am auzit şi eu vag câte ceva despre "Fracurile Negre". Se pare că-i vorba de nişte bandiţi foarte vicleni, fiindcă n-apar prea des în faţa tribunalului. Acum, că nu mai suntem singuri, să dăm cărţile pe faţă. Nu vă ascund că şi noi considerăm ideea duelului tot atât de absurdă pe cât o vedeţi şi dumneavoastră şi — ceea ce-i şi mai uluitor — din motive identice. Dumneavoastră aţi fost primii care-aţi rostit cuvântul "asasinat". Acum îl repetăm şi noi. Numai că nu e vorba de respectabilul conte de Champmas, care pare a se bucura de o sănătate perfectă, nici de răposatul Jean Labre, pe care — de altfel — domnul baron d'Arcis a avut norocul să-l moştenească. De astă dată e vorba de o crimă dovedită şi recentă: uciderea Thérèsei Soûlas. Şi de-ar fi să-mi spun părerea, fără a-l jigni pe domnul general, mi-aş exprima mirarea de a-l vedea alături de asasin.

Pe chipul lui Paul se aşternuse o paloare mortală. Abia acum vedea cursa ce i se întinsese şi simţea mâna care-l împingea spre ea fără cruţare.

Până acum nu scosese nici un cu vânt.

— Aşadar, vorbi el în sfârşit, oamenii aceştia sunt cu-adevărat mai puternici decât legea şi decât adevărul!

— Fac şi ei ce pot, murmură bătrânul Colonel la urechea prinţului. Hai că-mi place scena. Ai văzut, dragul meu, ca l'Amitié a jucat cinstit? Ţi-am spus că ţine la tine.

— Jur pe Dumnezeu din ceruri, pe memoria tatălui meu şi pe tot ce-i sfânt — strigă Paul Labre, indignat de minciună care se strângea

în jurul său ca un laţ — jur că omul acesta a ucis-o pe Thérèse Soûlas, la fel cum l-a ucis şi pe fratele meu!

Mulţimea care se adunase în jurul său începu să murmure.

Jandarmii, care se opriseră în loc, îi lăsară să treacă pe reprezentanţii legii: judecătorul de pace, grefierul şi comisarul de poliţie.

Cei trei îl salutară pe "fiul preasfântului Louis" aproape cu religiozitate.

— Iar eu, zise domnul Lecoq, jur că atunci când a fost tras focul de armă, noi l-am auzit cu toţii. Domnul Nicolas era împreună cu noi, la castel, la Nouettes, şi-i rog pe toţi vecinii şi prietenii noştri să confirme spusele mele.

Din toate părţile se ridică un strigăt unanim de aprobare. Toată conspiraţia încuviinţa într-un glas: şi bărbaţi, şi femei, şi fostul elev al Şcolii politehnice.

— Eram acolo, începu colonelul de la Prunelaye. Alteţa Sa... vreau să spun, domnul Nicolas, tocmai îşi termina cafeaua cu lapte. Jur că aşa s-au petrecut lucrurile!

— Jur că era ora trezirii regelui, adăugă şi Poulain, tocilarul. Ia lăsaţi-mă pe mine să pun mâna pe ticălos! Ce nevoie avem de fricoşii ăia de jandarmi?

— Când s-a auzit împuşcătura, strigă unul din fraţii Portier de la Grille, prinţul îşi trosnea degetele. Jur!

— Şi ce frumos îşi trosneşte degetele Alteţa Sa Regală! adăugă doamna Le Camus de la Prunelaye.

— Jur! se repezi şi nepotul lui Molard.

— Jur! repetă bătrânul Colonel, care-l ciupi glumeţ de mâna pe "fiul preasfântului Louis", zicând:

— Ce bine face faţă l'Amitié! E o dulceaţă!

Într-adevăr, Lecoq făcea faţă cât se poate de onorabil.

De fapt, el conducea jocul.

Treptat, în jurul lor se strânseseră cei mai mulţi dintre parizieni. Era limpede că toţi fuseseră convocaţi şi că nimeni nu se lăsase înşelat de ideea duelului, cu excepţia naivilor din conspiraţie.

Contesa de Clare coborî din trăsură, însoţită de credinciosul ei Annibal Gioja, cavaler de onoare al reginei Goret, în mulţime se zăreau doctorul Samuel, abatele X..., Cocotte, Piquepuce, domnişoarele Pruneau şi Mèche.

Contesa de Clare veni alături de prinţ. Când trecu pe lângă Lecoq, acesta o întrebă în şoaptă:

— A venit poşta?

Contesa îi făcu semn că da.

— Avem obiectul? mai întrebă Lecoq.

Contesa arătă spre Annibal, care salută zâmbind.

— Domnilor, vorbi Lefébure, fostul elev al Şcolii politehnice, adresându-se autorităţilor. Nu-i cazul să vă spun cu ce să faceţi, dar cred că a sosit momentul să puneţi capăt acestui scandal. E treaba dumneavoastră, deci daţi-i drumul! La nevoie, mărturia mea va veni să le întărească pe celelalte. Şi ştiţi prea bine că are aceeaşi valoare că şi caracterul meu. Jur!

Deşi om simplu, acest Lefébure impunea la fel de mult ca un tabel de logaritmi.

Într-adevăr, nu i-ar fi stat rău într-un minister.

La auzul glasului său, autorităţile se puseră în mişcare, deşi diverşii funcţionari în grija cărora se alia destinul cantonului erau pradă unor oarecare ezitări. Judecătorul de pace îndrăzni să observe că domnul comisar de poliţie nu avea dreptul să aresteze pe cineva fără mandat, afară de cazul când l-ar fi surprins în flagrant delict.

Conspiratorii deveneau din ce în ce mai agitaţi, vorbindu-se între ei să pună mâna pe generai şi pe Paul Labre.

Se gândeau la o lovitură de stat.

— Înainte, domnule brigadier! se auzi o voce răsunătoare, de undeva dintre tufele din dreapta platformei Belle-Vue. Zău că-i nostim! V-am promis că vi-l descopăr pe "Trubadur". Vedeţi că n-am minţit? Dacă mai căutaţi niţel, s-ar putea să mai găsiţi şi alţii!

— Ce-i asta? întrebă domnul Lecoq, părând sincer mirat. Alţi jandarmi? Dar văd că azi plouă cu ei!

Din pădure îşi făcu apariţia Chamoiseau. Mergea pe jos, ţinând cu o mână frâul calului, iar cu cealaltă o funie groasă, petrecută pe după gâtul lui Louveau, zis şi "Trubadurul", care se lăsa târât, cu capul în piept şi mâinile în buzunare.

Trebuie spus că autorităţile se bucurară în sinea lor de această întrerupere, care-i făcea să mai câştige timp, permiţându-le într-o oarecare măsură să clarifice situaţia.

"Prinţul" păli. Colonelul îl privi pe Lecoq cu un aer neliniştit.

În spatele brigadierului Chamoiseau călărea jandarmul său, urmat de domnul Badoît şi de Pistol, cu mâinile în buzunare, cu fruntea sus, cu şapca pe-o ureche şi nasul în vânt. Un adevărat învingător!

— Doamnelor şi domnilor! vorbi el. Văd că batem pasul pe loc, de teama autorităţilor. Iată-l pe Louveau, zis şi "Trubadurul", asasinul sărmanei văduve Soûlas. Pentru că trebuie să ştiţi că dumnealui e recidivist şi fost ocnaş. Nu dă pe-afară de frumuseţe, dar noi nu ne supărăm pentru atâta lucru! Domnul Chamoiseau l-a prins graţie mie, în vreme ce pândea printre tufe, cu puşca încărcată, cu intenţia de-a trimite un glonte în scăfârlia domnului baron d'Arcis, în cazul în care ar fi avut loc duelul din această dimineaţă.

Pistol luă puşca din mâinile jandarmului şi-o aduse în cercul format de asistenţă.

— Iată obiectul cu pricina! zise el, punând arma pe pământ.

Badoît, care se apropiase de Paul Labre, îi zise în şoaptă:

— Domnule baron, va trebui să-l răsplătiţi cu ceva pe puştiul ăsta.

— Respectele mele, domnule general! strigă de departe Pistol, salutând milităreşte. Da' bune ţigări mi-aţi mai dat atunci, la bordul lui *Robert Surcouf*, când mă aflam la începutul călătoriilor mele. Mă bucur că vă văd sănătos. Să vedeţi ce-o să ne mai distrăm!

Membrii conspiraţiei ascultau şi priveau, fără să înţeleagă nimic.

Parizienii se adunaseră în jurul "prinţului", care păstra aceeaşi atitudine dispreţuitoare, deşi din când în când, colţurile buzelor i se crispau uşor.

Brigadierul Chamoiseau, semeţ şi bine înfipt în pe picioarele încălţate cu cizme, renunţase la căpăstrul pe care i-l pusese lui Louveau, preferind să-l apuce de braţ.

Chiar în locul în care degetele sale strângeau ca într-un cleşte muşchii banditului, pe braţ se putea citi: "Jos Chamoiseau!".

Jocuri de-ale hazardului!

— Are dreptate flăcăul, zise brigadierul. Are dreptate, deşi după înfăţişare ai zice că-i tâlhar de drumul mare. E pentru a treia oară când pun mâna pe banditul ăsta. Asupra lui, persoana mea a avut acelaşi efect precum capul Meduzei{106}: a scos un strigăt sălbatic, pe care l-am interpretat drept o dovadă a faptului că era ascuns acolo, ca să comită o crimă, în timpul duelului cu pistolul…

— Nu voi îngădui ca Alteţa Sa Regală să fie astfel insultată! strigă cavalerul de La Prunelaye. E clar că avem de-a face cu manevre de-ale opoziţiei!

"Prinţul" îi impuse tăcerea, cu un gest poruncitor.

Dar autorităţile auziseră tot.

— Domnule cavaler, zise judecătorul de pace. Guvernul — poate fi îngăduitor faţă de anumite greşeli, atunci când nu depăşesc nişte limite. V-aş ruga să nu comiteţi imprudenţe!

Doamna de La Prunelaye se văzu silită să-l apuce pe viitorul prefect de Orne de amândouă braţele, împiedicându-l să-şi scoată pistoalele. Toţi membrii conspiraţiei stăteau ca pe ghimpi. O clipă, cei doi fraţi Portier de La Grille se gândiră să-i cheme pe ceilalţi la luptă şi să-l destituie pe Louis-Philippe chiar atunci, pe loc.

Între Colonel şi domnul Lecoq, însă, se petreceau lucruri mult mai grave.

Primul îşi coborâse ochelarii pe vârful nasului. După ce-l privi cu atenţie pe Pistol, spuse:

— L'Amitié, văd că joci tare. Ăsta-i puştiul de ieri. Gândeşte-te că amicul nostru Nicolas are în spate nu ştiu câte milioane.

Lecoq ridică din umeri.

— În spatele lui Nicolas nu se află nimic, răspunse el. Madam

Goret e foarte vulnerabilă. Aşa că mare atenţie! De altfel, adăugă el, iau totul asupra mea. Asociaţia e în primejdie: o salvez.

Bătrânul îşi puse ochelarii în toc şi se apropie de "prinţ", care-i zise în şoaptă:

— Am bănuit eu că Toulonnais va trăda. Dar e pierdut. L-am condamnat.

În loc să-i răspundă, Colonelul îşi plimbă o privire pătrunzătoare asupra "Fracurilor Negre". Toţi aveau chipuri impasibile. Între timp, comisarul de poliţie venise lângă Pistol.

— Cine eşti dumneata? întrebă el.

— Un tânăr de la Paris, răspunse băiatul. Modelat de călătorii în străinătate, fără o slujbă oficială, dar care-a adus ocazional servicii autorităţii. Întrucât n-am paşaportul la mine, nu cer decât să fiu băgat la pârnaie, cu condiţia să procedaţi reglementar, adică să-l arestaţi şi pe "Trubadur", împreună cu şeful lui, domnul Nicolas, iar cazul să ajungă în faţa unei justiţii centrale şi mai puţin provinciale ca a dumneavoastră.

— Fiţi cu ochii pe omul ăsta! ordonă comisarul, în vreme ce-i făcea semn lui Chamo-iseau să se apropie, împreună cu prizonierul.

Din proprie iniţiativă, Pistol merse să se posteze între cei doi jandarmi.

Comisarul i se adresă lui Louveau, care-şi ţinea capul în piept, cu un aer prostesc, şi-i ceru să-şi repete mărturia. Louveau continuă să tacă.

În acel moment, răsună o voce surdă, fără ca cineva să-şi dea seama de unde vine. Toţi auziră aceste cuvinte stranii:

— *Se lasă noaptea!*

Cei de faţă se priviră cu mirare, căci deasupra lor strălucea puternic soarele dimineţii.

"Prinţul" era mai alb la faţă ca un cadavru.

Instinctiv, parizienii se îndepărtară de el; toţi, cu excepţia domnului Lecoq, singurul dintre acele chipuri neliniştite care-şi păstra o înfăţişare calmă.

Capitolul XXIV - "Tăiaţi creanga"

Se ştie că, pentru "Fracurile Negre", uneori *se lumina de ziuă* la miezul nopţii. Aceasta se întâmpla ori de câte ori tenebroasa asociaţie îşi convoca oamenii pentru vreo acţiune.

Dar când se auzea acea comandă sinistră în toiul unei operaţiuni riscante, aşa că acum, de cele mai multe ori însemna că asociaţia îşi abandonă unul sau mai mulţi membri, lăsându-i în voia soartei, să se

descurce prin propriile lor mijloace. Aşa se întâmpla uneori, la vreme de război, când raţiuni superioare de securitate obligă pe un vajnic general să lase fără sprijin batalioane încercuite de inamic.

Deseori, acest lucru înseamnă o dureroasă condamnare a unor acte temerare, care, încununate de succes, ar fi fost nemuritoare pilde de eroism.

În limbajul sacramental al Fraţilor Milei şi al succesorilor lor, "Fracurile Negre", *"se lasă noaptea"* însemna şi condamnarea trupelor neangajate în bătălie: o pedeapsă indirectă, aplicată imprudenţei sau ghinionului, în numele interesului general.

Pedeapsa concretă, care necesita un executant al ordinelor confreriei, se exprima printr-o altă metaforă, despre care s-a mai vorbit: *"tăiaţi creanga!"*.

Această explicaţie este suficientă pentru ca cititorul să înţeleagă cât de diferit fusese efectul produs asupra fiecăruia dintre cei prezenţi de straniile vorbe: *"se lasă noaptea"*.

Slujbaşii oficiali erau uluiţi pe drept cuvânt, în vreme ce conspiratorii se întrebau ce semnificaţie avea această ciudată parolă.

Cât despre parizieni, cure ştiau că se află în preajma unui eveniment important, ci aşteptau, speriaţi şi neliniştiţi, să vadă ce-o să se întâmple.

Pentru toţi era o clipă solemnă şi primejdioasă.

Nici chiar membrii de frunte ai consiliului nu ştiau prea multe despre puterea ascunsă aflată la conducerea confreriei.

Colonelul era şef cu numele, dar deasupra lui se găseau alte influenţe. Lecoq şi Nicolas, amândoi tineri şi puternici, făcuseră ca balanţa să se încline, pe rând, când de partea unuia când de partea celuilalt.

Nemaipomenita afacere, în fruntea căreia se alia în acest moment, îi conferea lui Nicolas, în împrejurările de faţă, un avantaj considerabil.

Dar pe de altă parte, toţi cei ce îndrăzniseră să-l pună în umbră pe Lecoq fuseseră anihilaţi.

"Prinţul" era profund tulburat, dar se stăpânea perfect.

Nu se aşteptase la o asemenea lovitură, în acelaşi timp îndrăzneaţă şi perfidă: un duel între el şi Lecoq, chiar pe locul unde se desfăşura lupta cea mare.

"Prinţul" îşi plimbă o privire sigură peste toţi cei prezenţi, apoi vorbi, încercând să abată anatema asupra altuia.

— Nu-l cunosc pe omul acesta. Cer să se aplice legea.

Şi arătă cu degetul spre Louveau.

Acesta îl privi pieziş, printre pleoapele pe jumătate lăsate.

— Domnilor! zise cu răceală Lecoq, adresându-se parizienilor. Colonelul şi cu mine suntem martorii domnului Nicolas. Acuzaţia pe

cale a-i fi adusă e atât de neaşteptată...

— Şi de incredibilă! îl întrerupse Colonelul.

— Şi de incredibilă, repetă Lecoq, încât ne interesează foarte mult să stabilim care-i adevărul. Îl rog pe domnul comisar să continue interogatoriul, de faţă cu toată lumea. Eu unul refuz să cred că prietenul nostru putea fi în relaţii cu un asemenea individ.

— Aşa, aşa! exclamă şi cavalerul. Pun mâna-n foc că nu!

Comisarul îl somă pentru a doua oară pe prizonier să-şi repete mărturia.

— Asta e! vorbi în sfârşit "Trubadurul". Dacă n-am noroc, n-am şi pace! Ia să-l fi întâlnit pe domnul Chamoiseau în pădure, între patru ochi, că-i veneam io de hac! Da' era cu bucăţică ăla, cu care am venit într-o hodoroagă de diligenţă de la Alençon, şi tipu-i şiret ca o vulpe. Dacă *se lasă noaptea*, atunci s-aprindem feştila! Care prinţ, dom'le? Ăsta-i tot atât de prinţ ca şi sabotu' meu. Ba mai plăteşte şi prost! Ieri mi-a dat o nimica toată pentru femeia aia, Soûlas, iar azi să nu credeţi c-am primit mai mult pentru domnu' baron de colo! Da' mă ţinea-n juvăţ şi-mi tot zicea: "Fă treabă bună, că de nu, te-nghite ocna!". Uite-acu', mă doare-n cot! S-a zis cu mine! Am să iau puşcărie pe viaţă, de nu chiar mai rău! Aşa că, salut, iubiţilor! Ghinionul meu şi baftă dobitocului de Chamoiseau! Hei, Nicolas! Baronu' a scăpat ca prin urechile acului, da' tu ai băgat-o pe mânecă!

— Zău că-i nostim! comentă Pistol. Ei, domnule comisar, ce-aţi auzit v-ajunge, sau mai doriţi o porţie?

Privirea lui sclipea, jucăuşă, spre domnul Lecoq.

— Domnilor, domnilor! vorbi apăsat frumosul Nicolas. Toţi cei de faţă îmi cunoaşteţi bine poziţia şi necazurile. Se pare că prin mine blestemul tinde să plutească şi asupra ultimului strop dintr-un sânge ilustru. Nu mă voi înjosi într-atât încât să încerc să mă apăr de-o astfel de acuzaţie. Ce treabă aveam eu cu acea nefericită femeie, Thérèse Soûlas? Ce interes m-ar fi minat să accept provocarea la duel, lansată de domnul baron? Ce pot avea cu în comun cu această zdreanţă umană, pe care duşmanii au asmuţit-o împotriva mea, ca pe un câine turbat? Le mulţumesc tuturor celor ce m-au iubit şi-i iert pe cei care mă urmăresc cu ura lor. Întrucât Franţa nu mă mai poate adăposti, voi pleca în exil... Fără îndoială că asta mi se cere...

— Asta vi se cere! sări impetuosul cavaler. Asta vi se cere! Ah, dar şmecher mai e guvernul nostru!

— Să rezistăm! fu de părere nepotul lui Molard. Să rezistăm cu arma-n mână!

— Să ştim să murim! declamară fraţii Portier de La Grille.

Doamnele din conspiraţie plângeau de ţi se rupea inima. Fostul elev al Şcolii politehnice se retrase, spunând cu demnitate:

— Nefericit rege! Nefericită Franţă!

Generalul de Champmas făcea mari eforturi ca să-l liniştească pe Paul Labre.

— Domnule colonel Bozzo, vorbi el în cele din urmă. Sunt convins că şi dumneavoastră, v-aţi lăsat înşelat de omul acesta, ca şi mulţi alţii. Acum înţelegeţi, probabil, cu cine aveţi de-a face. Întrucât sunt considerat un oponent al guvernului, nu-i de căderea mea să mă adresez susţinătorilor lui. În schimb, vă rog s-o faceţi dumneavoastră.

— Ah, domnule general! gemu bătrânul. Sunt distrus! Nenorocit! Nu-mi cereţi nimic! Sunt un om mort! Cred că niciodată nu-mi voi mai reveni din şocul acesta!

Paul Labre se desprinse din strânsoarea domnului de Champmas şi făcu un pas spre oamenii legii.

— Domnilor! zise el. Toţi cei acuzaţi aici trebuie să fie deferiţi justiţiei. Eu unul accept să fiu luat prizonier chiar acum.

— Cu condiţia să fie băgat la zdup şi Alteţa Sa Regală, completă Pistol.

Autorităţile nu mai ştiau cum să iasă din încurcătură. Rămăseseră pe loc, sfătuindu-se şi disputându-se.

Comisarul de poliţie puse capăt dezbaterilor.

— Dumneavoastră nu înţelegeţi nimic, dar cu am instrucţiuni precise! declară el, scurt, judecătorului de pace.

Intrigile "Fracurilor Negre" erau construite temeinic. Nimeni nu putea şti unde duc firele unei uneltiri. Chiar domnul Lecoq se ocupase cu sârg de ridicarea unui zid fortificat în jurul "afacerii", pe care acum îl dărâma de bună-voie, cu preţul unei imense pierderi. L'Amitié era un asediator de temut, dar eforturile lui se loveau de propria-i lucrătură: instrucţiunile venite de sus şi de departe.

Parizienii, care cercetaseră cu atenţie chipurile slujbaşilor legii, marcară un punct în favoarea "fiului preasfântului Louis". Abatele X… şi doctorul Samuel se apropiaseră de Nicolas, spunându-i în şoaptă:

— Ţin'te bine, prinţe! Suntem alături de dumneata!

În favoarea lui Nicolas vorbeau milioanele Mathurinei Goret.

În acelaşi timp, conspiratorii înarmaţi, care la vederea atitudinii şovăielnice a autorităţilor căpătaseră un curaj frizând eroismul, se regrupau în jurul "regelui", constituiţi într-o gardă fidelă.

Colonelul încă nu se pronunţase. În aparenţă foarte abătut, ascundea totuşi printre riduri un surâs viclean şi sceptic.

În clipa aceea, Lecoq se duse el însuşi spre "prinţ" şi-i spuse direct, precum îi era felul:

— Prinţe, nu mai are rost să vă ascundeţi titlul, pentru că acesta e tot secretul comediei. După părerea mea, guvernul procedează cât se poate de onorabil, dând agenţilor săi indicaţii de-o mare toleranţă i nobleţe. Nimeni dintre noi nu vă bănuie de ceva rău. De altfel, ştim cu toţii unde locuiţi. Cine are nevoie de dumneavoastră, ştie unde să vă

găsească... Haideţi să mergem!

— Chiar aşa! zise şi bătrânul Colonel. Nu mai avem ce căuta aici. Haideţi, copiii mei.

"Fracurile Negre" erau adunate în jurul lui Lecoq. Acesta coborî vocea şi vorbi pe un ton care făcu să le îngheţe tuturor sângele în vine:

— Tată! Lasă-mă, te rog, pe mine! Nu mişcă nimeni! *Se lasă noaptea!*

Privirea lui se încrucişa cu cea a "prinţului".

— Nu-mi pune răbdarea la încercare, Toulonnais l'Amitié! mârâi acesta printre dinţi.

Lecoq izbucni într-un râs care sfâşia, ca o muşcătură.

— Pentru că valorezi milioane? Asta vrei să spui? întrebă el. Ah, bietul meu Nicolas. În momentul de faţă nu mai faci pentru nimeni nici cât o ceapă degerată. Ascultă aici, băiete! Milioanele tale s-au dus pe apa sâmbetei. Mathurine Goret a crăpat azi-dimineaţă, de apoplexie.

— A murit? întrebară deodată toate "Fracurile Negre".

— A murit, repetă Lecoq. De asta se lasă noaptea pentru tine ziua-n amiaza mare, Nicolas.

"Prinţul" se trase înapoi, de parcă ar fi călcat pe un şarpe.

— *Se lasă noaptea,* zise şi el, pe un ton de hotărâre disperată. Doamne, facă-se voia ta! *Tăiaţi creanga!*

Şi-şi aduse batista albă la frunte, de parcă ar fi vrut să se şteargă de sudoare.

În aceeaşi clipă, dintre copaci răsună o împuşcătură.

Lecoq se clătină pe picioare, înăbuşindu-şi un strigăt de durere.

— Bănuiam cu că-n desiş nu se-ascundea un singur lup! zise Pistol. Hai, Chamoiseau! După mine! Începe vânătoarea!

— Nu mişcă nimeni! strigă poruncitor Lecoq. N-am decât o zgârietură.

De pe obrazul pe care glonţul îl atinsese doar în treacăt se prelingea un firicel de sânge.

Lecoq îi făcu semn vicontelui Annibal Gioja, care înclinându-se până la pământ, îi întinse lui Paul Labre un plic deschis.

Paul îşi aruncă ochii pe conţinutul plicului şi se schimbă La faţă. Fără un cuvânt, înainta spre grupul "Fracurilor Negre". Văzându-l cum se apropie, Nicolas începu să tremure.

În timp ce parizienii se dădeau la o parte, din ordinul lui Lecoq, pentru a-i face loc baronului să treacă, falsul prinţ se trase înapoi, până în mijlocul conspiratorilor.

— Apăraţi-mă! bâigui el. Vor să mă omoare.

Conjuraţii se aliniată curajoşi, iar jandarmii îi săriră şi ei în ajutor, susţinuţi de autorităţi. Într-adevăr, fuseseră bine instruiţi.

Paul era neînarmat.

Nici măcar nu ridică mâna şi totuşi, trecu printre cei doi fraţi Portier de la Grille, dându-i de-o parte şi de alta, ca pe nişte vreascuri.

Îl înşfacă de guler pe "prinţ", chiar în clipa când acesta îşi scosese pistolul, şi-i zise:

— Eu, Paul Labre, baron d'Arcis şi inspector de poliţie, te arestez în numele regelui!

Apoi întorcându-se spre jandarmii care se apropiau împreună cu oamenii legii, adăugă:

— Iată legitimaţia mea de agent. Vă somez, să procedaţi conform legii.

După care se clătină pe picioare şi se prăbuşi în braţele contelui de Champmas, care-l urmase îndeaproape.

— Jurasem să mor, mai curând decât să mă întorc la meseria asta. Dar tot cu am jurat că la nevoie, mă voi coborî chiar şi până aici, numai să-mi pot răzbuna fratele. Şi n-am minţit. Voi muri!

Legitimaţia purta toate semnăturile necesare, precum şi ştampila Prefecturii, şi-l împuternicea pe Paul Labre, "inspector de poliţie", să acţioneze în departamentul Orne.

Acesta era "obiectul" care sosise cu poşta de dimineaţă şi despre

care o întrebase domnul Lecoq pe contesa de Clare.

Se spune că în jungla indiană, fiarele sălbatice se angajează în lupte măreţe şi înfricoşătoare. Fără aceste lupte pe viaţă şi pe moarte, povestesc brahmanii, între Ind şi Gange n-ar mai exista nici urmă de fiinţă omenească.

În Europa nu sunt tigri, iar eu cunosc un proverb care spune că lupii nu se sfâşie între ei{107}.

Dar nu trebuie să ne încredem orbeşte în proverbe. Uneori, aceste pilde de înţelepciune a popoarelor nu sunt decât vorbărie goală.

Şacalii savanelor noastre civilizate se mănâncă între şi, har Domnului!, deseori mor din îmbucătura care le rămâne în gât. Persoanele avizate pretind că cei mai mari duşmani ai lupilor noştri sunt tot lupi.

Domnul Lecoq era învingătorul.

Moartea subită a Mathurinei Goret, care năruia dintr-un foc toate atu-urile frumosului Nicolas, picase prea bine ca să nu stârnească bănuielile "Fracurilor Negre". Dar în această industrie a crimei, ceea ce conta era rezultatul. Aici domnea principiul faptului împlinit.

La ce bun să mai cercetezi faptele, când consecinţele lor ţin de lege?

Într-adevăr, nimeni nu-şi dădu osteneala să lămurească printr-o anchetă dacă apoplexia reginei Goret fusese declanşată de cauze naturale sau nu. Lăsând la o parte faptul că nenorocirea picase la ţanc, nu-i mai puţin adevărat că fosta cerşetoare obişnuia să bea de două ori mai mult rachiu decât i-ar fi trebuit ca să dea ortul popii.

După patul ei se găsiseră trei sticle cu "medicament", în loc de una, şi trei goale.

În scrinul care-i ţinea loc de seif nu se afla nimic.

Mathurine avu parte de o înmormântare ca pentru săraci. Nu asistă nimeni, în afară de bietul vicar, căreia ea obişnuia să-i spună "băiete".

Prin împrejurimi se mai vorbi un timp despre cuţitaşul lui Vincent. Însă o săptămână întreagă toţi îşi bătură joc de acea avere imaginară, care pusese pe jăratic tot ţinutul.

Parizienii plecară chiar a doua zi, ducând cu ei o pradă respectabilă. Château-Neuf fu pus în vânzare. Dar asta nu era tot.

O lună mai târziu, asupra cantonului năvăli un număr mare de oameni ai legii.

Băieţi şi fete, fermieri şi fermiere, fură nevoiţi să se convingă până la urmă de incredibila avere a fostei cerşetoare.

În ciuda bogăţiilor furate de "Fracurile Negre", în ciuda ravagiilor făcute de oamenii de afaceri, în ciuda relei-credinţe a reprezentanţilor, în ciuda înşelăciunii fideicomişilor, în ciuda tuturor cheltuielilor, a jafului judiciar şi procedural, rămânea totuşi o avere imensă, solidă,

monumentală, o avere care e socotită şi acum{108} cea mai considerabilă din toată Franţa apuseană.

Stăpânul acestor bogăţii era Vincent Goret, mutilatul ce fusese cândva dator treizeci şi cinci de gologani.

Inutil să mai adăugăm că de atunci încoace, în acest "caşcaval" îşi vârâseră dinţii câţiva şobolani iluştri.

Aşa-i viaţa.

În vreme ce "Fracurile Negre" călătoreau spre Paris, cu o diligenţă în care domnea cea mai perfectă înţelegere, sărmanul "fiu al preasfântului Louis" era condus la închisoarea din Alençon, însoţit de Paul Labre şi Clampin, zis şi Pistol.

Louveau îi fusese încredinţat lui Chamoiseau — destinul său!

Paul, care se folosise de legitimaţie numai ca să determine arestarea prinţului, se constituise prizonier voluntar.

Pe la jumătatea drumului spre Alençon, Pistol îi şopti:

— Domnule baron, afacerile înainte de toate, n-am dreptate? Am moştenit un şchiopârlan milionar, care m-aşteaptă, lăsat zălog la hanul din La Ferté-Macé. Trebuie să fiu cu ochii pe el. La prima oprire, voi avea onoarea să vă salut, astfel încât protejatul meu să aibă lângă el pe cineva care să ştie ce să facă în împrejurările delicate în care-l va arunca loteria vieţii. V-am simpatizat întotdeauna, deşi regret că n-am avut prea multe ocazii să fiu în preajma dumneavoastră. De-acum încolo, s-a ivit şi prilejul, graţie moştenirii de care v-am vorbit, Iar-a mai pomeni că de acest lucru depinde accesul meu în cele mai mari saloane din capitală. E limpede că nu puteţi rămâne la închisoare. Dar pentru asta, ar trebui ca Nicolas să se împace cu Lecoq, nu? Iată un al treilea rol pentru Teatrul Gaîté{109}! Domnul Badoît, pe care-l stimez deşi îi sunt superior ca inteligenţă, vă va confirma că eu cunosc toate amănuntele episodului "Gautron cu cretă galbenă". Când va sosi momentul, daţi-mi de veste tot prin domnul Badoît, care-mi cunoaşte adresa, şi-mi va face plăcere să-mi petrec vreo două zile adăugând încă un act la drama cu pricina şi "şlefuind" niţel deznodământul neprevăzut al ultimului tablou.

Trăsura cu prizonierii se opri, ca să fie schimbaţi caii.

Două ore mai târziu, Pistol îl trezea pe Vincent Goret, la hanul Cygne-de-la-Croix, anunţându-i moartea mamei sale.

— Ascultă, prostule, dacă vrei să mă numeşti tutore, atunci trebuie să-mi juri c-ai să mă asculţi orbeşte. Am să-ţi ofer toate de-a gata, aşa cum ţi le-a lăsat moştenire maică-ta, plus educaţie, băi, ţoale curate, încălţări lustruite, cinci mese pe zi, cu vinuri dintre cele mai bune. De tine depinde să ştii să-ţi găseşti norocul. Dacă refuzi, te părăsesc în halul în care te afli, incapabil să cheltuieşti mai mult de 75 de centime pe zi, după cât de dobitoc eşti din născare!

Capitolul XXV - Tabloul final, scena întâi

Au trecut trei luni de la evenimentele de mai sus. Suntem în luna decembrie a aceluiaşi an 1838, când Parisul era preocupat — aşa cum i se întâmplă deseori — de un caz aliat pe rol la curtea de justiţie Era vorba de o cauză "apetisantă", o cauză *celebră*: "zidirea" din strada Ierusalim.

Acuzatul era el însuşi un personaj de roman: un tânăr frumos, cu maniere alese, cu o fire blândă şi care avusese mult timp acces într-un mediu dificil, unde produsese o oarecare senzaţie.

Un prinţ, un pretendent: fără îndoială, un impostor. Însă într-o ţară că Franţa, întotdeauna un fals Demetrius{110} va fi mai interesant decât cel adevărat.

Pe lângă această crimă ultra-dramatică, — uciderea lui Jean Labre, care fusese zidit în vechiul turn aflat în strada Ierusalim, colţ cu Quai des Orfèvres — se mai judeca şi cauza lui Louis-Joseph Nicolas, zis şi "prinţul" sau "ducele de Bourbon", autorul mai multor delicte, printre care asasinarea văduvei Thérèse Soûlas, persoană binecunoscută în cartierul Prefecturii.

Acest omor se petrecuse departe, în Normandia, unde pretinsul fiu al lui Louis al XVII-lea fusese eroul unui roman cât se poate de original.

Am mai amintit undeva că Mathurine Goret şi legenda ci nu sunt pe potriva imaginaţiei pariziene. Cancanurile unor gură-cască o preschimbaseră pe sordida Maintenon din Orne într-o intrigantă isteaţă, nostimă, spirituală şi ambiţioasă: un fel de Diana Vernon normandă, căreia nu-i stătea deloc rău să intre în istorie.

Unii îi dădeau douăzeci de ani, alţii patruzeci; era ba ingenuă, ba o mare cochetă: ingenua murise din dragoste, cocheta fusese înjungheată.

În ambele versiuni, conspiraţia se potrivea de minune.

Dar ceea ce-i încânta cel mai mult pe parizieni — amănunt pe care l-am păstrat *pour la bonne bouche*{111} — era că asasinul lui Jean Labre şi al Thérèsei Soûlas părea a fi afiliat la acel grup de misterioşi răufăcători, care nu satisfăcuseră niciodată curiozitatea publică, venind să se aşeze pe băncile tribunalului: "Fracurile Negre".

Se spunea că falsul prinţ era un "Frac Negru", unul din conducători. Se prea poate să fi fost "Fracul Negru", marele şef al Fraţilor Milei.

De altfel, opinia publică nu urma să aibă prea mult de aşteptat. Sesiunea începuse, iar procesul prinţului era unul din primele înscrise pe rol.

La 11 decembrie, în ajunul zilei când asasinul lui Jean Labre trebuia să se înfăţişeze în faţa judecătorilor, se rezervau locuri, Ia preţul de cinci ludovici, la Chavot, negustor de "favoruri şi audienţe", care locuia pe atunci în colţul străzii Glatigny.

Omul nostru era foarte atent cu femeile.

Iată ce se petrecea către orele nouă seara, pe o vreme rece şi mohorâtă, care silea trecătorii să-şi ascundă nasul în gulerul paltonului.

În colţul străzii Harlay-du-Palais, pe Quai des Orfèvres, opri o birjă, din care coborâră doi bărbaţi. Unul dintre ei plăti birjarul, care dădu bice cailor.

Cei doi bărbaţi aşteptară câteva clipe. Unul era înalţ, celălalt — scund. Cel înalt şi solid purta un palton gros. Mărunţelul tremura de frig într-o hăinuţă de mătase neagră, vătuită, care-l făcea să semene cu un preot bătrân.

Porniră împreună către strada Ierusalim.

Cel mare fredona, cel mic dârdâia, mormăind:

— Ce vrei, l'Amitié'? Aveam o mare slăbiciune pentru băiatul ăsta. Avea cap. I-aş fi dat-o din toată inima pe micuţa mea Fanchette. Oare-i bine ce s-a hotărât? Să ne mai gândim…

— Un dobitoc! mormăi solidul. Afacerea Goret — la fel! Ce nevoie avea s-aştepte apoplexia? Tată, am hotărât odată: îl lichidăm!

Mărunţelul lăsă să-i scape un suspin adânc.

Cotiră amândoi pe strada Ierusalim.

La lumina felinarului ar fi fost imposibil de recunoscut chipul bătrânului colonel Bozzo sau cel al însoţitorului său, domnul Lecoq de La Perrière.

Amândoi erau machiaţi, mai ceva ca nişte actori.

Lecoq ceru unui slujbaş de-al lui Boivin să-i dea camera cu numărul 9.

— E ocupată, răspunse băiatul. Puteţi lua "8" sau "7".

— Atunci, adu-ne la "8" doi litri de vin, două porţii de jambon şi brânză de Brie!

Numărul "8" era fosta odăiţă a lui Paul Labre, "7" — fusese pensiunea sărmanei Thérèse Soûlas, iar "9" — camera lui "Gautron cu cretă galbenă".

Taica Boivin, care după plecarea Thérèsei, începuse să se teamă de rivalitatea altor supe, transformase ultimul etaj în camere de închiriat.

Lecoq îl ajută pe bătrânul Colonel să urce scările.

— E o poveste ciudată, Tată! zise el, când intrară în mansardă. Aici, unde suntem noi acum, locuia fratele cel mic. Cel mare a intrat în camera de-alături. Ca să vezi ce-nseamnă hazardul! Idiotul ăla de Nicolas îţi împuiase capul cu planurile lui grandioase, combinate din

scene şi tablouri, ca piesele de teatru. Generalul care urma să fie ucis e bine-mersi, l-am văzut ieri, împreună cu fiică-sa. Drace! Dă-i frumoasa de pică, aşa, cu tot plonjonul ăla de pe Pont-Neuf! Eu nu-mi fac planuri peste planuri, dar ai să vezi şi dumneata cum va decurge operaţiunea.

Intră chelnerul, aducându-le comanda. I se ceru să nu mai revină. Domnul Lecoq încuie uşa.

— Tată, mie-mi plac castanele doar după ce-au fost scoase din foc, zise el. Paul Labre ne va fi de folos şi de astă-dată. E aici, alături, la "9", şi-şi vede de treaba lui, aşa cum cu îmi văd de-ale mele... Drăguţ băiat, nu? E multă vreme de când ne cunoaştem, iar legitimaţia lui de inspector e veche...

Lecoq veni să se aşeze lângă Colonel şi-şi scoase ceasul.

— Peste o jumătate de oră e rândul nostru, vorbi el. Nu ne rămâne decât să aşteptăm.

De cealaltă parte a zidului, în sinistra încăpere unde fusese înjunghiat Jean Labre, se găseau patru persoane.

Trei dintre ei erau îmbrăcaţi mizerabil. Al patrulea avea veşminte noi-nouţe: redingotă din stofă fină, de culoarea alunei, pantalon *écossais*, ghete lăcuite şi pălărie de mătase neagră şi lucioasă.

Primii trei erau oameni în toată firea, în timp ce ultimul era tânăr. Mândru, surâzător şi radios, contrasta cu capetele plecate, privirile abătute şi temătoare, spinările aplecate şi picioarele tremurânde ale celorlalţi. Aceştia din urmă erau copleşiţi de aceeaşi profundă tristeţe: păreau trei păsări de noapte, smulse din schema lor şi azvârlite dintr-o dată în plină lumină.

Pe toţi trei i-am mai întâlnit o dată în acelaşi loc, comiţând fapta care-i frământa şi-i îngrozea acum.

Numele lor erau Coyatier, zis şi *Marchef*, Landerneau, zis şi "Al Treiş'treilea" şi Landerneau{112}, zis şi "Coterie"{113}.

Ca şi odinioară, toţi trei aveau asupra lor unelte. Aceleaşi: Coyatier — un târnăcop, Coterie — ustensilele lui de zidar, iar Landerneau pe cele de dulgher.

Tânărul cel elegant era vechea noastră cunoştinţă, Pistol. Costumul lui de ultimă modă nud venea, poate, la perfecţie, redingota îl jena puţin la încheieturi. Obrazul lui palid şi spânatic cam ducea dorul vechii bluze albastre şi-al şepcii roase, din pânză aspră, dar era cât se poate de încântat de propria-i persoană; în locul lui Paris{114}, le-ar fi lăsat pe cele trei zeiţe la egalitate, păstrând premiul frumuseţii pentru sine.

— Vă cam incomodează ambianţa, li se adresă el celor trei, după câteva clipe de tăcere, adoptând un ton oratoric. Vă înţeleg perfect. Şi eu am niţel *trac*, cum se spune la "Bobino", deşi n-am luat parte la sângeroasa întâmplare din seara cu pricina, atunci când m-am ocupat

de cotoiul lui madam Soûlas. Pe vremea aia, aveam şi eu slăbiciunile mele: femeile şi limonada. Cu ajutorul lor, aş fi putut ajunge departe. Dar să ştiţi că mi-am smuls-o din suflet pe Mèche, în ciuda atracţiei pe care-o avea asupra mea.

Suspină adânc şi urmă:

— Tre' să-ştii cum să-ţi scoţi o bătătură. Acum mi-am făcut un rost, graţie moştenirii şchiopârlanului, al cărui unic tutore sunt eu, astfel încât în înalta societate ne bucurăm amândoi de peste un miliard de rente. Fiţi liniştiţi! Sigur că v-aş putea face necazuri, da' şi-aşa l-am necăjit destul pe *marchef*, atunci când cu şlepul ăla cu cărbuni: atâta m-am învârtit pe lângă el, că se făcuse foc pe mine… pe sub apă… Dar acum nu mai am nimic cu el.

— Eşti un tânăr de treabă, domnule Clampin, mormăi Coyatier cu prefăcută umilinţă. Vezi bine că şi noi am venit la chemarea dumitale.

— Dar nu chiar sărind într-un picior de bucurie! V-aţi retras toţi trei din afaceri… Ardeţi de nerăbdare să vă întoarceţi în sânul familiei… Atunci, fiţi atenţi! V-am adus aici, ca să-i fac un serviciu domnului Paul.

La auzul acestui nume, cei trei simţiră cum îi trec fiorii.

— Baronul face parte dintre prietenii mei, continuă Pistol. Fără a fi la fel de bogat ca şchiopul şi ca mine, e totuşi băiat bun, aşa încât am acceptat să-mi neglijez pentru scurt timp protejatul, de-a cărui educaţie mă ocup de la un capăt la altul, aducându-i cei mai buni profesori, care să-i dezvăluie tainele ştiinţelor şi să-l înveţe să scrie. Mi-am zis că întrucât am intrat în povestea asta pe când eram în slujba domnului Badoît, trebuie s-o duc la bun sfârşit. Baronul a consimţit să-i lase pe cei trei ticăloşi în plata Domnului, cu condiţia să-şi uşureze conştiinţa, numindu-l pe adevăratul vinovat de nenorocirea fratelui său mai mare…

— Asta nu se poate! îl întrerupse Coyatier, cu un aer ameninţător.

— Suntem cu laţul de gât! îl susţinu şi Coterie.

— Dacă facem asta, e ca şi cum ne-am arunca pe fereastră! exclamă Landerneau.

— De asemenea, continuă netulburat Pistol, va trebui să-l ajutaţi pe domnul Paul Labre să recupereze rămăşiţele pământeşti ale fratelui său, ca să poată îndeplini cele de cuviinţă: pompe funebre, cruce, loc de veci în Père Lachaise. Ştiu bine că-n prezent, cadavrul se află tot aici.

Cei trei bandiţi se priviră unul pe altul.

— Dacă refuzaţi, încheie Pistol, atunci ne întâlnim cu toţii la procurorul regelui. Asta-i tot ce-aveam de spus. Vă las trei minute de gândire.

Coyatier îşi ridică privirea. În pupile avea o lucire sălbatică.

— Bun! exclamă Pistol. Văd că încă n-ai pierdut gustul sângelui

— cu toată profesia ta nevinovată, de-a vinde otrăvuri la femei! Îţi cunosc eu bine crâşma! Fii pe pace! La ieşire te-aşteaptă domnul Badoît. Aşa că la treabă!

Cei trei ticăloşi mai şovăiră câteva clipe.

— Haideţi! zise în cele din urmă Coyatier. N-avem încotro. Poate c-om reuşi s-o ştergem în Anglia, înainte să prindă de veste Toulonnais.

Fără o vorbă, Landerneau începu să desprindă lemnăria. Cât ai clipi din ochi, scoase din perete panoul de lângă fereastră, de pe peretele ce dădea spre fosta mansardă a lui Paul Labre.

Coterie turnase apă în găleată, pregătind cimentul.

Coyatier izbi cu târnăcopul în perete, care suna a gol.

În aceeaşi clipă, se auziră ciocănituri în uşă. Cei trei bandiţi se opriră din lucru şi se strânseră unul lângă altul, ca nişte fiare sălbatice, speriate că vor fi vârâte din nou în cuşcă.

Coyatier se înfipse bine pe picioarele-i vânjoase, mârâind:

— Dacă ne-ai vândut, piciule, să ştii că s-a zis cu tine!

Pistol pufni în râs şi se duse să deschidă uşa, spunând:

— Idioţilor, eu nici nu cumpăr, nici nu vând. Aşa că vedeţi-vă de treabă! Nu-i decât fratele victimei, care vă îngăduie să fiţi ghilotinaţi în altă parte, pentru că nu dă doi bani pe voi, nişte unelte amărâte. Tot ce vrea e să obţină de la voi mărturii complete, ca adevăratul vinovat să-şi poată primi pedeapsa.

Pistol deschise uşa. În prag se ivi Paul Labre, urmat de Badoît, care ţinea în mână o cutie lunguiaţă.

Odaia era atât de strâmtă, încât, atunci când uşa se deschise, noii veniţi şi bandiţii aproape că se atingeau.

Când Coyatier scobise în zid, cu trei ani în urmă, avusese de făcut o muncă îndelungată şi anevoioasă. Acum însă, din câteva lovituri de târnăcop, stratul subţire de ciment se fărâmă, scoţând la iveală oseminte arse de var nestins: nu mai era vorba nici măcar de un schelet.

Palid, cu fruntea năclăită de sudoare, Paul Labre îşi începu interogatoriul.

Cei trei asasini dădură răspunsuri clare, în care se simţea o undă de respect.

Iată, pe scurt, conţinutul acestei declaraţii:

În camera "9", cei trei îl aşteptau pe generalul de Champmas. În locul lui venise un necunoscut, pe care-l înjunghiaseră. Din actele pe care le găsiseră în valiza victimei, aflaseră că se numea Jean Labre. A doua zi, înarmat cu actele respective, Landerneau — zis şi "Al Treiş 'treilea" — avusese tupeul să se prezinte la notarul Hébert, din stradă Vieille-du-Temple, ca să ia cunoştinţă de testamentul lăsat pe numele victimei.

Împărţindu-şi banii găsiţi în valiză, cei trei ticăloşi reuşiseră să se ascundă şi să înceapă a practica diverse meşteşuguri. Toţi trei afirmau cu convingere că se făcuseră "oameni de treabă".

Totuşi, mărturisiră că încasaseră lunar sume expediate de adevăratul *iniţiator* al crimei, domnul Nicolas, zis şi "prinţul" sau "ducele de Bourbon".

Era o scenă bizară: cei trei povesteau, iar domnul Badoît şi Pistol culegeau cu grijă fiecare din oasele găsite în scobitura din perete, depunându-le în cutia lunguiaţă.

Când totul se sfârşi, Paul Labre luă cutia şi ieşi, fără a scoate un cuvânt, urmat de domnul Badoît.

Înainte de-a pleca şi el. Pistol se întoarse spre cei trei bandiţi:

— Deja până acum l-am dat pe *Marchef* de trei ori pe mâna poliţiei. Pentru unul ca mine, care n-a fost niciodată slujbaş oficial al Prefecturii, e prea destul. Am avut legături onorabile cu doamna Landerneau. Frumoasă femeie!... Probabil că domnul baron n-ar ezita să vă culeagă şi să v-aducă în faţa judecătorului, dac-ar avea nevoie de mărturisirile voastre. Aşa că vindeţi tot ce-aveţi şi luaţi-vă zborul spre alte meleaguri, ca să vedeţi cum e vremea pe-acolo. Cât despre mine, am întins-o! Mă duc să servesc o cină de treizeci de franci tacâmul, într-un separeu, împreună cu şchiopul meu şi cu nişte cucoane din înalta societate. Am mare nevoie de asemenea anturaj, ca să-mi mai vin în fire: m-am dezobişnuit de mirosul de mitocan! Rămâneţi cu bine! Dacă mă-ntâlniţi cumva pe stradă, vă rog să mă scutiţi de salut!

Cei trei asasini rămaseră singuri, privindu-se năuci.

Coyatier îşi veni în fire primul. Îşi îndreptă trupul atletic, până atunci chircit de groază, zicând:

— Dobitocii!

Coterie şi Landerneau îşi arseră câte un ghiont de bucurie.

— La treabă! ordonă Coyatier. Alde Badoît s-ar putea întoarce. Să astupăm asta în doi timpi şi trei mişcări, după care uşcheala!

De îndată, Coterie începu să amestece cimentul, în vreme ce Coyatier şi Landerneau ţineau pregătit panoul.

Pe când munceau cu mare tragere de inimă, uşa se deschise pentru a treia oară, lăsând să pătrundă doi bărbaţi: unul solid şi altul mărunţel.

— O clipă, mieluşeilor! zise solidul, cu faţa aproape în întregime ascunsă sub borurile largi ale pălăriei de fetru. *Se luminează de ziuă!*

Efectul acestor vorbe fu ca o lovitură ele trăsnet.

— Toulonnais! şoptiră toţi trei, cu chipurile răvăşite de o groază de nedescris.

— Bună seara, copiii mei, bună seara! zise şi mărunţelul.

— Tatăl-tuturor! murmurară bandiţii, tremurând din toate încheieturile.

Erau perfect conştienţi că trădaseră şi ştiau bine că pedeapsa pentru asemenea faptă nu se lăsa niciodată aşteptată.

— N-aveţi teamă! vorbi domnul Lecoq. Numai că prea v-aţi grăbit să terminaţi, asta-i tot! Dacă tot avem aici un dulap gol, de ce n-am pune-n el ceva, înainte de a-l închide? Ce părere ai, Tată?

Capitolul XXVI - Tabloul final, ultima scenă

Plecând din stradă Ierusalim, trăsura lui Paul porni de-a lungul cheiului, spre cartierul Saint-Honoré, unde se află locuinţa generalului de Champmas. De câteva săptămâni, generalul obţinuse autorizaţia de-a locui la Paris.

Cât despre Paul, el fusese repus în libertate imediat după arestare.

Complotul ţesut împotriva lui cu atâta migală se derula acum la întâmplare, căci mâna care-i întinsese cursă se retrăsese din joc. "Fiul preasfântului Louis", aflat în închisoare, îşi pierduse orice putere.

În plus, foştii lui complici aveau tot interesul să-i distrugă lucrătura.

Când Paul ceru să fie anunţat generalului, era aproape zece scara. Fu primit de îndată.

— Ce palid eşti, prietene! îi zise domnul de Champmas, strângându-i mâna.

— Domnule conte, răspunse Paul, am venit să-mi iau rămas-bun. Astăzi mi-am îndeplinit ultima îndatorire ce mă mai reţinea la Paris. Mâine plec din oraş.

— Şi unde vrei să te duci, domnule baron?

În timp ce-i vorbea, generalul, care-i ţinea mâna într-a lui, îl trase spre canapeaua de lângă şemineu. Se aşezară amândoi.

— Nu ştiu, răspunse Paul Labre. Departe… Foarte departe…

— Şi n-ai să te mai întorci niciodată? îl întrebă în şoaptă generalul.

— Niciodată… repetă Paul, cu tristeţe.

Domnul de Champmas îi strânse mâna din nou, spunându-i doar atât:

— Domnule baron! Laşi în urmă nişte prieteni care ţin mult la dumneata.

Urmară câteva clipe de tăcere. Paul rămăsese cu pleoapele plecate. Generalul îl privea cu coada ochiului.

— Îmi poţi spune despre ce îndatorire e vorba? îl întrebă dintr-o dată domnul de Champmas.

Paul tresări, ca trezit din somn.

Pe măsură ce povestea ce se petrecuse în turnul din strada

Ierusalim, obrazul i se împurpura.

— Aveam nevoie de o dovadă sigură a vinovăţiei acelui om, încheie el. Eu sunt cel care l-a arestat. Faţă de el mă găsesc în poziţia unui judecător: nevinovăţia lui ar fi însemnat condamnarea mea.

Generalul nu-şi luă ochii de la Paul, până ce acesta sfârşi ce-avea de spus.

— Paul! i se adresă el tânărului. Bietul meu Paul! Suferi şi cu mintea, şi cu sufletul.

Baronul îşi ridică privirea.

— Am şi cu cumva dreptul să mă amestec în problemele dumitale, pentru că pe mine voiau de fapt să mă ucidă nemernicii aceia. Dumneata ai mers până-n pânzele albe în căutarea adevărului. Ai un suflet bun şi nobil… dar să laşi în viaţă un asasin înseamnă să devii complice la crimele pe care le-ar putea comite în viitor.

Paul se stăpâni şi zise:

— Tot ce se poate. M-am gândit şi eu la asta.

— Şi chiar crezi, urmă domnul de Champmas, că nu-i nevoie de mărturia acelor instrumente ale crimei, pentru ca adevăratul vinovat să-şi capete pedeapsa?

Paul îşi lăsă capul în piept, fără să răspundă.

— Iar dumneata pleci înainte ca măcar să ştii dacă fratele îţi va fi răzbunat, încheie domnul de Champmas.

Paul îşi ascunse faţa în mâini.

— Nu-i nevoie să mi-o spuneţi, vorbi el cu glas de nerecunoscut. Deseori mă tem c-am să-mi pierd minţile. Fără îndoială că fratele meu mă vede şi-i este milă de mine. El îşi va dormi somnul de veci în pământ, iar eu voi pleca departe… departe…

— Asta înseamnă că fugi, domnule baron! îi tăie vorba generalul. Iar fuga e un act de laşitate!

Surâsul lui Paul era melancolic şi profund descurajat.

— Ştiu! exclamă el. Nu mă puteţi răni. E-adevărat ce spuneţi: toată viaţa mea am fugit. În ziua când am salvat-o pe Suavita, încercam să-mi găsesc refugiu în moarte!

— Iar Suavita te-a salvat, murmură domnul de Champmas.

Privirea lui Paul părea să caute ceva. Odinioară, în salonul casei de Champmas existaseră trei portrete: cel al răposatei contese şi cele ale surorilor Ysole şi Suavita.

Pe perete se vedea doar urma portretului Ysolei. Tabloul dispăruse. Ochii lui Paul se umplură de lacrimi.

Generalul se încruntă, dar Paul nu-l luă în seamă.

— Unde-i acum? Ce face? murmură el.

Salonul era o încăpere mare, tapetată cu catifea de culoare închisă. Portretele mamei şi fiicei se aflau faţă în faţă. Toate uşile erau închise, cu excepţia celei din faţa şemineului.

În tăcerea care se lăsase, se auzi deschizându-se chiar această uşă: uşor, ca respiraţia unui copil adormit.

— Paul, zise generalul, dacă o mai iubeşti şi acum pe cea care nu-i demnă de dragostea dumitale, nu te mai reţin. Mergi cu bine!

Şi se ridică, furios, de pe canapea. Paul îi urmă exemplul.

— Rămâneţi sănătos! murmură el.

În vreme ce se îndepărta cu paşi rari, adăugă:

— Să fiţi fericit... şi ea... mai ales ea... copila asta dulce şi blândă, care într-o zi m-a adus înapoi, la viaţă.

Paul puse mâna pe clanţă.

Din încăperea alăturată se auzi un strigăt înăbuşit de durere. Generalul se repezi într-acolo.

Rămas singur, Paul, care nu-şi luase mâna de pe clanţă, prinse să asculte cu atenţie. Aproape că-şi putea auzi bătăile inimii.

— Ce s-a întâmplat, scumpa mea? răsună glasul generalului, din încăperea alăturată.

— Tată, răspunse o voce dulce, ca o muzică. Ai făcut bine că mi-ai pus patul alături de-al dumitale, şi faci bine că nu mă părăseşti niciodată. De cum adorm, am acelaşi vis, un vis îngrozitor: îi văd pe amândoi, împreună...

— Taci! o întrerupse generalul, cu glas coborât.

Paul îşi luă mâna de pe clanţă şi făcu un pas spre mijlocul salonului.

— De ce să tac? întrebă glasul cel melodios. Doar am tăcut atâta timp... Atâta timp... Şi poate că dacă i-aş fi putut spune ce mult îl iubesc, acum m-ar fi iubit şi el!

Paul îşi apăsă amândouă mâinile pe inimă.

— Tată, se auzi din nou vocea fetei. Să-ţi spun ce-am visat. N-a fost acelaşi vis dintotdeauna. Se făcea că el pleca, iar eu eram tot mută. Îl rugam pe Dumnezeu să-mi ia viaţa, în schimbul unui cuvânt. Deodată, în mine s-a trezit un glas... un glas care n-avea nevoie să-şi ia zborul de pe buzele mele şi care-mi spunea în străfundul sufletului: "Prin tine am trăit, va trebui ca tot prin tine să şi mor?"

Fără să-şi dea seama ce face, Paul străbătu salonul şi apăru în pragul dormitorului.

— Pleacă, omule! îi strigă generalul.

În loc să se supună, Paul se apropie se pat şi îngenunche lângă Suavita.

Fata surâse, apoi se aplecă şi-i întinse fruntea, ca el s-o sărute. Nici unul din ci nu rosti vreo vorbă, iar generalul îi strânse pe cei doi tineri la pieptul său.

* * *

Cam tot pe-atunci, strălucitorul şi galantul viconte Annibal Gioja gonea pe străzile Parisului, într-o birjă mânată de o veche cunoştinţă de-a noastră: Piquepuce, unul din scutierii bietei regine Goret.

Însoţitorul fermecătorului viconte era pradă unei veselii nebune.

Şi nici nu trebuie să ne mire: omul era, într-un fel, un înecat, salvat chiar în clipa când începea să se sufoce; un suflet blestemat, smuls din ghearele iadului. Nu-i vorba de nimeni altul decât frumosul Nicolas, scăpat din celula sa de la Conciergerie, printr-una din acele miraculoase evadări, al căror secret era cunoscut numai "Fracurilor Negre".

— Dragul meu, vorbi fostul prinţ. Ieri, când l-am auzit pe paznic murmurându-mi la ureche acele cuvinte binecunoscute — *"Mâine se va lumina de ziuă"* — mi-am dat seama că Lecoq e mort şi că probabil *"creanga a fost tăiată"*. E mâna Colonelului?

— Colonelul are un nas de vulpe, îi răspunse Gioja. Lecoq începuse să devină un tiran.

— Şi cum a fost lichidat?

— Contesa i-a trimis nişte ciuperci, culese din pădurea Andaine, îi răspunse Annibal. Ori, s-a întâmplat să fie otrăvitoare…

— Draga de Marguerite! exclamă râzând Nicolas. Când eram acolo, şi eu m-am gândit la ciuperci. Tare-i mai plăceau lui Lecoq… Dar cât mai colindăm prin Paris, viconte?

Trăsura avea storurile lăsate.

— Cu cât suntem mai prudenţi, cu atât mai bine! replică Annibal.

Însă aproape imediat birja se opri.

Cocotte, care stătea de pază, deschise portiera, spunând:

— Trageţi-vă pălăriile pe ochi şi ridicaţi-vă gulerele. Să nu ratăm totul tocmai acum!

Frumosul Nicolas era prudent din fire. Coborî din trăsură fără a privi nici în dreapta, nici în stânga, preocupat doar să-şi ascundă chipul. Fu dus pe o alee umedă şi întunecată, unde mirosea vag a cârciumă. În capătul aleii, începea o scară în spirală.

— Unde dracu' suntem aici? întrebă Nicolas.

— În strada Mauconseil, la locuinţa abatelui! i se răspunse.

— Dar proastă locuinţă mai are abatele! Să urcăm!

Urcară trei etaje, apoi deschiseră o uşă şi falsul prinţ se trezi într-o încăpere strâmtă, de formă octogonală, unde se găseau încă cinci oameni. În zid se căsca o gaură adâncă.

Trei dintre cei cinci ţineau în mâini cuţite. Ceilalţi doi aveau chipurile acoperite de câte o eşarfă neagră.

La vederea prinţului, cei cu cuţite se uraseră înapoi, înspăimântaţi.

— Domnul Nicolas! bâigui Coyatier. Un Frac Negru!

La rândul său, prinţul vru să facă un pas înapoi, dar uşa se

închisese.

Unul din cei doi oameni mascaţi zise:

— *Se lasă noaptea! Tăiaţi creanga!*

— Lecoq! bolborosi prinţul, cuprins de groază.

— Iubitule! i se adresă temutul Toulonnais l'Amitié. Chiar tu ai inventat figura asta! Mâine ai fi vorbit în faţa judecătorilor, dar noi te vom scuti de proces. Daţi-i drumul, Coyatier!

Când orologiul de la Prefectură bătu ora unsprezece, camera "9", curată şi cu lemnăria intactă, nu mai păstra nici urmă a celor petrecute.

* * *

Mult timp după aceea, în 1843, baronul Labre d'Arcis şi soţia sa, Suavita de Champmas d'Arcis, primiră o scrisoare din San Petersburg, prin care erau înştiinţaţi despre căsătoria domnişoarei Ysole Soûlas cu prinţul Woronslaw, aghiotant al Majestăţii sale, împăratul Rusiei.

După încă cinci ani, cu câteva luni înainte de revoluţia din 1848, Paul şi Suavita făcură un drum în cantonul La Ferté-Macé, la mormântul generalului-conte de Champmas, mort cu un an în urmă.

Acolo găsiră o maică, îngenuncheată pe lespedea de marmură. Maica o strânse la piept pe Suavita, apoi îi întinse mâna lui Paul şi se îndepărtă, fără o vorbă.

Era Ysole, la fel de frumoasă, dar abătută, chiar şi-n veşmintele pocăinţei.

Copleşită de durere, Suavita începu să se roage pentru liniştea sufletului tatălui ei.

Seara, Paul o duse de mâna pe pajiştea din faţa castelului de Champmas, unde trei îngeri de copii alergară spre ei, scuturându-şi buclele blonde.

Şi în timp ce tânără mamă — căci Suavita încă nu împlinise douăzeci şi şase de ani — îi copleşea cu mângâieri şi sărutări, Paul îi surâse fericit, spunând:

— Fie ca bunul Dumnezeu să-i dăruiască şi ei liniştea, aşa cum mi-a dăruit mie fericirea!

{1} În franceză, în original: *Les Étapes d'un conversion*. (n.t.)

{2} În franceză, în original: *Les Tribunaux secrets*. (n.t.)

{3} *"Dacă nu vii tu la Lagardère, Lagardère va veni la tine!"*

{4} În franceză, în original: Les Couteaux d'Or, Les Habits Noirs, Les Mystères de Londres, Les Ouvriers de Londres et Paris. Le Bougeois de Vitré, La Tache Rouge, Les Belles de la Nuit, La Soeur des Fantômes, Les Revenants, La Soeur du Juif Errant, La Vampire, La Chevalier Tenèbre, La Ville Vampire, Le Loup Blanc, Madame Gil Blas, Le Chevalier de Kéramour. (n.t.)

{5} În franceză, în original, în ordinea enunţării lor, denumirile exacte sunt: *L'Esclave de César*, *Le Club des Phoques*, *Les Aventures d'un emigrant*. (n.t.)

{6} Denumirea în lb. franceză este: *Le Journal du bon sens et desshonnêtes gens*. (n.t.)

{7} Denumirea în lb. franceză este: L'Avenir national. (n.t.)

{8} Evenimentul este real. Cel care l-a condamnat la spânzurătoare pe Fra Diavolo a fost generalul Hugo, fratele lui Victor Hugo. (n.t.)

{9} În acel an s-au petrecut o mulţime de evenimente! Au apărut doi Ludovic (Louis conform ediţiei franceze) al XVII-lea. (n.t.)

{10} Deci anii 1842 şi 1843 sunt martorii unor evenimente comune unui număr de şase din cele şapte romane ale ciclului principal, (n.t.)

{11} În ediţia română, regii francezi, poartă numele de: Ludovic, Henric, Ludovic-Filip, etc.; am corectat conform ediţiei franceze adică am schimbat din Ludovic în Louis, din Henric în Henri, din Ludovic-Filip în Louis-Philippe. (nota lui BlankCd)

{12} Mai există o stradă Sainte-Marguerite în arondismentul 11. Însă a noastră e cea care corespunde, întrucât se află aproape de strada Cossette. (n.t.)

{13} *Nicolas Boileau-Despréaux* (1636–1711): scriitor francez, teoretician al clasicismului, autor al lucrării *Arta poetică*. (n.t.)

{14} *Boileau-Boivin* (fr.) — joc de cuvinte: *Bois-l'eau* înseamnă "Bea apă!", iar *Bois-vin* — "Bea vin!" (n.t.)

{15} *Voltaire*: pseudonim-anagramă al lui François-Marie Arouet (1694–1778), gânditor şi scriitor francez, reprezentant de seamă al luminismului, autor de tragedii, poeme, romane satirico-filozofice, pamflete, precum şi a unei vaste corespondenţe. (n.t.)

{16} *Noaptea Sfântului Bartolomeu*: 24 august 1572, în timpul domniei lui Charles al IX-lea (Carol al IX-lea), când a avut loc masacrul protestanţilor, din ordinul Caterinei de Médicis şi al familiei de Guise. (n.t.)

{17} *Jean Goujon* (1510–1564 sau 1569) — sculptor şi arhitect renascentist francez. (n.t.)

{18} *Saint-Chapelle* — binecunoscută biserică pariziană, capodoperă arhitecturală datând din al secolul XIII-lea, aflată în curtea Palatului de Justiţie, în Île-de-la-Cité. (n.t.)

{19} *Louis cel Sfânt* (sau Ludovic cel Sfânt) (1226–1270) — rege al Franţei organizator a două cruciade: a şaptea (1248–1254) şi a opta (1270), unde şi-a găsit şi sfârşitul. (n.t.)

{20} *Île-de-la-Cité*: insulă pariziană, situată pe Sena, care împreună cu insula Saint-Louis formează un ansamblu arhitectural şi istoric, cuprinzând, printre altele, catedrala Notre-Dame, Palatul de Justiţie, Sainte-Chapelle, Conciergerie, Pont-Neuf. (n.t.)

{21} *François-Eugène Vidocq* (1775–1857): aventurier şi şef al poliţiei pariziene. Escroc, hoţ şi falsificator, trimis la ocnă, apoi numit şef al brigăzii de siguranţă, compusă din ocnaşi eliberaţi. (n.t.)

{22} Martingală — sistem de a calcula, mai mult sau mai puţin ştiinţific, şansele de câştig la un joc de noroc. (n.t.)

{23} *Chagrin d'amour dure toute la vie* (fr.) — durerea din iubire rămâne toată viaţa. (n.t.)

{24} *Marchef* (fr.) — în argoul militar: şef de stat major. (n.t.)

{25} *Louis-Philippe* (sau Ludovic-Filip în lb. română) — rege al Franţei (1830–1848), din familia Bourbon-Orléans, supranumit şi "regele bancher". Exponent al intereselor marii burghezii franceze, a promovat o politică de expansiune colonială. (n.t.)

{26} Serj, *serjuri,* s. n. Ţesătură de mătase (amestecată cu bumbac) cu firul în diagonală, întrebuinţată pentru căptuşit haine. – Din fr. serge. (nota lui BlankCd)

{27} *Fashionable* (engl.) — elegant, distins (n.t.)

{28} Vezi *Inimă de oţel* (n.t.)

{29} *Lucius Sergius Catilina* (108–62 î.e.n.) — om politic roman, iniţiatorul unei conspiraţii împotriva Senatului, demascat în 63 î.e.n. de Cicero, în celebrele *Catilinare*. (n.t.)

{30} *Morbihan* — departament al Bretaniei, numit după golful de la Oceanul Atlantic. (n.t.)

{31} *Henri al IV-lea* (sau Henric al IV-lea) — rege al Navarrei (din 1572) şi al Franţei. (1589–1610). Pentru a obţine tronul, luptă împotriva Ligii Catolice, dar este nevoit să revină

la catolicism (1593). Prin Edictul de la Nantes (1598) a pus capăt războaielor religioase, asigurând hughenoţilor libertatea cultului. (n.t.)

{32} Sau Ludovic-Filip aşa cum este el în ediţia română. (nota lui BlankCd)

{33} Vezi *Mănuşa de oţel* şi *Inimă de Oţel*. (n.t.)

{34} Titlul original al prezentului roman *este Rue de Jérusalem (Strada Ierusalim)*. (n.t.)

{35} Deci sec. al XVIII-lea. (n.t.)

{36} *Non bis în idem* (lat.) — "Nu de două ori acelaşi lucru": adagiu juridic însemnând că nimeni nu poate fi judecat de două ori pentru aceeaşi faptă. (n.t.)

{37} *Caius Cilnius Maccenas* (70–8 î.e.n.) — om politic roman, care s-a înconjurat de un cerc de poeţi şi scriitori, numele său devenind sinonim cu cel de protector şi sprijinitor al literaturii şi artelor. (n.t.)

{38} *Isidore-Justin-Sèverin*, baron Taylor (1789–1879) — autor şi artist francez, fondator al mai multor societăţi filantropice pentru artişti. (n.t.)

{39} *Povera* (ital.) — sărmana! (n.t.)

{40} *Le Veste Nere* (ital.) — "Fracurile Negre" (n.t.)

{41} *Midas* — în mitologia greacă, rege al Frigiei, căruia Dyonisus i-a îndeplinit dorinţa de a transforma tot ce atinge în aur. (n.t)

{42} *Pistol* — veche monedă de aur (franceză, italiană, engleză) (n.t.)

{43} *Ludovic* — monedă franceză de aur, cu efigia lui Ludovic al XIII-lea (sau Louis al XIII-lea) şi a succesorilor săi. (n.t.)

{44} *Schocking* (engl.) — şocant, frapant. (n.t.)

{45} *Eugène Scribe* (1791–1861) — dramaturg francez, autor al urai comedii de moravuri *(Paharul cu apă)* şi al unor librete de operă *(Fra Diavolo, Hughenoţii)*. (n.t)

{46} *Priviţi viteazul de pe stâncă*
Ce nu se teme de nimic!
Mândru şi brav, lângă muscheta
Ce-i este cel mai bun amic. (n.t.)

{47} *Zampa* — operă comică în trei acte, compusă de Hérold, pe un libret de Mélesville. (n.t.)

{48} *Pierre Terrail*, senior de Bayard (1476–1524) — cavaler francez, supranumit *Cavalerul fără frică şi fără prihană*. S-a remarcat în campaniile din timpul războaielor franco-spaniole pentru supremaţie în Italia. (n.t.)

{49} *Vandeea şi Bretania* — provincii franceze care au rămas adepte ale regalităţii după Revoluţia din 1789, organizând o puternică rezistenţă armată. (n.t.)

{50} *Lanquenet, baccara* — jocuri de cărţi. (n.t.)

{51} *Quantum sufficit* (lat.) — cât cuprinde. (n.t.)

{52} *Reversis, boston, whist, écarté, bouillotte* — jocuri de cărţi. (n.t.)

{53} *Blondette* — Blondina. (n.t.)

{54} *Mi-s dragi oamenii de viaţă.*
Că mănâncă şi beau bine.
Aşa spune un catren:
La faridondaine!
Şi atunci, să am pordon
La faridondon!
Când o fi să-mi sune ceasul.
Pe sicreiul de stejar
Puneţi sticla şi-un pahar!
Şi mai puneţi şi-un clapon!
La faridondon! (n.t.)

{55} *Cabestan* — troliu utilizat la deplasarea sarcinilor sau a vehiculelor pe distanţe scurte şi format dintr-o tobă cu axa de rotaţie verticală, pe care se înfăşoară cablul de tracţiune. (n.t.)

{56} *Greement* — ansamblu format din arborii, velele şi parâmele unei nave sau ale unei ambarcaţiuni cu pânze. (n.t.)

{57} *Bastingaj* — totalitatea chesoanelor, dulapurilor şi rastelelor unde se depozitează efectele echipajului pe o navă. (n.t.)

{58} *François I (sau Francisc I)* — rege al Franţei (1515–1547), protector al artelor şi culturii. (n.t.)

{59} *Pui marengo* — pui tăiat bucăţele şi prăjii în ulei, la care se adaugă vin alb, ceapă, roşii şi ciuperci. (n.t.)

{60} *Sos rémoulade* — sos picant. În a cărui compoziţie intră muştar, ulei, oţet, verdeţuri, sare şi piper. (n.t.)

{61} *Choufleur* (fr.) — conopidă. (n.t.)

{62} *Arthur Wellesley, duce de Wellington* (1769–1852) — general şi om politic britanic, învingător al lui Napoleon I la Waterloo (1815). (n.t.)

{63} Glagóre s. f. — Inteligenţă, isteţime, capacitate intelectuală. (nota lui BlankCd)

{64} *Napoleon I Bonaparte* (1769–1821) — împărat al Franţei între anii 1804–1814 şi în 1815; unul dintre cei mai străluciţi militari din istorie, învingător în bătălii celebre, ca cea de la Arcole (1796), Marengo (1800), Austerlitz (1805), Jena (1806), Wagram (1809). După campania dezastruoasă din Rusia (1812), înfrângerea de la Leipzig (1813) şi invadarea Franţei de Coaliţia formată din Rusia, Austria, Prusia, Anglia, a abdicat, fiind exilat pe insula Elba (1814). Revenit în Franţa în 1815, a fost înfrânt la Waterloo de către armata anglo-prusacă şi silit din nou să abdice. A urmat al doilea exil în insula Elba unde a şi murit. (n.t.)

{65} *Jardin des Plantes* — celebră grădină botanică pariziană. (n.t.)

{66} *Tis to be sold-out, boys! Regular fun, indeed!* (engl.) — "Haideţi, băieţi, că s-au vândut toate locurile. O să fie distracţie mare, să vedeţi!" (n.t.)

{67} Baiadéră, *baiadere,* s. f. Dansatoare indiană. [Pr.: *ba-ia-*] — Din fr. bayadère. (nota lui BlankCd)

{68} *Fiecare soldat poartă în raniţă un baston de mareşal* — afirmaţie a Iui Napoleon I Bonaparte. (n.t.)

{69} *Abd-el-Kader* (1808–1883) — emir arab, erou naţional al Algeriei, conducător al luptei împotriva colonialiştilor francezi (1832—1847). Înfrânt, a murit în emigraţie. (n.t.)

{70} *Ca Orfeu în infern* — ignoranţa Clémentinei confundă pe cântăreţul grec Orfeu cu iubita sa, Euridice, pe care a încercat s-o readucă din lumea umbrelor. Legenda spune că Orfeu nu avea voie să privească în urmă înainte de a părăsi tărâmul lui Hades. Nerespectând această condiţie, a pierdut-o pe Euridice pentru totdeauna. (n.t.)

{71} *Caboulot* (fr.) — cafenea sau cafenea-restaurant. (n.t.)

{72} *Jules Sandeau* (1811–1883) — romancier şi autor dramatic francez. (n.t.)

{73} *Marchizul de Carabas* — stăpânul motanului încălţat din basmul omonim al lui Charles Perrault. (n.t.)

{74} *Romulus* — în mitologia romană, fondatorul Romei, fiul Rheei Silva şi al zeului Marte. Împreună cu fratele său, Remus, a fost crescut de o lupoaică, după ce unchiul lor, Amulius, dăduse poruncă să fie ucişi. Ajunşi la vârsta bărbăţiei, şi-au ucis unchiul, reîntronând pe bunicul lor, Numitor, şi hotărând să întemeieze o nouă cetate. (n.t.)

{75} *Rothschild* — familie de bancheri germani, de religie israelită. (n.t.)

{76} *Charles cel Pleşuv* (sau Carol cel Pleşuv) — rege al Franţei între 840–877. (n.t.)

{77} *Louis Débonnaire*: cunoscut argintar, care în 1642 a dăruit o cupă de argint aurit capelei de la Fontain-bleau. (n.t.

{78} *Tiberius Claudius Nero* — împărat roman (14–37 e.n.), fiu adoptiv şi succesor al lui Augustus. (n.t.)

{79} *Caius Iulius Cezar* (100–44 î.e.n.) — om politic, general, scriitor şi orator roman, unul dintre cei mai străluciţi strategi ai antichităţii. Împreună cu Crassus şi Pompei încheie primul triumvirat în 60 î.e.n. Ucis de o conjuraţie condusă de Brutus şi Cassius. Autor al lucrărilor *De bello Galico* şi *De Bello civili*. (n.t.)

{80} *Caius Iulius Caesar Octavianus Augustus* — primul împărat roman (27 î.e.n. – 14 e.n.), nepot şi fiu adoptiv al lui Cezar. Împreună cu Antonius şi Lapidus formează în 43 î.e.n. al doilea triumvirat. (n.t.)

{81} Fideicómis, *fideicomisuri,* s. n. (Jur.) Dispoziţie testamentară prin care testatorul dispune ca moştenitorul sau legatarul său să remită unei terţe persoane averea pe care o lasă. [Pr.: *fi-dei-*] – Din fr. fidéicomis. (nota lui BlankCd)

{82} *Françoise d'Aubigné, marchiză de Maintenon* (1633–1719) — nepoata poetului Agrippa d'Aubigné şi văduvă a poetului comic Scarron; prietenă apropiată şi confidentă a lui Louis al XIV-lea, care se căsătoreşte cu ea în secret, în 1683, după moartea reginei Măriei Tereza. (n.t.)

{83} *Christina, regină a Suediei* (1632–1654) — fiica lui Gustav al II-lea Adolf, protectoare a ştiinţelor şi culturii. Descartes şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii la Curtea ei. (n.t.)

{84} *Caterina (Ecaterina) cea Mare* (1729–1796): soţia lui Petru al III-lea, pe care l-a înlăturat în 1762, devenind împărăteasă. Apărătoare a intereselor nobilimii, a dus în acelaşi

timp o politică externă activă, purtând războaie cu Imperiul Otoman şi Suedia şi participând la cele trei împărţiri ale Poloniei (1772, 1773 şi 1795). (n.t.)

{85} *That is the question* (engl.): "Aceasta e-ntrebarea" — un vers din celebrul monolog al lui Hamlet, din actul III al piesei cu acelaşi nume, de William Shakespeare. (n.t.)

{86} *Franz Joseph Gall* (1758–1828) — medic german, creatorul frenologiei (teorie neştiinţifică, potrivit căreia ar exista o corelaţie între caracterul şi funcţiunile intelectuale ale individului, pe de o parte, şi conformaţia craniului, pe de altă parte). (n.t.)

{87} *Enea (Aeneas)* — erou legendar, fiul lui Arhise şi al zeiţei Venus. Personaj central al *Eneidei* lui Vergiliu. După căderea Troiei, Enea pleacă spre Italia, pentru a întemeia un oraş. Se căsătoreşte cu fiica regelui Latinus, devenind părintele gintei romane. (n.t.)

{88} *Saint-Germain* — cartier situat pe malul stâng al Senei, în jurul bisericii Saint-Germain-des-Près, şi reputat ca fiind locuit de elita aristocraţiei pariziene. (n.t.)

{89} *Nec plus ultra* (lat.) — "Nu mai departe"; prin extensie, "Mai bine decât atât nu există". (n.t.)

{90} *Titus Flavius Vespasianus* — împărat roman (69–79 e.n.). Excelent administrator, a realizat o serie de reforme în domeniul finanţelor şi armatei. Din ordinul lui s-au construit toalete publice, aşa-numitele "vespasiene". Tot lui i se atribuie replica: "Banii n-au miros", apropo de taxele puse asupra vespasienelor. (n.t.)

{91} *Charles-Guillaume Naundorff* — "falsul Delfin", cel care a jucat cel mai abil rolul de fiu al lui Louis al XVI-lea. Născut probabil la Berlin, dintr-o familie de evrei, moare la Delft în 1845. (n.t.)

{92} *Mathurin Bruneau* — născut în 1784. După o existenţă de aventurier, incluzând o plecare în America, se întoarce în Franţa în 1815, unde se dă drept fiul lui Louis al XVI-lea. În 1818 este adus în faţa tribunalului corecţional din Rouen, unde este condamnat pentru escrocherie. Sfârşitul vieţii sale rămâne obscur. (n.t.)

{93} *James Fenimore Cooper* (1789–1851) — scriitor american, autorul unor romane de aventuri despre indienii din regiunea Marilor Lacuri (Povestirile lui Ciorap de Piele, Ultimul mohican). (n.t.)

{94} *Jacques Cazotte* — literat francez (1719–1792), autor de romane sentimentale, poveşti, poeme în proză. Adversar al Revoluţiei, a fost condamnat la moarte de Tribilnalul revoluţionar şi decapitat. (n.t.)

{95} *Maximilien de Robespierre* (1758–1794) — om politic francez, democrat-revoluţionar, supranumit şi "Incoruptibilul". A fost unul din conducătorii Revoluţiei burgheze din 1789 şi reprezentant al iacobinilor. Şef al guvernului revoluţionar (1793–1794), a instituit "dictatura iacobină". Răsturnat în urma loviturii de stat de la 9 Thermidor (27 iulie) 1794, a fost ghilotinat. (n.t.)

{96} *Carol al XII-lea* — rege al Suediei (1697–1718). fiu al lui Carol al XI-lea, a continuat politica absolutistă a tatălui său, a luptat în Războiul nordic (1700–1721) împotriva Rusiei, Poloniei şi Danemarcei, în care a obţinut victoria de la Narva (1700), asupra ruşilor. A fost însă înfrânt la Poltava (1709) de Petru cel Mare. A murit la asediul cetăţii Frederikshald. (n.t.)

{97} *Wilhelm Tell* — erou legendar al luptei elveţienilor împotriva Habsburgilor austrieci în secolul al XIV-lea. Nesupunându-se măsurilor impuse de Gessler, reprezentantul împăratului Albrecht I, Tell a fost pedepsit să doboare cu săgeata un măr, aşezat pe capul propriului său fiu, ceea ce a reuşit. (n.t.)

{98} *Jeanne d'Arc* (supranumită "Fecioara din Orléans") — eroină a poporului francez (1412–1431), fiica unui ţăran din Domrémy. În timpul războiului de 100 de ani, în fruntea unei armate, a despresurat la 8 mai 1429 oraşul Orléans, asediat de englezi. În 1430 a fost capturată de burgunzi, care au vândut-o englezilor. Judecată de un tribunal ecleziastic, a fost declarată eretică şi arsă pe rug. (n.t.)

{99} *Porte-Saint-Martin* — teatru parizian, situat la joncţiunea dintre B-dul St. Denis şi B-dul St. Martin, lângă poarta cu acelaşi nume. (n.t.)

{100} *Henri al IV-lea de pe Pont-Neuf* — referire la statuia lui Henri al IV-lea, aflată în Square du Vert-Galant, lângă Pont-Neuf. (n.t.)

{101} *Scrofuloză*: tuberculoza ganglionară, caracterizată prin adenopatii inflamatorii localizate latero-cervical, axilar sau inghinal, care pot supura la suprafaţa pielii, lăsând cicatrici mutilante. (n.t.)

{102} *Anevrism* — dilatare a peretelui unui vas sanguin (de obicei, artera), din cauza unei leziuni traumatice sau inflamatorii. (n.t.)

{103} *Ajax* — numele a doi eroi din poemele homerice: a) Fiul lui Telamon, regele

Salaminei, este socotit cel mai viteaz erou al aheilor, după Ahile, în războiul troian; b) Fiul lui Oileu şi regele locrienilor. În timpul prădării Troiei, a răpit-o pe Casandra de lângă altarul Atenei, unde se refugiase, impietate pentru care zeii l-au pedepsit, azvârlindu-l în mare. (n.t.)

{104} *Je t'éaime* — încercare de ortografiere a pronunţării specific normande pentru *Je t'aime*. (n.t.)

{105} *Jean de La Fontaine* (1621–1695) — scriitor francez, unul din cei mai mari fabulişti din literatura universală. (n.t.)

{106} *Meduza* — în mitologia greacă, una dintre Gorgone, ucisă de Perseu. Chipul ei înspăimântător, a cărui vedere împietrea pe orice murilor, a fost reprodus de Atena pe scutul ei. (n.t.)

{107} *Lupii nu se sfâşie între ei* — proverb francez, echivalent cu proverbul românesc "Corb la corb nu-şi scoale ochii". (n.t.)

{108} Referire la epoca lui Paul Féval. (n.t.)

{109} *Teatrul Gaîté* — teatru parizian, situat în Rue de la Gaîté. (n.t.)

{110} *Demetrius* — rege al Macedoniei (294–287 î.e.n.), făcut prizonier de Seleucos I Nicator (286 î.e.n.) şi mort în captivitate. (n.t.)

{111} *Pour la bonne bouche* (fr.) — pentru final, ca fiind cel mai bun. (n.t.)

{112} În ediţia română apare numele Landreneau, este posibil să fie o greşeală sau nu, nu reuşesc să-mi dau seama. Oricum în ediţia franceză este trecut numele Lambert. (nota lui BlankCd)

{113} *Coterie* (fr.) — gaşcă (n.t.)

{114} *Paris* — în mitologia greacă, fiul cel mai mic al lui Priam şi al Hecubei. A oferit Afroditei mărul de aur (al discordiei) hărăzit de zeiţa Eris "celei mai frumoase". Drept răsplată, aceasta l-a ajutat s-o răpească pe Elena, soţia regelui Menelau, ceea ce a dus la izbucnirea războiului troian. (n.t.)

Table of Contents